

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ

ЮРЫДЫЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ ГІСТОРЫЯ. СУЧАСНАСЦЬ. ІМЁНЫ

МІНСК
БДУ
2015

УДК 34:378.4(476-25)096(091)
ББК 67р31(4Бей)г
Ю84

Рэдакцыйны савет:
прафесар *С. А. Балашэнка* (старшыня),
прафесар *Т. І. Доўнар*, прафесар *В. І. Чупрыс*;
дацэнт *Т. А. Чарвякова*, дацэнт *А. В. Шыдлоўскі*

Рэдакцыйная калегія:
прафесар *С. А. Балашэнка* (адказны рэдактар), прафесар *В. М. Бібіла*,
прафесар *Р. А. Васілевіч*, прафесар *В. М. Гадуноў*, прафесар *І. А. Грунтоў*,
прафесар *А. А. Данілевіч*, прафесар *Т. І. Доўнар*, дацэнт *С. А. Калінін*,
дацэнт *І. М. Калядка*, прафесар *В. С. Камянкоў*, прафесар *С. В. Рашэтнікаў*,
прафесар *В. І. Чупрыс*, дацэнт *Р. А. Шумак*,
дацэнт *А. В. Шыдлоўскі* (намеснік адказнага рэдактара), *В. В. Шылко*

Юрыдычны факультэт. Гісторыя. Сучаснасць. Імёны / рэдсавет :
Ю84 С. А. Балашэнка (старш.) [і інш.] ; рэдкал. : С. А. Балашэнка (адк. рэд.),
А. В. Шыдлоўскі (нам. адк. рэд.) [і інш.]. — Мінск : БДУ, 2015. — 263 с. : іл.
ISBN 978-985-566-221-2.

Юбілейнае выданне да 90-годдзя юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта змяшчае інфармацыю аб гісторыі развіцця факультэта, навуковай і вучэбнай дзейнасці кафедраў, вучэбных лабараторый; студэнцкім жыццём; аб вучоных — выкладчыках факультэта і напрамках іх навуковай, педагагічнай і грамадскай дзейнасці.

УДК 34:378.4(476-25)096(091)
ББК 67р31(4Бей)г

Шаноўнае спадарства!

У кастрычніку 2015 г. юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта — наша альма-матар — адзначае юбілей.

90 гадоў, можа, і сталы ўзрост для чалавека, але для факультэта гэта перыяд росквіту магчымасцей і дасягнення новых вышынь пры захаванні і памнажэнні слаўных традыцый.

Юрыдычны факультэт БДУ — частка нашага жыцця, душы і гонару, гэта энергія маладых сэрцаў і лепшыя сябры, каханне і набыццё выдатнай прафесіі, фарміраванне характару і станаўленне актыўнай грамадзянскай пазіцыі.

Трэба прыкласці нямала сіл, шмат чаго здзейсніць для захавання высокай рэпутацыі нашага факультэта. Дабіцца гэтага можна толькі агульнымі намаганнямі аднадумцаў.

Ад усяго сэрца віншую выкладчыкаў, супрацоўнікаў, аспірантаў, студэнтаў і выпускнікоў юрыдычнага факультэта БДУ з юбілеем і выказваю велізарную ўдзячнасць нашаму калектыву за адданую працу, прыкладзеныя намагання для падрыхтоўкі і выхавання юрыдычных кадраў, прафесіяналаў, здольных паспяхова вырашаць задачы, якія сёння стаяць перад дзяржавай і грамадствам.

Жадаю студэнтам і аспірантам поспехаў у вучобе і навуцы, асабістага шчасця; сустрэць у перыяд навучання не толькі цудоўных сяброў, але і каханне; выкладчыкам і супрацоўнікам — дабрабыту, разумных, стараных і ўдзячных вучняў; выпускнікам — дасягнуць новых вяршынь у сваёй дзейнасці. Спадзяюся, што вашы дзеці і ўнукі выберуць для адукацыі і станаўлення асобы наш родны факультэт.

*Дэкан юрыдычнага факультэта
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
С. А. Балашэнка*

ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ УНІВЕРСІТЭЦКАЙ ЮРЫДЫЧНАЙ НАВУКІ І АДУКАЦЫІ БЕЛАРУСІ

Жыццёвая неабходнасць эфектыўнага функцыянавання дзяржавы і грамадства, патрэбы заканатворчай і правапрымяняльнай дзейнасці заўсёды стымулявалі навуковае развіццё ў галіне права.

Беларуская юрыдычная навука мае глыбокія старажытныя карані. Яна арганічна звязана з дзяржаўнай арганізацыяй грамадства і адначасова з'яўляецца як прадуктам яго развіцця, так і адным з вызначальных фактараў належаў яго арганізацыі. Яе вытокі адносяцца да часоў узнікнення дзяржавы і пісьменства на тэрыторыі Беларусі.

Пазней, калі старажытныя беларускія землі сталі палітыка-эканамічным цэнтрам буйной феадальнай дзяржавы – Вялікага Княства Літоўскага, узнікла і рэалізавалася неабходнасць удасканалення заканадаўства і падрыхтоўкі прафесійных юрыстаў. Асабліва гэта тэндэнцыя праявілася ў XVI ст., калі ў дзяржаве ажыццявіліся кадыфікацыя заканадаўства і дзяржаўныя рэформы – зямельная, адміністрацыйна-тэрытарыяльная, судовая, адукацыйная і інш.

Развіццю права садзейнічала палітыка-прававая думка, якая паслужыла тэарэтыка-ідэалагічнай падставай узнікнення новай, больш прагрэсіўнай грамадскай правасвядомасці. У XVI ст. знакамітыя мысліцелі (Францыск Скарына, Міхалон Літвін, Сымон Будны, Андрэй Волан, Мікалай Радзівіл Чорны, Астафій Валовіч, Леў Сапега і інш.) на падставе папярэдніх навуковых напрацовак даследавалі праблемы дзяржавы і права, выносілі прапановы па іх удасканаленні. Усе яны ў той ці іншай ступені былі прыхільнікамі тэорыі натуральнага права, якая ў перыяд Адраджэння і Рэфармацыі шырока распаўсюдзілася ў Еўропе. Так, у творах Францыска Скарыны, аднаго з пачынальнікаў беларускай прававой навукі і заснавальніка кнігадрукавання, выказваліся думкі аб ролі народа ў гістарычным працэсе і праватворчасці, народным суверэнітэце, справядлівасці закона, адпаведнасці яго мясцовым звычаям і накіраванасці на карысць усім. Францыск Скарына падзяляў права на натуральнае (уласцівае кожнаму чалавеку ў роўнай ступені ад нараджэння) і пісанае (у якім вылучаў боскае, царкоўнае (кананічнае) і земскае). Усё гэта мела глыбокае тэарэтычнае і практычнае значэнне, бо ідэі Скарыны знайшлі адлюстраванне ў Статуце 1529 г., у падрыхтоўцы якога ён прымаў удзел, аказалі значны ўплыў на далейшае развіццё не толькі беларускай, але і агульнаеўрапейскай палітыка-прававой думкі.

Актывізацыя навуковай дзейнасці была выклікана практычнымі патрэбамі заканатворчасці, што і знайшло адлюстраванне ў правядзенні на працягу

XVI ст. некалькіх агульных кадыфікацый заканадаўства. Сапраўднай рэвалюцыяй у праватворчасці было стварэнне ў Вялікім Княстве Літоўскім статутаў 1529, 1566, 1588 гг. — першых у Еўропе такога ўзроўню зводаў законаў, заснаваных на мясцовым звычаёвым праве, традыцыях народа і напісаных на старажытнай беларускай мове. Менавіта гэта мела важнае значэнне, бо на той час большасць еўрапейскіх дзяржаў карысталася рымскім правам і лацінскай мовай. Сістэматызацыя заканадаўства патрабавала перапрацоўкі вялікай колькасці назапашанага ў дзяржаве нарматыўна-прававога матэрыялу, што павялічвала каштоўнасць нацыянальнага права, пашырала сферу дзейснай юрыспрудэнцыі.

З увядзеннем у дзеянне Статута 1529 г. узнікла яшчэ большая патрэба ў тэарэтычным асэнсаванні вынікаў правапрымянення, у выпрацоўцы новых тэарэтычных ідэй і прававых тэорый. Гэты працэс знайшоў адлюстраванне ў навуковых працах беларускіх мысліцеляў, асветнікаў і правазнаўцаў. У XVI ст. на тэрыторыі Беларусі сфарміравалася кола дзеячаў, якія імкнуліся аб'яднаць тэорыю юрыдычнай навукі з практыкай. Менавіта эпоха Адраджэння і Рэфармацыі высветліла шэраг айчынных мысліцеляў, якія пад уплывам агульна-еўрапейскіх філасофскіх і палітыка-прававых праблем спрабавалі распрацоўваць новую прававую тэорыю з мэтай удасканалення існуючых грамадскіх адносін.

Актывізацыя на Беларусі рэнесансных і гуманістычных тэндэнцый мела вынікам узмацненне свецкай інтэрпрэтацыі палітыка-прававых інстытутаў, у тым ліку і свецкую трактоўку натуральнага права, што знайшло адлюстраванне ў навуковых працах Андрэя Волана, Аарона Алізароўскага і іншых мысліцеляў. Напрыклад, толькі А. Воланам было напісана каля 30 навуковых прац палеміка-тэалагічнага, этычнага і палітыка-прававога характару, сярод іх: «Пра палітычную або грамадзянскую свабоду» (1572), «Прамова да сена-та...» (1572), «Пра шчаслівае жыццё, або Найвышэйшае чалавечае дабро» (1596), «Пра гасудара і ўласцівыя яму дабрачыннасці» (1608). Дзяржаву, права і іншыя сацыяльна-палітычныя інстытуты А. Волан разглядаў як вынік чалавечай дзейнасці, як аб'екты ўвасаблення рацыянальных пошукаў і мудрасці людзей. Ён адзначаў, што імкненне да свабоды – важнейшая натуральная ўласцівасць чалавека, абараняць якую і прызначана права. У натуральна-прававой дактрыне А. Волана вылучаліся тры важнейшыя ўласцівасці права: яно павінна быць справядлівым, разумным і абараняць (быць гарантам) свабоду і роўнасць людзей. У працы «Пра палітычную або грамадзянскую свабоду» Волан падкрэсліваў, што ніякая грамадская супольнасць, ніякі мір і спакой паміж людзьмі не могуць існаваць без законаў, а «дабрадзейства свабоды» залежыць ад правільнага і ўпарадкаванага заканадаўства.

А. Алізароўскі ў працы «Аб палітычнай супольнасці людзей» (1651) адзначаў, што натуральнае права прырода заклала ў чалавеку як сацыяльнай і біялагічнай істоце. У сацыяльным аспекце прынцыпы натуральнага права выяўляюцца праз развіццё і ўдасканаленне сацыяльнай арганізацыі жыцця людзей.

Значны ўклад у развіццё прававой навукі ўнеслі такія прадстаўнікі рэфармацыйнага руху на Беларусі, як Пётр Гезка, Марцін Чаховіц, Лаўрэнцій Крышкоўскі, Сымон Будны, Васіль Цяпінскі. Яны непасрэдна займаліся праблемамі прававога рэгулявання грамадскіх адносін, праваразумення, крыніц права і г. д. На працягу XVI ст. многія беларускія мысліцелі і дзяржаўныя дзеячы выпрацоўвалі новыя тэарэтычныя палажэнні і прапановы па ўдаскана-

ленні заканадаўства. Важным напрамкам іх дзейнасці быў удзел у падрыхтоўцы асобных нарматыўных актаў і кадыфікаванага заканадаўства. У гэтым плане асаблівае значэнне мела тэарэтычная і практычная дзейнасць Мікалая Радзівіла Чорнага і Астафія Валовіча па падрыхтоўцы і рэдагаванні Статута 1566 г., а таксама Астафія Валовіча і Льва Сапегі па падрыхтоўцы Статута 1588 г. — сапраўднай канстытуцыі дзяржавы, якая замацавала суверэнітэт Вялікага Княства Літоўскага насуперак Люблінскай уніі. Акрамя таго, Л. Сапега быў адным з ініцыятараў стварэння ў 1581 г. Галоўнага суда (Трыбунала) дзяржавы — адной з першых у Еўропе вышэйшых апеляцыйных судовых інстанцый, аўтарам выдадзенага ў 1616 г. працэсуальнага кодэкса «Спосаб разгляду спраў у Трыбунале». Л. Сапега выступаў прыхільнікам абмежаванай манархіі, што грунтавалася на вяршэнстве закона, які павінен быць аднолькавым і абавязковым для ўсіх саслоўяў. Права Л. Сапега разглядаў як сапраўднае праяўленне розуму чалавека, якое павінна забяспечыць дзяржаве ўнутраны парадак, стабільнае і ўстойлівае развіццё, сацыяльны мір. Галоўнае прызначэнне права, на яго думку, заключалася ў гарантаванасці свабоды, прыватнай уласнасці і асабістай бяспекі чалавека, што і з’яўляецца асновай грамадскага дабрабыту. Ён выступаў за юрыдычную адукацыю народа і менавіта з гэтай мэтай за свае сродкі надрукаваў Статут 1588 г.

Павышэнне цікавасці да права і прававой адукацыі выклікала актывізацыю кнігадрукавання і выдання спецыяльнай юрыдычнай літаратуры. Па звестках А. Анушкіна, у Вялікім Княстве Літоўскім у XVI ст. было надрукавана 16 юрыдычных кніг. Выдаваліся друкаваным спосабам і заканадаўчыя акты (напрыклад, Статут 1588 г., Закон аб Галоўным судзе (Трыбунале) і інш.). Усяго ж у XVI ст. выйшла ў свет каля 500 кніг на лацінскай, беларускай, польскай і іншых мовах, а ў XVII ст. колькасць іх павялічылася ў шмат разоў (па некаторых звестках — да 5 тыс. кніг). Многія кнігі беларускіх аўтараў выдаваліся і за межамі дзяржавы.

Пашырэнне ў XVI ст. сферы прававога рэгулявання, рэформа судовай сістэмы, у выніку якой былі створаны выбарныя, аддзеленыя ад выканаўчай улады суды для шляхецкага саслоўя, павялічвалі патрэбу ў прафесійных юрыстах. Пачаў фарміравацца і інстытут прафесійнай адвакатуры, што знайшло адлюстраванне ў заканадаўстве. Так, калі Статут 1529 г. уключаў толькі адзін артыкул адносна адвакацкай дзейнасці, то Статут 1588 г. ужо даволі падрабязна рэгламентаваў правы і абавязкі адвакатаў, адзначаючы, што ўдовам, сіротам і бедным людзям адвакаты павінны прызначацца бясплатна. Закон патрабаваў таксама, каб і ў органы мясцовага кіравання выбіралі асоб «в праве умеетных».

Падрыхтоўка юрыдычных кадраў ішла рознымі шляхамі. Частку юрыстаў рыхтавалі заходнееўрапейскія ўніверсітэты, дзе з сярэдзіны XV ст. павялічылася колькасць кафедраў рымскага права. Першай спецыяльнай юрыдычнай навучальнай установай у Вялікім Княстве Літоўскім стала Святаянская школа грамадзянскага права, створаная ў Вільні ў 1566 г. Веды ў галіне права можна было атрымаць і ў кальвінісцкіх і арыянскіх школах, якія існавалі на Беларусі ў перыяд Рэфармацыі. У прыватнасці, права выкладалі ў Слуцкім кальвінісцкім вучылішчы, у арыянскіх школах у Іўі, Клецку, Койданаве, Любчы, Лоску, Нясвіжы, Навагрудку і інш. Аднак гэтыя цэнтры падрыхтоўкі юрыстаў не маглі поўнацэнна задаволіць патрэбу ў кадрах, і таму значная колькасць іх рыхтавалася ў прыватных школах («палестрах»), а таксама набывала прававыя веды ад вопытных юрыстаў-практыкаў.

СТАТУ ВЯЛІКАГО КНЯТВА ЛІТОВСКАГО

ЎНАМАСНЁШЕГО ГДРА КОРОЛЯ ЕГО МАТН

ЖИКГИМОНТА ТРЕТЕГО НА КРОНАЦЫН
ВЪ КРАКОВЕ ВЫДАНЫ РОКЪ .

А, Ф, ПН О

Смотрите што маєте тинити . Ъо несправдѣсти іѡ^д Книги ѡ парла^т
гласѣ але іѡ^д бо^д . А што иольвѣ іѡ^д дѣстѣе на^д гла^д .
введѣтъ вали^т . не х^д іѡ^д воевѣдѣ рах^д господѣнь зав^д
фдѣ . Асправдѣте вѣ ширѣ . не іѡ^д воевѣдѣ господѣнь зав^д
наши^д несправдѣсти . ани^д расованѣ^д шѣ^д . ани^д по^д
данѣ^д даровѣ .

Милѣ^д справѣ^дливѣ^д не іѡ^д торѣ^д іѡ^д дѣстѣ^д земли .
х^дто любѣ^д несправдѣ^д . сто іѡ^д несправдѣ^д іѡ^д шѣ^д вѣ^д
Правѣ^д іѡ^д дѣстѣ^д сыновѣ^д чѣ^д лѣ^д чѣ^д стѣ^д .

Зласки несправдѣ^д вѣ^д короля ЕГО М^д
Вѣ^д нѣ^д . дрѣ^д вѣ^д вѣ^д мѣ^д мѣ^д нѣ^д вѣ^д .

У XVI ст. на тэрыторыі Беларусі існавала шмат навучальных устаноў на чале з Віленскай езуіцкай акадэміяй (1579). Паступова ўзніклі езуіцкія калегіі ў Полацку (1580), Нясвіжы (1587), Оршы (1616), Брэсце (1616), Хойніках (1622), Гродне (1625), Навагрудку (1644), Пінску (1638), Віцебску (1649), Мінску (1672). Па сваёй структуры і вучэбнай праграме яны з'яўляліся свецкімі школамі, у якіх выкладалі і пэўныя прававыя веды.

Перш за ўсё веды ў галіне права давала найстарэйшая вышэйшая навучальная ўстанова – Віленскі ўніверсітэт, які быў заснаваны ў Вялікім Княстве Літоўскім у 1570 г. езуітамі як калегіум. У 1578 г. кароль Стэфан Баторый выдаў прывілей (зацверджаны 30 кастрычніка 1579 г. булай папы Грыгорыя XIII), на падставе якога калегіум быў пераўтвораны ў акадэмію, што давала права прысвойваць вучоныя ступені, мець выбарную адміністрацыю, правы ўласнай юрысдыкцыі. Першым рэктарам акадэміі стаў ідэолаг Контррэфармацыі, знакаміты мысліцель Пётр Скарга. Акадэмія мела філасофскі і тэалагічны факультэты. На першым выкладаліся ўсе гуманітарныя і прыродазнаўчыя навукі таго часу: фізіка, метафізіка, матэматыка, логіка, рыторыка, паэтыка, геаграфія, старажытныя (грэчаская, лацінская, яўрэйская) і новыя (нямецкая, французская) мовы; на другім – свяшчэннае пісанне, тэалогія (палемічная, маральная, схаластычная), казуістыка і кананічнае права. Вывучалася таксама беларуская мова. Матэрыяльную падтрымку акадэміі аказвалі каталіцкая царква і мясцовыя феадалы. Сын Льва Сапегі – Казімір Леў Сапега – перадаў акадэміі каштоўную бібліятэку і садзейнічаў адкрыццю ў 1641 г. юрыдычнага факультэта. Ён запрасіў на працу чатырох прафесараў-правазнаўцаў: двух немцаў – прафесара цывільнага права С. Дзільгера, прафесара кананічнага права І. Шаўэра, іспанца – прафесара цывільнага права Б. Соксо і ўрадженца Віцебшчыны – прафесара кананічнага права А. Алізароўскага. У акадэміі дзейнічалі дзве кафедры кананічнага і дзве грамадзянскага права. Паводле прыблізных падлікаў з 1583 па 1781 г. акадэмія прысвоіла сваім выпускнікам 4076 навуковых ступеняў, у тым ліку 3510 – па філасофіі, 417 – па тэалогіі, 149 – па праве. Сярод найбольш вядомых выпускнікоў акадэміі – Мялецій Смятрыцкі, Сімяон Полацкі, Мацей Сарбеўскі, Альберт Каяловіч, Аарон Алізароўскі. У сувязі са спыненнем дзейнасці ордэна езуітаў акадэмія перайшла пад апеку Адукацыйнай камісіі, якая пераўтварыла яе ў вышэйшую навучальную ўстанову новага тыпу (з 1781 г. акадэмія называлася Галоўнай школаю Вялікага Княства Літоўскага).

Для перыяду знаходжання беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай характэрны пэўныя дасягненні ў прававым развіцці. Напрыклад, у канцы XVIII ст. былі распрацаваны нарматыўныя акты больш значнай якасці і прагрэсіўнага зместу, у тым ліку законы несумненнага канстытуцыйнага характару, аб чым сведчыць Канстытуцыя 1791 г. Шмат зрабіла ў галіне адукацыі і навукі заснаваная ў 1770-я гг. Адукацыйная камісія Рэчы Паспалітай – амаль што першае ў Еўропе міністэрства адукацыі. У склад яе ўваходзілі такія знакамітыя навукоўцы і палітычныя дзеячы, як І. Храптовіч, Т. Патоцкі, М. Пачобут, Г. Калантай, Я. Снядэцкі. Менавіта Камісія правяла рэформу Віленскага ўніверсітэта, пераўтварыўшы яго з духоўнай у свецкую ўстанову, распрацавала новыя праграмы навучання згодна з ідэямі асветніцтва і гуманізму. Заслугай яе з'яўляецца выданне васьмі тамоў «Валюміна легум» – храналагічнага збору законаў, соймавых пастаноў і іншых нарматыўных актаў, якія дзейнічалі на тэрыторыі Польшчы, Беларусі, Літвы і Правабярэжнай Украіны з 1347 па

1793—1795 гг. Менавіта вынікам узаемадзеяння навукі і практыкі стала прыняцце соймам Рэчы Паспалітай у 1791 г. «Закона аб урадзе», вядомага як «Канстытуцыя 3 мая», якая з’явілася фактычна адной з першых канстытуцый у гісторыі чалавецтва.

Пасля далучэння Беларусі да Расіі Галоўная Віленская школа ў 1803 г. была рэарганізавана ва ўніверсітэт з чатырма факультэтамі: маральных і палітычных навук, фізіка-матэматычным, медыцынскім, літаратурным і вольных мастацтваў. Выкладалі ў ім 34 прафесары і 12 ад’юнктаў (памочнікаў прафесараў). Вучоныя займаліся прававымі і гісторыка-прававымі праблемамі, аб чым сведчаць працы І. Анацэвіча, М. Баброўскага, І. Даніловіча, І. Лялевеля, Т. Чацкага, Ю. Ярашэвіча. У апошнія гады існавання ўніверсітэта з 47 прафесараў 36 былі ўраджэнцамі Беларусі і Літвы. З яго сцен выйшлі такія вядомыя вучоныя, грамадскія дзеячы і пісьменнікі, як А. Міцкевіч, Ю. Славацкі, Ю. Крашэўскі, І. Даніловіч, І. Дамейка, Т. Зан, Я. Чачот і інш. Ва ўніверсітэце ўзніклі тайныя таварыствы, ён стаў калыскай будучых арганізатараў і ўдзельнікаў паўстання 1830—1831 гг., у сувязі з чым у 1832 г. па загаду расійскага імператара Мікалая I быў закрыты. Найбольш вядомымі выпускнікамі ўніверсітэта, якія займаліся даследаваннем гісторыка-прававой спадчыны беларускага народа, былі А. Міцкевіч, Ю. Славацкі, Ю. Крашэўскі, І. Даніловіч, І. Дамейка.

29 мая (10 чэрвеня) 1812 г. на базе Полацкага езуіцкага калегіума (сярэдняй навучальнай установы, што існавала з 1580 г.) была адкрыта Полацкая акадэмія — вышэйшая навучальная ўстанова, якой былі нададзены правы ўніверсітэта. Яна мела тры факультэты: філасофскі і тэалагічны, вольных навук, старажытных і сучасных моў. Сярод 39 выкладчыкаў былі не толькі выхадцы з заходнееўрапейскіх краін (Італіі, Францыі, Германіі, Аўстрыі, Швейцарыі, Польшчы), але і ўраджэнцы Беларусі — прафесары В. Бучынскі, Н. Гаўрылевіч і інш. Навучанне фармальна было пазаканфесійным, пазасаслоўным і бясплатным. Колькасць студэнтаў дасягала 7 тыс. чалавек. Акадэмія мела права прысвойваць навуковыя ступені магістраў вольных навук і філасофіі, дактароў тэалогіі, грамадзянскага і кананічнага права. Выкладанне вялося па падручніках еўрапейскіх універсітэтаў, а таксама па ўласных падручніках, якія выдаваліся ў акадэмічнай Полацкай друкарні. У 1820 г. акадэмія была закрыта, частка студэнтаў пераведзена ў Пецябургскі ўніверсітэт.

Пасля закрыцця Полацкай акадэміі, а затым Віленскага ўніверсітэта навуковыя даследаванні права на Беларусі былі прыпынены. Юрыдычныя праблемы, ў тым ліку прававой гісторыі Беларусі, з гэтага часу даследаваліся ва ўніверсітэтах Пецябурга, Масквы, Кіева, Варшавы. Многія беларусы выехалі ў заходнееўрапейскія краіны, Расію, дзе атрымлівалі вышэйшую адукацыю і аддана служылі новай радзіме. Некаторыя з іх унеслі значны ўклад у развіццё расійскай прававой навукі (напрыклад, знакамітыя вучоныя У. Спасовіч і Л. Петражыцкі), іншыя ж пайшлі па шляху змагання супраць самаўладдзя. Так, адзін з прыхільнікаў рэвалюцыйна-дэмакратычных ідэй Кастусь Каліноўскі, які скончыў юрыдычны факультэт Пецябургскага ўніверсітэта і атрымаў ступень кандыдата права, стаў кіраўніком нацыянальна-вызваленчага паўстання 1863 г. у Беларусі і Літве.

Расійскія навукоўцы гэтага перыяду, сярод якіх нямала беларусаў, у сваіх творах закраналі шматлікія тэарэтыка-прававыя і гісторыка-прававыя праблемы, давалі характарыстыку папярэдніх прававых набыткаў, аналізавалі

гістарычнае развіццё асобных галін і інстытутаў права, вышэйшых і мясцовых органаў улады і кіравання, звярталі ўвагу на дзейнасць сойма і павятовых соймакаў Вялікага Княства Літоўскага. Менавіта творы гэтых навукоўцаў сталі значнай ступенькай у фарміраванні айчынай прававой і гісторыка-прававой навукі, хоць погляды навукоўцаў шмат у чым розніліся і часам знаходзіліся пад уплывам афіцыйнай канцэпцыі расійскай юрыдычнай навукі. Праблемы права ў пачатку XIX ст. распрацоўвалі ўраджэнцы Беларусі — І. Даніловіч, Т. Нарбут, Ю. Ярашэвіч і інш. Асаблівая заслуга ў даследаванні прававой гісторыі Беларусі належыць І. Даніловічу, які з верасня 1814 г. выкладаў у Віленскім універсітэце мясцовае (беларуска-літоўскае) права. У 1821 г. ён быў запрошаны на працу ў кваліфікацыйную камісію Сперанскага для падрыхтоўкі Зводу законаў Заходніх губерняў, які меркавалі ўключыць у Звод законаў Расійскай імперыі. Аднак падрыхтаваны ў пачатку 1830-х гг. Звод законаў Заходніх губерняў у сувязі з актывізацыяй нацыянальна-вызваленчага руху не быў уведзены ў дзеянне. І. Даніловіч з 1835 г. займаў пасаду дэкана юрыдычнага факультэта Кіеўскага ўніверсітэта, у 1839 г. пачаў працаваць у Маскоўскім універсітэце.

У другой палове XIX ст. у сувязі з абстрактным сацыяльна-эканамічнай сітуацыяй ў Расійскай імперыі і спробамі рэфармавання грамадскага і дзяржаўнага ладу ў беларускім грамадстве ў рэчышчы супраціўлення самаўладдзю ўсё больш пашыраюцца думкі аб самабытнасці беларускага народа і яго права на самавызначэнне. Аб гэтым сведчылі народныя паўстанні, выказванні беларускіх дзеячаў, у тым ліку К. Каліноўскага, адлюстраваныя ў першай беларускай газеце «Мужыцкая праўда», а некалькі пазней — стварэнне беларускіх суполак і нацыянальных арганізацый.

Актывізацыя нацыянальна-вызваленчага руху і развіцця нацыянальнай самасвядомасці беларусаў у канцы XIX — пачатку XX ст. суправаджалася з'яўленнем палітыка-прававых ідэй, якія датычыліся ўзнаўлення беларускай дзяржаўнасці. З'яўляюцца дзеячы, навукоўцы, пісьменнікі, якія знаходзяцца пад непасрэдным уплывам беларускага нацыянальна-адраджэнскага руху (Я. Купала, Я. Колас, М. Багдановіч). У Паўночна-Заходнім краі, як афіцыйна называліся беларускія землі, адбываецца значны ўсплёск палітыка-прававой думкі і павелічэнне цікавасці да ўласнай гісторыі. У газетах «Мінский листок», «Виленьский вестник» у канцы XIX ст. з'яўляюцца гістарычныя навуковыя працы і рэцэнзіі М. В. Доўнар-Запольскага і іншых навукоўцаў і беларускіх дзеячаў. Менавіта М. В. Доўнар-Запольскі ўпершыню ў даследаванні «Беларускае мінулае» (1888) стварыў ядро канцэпцыі гістарычнага развіцця беларускага народа, паставіў праблему неабходнасці нацыянальнага адраджэння Беларусі. У 1893—1895 гг. ён зрабіў практычныя захады да стварэння «Беларускага гуртка» і аб'яднання даследчыкаў і аматараў беларушчыны. Аб'ектыўная навуковая ацэнка шматлікіх прац М. В. Доўнар-Запольскага, асабліва кніг «Асновы дзяржаўнасці Беларусі» (1919) і «Гісторыя Беларусі» (1994), стала магчымай толькі ў канцы XX ст. Увогуле гэтаму навукоўцу належыць значная заслуга ў развіцці айчынай гісторыка-прававой навукі.

Паступова многія беларускія дзеячы, пісьменнікі (браты Луцкевічы, Цётка, Вацлаў Ластоўскі, Аляксандр Цвікевіч, Янка Купала, Якуб Колас, Зміцер Жылуновіч і інш.) усё больш пачынаюць акцэнтаваць увагу на самабытнасці беларускага народа і яго гістарычна абумоўленым імкненні да самастойнасці і самавызначэння. Вынікам рэвалюцыйнага і нацыянальна-вызваленчага руху

стала абвяшчэнне ў 1918 г. Беларускай Народнай Рэспублікі, а затым утварэнне 1 студзеня 1919 г. Беларускай Савецкай Рэспублікі.

Пасля ўстанаўлення савецкай улады ўся прававая навука знаходзілася пад уплывам марксісцка-ленінскай ідэалогіі, што значна перашкаджала яе развіццю. У Беларускай ССР айчынныя навукоўцы і дзяржаўныя дзеячы (У. М. Ігнатоўскі, З. Х. Жылуновіч і інш.) перш за ўсё з класавых пазіцый асвятлялі падзеі Кастрычніцкай рэвалюцыі, Грамадзянскай вайны, распрацоўвалі гісторыю бальшавіцкіх арганізацый і г. д.

Узнаўленне развіцця беларускай юрыдычнай навукі звязана з адкрыццём у 1921 г. Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, які ўключаў тры факультэты: рабочы, медыцынскі і грамадскіх навук. Самым буйным і шматпрофільным быў факультэт грамадскіх навук, дзе функцыянавалі чатыры аддзяленні — грамадска-педагагічнае, літаратурна-лінгвістычнае, эканамічнае і прававое (739 студэнтаў). У сувязі з утварэннем універсітэта Наркамат адукацыі РСФСР накіраваў у БССР групу вучоных. Значны ўклад у развіццё прававой навукі ў гэты перыяд унёс першы рэктар БДУ У. І. Пічэта, які кіраваў даследаваннямі і разглядаў шматлікія праблемы гісторыі Беларусі. Першымі выкладчыкамі на прававым аддзяленні былі Г. С. Гурвіч (савецкае дзяржаўнае права), У. М. Дурдзянеўскі (дзяржаўнае права буржуазных краін), М. Б. Кроль (судовая псіхіятрыя), І. Т. Цітоў (судовая медыцына), М. В. Грэдзінгер (грамадзянскае права і працэс), Б. В. Чрэдзін (рымскае права) і інш. Дэканам факультэта грамадскіх навук быў прызначаны прафесар У. М. Ігнатоўскі, а з 1922 г. ім стаў прафесар С. Я. Кацэнбоген. Гэта былі яркія, неардынарныя асобы і навукоўцы. Актывізацыі навуковай дзейнасці садзейнічала стварэнне пры БДУ навуковага таварыства, якое мела і юрыдычную секцыю. Да 1930 г. было выдадзена 25 выпускаў навуковых прац. Сярод аўтараў асабліва вылучаліся прафесары У. І. Пічэта, М. В. Грэдзінгер, В. М. Шыраеў і інш.

Навуковыя даследаванні 1920–30-х гг. былі адказам на пытанні, якія ставіла ў той час практыка савецкага дзяржаўнага будаўніцтва і правапрымяняльная дзейнасць. У адкрытым у 1922 г. Інстытуце беларускай культуры была створана камісія па савецкім будаўніцтве (пераўтвораная потым у прававую секцыю), у састаў якой увайшлі і юрысты — выкладчыкі БДУ. ЦВК і СНК БССР для атрымання ад навукоўцаў неабходных рэкамендацый даручылі Інбелкульту вывучэнне пытанняў дзяржаўна-прававога жыцця рэспублікі. Па ўказанні ЦВК БССР Інстытут узяў на сябе функцыі вядучай навуковай арганізацыі па даследаванні прычын злачыннасці, а па даручэнні ўрада вывучаў прававыя праблемы землекарыстання і землеўладання, дзейнасці мясцовай гаспадаркі і іншыя пытанні дзяржаўна-прававога будаўніцтва ў Беларусі.

У Беларускім дзяржаўным універсітэце змяняліся вучэбныя планы, удакладняліся, прыстасоўваліся да новых умоў жыцця вучэбныя праграмы. Так, у 1924 г. была ўнесена прапанова аб абмежаванні лекцыйнай сістэмы выкладання як не вельмі эфектыўнай. Народны камісарыят асветы даў указанне адмяніць лекцыйны метады выкладання, замяніць яго на лабараторна-брыгадны: семінарскія, практычныя заняткі. Гэтае новаўвядзенне мела мэтай падрыхтоўку спецыялістаў у найбольш шчыльна, скарачаныя тэрміны: замест чатырох-пяці гадоў — за тры гады.

Першы выпуск студэнтаў адбыўся ў 1925 г., а за пяць гадоў у БДУ было падрыхтавана 130 юрыстаў.

У 1925/26 навучальным годзе на факультэце працавалі ўжо 12 прафесараў: У. І. Пічэта, С. Я. Вольфсан, А. В. Гарбуноў, М. В. Грэдзінгер, У. М. Дурдзянеўскі, М. В. Доўнар-Запольскі, С. Я. Кацэнбоген, Н. Н. Краўчанка, М. А. Прыляжаеў, У. М. Перцаў, В. М. Шыраеў, Б. В. Чрэдзін, а таксама дацэнты і асістэнты: А. М. Арцымовіч, Ф. І. Гаўзэ, М. А. Канаплін і інш. У сувязі з гэтым актывізаваліся навуковыя даследаванні. Так, адзін з першых даследчыкаў нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва ў Беларусі Р. Я. Парэчын выдаў кнігу «Наша Канстытуцыя» (1928), у якой разглядаецца папярэдняе развіццё беларускай савецкай дзяржаўнасці і даецца аналіз Канстытуцыі БССР 1927 г. Савецкаму дзяржаўнаму праву былі прысвечаны працы У. М. Дурдзянеўскага, М. М. Гуткоўскага, І. І. Крыльцова, М. А. Канапліна, Л. А. Рудзіцкага, П. М. Галанзы. Напрыклад, прафесар М. А. Канаплін і дацэнт Л. А. Рудзіцкі выдалі манаграфію «Выбары тут і там» (1931), у якой, параўноўваючы савецкую сістэму выбараў з буржуазнай, падкрэслівалі, што апошняя з цягам часу страчвае сваю прагрэсіўнасць. Прыкметны след у юрыдычнай навукі пакінулі працы М. В. Грэдзінгера, прысвечаныя грамадзянскаму праву і працэсу БССР, В. М. Шыраева – крымінальнаму праву і працэсу, Н. Н. Краўчанка, Э. В. Зайчыка – працоўнаму праву, К. І. Таўсталес – шлюбна-сямейнаму і грамадзянскаму праву, Ф. І. Гаўзэ – грамадзянскаму праву і інш.

Навукоўцы займаліся таксама праблемамі ўпарадкавання заканадаўства і яго сістэматызацыі (Ф. І. Гаўзэ, М. М. Гуткоўскі і інш.). Так, значным дасягненнем беларускай юрыдычнай навукі і прыкладам цеснай сувязі навукі і практыкі стала праца М. М. Гуткоўскага «Сістэматычны паказчык (спроба сістэматыкі) заканадаўства Беларускай ССР за 1919–1928 гг.» (1929). У ёй сістэматызацыя заканадаўства дапаўнялася алфавітна-прадметным паказальнікам. Размяшчэнне ў паказчыку па пэўнай сістэме больш за 4000 законаў і ведамасных актаў сведчыла аб актыўнай заканадаўчай дзейнасці ў БССР. Старшыня ЦВК БССР А. Р. Чарвякоў у прадмове да працы падкрэсліў, што аўтар паклаў пачатак сістэматызацыі заканадаўства рэспублікі.

У гэты час юрыстаў Беларусі цікавілі пытанні аб прававых формах узаемаадносін савецкіх рэспублік, прыродзе іх дзяржаўнага саюза, развіцці заканадаўства. Акрамя таго, Інбелкульт пачаў выданне дзяржаўна-прававых

актаў XVI–XVII стст., якія ўваходзілі ў склад Літоўскай метрыкі. Былі выдадзены тры тамы кнігі «Беларускі архіў» (1927–1930). Адметнай з’явай у сферы юрыдычных даследаванняў Інбелкульту з’явіліся «Запіскі аддзела гуманітарных навук. Працы кафедры сучаснага права» – збор артыкулаў па розных галінах юрыдычнай навукі: дзяржаўнага, адміністрацыйнага, крымінальнага, грамадзянскага, зямельнага права, судаводства, гісторыі і тэорыі дзяржавы і права, якія выйшлі ў 1929 г. (М. В. Грэдзінгер, Р. Я. Парэчын, М. А. Канаплін, В. М. Шыраеў, С. Слупскі, Ф. І. Гаўзэ, М. М. Гуткоўскі, Е. А. Вішнеўскі, Н. А. Бонч-Асмалоўскі). Друкаваліся асобныя кнігі, прысвечаныя грамадзянскаму і грамадзянска-працэсуальнаму праву, крымінальнаму і крымінальна-працэсуальнаму праву, шлюбна-сямейнаму праву і інш. Так, М. В. Грэдзінгер апублікаваў падручнік па грамадзянскім працэсе БССР, В. М. Шыраеў прысвяціў свае працы дзейнасці следчых органаў, органаў суда і пракуратуры, У. М. Дурдзянеўскі, М. А. Канаплін, Л. А. Рудзіцкі, П. М. Галанза – дзяржаўнаму праву.

Значнае месца ў даследаваннях правазнаўцаў БДУ займала гісторыя беларускага народа, і пачатак гэтаму быў пакладзены першым рэктарам БДУ У. І. Пічэтам, які выдаў больш за 130 навуковых прац, прысвечаных гісторыі права, эканомікі, культуры і палітычнай гісторыі Беларусі (у 1961 г. надрукаваны збор яго прац «Белоруссия и Литва XV–XVI вв.»). Менавіта пад кіраўніцтвам У. І. Пічэты распрацоўвалі пытанні прававой гісторыі Беларусі А. В. Бурдзейка, В. Д. Дружыц, Т. І. Забела, К. І. Таўсталес і інш.

Для развіцця юрыдычнай айчынной навукі важнае значэнне мела заснаванне ў 1929 г. Беларускай акадэміі навук, у складзе якой была створана кафедра савецкага будаўніцтва і права, дзе даследаваліся пытанні арганізацыі і дзейнасці дзяржаўнага апарату, развіцця заканадаўства, прычыны злачыннасці, абагульняўся вопыт правапрымяняльнай дзейнасці.

Таксама важнай падзеяй стала стварэнне ў 1931 г. Мінскага інстытута савецкага будаўніцтва і права, які ў 1932 г. быў пераўтвораны ў Мінскі юрыдычны інстытут – галоўную ўстанову па падрыхтоўцы нацыянальных юрыдычных кадраў, падпарадкаваную Міністэрству юстыцыі БССР. У перадваенныя гады Мінскі юрыдычны інстытут узначальвалі: дацэнт А. Н. Юрашкевіч (1937–1938), дацэнт М. Н. Цвяткоў (1938), прафесар Штэйнгарт (1938–1941), дацэнт І. С. Андрэйчык (1944–1945). У гэты перыяд у інстытуце ўжо былі спецыялізаваныя кабінеты і лабараторыі: кабінет крыміналістыкі, крыміналістычная лабараторыя, кабінеты гісторыі і тэорыі дзяржавы і права, савецкага дзяржаўнага права, грамадзянскага права і працэсу, крымінальнага права і крымінальнага працэсу.

У 1935 г. шляхам аб’яднання Навукова-даследчага інстытута савецкага будаўніцтва і права і Інстытута філасофіі АН БССР быў створаны Інстытут філасофіі і права АН БССР, з якім узаемадзейнічалі і выкладчыкі БДУ. Аднак новы інстытут не паспеў як след разгарнуць сваю працу, бо ў 1938 г. многія яго супрацоўнікі былі рэпрэсіраваны. Увогуле ў канцы 1920-х гг. у Беларусі пачалася ідэалагічная кампанія па барацьбе з «нацыянал-дэмакратызмам», вынікам чаго стала рэпрэсіраванне многіх выкладчыкаў і навукоўцаў Мінскага юрыдычнага інстытута і БДУ (У. І. Пічэта, Р. Я. Парэчын, М. М. Гуткоўскі, В. Д. Дружыц і інш.), скарачэнне навуковых даследаванняў, што адмоўна паўплывала на развіццё як беларускай асветы і навукі ў цэлым, так і юрыдычнай навукі ў прыватнасці.

Мінскі юрыдычны
інстытут
(40–50-я гг.
XX ст.)

Цяжкія страты панесла беларуская прававая навука і ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, таму ў першыя пасляваенныя гады з-за адсутнасці навуковых кадраў даследаванні па прававых праблемах амаль не праводзіліся. Ужо ў жніўні 1944 г. пачалося аднаўленне Акадэміі навук БССР і Мінскага юрыдычнага інстытута, які ўзначальваў з 1945 па 1954 г. кандыдат юрыдычных навук дацэнт Г. А. Павецеў.

У 1954 г. Мінскі юрыдычны інстытут быў пераўтвораны ў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Дэканам юрыдычнага факультэта стаў кандыдат юрыдычных навук (1949) дацэнт (1954) Я. М. Семярыхін (1914–1963), які працаваў у Мінскім юрыдычным інстытуце і на юрыдычным факультэце БДУ з 1947 па 1963 г. З 1947 па 1950 г. ён быў дырэктарам Мінскага філіяла УЮЗІ, а з 1954 па 1955 г. і з 1958 па 1959 г. — дэканам юрыдычнага факультэта. Пазней дэканамі факультэта былі: дацэнт В. А. Дарогін (1956–1957, 1959–1964), дацэнт М. М. Меркушаў (1957–1958), прафесар І. М. Ігнаценка (1964–1965), дацэнт В. А. Шкурко (1965–1972), дацэнт В. Ф. Чыгір (1973–1983), прафесар В. Г. Ціхіня (1983–1989), прафесар В. М. Гадуноў (1989–2002). З 2002 г. факультэт узначальвае доктар юрыдычных навук прафесар С. А. Балашэнка.

У другой палове 1950-х гг. у СССР пачаўся працэс пашырэння правоў саюзных рэспублік, у тым ліку і ў галіне заканатворчасці, што значна актывізавала навуковыя юрыдычныя даследаванні. Распрацоўка і прыняцце новых законаў (у тым ліку і кодэксаў) патрабавалі ўдзелу ў заканатворчым працэсе прадстаўнікоў юрыдычнай навукі. У гэты перыяд у рэспубліцы быў пакладзены пачатак новаму напрамку гісторыка-прававой навукі — гісторыі дзяржавы і права Беларускай ССР (С. П. Маргунскі «Государственное строительство БССР в годы восстановления народного хозяйства (1921–1925)», 1966). У 1958 г. выдадзена калектыўная праца «Очерки по истории государства и права БССР». У 1970–1976 гг. надрукаваны два тамы «Истории государства и права Белорусской ССР» (аўтары С. П. Маргунскі, І. І. Пацяружа, В. М. Арцёмава, Ю. П. Броўка, М. В. Сторажаў, В. І. Семянкоў, В. І. Шабайлаў, Я. А. Юхо і інш.). Выкананне гэтай вельмі значнай і вялікай працы стала магчымым дзякуючы супрацоўніцтву навукоўцаў АН БССР, БДУ, Мінскай вышэйшай школы МУС СССР.

У БДУ пашыраюцца даследаванні па ўсіх напрамках прававой навукі, у тым ліку па тэорыі дзяржавы і права (В. А. Дарогін, С. Р. Драбязка), канстытуцыйным і адміністрацыйным праве (А. А. Галаўко, Л. А. Прыходзька, А. Ц. Лейзераў, А. М. Крамнік), гісторыі дзяржавы і права Расіі (Б. Я. Бабіцкі, А. С. Фарфель, Э. А. Калініна, У. П. Сярэбраннікаў). Быў выдадзены шэраг прац: Я. А. Юхо «Правовое положение населения Белоруссии в XVI в.» (1978),

А. А. Галаўко «Деятельность Советов Белоруссии по осуществлению экономической политики в деревне в 1927–1936 годах» (1968), І. І. Марціновіч «История суда в БССР» (1961), «Адвокатура в БССР» (1973) і іншых навукоўцаў.

Складаным і супярэчлівым пытаннем савецкага будаўніцтва і права прысвяцілі свае навуковыя даследаванні В. А. Дарогін («Суверенитет в советском государственном праве», 1948), С. Р. Віхараў («Суверенитет Белорусской ССР в составе Союза ССР», 1958), С. Р. Драбязка («Право и материально-техническая база коммунизма», 1967), А. Ц. Лейзераў («Конституционный принцип гласности работы Советов народных депутатов», 1981), А. М. Абрамовіч («Государственное управление строительством в СССР», 1982), А. Г. Цікавенка («Начальник и подчиненный. Правовые аспекты служебных отношений», 1984), А. А. Галаўко («БССР – суверенное социалистическое государство», 1989), А. М. Крамнік («Адміністрацыйныя паўнамоцтвы сельскага Савета дэпутатаў працоўных», 1974), Я. М. Тагуноў («Народный контроль над деятельностью аппарата управления местных Советов», 1975), П. К. Еўдакімаў («Ответственность лиц, ведущих паразитический образ жизни», 1963) і інш.

Аб'ектам увагі навукоўцаў-цывілістаў сталі праблемы абавязацельнага, жыллёвага права, грамадзянска-прававога забеспячэння правоў і інтарэсаў грамадзян і іншыя пытанні. Былі выдадзены працы В. Ф. Чыгіра («Договор подряда по капитальному строительству», 1958; «Советское жилищное право», 1968), Ф. І. Гаўзэ («Обязательственное право», 1968; «Социалистический гражданско-правовой договор», 1972), А. М. Рамановіч, В. В. Левага, Я. А. Ціханенкі і інш. Пазней праблемы грамадзянскага права пачалі распрацоўваць В. М. Гадуноў, Г. С. Драбязка, У. А. Раманенка, С. П. Сакалоў, І. М. Шчамялёва. Пад кіраўніцтвам В. Ф. Чыгіра склалася навуковая школа грамадзянскага права.

У сферы шлюбна-сямейных праваадносін шырока вядомымі сталі даследаванні прафесара М. Р. Юркевіча («Семья в современном обществе», 1964; «Заключение брака по советскому праву», 1965). Дзейнасці судовых органаў і дзяржаўнага арбітражу, а таксама тэарэтычным праблемам грамадзянскага працэсуальнага права прысвечаны манаграфіі С. В. Курылёва («Объяснение сторон как доказательство в советском гражданском процессе», 1956; «Основы теории доказательства в советском правосудии», 1969). У публікацыях О. С. Курылёвай, А. А. Войцкі, Х. Т. Мялешкі, Н. І. Красоўскай, В. П. Дуюна, Т. М. Петачэнкі, Т. І. Каробкінай, Г. Б. Шышко разглядаліся шматлікія пытанні працоўнага права. Самыя актуальныя праблемы грамадзянска-працэсуальнага права адлюстраваны ў даследаваннях Т. А. Бяловой, І. М. Калядкі, І. М. Казей, В. В. Ціхановіча, В. Г. Ціхіні, М. Р. Юркевіча і інш. Склалася беларуская школа грамадзянска-працэсуальнага і працоўнага права.

Цесна звязаны з жыццём даследаванні па крымінальна-прававой тэматыцы. Навукоўцы, якія займаюцца пытаннямі крымінальнага права, дапамагалі праваахоўным органам юрыдычна кваліфікаваць супрацьпраўныя дзеянні. Пра гэта сведчаць назвы выдадзеных прац: І. І. Гарэлік «Квалификация преступлений, опасных для жизни и здоровья» (1973) і «Ответственность за оставление в опасности» (1960); І. С. Цішкевіч «Условия и пределы необходимой обороны» (1989) і «Приготовление и покушение по советскому уголовному праву» (1958); П. А. Дубавец «Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву» (1964); К. В. Кічыгіна «Ответственность за нарушение безопасности движения городского транспорта» (1966). Пазней праблемы крымінальнай навукі знайшлі сваё адлюстраванне ў публікацыях

Альма-матар, вул. Маскоўская, 17

В. А. Шкурко, М. М. Меркушава, А. У. Баркова, У. М. Хоміча, І. А. Грунтова, М. А. Бабія і інш.

Значную дапамогу практыцы аказвалі працы працэсуалістаў: Я. А. Мацвіенкі «Судебная речь» (1967), «Приговор суда и его исполнение» (1968); С. П. Бякешкі, Я. А. Мацвіенкі «Подозреваемый в советском уголовном процессе» (1969); В. М. Шпілёва «Содержание и формы уголовного судопроизводства» (1974). Праблемы крымінальнага працэсу, арганізацыі і дзейнасці пракуратуры распрацоўваліся С. П. Бякешкам, В. М. Бібілай, А. А. Данілевічам.

Вучоныя факультэта актыўна праводзілі даследаванні праблем крыміналістыкі, судовай псіхалогіі і інш. Былі апублікаваны працы: А. В. Дулава («Вопросы теории судебной экспертизы» (1953), «Введение в судебную психологию» (1970), «Судебная психология» (1970), «Основы психологического анализа на предварительном следствии» (1973)); М. М. Гапановіча («Опознавание в судопроизводстве» (1975)); І. А. Матусевіч («Изучение личности обвиняемого в процессе предварительного расследования преступлений» (1975)); Р. А. Шумака («Бухгалтерский анализ как метод расследования преступлений» (1985)) і інш.

Ва ўзаемадзеянні з вучонымі АН Беларусі ачышчаліся даследаванні пытанняў землекарыстання, аховы прыроды, арганізацыі сельскагаспадарчай вытворчасці і інш. Выйшлі манаграфіі М. В. Сторажава «Правовое положение колхозов на современном этапе» (1975), «Правовой режим мелиорированных земель» (1986), «Материальная ответственность колхозников» (1971).

Міжнародная дзейнасць Беларускай ССР асвятлялася ў працах Ю. П. Броўкі, Л. В. Паўлавай і іншых выкладчыкаў БДУ. Значным дасягненнем у гэтай сферы сталі манаграфіі Ю. П. Броўкі «Международная правосубъектность БССР» (1967) і «Белорусская ССР – суверенный участник международного общения» (1974).

Навукоўцы факультэта прымалі ўдзел у падрыхтоўцы энцыклапедычных выданняў, у тым ліку Беларускай Савецкай Энцыклапедыі. Па іх ініцыятыве ў 1989 г. быў выдадзены «Юрыдычны слоўнік». Юрысты-гісторыкі (Я. А. Юхо, Т. І. Доўнар, Л. В. Паўлава і інш.) удзельнічалі ў перавыданні знакамітага помніка права – Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 г. (1989), у падрыхтоўцы энцыклапедычных выданняў: «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі» ў 6 т.

(1994–2003), «Мысліцелі і асветнікі Беларусі: Энцыклапедычны даведнік» (1995), «Вялікае Княства Літоўскае: Энцыклапедыя» ў 2 т. (2005–2006) і інш.

З набыццём рэспублікай рэальнага суверэнітэту пачаўся якасна новы этап развіцця беларускай юрыдычнай навукі, які праявіўся ва ўсіх яе галінах і напрамках. Дзеючая Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь абвясціла сваёй мэтай пабудову сацыяльнай дэмакратычнай прававой дзяржавы, што запатрабавала комплекснага падыходу да вывучэння прававых, эканамічных, сацыяльных, палітычных аспектаў рэфармавання дзяржавы і грамадства. Аб'яднання намаганняў беларускіх вучоных-юрыстаў былі накіраваны на выпрацоўку тэарэтычных падстаў, шляхоў і сродкаў ажыццяўлення прававой рэформы, у тым ліку на пошук найбольш эфектыўных спосабаў рэфармавання грамадскіх адносін для забеспячэння паступальнага развіцця Рэспублікі Беларусь. Прававая навук на юрыдычным факультэце істотна змянілася. Яна была заклікана фарміраваць адносіны да права як сродку ўдасканалення і гарманізацыі грамадскіх адносін, у тым ліку і сродку абароны неад'емных правоў і свабод чалавека.

Перад вучонымі юрыдычнага факультэта паўсталі новыя задачы – вызначыць перспектывы развіцця прававой рэформы ў Рэспубліцы Беларусь, шляхі і сродкі ўдасканалення палітычнай сістэмы, сфармуляваць тэарэтычныя асновы паспяховай і эфектыўнай праватворчасці, унесці прапановы па ўдасканаленні заканадаўства і г. д. У сувязі з гэтым на факультэце перш за ўсё былі вызначаны найбольш важныя і актуальныя прававыя праблемы. З улікам айчыннага гістарычнага вопыту і прагрэсіўных напрацовак сусветнай юрыспрудэнцыі пачалі даследавацца фундаментальныя тэарэтычныя праблемы дзяржавы і права, вырацоўваліся практычныя рэкамендацыі па ўдасканаленні дзеючага заканадаўства.

Новы этап развіцця ўніверсітэцкай юрыдычнай навукі звязаны з карэннай рэарганізацыяй усяго грамадска-палітычнага ладу. Пачаўся працэс дэмакратызацыі грамадства і фарміравання якасна новай прававой сістэмы Рэспублікі Беларусь, у якім прынялі актыўны ўдзел вучоныя юрыдычнага факультэта БДУ. У сувязі з пераменамі даследчыкі заўсёды шукаюць філасоф-

Прафесарска-выкладчыцкі састаў у 70-я гг. XX ст.

скія і ідэалагічныя арыенціры, якія б дапамагалі навуковаму асэнсаванню рэчаіснасці. Для вырашэння канкрэтных задач дзяржаўна-прававога будаўніцтва неабходна глыбокае разуменне асноватворных паняццяў: «дзяржава і права», «дзяржава і асоба», «сацыяльная прававая дзяржава» і інш. Выданні навукоўцаў юрыдычнага факультэта канца XX ст. (манаграфіі, падручнікі, вучэбныя дапаможнікі, навуковыя артыкулы і інш.) адлюстроўваюць новыя тэндэнцыі ў айчынай прававой навучы. У публікацыях вучоных-тэарэтыкаў (А. М. Абрамовіча, С. Р. Драбязкі, А. Г. Цікавенкі і інш.) надавалася ўвага тэарэтычным падставам удасканалення дзяржаўнага апарату і права, шляхоў пабудовы дэмакратычнай сацыяльнай прававой дзяржавы ў Рэспубліцы Беларусь. Гісторыкі права (Т. І. Доўнар, У. М. Сатолін, Я. А. Юхо) працягвалі даследаваць дзяржаўнасць і права Беларусі дарэвалюцыйнага перыяду, выяўляць у сваіх працах гістарычныя асаблівасці і пераемнасць дзяржаўна-прававога будаўніцтва, прымалі актыўны ўдзел у перавыданні старажытных нарматыўных актаў. Так, была апублікавана А. Ф. Вішнеўскім і Я. А. Юхо кніга «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах» (1998, 2003), перавыдадзены Статут 1566 г. (2003). Таксама пачалося стварэнне шматтомнай працы па гісторыі дзяржаўнасці і права Беларусі са старажытнасці да нашых дзён і распрацоўка гісторыі айчыннага канстытуцыйналізму — выдадзена кніга Р. А. Васілевіча, Т. І. Доўнар, Я. А. Юхо «Гісторыя канстытуцыйнага права Беларусі» (2001). Працягваліся даследаванні ў сферы міжнароднага права. Напрыклад, была апублікавана кніга Л. В. Паўлавай «Имплементация международного гуманитарного права» (1998, у суаўт.) і г. д.

На кафедры канстытуцыйнага права праводзіліся даследаванні новага канстытуцыйнага, адміністрацыйнага, фінансавага заканадаўства Рэспублікі Беларусь, сістэмы дзяржаўнай улады, узаемаадносін дзяржавы і чалавека, сістэмы мясцовага самакіравання, прававога статусу грамадзяніна і чалавека. Выдадзены шэраг кніг Р. А. Васілевіча: «Парламент Республики Беларусь. Конституционно-правовой аспект» (1995); «Конституция и некоторые вопросы защиты прав и свобод гражданина» (1998); «Органы государственной власти Республики Беларусь» (1998); «Нормативно-правовые акты Республики Беларусь» (2000); «Конституция Республики Беларусь. Научно-практический комментарий» (2000) і інш.

Актуальным праблемам права былі прысвечаны кнігі І. І. Марціновіч «Судебно-правовая реформа в Республике Беларусь» (у суаўт. з М. І. Пастуховым, 1995) і інш.; В. Ф. Чыгіра «Приватизация жилья» (1993), «Юридические лица» (1994), «Кредиты и субсидии на приобретение и оплату жилья» (1996); І. С. Цішкевіча «Квалификация хищений имущества» (1996) і інш.

Важным напрамкам юрыдычнай навукі Беларусі сталі даследаванні ў галіне аховы навакольнага асяроддзя, у тым ліку кіравання прыродакарыстаннем і аховай навакольнага асяроддзя (С. А. Балашэнка); правоў грамадзян у сферы навакольнага асяроддзя (Т. І. Макарава); аховы навакольнага асяроддзя гарадоў (Н. А. Шынгель); прыродных тэрыторый, якія ахоўваюцца (В. Я. Лізгара); прававога рэжыму лясоў (А. У. Лаеўская). Выдадзены кнігі С. А. Балашэнкі, Т. І. Макаравай «Международно-правовая охрана окружающей среды и права человека» (1999); С. А. Балашэнкі «Государственное управление в области охраны окружающей среды» (2000); С. А. Балашэнкі, А. У. Лаеўскай, Т. І. Макаравай «Право на благоприятную окружающую среду (как его защитить?)» (2000) і інш.

Адкрыццё новага корпуса юрыдычнага факультэта, вул. Ленінградская, 8 (2005 г.)

Аб актывізацыі навуковых даследаванняў на юрыдычным факультэце сведчаць шматлікія калектыўныя працы, а таксама 26 выпускаў навуковага зборніка «Право и демократия» (1988–2015).

Заканамерным этапам дынамічнага развіцця ўніверсітэцкай навукі стала з'яўленне ў Беларусі новых універсітэтаў, факультэтаў міжнародных адносін і сацыяльных тэхналогій, аснову кадраў якіх склалі вучоныя юрыдычнага факультэта БДУ, а таксама з'яўленне на юрыдычным факультэце нашага ўніверсітэта кафедры фінансаванага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці, аддзяленняў паліталогіі і эканамічнага права.

Адной з найважнейшых задач юрыдычнай навукі заўсёды з'яўлялася распрацоўка падручнікаў і дапаможнікаў. Навукоўцамі факультэта ў канцы ХХ ст. былі выдадзены падручнікі і вучэбныя дапаможнікі: «Уголовное право» ў 2 т. (1978), «Гражданское право БССР» у 3 т. (1975–1978), «Гражданский процесс» у 4 т. (1979–1982), «Уголовный процесс» у 3 ч. (1979), «Советское строительство» (1979), «Суд и правосудие в БССР» (1977), «Административное право Республики Беларусь» (1997), «Международное частное право» (1995), «Трудовое право» (1997), «Крымінальнае права Беларусі» (1997), а таксама каля дзесяці вучэбных дапаможнікаў па гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Працэс выпуску навуковай і вучэбнай літаратуры асабліва актывізаваўся ў ХХІ ст. Так, выйшлі падручнікі і вучэбныя дапаможнікі: «Конституционное

право Республики Беларусь» (2001, 2003, 2005, 2006, 2009); «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі» (2005, 2007, 2008, 2011, 2014); «Наследственное право феодальной Беларуси (по законодательству ВКЛ)» (2002); «Административное право» (2008, 2010, 2012, 2013); «Гражданское право» ў 2 ч. (2000, 2002); «Гражданское право» ў 3 т. (2008, 2010, 2011); «Гражданский процесс. Общая часть» (2000, 2006); «Гражданский процесс. Особенная часть» (2002, 2007); «Гражданский процесс зарубежных стран» (2005); «Уголовное право» (2002, 2011, 2014); «Судоустройство» (2001, 2010); «Налоговое право» (2006); «Налоговые органы Республики Беларусь» (2006); «Курс финансового права» (2009, 2010); «Финансовое право» (2006, 2008, 2009); «Банковское право: Общая часть» (2007); «Банковское право: Особенная часть» (2007); «Аграрное право» (2003); «Земельное право» (2004); «Экологическое право» (2008, 2013); «Курс трудового права» ў 3 т. (2010, 2014); «Трудовое право» (2002, 2004, 2006, 2010, 2011); «Европейское частное право» (2010); «Институционное право Европейского союза» (2010); «Правовое регулирование внутреннего рынка Европейского союза» (2010); «Основы управления интеллектуальной собственностью» (2010); «Политология» (2010, 2011, 2012); «Теория принятия политических решений: функциональный подход» (2012); «Основы идеологии белорусского государства» (2010, 2011, 2012) і інш. Друкаваліся таксама шматлікія вучэбна-метадычныя комплексы, навукова-практычныя каментарыі да грамадзянскага, крмінальнага, крмінальна-працэсуальнага, грамадзянска-працэсуальнага, працоўнага і іншых кодэксаў, практыкумы па гаспадарчым і грамадзянскім працэсах, крміналістыцы і інш., разнастайныя даведнікі па прававых пытаннях і г. д. Акрамя таго, на працягу 2007–2014 гг. па ініцыятыве дэкана факультэта С. А. Балашэнкі была выдадзена «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т.

У гэты перыяд важным напрамкам дзейнасці юрыдычнага факультэта стаў удзел яго супрацоўнікаў у навуковым каменціраванні кодэксаў, законаў

Сучасны будынак юрыдычнага факультэта, вул. Ленінградская, 8

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А. Р. Лукашэнка ўручае дыплом
доктара юрыдычных навук дэкану
юрыдычнага факультэта БДУ
С. А. Балашэнку

і іншых нарматыўных прававых актаў Рэспублікі Беларусь, а таксама ў распрацоўцы і навуковай экспертызе праектаў нарматыўных прававых актаў.

У сувязі з новымі тэндэнцыямі ў праве і інтэнсіўнай нарматворчай дзейнасцю ў Рэспубліцы Беларусь выкладчыкі юрыдычнага факультэта ў пачатку XXI ст. актывізавалі навуковыя даследаванні. Так, шмат увагі надаваў праблемным пытанням канстытуцыйнага права Р. А. Васілевіч у манаграфіях: «Право в нашей жизни» (2002), «Конституционное правосудие на защите прав и свобод человека» (2003), «Белорусское государство на рубеже веков» (2006, 2007), «Конституционная основа национальной правовой системы» (2009), «Правонарушения. Закон. Ответственность» (2011), «Конституционное правосудие» (2012) і інш.

Праблемам адміністрацыйнага права прысвечаны кнігі А. М. Крамніка «Административное право» (2008), В. І. Чупрыс «Теоретико-правовые проблемы государственной службы Республики Беларусь» (2009).

Экалагічнае права даследавалася ў манаграфіях С. А. Балашэнкі «Государственное управление в области охраны окружающей среды» (2000), Т. І. Макаравай «Эколого-правовой статус гражданина Республики Беларусь» (2004), Н. А. Карповіч «Экологическая функция государства» (2010) і інш.

Працягвалася распрацоўка цывілістычных праблем у манаграфіях В. Ф. Чыгіра «Физические и юридические лица как субъекты гражданского права» (2000), «Договор найма жилого помещения» (2001), «Сроки. Исковая давность» (2005), «Сделки в гражданском праве» (2006), «Юридические лица (коммерческие и некоммерческие организации) Республики Беларусь» (2012); В. М. Гадунова «Правовое регулирование реализации товаров для государственных нужд» (2002); А. У. Лаеўскай «Судебная защита права на благоприятную окружающую среду» (2003), «Правовые основы создания общественных объединений в Республике Беларусь» (2006); А. А. Сवादкоўскай «Заключение гражданско-правового договора с отступлением от принципа его свободы» (2006) і інш.

Пытаннем грамадзянска-працэсуальнага, фінансавага, падатковага і банкаўскага права прысвечаны манаграфіі В. С. Камянкова «Экономика и правосудие: вопросы теории и практики» (2006); В. М. Раманавай «Защита чести, достоинства и деловой репутации в общих и хозяйственных судах» (2007); Я. І. Функа «Совершенствование правовых средств производственной кооперации (кооперирования) путем введения особого типа договора» (2007), «О форсмажоре и “затруднениях”» (в том числе в свете ситуации на валютном рынке Республики Беларусь) на основе права Республики Беларусь и между-

народных актов» (2013); Ю. П. Доўнар «Защита банковских вкладов: сравнительно-правовой аспект» (2007), «Государственное регулирование банковских вкладов» (2008) і інш.

Працоўныя праваадносіны даследаваліся ў навуковых працах К. Л. Тамашэўскага і А. А. Войціка «Трудовые конфликты» (2004); К. Л. Тамашэўскага «Система источников трудового права Беларуси» (2013), «Изменение трудового договора и правоотношения» (2014); Т. А. Паставалавай «Трудовое право Европейского союза: теория и практика» (2015) і інш.

У сферы крымінальнага права і працэсу, судаводства з'явіліся манаграфіі І. І. Марціновіч «Адвокатура Беларуси: история и современность» (2002); В. М. Бібілы «Судебная власть в уголовном судопроизводстве» (2001); І. А. Грунтова «Принцип личной виновной ответственности в уголовном законодательстве» (2012); В. В. Марчука «Теория квалификации преступлений» (2014); А. В. Шыдлоўскага «Назначэнне пакарання па крымінальным праве Беларусі» (2015); В. І. Самарына «Международно-правовая помощь по уголовным делам: уголовно-процессуальный аспект» (2012); Л. Л. Зайцавай і В. С. Жыгуліч «Сокращенное судебное следствие в уголовном процессе Республики Беларусь» (2013). Прафесар В. М. Бібіла апублікавала працы «Проблемы юриспруденции: избранные труды» (2010), «Проблемы правоведения: избранные труды» (2011).

Развіваліся навуковыя даследаванні ў сферы крыміналістыкі, аб чым сведчаць манаграфіі А. В. Дулава і А. С. Рубіса «Основы формирования теории криминалистического доказывания» (2005); А. В. Лапіна «Криминалистическое оружиеведение» (2005); А. Я. Гучка «Криминалистическая структура преступления» (2007) і «Модели решения исследовательских задач криминалистики» (2013).

Актыўныя навуковыя даследаванні праводзілі навукоўцы кафедры паліталогіі. Так, была надрукавана калектыўная манаграфія (С. В. Рашэтнікаў і інш.) «Государственная политика и управление в Республике Беларусь» (2010), а таксама манаграфія А. П. Мельнікава «Политическая культура на постсоветском пространстве» (2014) і інш.

На юрыдычным факультэце пад кіраўніцтвам аўтарытэтных дактароў юрыдычных навук паступова сфарміраваўся шэраг навуковых школ:

✓ «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі», заснавальнік Я. А. Юхо (1963), зараз навуковым кіраўніком з'яўляецца Т. І. Доўнар;

✓ «Правовое заканадаўства і заканамернасці яго ўдасканалення», заснавальнік С. Р. Драбязка (1972);

✓ «Праблемы тэорыі і метадалогіі дзяржавы і права права», заснавальнік А. М. Абрамовіч (1988);

✓ «Тэорыя і практыка развіцця прававой дэмакратычнай сацыяльнай дзяржавы», заснавальнік Р. А. Васілевіч (1994);

✓ «Юрыдычныя асобы і грамадзяне як суб'екты грамадзянска-правовых адносін: праблемы тэорыі і практыкі», заснавальнік В. Ф. Чыгір (1983);

✓ «Тэарэтычныя асновы судовых формаў абароны права (грамадзянскі працэсуальны аспект)», заснавальнікі М. Р. Юркевіч і В. Г. Ціхіня (1974);

✓ «Асновы і перспектывы прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь», заснавальнік В. С. Камянкаў (2004);

✓ «Экалагічнае, прыродарэсурснае і аграрнае права», заснавальнік М. В. Старажаў (1991), зараз навуковымі кіраўнікамі з'яўляюцца С. А. Балашэнка і Т. І. Макарава;

✓ «Фарміраванне і ўдасканаленне арганізацыі, стратэгіі і метадалогіі барацьбы са злачыннасцю», заснавальнік А. В. Дулаў (1965).

У складзе юрыдычнага факультэта ў 1995 г. сфарміравалася навуковая школа ў галіне палітычных навук. Яе заснавальнік — доктар палітычных навук С. В. Рашэтнікаў.

Прадстаўнікі навуковых школ пасяхова ўдзельнічаюць у выкананні дзяржаўных комплексных праграм навуковых даследаванняў, напрыклад «Эканоміка і грамадства» (2006–2010 гг.), «Гісторыя, культура, грамадства, дзяржава» (2011–2015 гг.) і інш.; многіх спецыяльных рэспубліканскіх праграм навуковых даследаванняў, напрыклад «Прававое забеспячэнне інавацыйнага развіцця эканомікі Рэспублікі Беларусь» (2006–2010 гг.), «Гісторыя станаўлення і развіцця дзяржаўнасці і прававой сістэмы Беларусі» (2006–2010 гг.), «Праблемы гарманізацыі цывілістычных і публічна-прававых метадаў рэгулявання ў кантэксце інавацыйнага развіцця эканомікі» (2011–2015 гг.), «Асновы ўстойлівага развіцця нацыянальнай прававой сістэмы ў XXI стагоддзі: метадалогія, тэорыя, практыка» (2011–2015 гг.) і інш. Прадстаўнікі навуковых школ удзельнічаюць у прававых даследаваннях у складзе часовых навуковых калектываў (ЧНК) па дагаворах з Беларускім рэспубліканскім фондам фундаментальных даследаванняў, выконваюць навукова-даследчую працу па заказе міністэрстваў (напрыклад, у 2006–2008 гг. па заказе Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь навукоўцы факультэта выконвалі спецыяльны даследчы праект).

Вынікі даследаванняў прадстаўнікоў навуковых школ адлюстраваны ў шматлікіх публікацыях, дзе звернута ўвага на асаблівасці і тэндэнцыі развіцця беларускай дзяржаўнасці і заканадаўства ва ўмовах глабалізацыі і рэгіяналізацыі, неабходнасці ўдасканалення прававой сістэмы Рэспублікі Беларусь у кантэксце яе геапалітычнага становішча. Яны выкарыстоўваюцца пры выкладанні юрыдычных дысцыплін, падрыхтоўцы падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў і іншых вучэбных і вучэбна-метадычных матэрыялаў.

У форме рэкамендацый і практычных прапаноў вынікі навуковых даследаванняў накіроўваліся ў праватворчыя органы Рэспублікі Беларусь, у Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь, Вярхоўны Суд і Вышэйшы Гаспа-

«Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 тамах, падрыхтаваная калектывам юрыдычнага факультэта БДУ

Юрыдычная літаратура, падрыхтаваная кафедрамі факультэта

дарчы Суд Рэспублікі Беларусь, Міністэрства юстыцыі і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, іншыя рэспубліканскія ўстановы.

Напрыклад, былі выказаны прапановы па тэарэтыка-метадалагічных асновах удасканалення прававой сістэмы Рэспублікі Беларусь, юрыдычнай тэрміналогіі, па праблемных пытаннях сістэматызацыі заканадаўства, эфектыўнай нарматворчасці і правапрымянення. Вынікі навуковых даследаванняў выкарыстоўваліся пры падрыхтоўцы шматлікіх праектаў нарматывных актаў Рэспублікі Беларусь.

Праблемныя і актуальныя пытанні ў сферы юрыспрудэнцыі даследуюцца прадстаўнікамі навуковых школ у цесным узаемадзеянні з усімі айчыннымі навуковымі арганізацыямі і міжнародным навуковым супольніцтвам, аб чым

Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь А. У. Канюк (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1982 г.) на пасяджэнні савета юрыдычнага факультэта

Старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь П. П. Міклашэвіч (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1981 г.) на ўручэнні дыпламаў выпускнікам юрыдычнага факультэта

Старшыня Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь В. П. Шаеў (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1991 г.) на абмеркаванні праграмы падрыхтоўкі юрыдычных кадраў

Злева направа: намеснік Генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь А. К. Стук (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1981 г.), дырэктар Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь В. Д. Іпатаў (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1995 г.) на адкрыцці Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды

Другі злева: старшыня Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь — старшыня Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі па судова-пракурорска-следчай спецыялізацыі В. А. Сукала (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1968 г.) на абароне дыпломных работ студэнтамі V курса юрыдычнага факультэта

Старшыня Рэспубліканскай калегіі адвакатаў — старшыня Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіі В. І. Чайчыц (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1989 г.) на пасяджэнні савета факультэта (2015 г.)

сведчаць сумесныя праекты навуковых даследаванняў і калектывныя публікацыі. Увогуле дзейнасць айчынных навуковых школ, накіраваная найперш на ўдасканаленне дзяржаўнасці і прававой сістэмы Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў кантэксце сусветных прававых тэндэнцый.

Неабходнай умовай перспектывага развіцця факультэта з'яўляецца падрыхтоўка маладой змены, якая будзе вызначаць будучае юрыдычнага факуль-

Зборніку навуковых прац «Права і дэмакратыя» 25 гадоў.
Прафесар В. М. Бібіла (галоўны рэдактар) праводзіць
прэзентацыю юбілейнага выпуску

Дактары юрыдычных навук
прафесары А. М. Абрамовіч,
Т. І. Доўнар, Р. А. Васілевіч
на прэзентацыі навуковых
выданняў юрыдычнага
факультэта

тэта і юрыдычнай навукі. Паспех у гэтым працэсе залежыць ад пераемнасці. Прафесарска-выкладчыцкі састаў факультэта надае гэтаму першасную ўвагу.

На ўсіх кафедрах функцыянуюць навуковыя гурткі. Студэнты актыўна займаюцца навукова-даследчай дзейнасцю, аб чым сведчыць іх удзел у міжнародных студэнцкіх навуковых канферэнцыях, якія штогод праходзяць на юрыдычным факультэце, у рэспубліканскіх і міжнародных канферэнцыях, а таксама шматлікія студэнцкія публікацыі ў рэспубліцы і за мяжой.

Адміністрацыя юрыдычнага факультэта (злева направа): намеснік дэкана па завочным навучанні Ю. Л. Шаўцоў, намеснік дэкана па навукова-даследчай і навукова-адукацыйнай рабоце Т. А. Чарвякова, дэкан С. А. Балашэнка, намеснік дэкана па адукацыйных інавацыях і вучэбна-метадычнай рабоце В. І. Чупрыс, намеснік дэкана па вучэбна-выхаваўчай рабоце А. В. Шыдлоўскі, намеснік дэкана па завочным навучанні А. А. Данілевіч

Злева направа: першы намеснік старшыні Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь В. Л. Калінковіч, намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь В. В. Міцкевіч, дэкан юрыдычнага факультэта БДУ С. А. Балашэнка, дырэктар УА «Інстытут перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судаў і ўстановаў юстыцыі БДУ» В. М. Гадуноў на адкрыцці міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі (2013 г.)

На працягу дзесяцігоддзяў юрыдычны факультэт БДУ з’яўляецца флагманам па падрыхтоўцы юрыдычных навуковых кадраў вышэйшай кваліфікацыі.

Выкладчыкі факультэта кіруюць аспірантамі і саіскальнікамі навуковых ступеняў, прымаюць удзел у экспертызе і апаніраванні дысертацыйных даследаванняў і інш. Пры БДУ актыўна дзейнічаюць два доктарскія саветы па абароне дысертацый па прававых пытаннях. Толькі за апошняе дзесяцігоддзе выкладчыкамі факультэта, аспірантамі і саіскальнікамі навуковых ступеняў было абаронена звыш 80 кандыдацкіх і пяць доктарскіх дысертацый.

Традыцыйнымі на факультэце сталі штогадовыя навуковыя і навукова-практычныя канферэнцыі, на якіх абмяркоўваюцца важнейшыя праблемы юрыдычнай навукі, адбываецца абмен вопытам з вучонымі іншых краін. Напрыклад, у 2010 г. адбылася міжнародная навуковая канферэнцыя па тэме «Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі», у 2011 г. — «Концептуальные основы развития национальных правовых систем в контексте интеграции: постсоветский опыт и перспективы устойчивого развития», у 2013 г. — «Права человека в Беларуси в соответствии с Парижскими принципами», «Генетические закономерности права», у 2014 г. — міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Конституция — Основной Закон белорусского государства и общества (к 20-летию принятия)» і інш.

Важная традыцыя юрыдычнага факультэта — ушанаванне навукоўцаў старэйшага пакалення, якія ўнеслі самы значны ўклад у развіццё айчынай прававой навукі. Пачатак гэтаму паклала кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, па ініцыятыве якой у 2011 г. была склікана міжнародная навуковая канферэнцыя «Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі», прысвечаная памяці заснавальніка навуковай гісторыка-прававой школы Беларусі, доктара юрыдычных навук, прафесара Я. А. Юхо. Выйшла кніга, прысвечаная

Віншаванне з нагоды 90-годдзя доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага юрыста Рэспублікі Беларусь В. Ф. Чыгіра (2014 г.)

Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 90-годдзю доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага юрыста Рэспублікі Беларусь В. Ф. Чыгіра (2014 г.)

яго жыццю і навуковай дзейнасці, а таксама матэрыялы канферэнцыі, галоўныя артыкулы якіх адлюстроўвалі творчасць Я. А. Юхо, яго ўклад у развіццё гісторыі дзяржавы і права Беларусі, значэнне і пераемнасць яго ідэй у сучаснай гісторыка-прававой навуцы.

У 2012 г. адбылася міжнародная навуковая канферэнцыя «Актуальные вопросы совершенствования правовой системы на современном этапе», прысвечаная 90-годдзю заснавальніка навуковай школы тэорыі дзяржавы і права, доктара юрыдычных навук, прафесара С. Р. Драбязкі.

У 2014 г. адбыліся дзве канферэнцыі, прысвечаныя 90-годдзю заснавальніка цывілістычнай навуковай школы, доктара юрыдычных навук, прафе-

Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 90-годдзю доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага дзеяча навукі Рэспублікі Беларусь А. В. Дулава (2014 г.)

сара В. Ф. Чыгіра, а таксама заснавальніка крыміналістычнай навуковай школы, доктара юрыдычных навук, прафесара А. В. Дулава.

У 2014 г. прайшоў круглы стол «Наука экалагічнаскага, прыродарэсурсна-го і аграрнага права. Правовыя механізмы охраны акаружонай сроды», прысвечаны памяці члена-карэспандэнта Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктара юрыдычных навук, прафесара М. В. Сторажава.

На сучасным этапе развіцця беларускай дзяржаўнасці выкладчыкі юрыдычнага факультэта працягваюць навуковую распрацоўку праблемных праек-

Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная 90-годдзю доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага юрыста Рэспублікі Беларусь С. Р. Драбязкі (2012 г.)

Злева направа: прафесар кафедры экалагічнага і аграрнага права, доктар юрыдычных навук, прафесар Т. І. Макарава; дэкан юрыдычнага факультэта, доктар юрыдычных навук, прафесар С. А. Балашэнка; намеснік дырэктара Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў, кіраўнік Інстытута прававых даследаванняў, кандыдат юрыдычных навук, дацэнт С. М. Сівец

таў новых нарматыўных актаў, займаюцца падрыхтоўкай маладой змены і інш. У цэнтры іх увагі – актуальныя праблемы тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, канстытуцыйнага, адміністрацыйнага, фінансаванага, грамадзянскага, гаспадарчага, экалагічнага, зямельнага, крымінальнага, працэсуальнага і іншых галін права. Актыўна даследуюцца пытанні беларуска-расійскай інтэграцыі, суверэнітэту Рэспублікі Беларусь і гарантый яго забеспячэння ў прававой, эканамічнай, сацыяльнай сферах, імплементацыі міжнародна-прававых норм і міжнародных абавязацельстваў у нацыянальнае права і інш.

Вучоныя-юрысты ўносяць значны ўклад у працэс удасканалення арганізацыі і дзейнасці дзяржаўнага апарату, кадыфікацыю заканадаўства,

Удзельнікі круглага стала —
выкладчыкі юрыдычнага
факультэта БДУ
і замежныя госці

Суддзя Канстытуцыйнага
Суда Рэспублікі Беларусь
доктар юрыдычных навук
Н. А. Карповіч (*другая
злева*) — удзельнік
круглага стала

I Міжнародны летні ўніверсітэт
з удзелам вядомых замежных
вучоных на юрыдычным
факультэце БДУ (2011 г.)

Першы намеснік міністра
прыродных рэсурсаў
і аховы навакольнага
асяроддзя Рэспублікі
Беларусь І. В. Малкіна на
V Міжнародным летнім
універсітэце (2015 г.)

Сустрэча студэнтаў і вучоных юрыдычнага факультэта БДУ
з кіраўнікамі дзяржаўных устаноў (*першы рад у цэнтры*: дырэктар
Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Я. І. Каваленка, прафесар Р. А. Васілевіч, міністр юстыцыі Рэспублікі
Беларусь А. Л. Сліжэўскі, намеснік міністра юстыцыі Рэспублікі
Беларусь А. М. Бодак) на ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання
пераможцаў конкурсу на прыз імя У. Д. Спасовіча (2015 г.)

Міністр юстыцыі Рэспублікі Беларусь А. Л. Сліжэўскі на цырымоніі ўзнагароджання прафесара Р. А. Васілевіча — пераможцы конкурсу на приз імя У. Д. Спасовіча (2015 г.)

распрацоўку новых форм і сродкаў забеспячэння законнасці як неабходнай умовы фарміравання грамадзянскай супольнасці і сацыяльнай прававой дзяржавы.

Такім чынам, універсітэцкая юрыдычная навука ў Беларусі прайшла доўгі шлях развіцця, на працягу якога роля і значэнне Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта як вядучага цэнтра вышэйшай юрыдычнай адукацыі і навуковых даследаванняў у галіне права ўвесь час расце.

У дадзенай кнізе адлюстраваны працэс зараджэння і эвалюцыі айчынай прававой навукі, у прыватнасці, яе развіццё ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. У першай частцы выдання даецца кароткі агляд навукова-даследчай, вучэбнай, вучэбна-метадычнай і грамадскай дзейнасці кафедраў і іншых структурных адзінак юрыдычнага факультэта, а ў другой частцы — звесткі аб выкладчыках, якія працавалі і працуюць на юрыдычным факультэце, напрамках іх дзейнасці і выніках плённай працы ў сферы даследавання складаных прававых праблем.

*Дэкан юрыдычнага факультэта,
доктар юрыдычных навук, прафесар
С. А. Балашэнка,
прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права,
доктар юрыдычных навук,
прафесар Т. І. Доўнар*

ВЫХАВАЎЧАЯ І ІДЭАЛАГІЧНАЯ РАБОТА НА ЮРЫДЫЧНЫМ ФАКУЛЬТЭЦЕ БДУ

Юрыдычны факультэт БДУ мае багаты гістарычны падмурак для захоўвання і развіцця адметнай сістэмы выхаваўчай і ідэалагічнай работы са сваімі непаўторнымі асаблівасцямі і слаўнымі традыцыямі.

Сёння выхаваўчая работа на юрыдычным факультэце праводзіцца па пяці галоўных напрамках: 1) мерапрыемствы вучэбна-выхаваўчага, патрыятычнага і ідэалагічнага характару; 2) мерапрыемствы агульнага выхаваўчага напрамку (па пытаннях прафесійнага, сямейнага, маральна-этычнага, інфармацыйнага выхавання); 3) мерапрыемствы сацыяльна-бытавога характару; 4) фізкультурна-аздараўленчыя, спартыўныя і экскурсійна-турыстычныя мерапрыемствы; 5) развіццё студэнцкага самакіравання, моладзевых арганізацый і аб'яднанняў.

Мерапрыемствы вучэбна-выхаваўчага, патрыятычнага і ідэалагічнага напрамку:

✓ куратарскія гадзіны ў акадэмічных групах I–III курсаў і індывідуальная работа куратараў на працягу вучэбнага года (на факультэце працуюць 38 вопытных выкладчыкаў-куратараў, якія сістэматычна абмяркоўваюць у групах

Рэктар БДУ акадэмік С. У. Абламейка і прарэктары
на сустрэчы з першакурснікамі ў Дзень ведаў

Урачыстая лінейка, прысвечаная віншаванню першакурснікаў

падчас куратарскіх гадзін актуальныя праблемы палітычнага і грамадскага жыцця дзяржавы);

- ✓ правядзенне штомесяц са студэнтамі, магістрантамі, аспірантамі і супрацоўнікамі Адзінага дня інфарміравання;
- ✓ мерапрыемствы па фарміраванні ў студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў паважлівага стаўлення да дзяржаўнай сімволікі Рэспублікі Беларусь;
- ✓ арганізацыя сустрэч студэнтаў з кіраўнікамі органаў дзяржаўнага кіравання, прадстаўнікамі заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады, работнікамі праваахоўных органаў, прадстаўнікамі навукі, ветэранамі войнаў і працы;
- ✓ удзел студэнтаў факультэта ў рабоце школы студэнцкага актыву, а таксама семінараў і канферэнцый з мэтай патрыятычнага выхавання студэнтаў і моладзі;
- ✓ урачыстыя віншаванні ветэранаў войнаў і працы, канцэрты, прысвечаныя дням абаронцы Айчыны, Вялікай Перамогі;
- ✓ рэалізацыя студэнцкага праекта «Тыдзень беларускай культуры»; мерапрыемствы, накіраваныя на павышэнне ўзроўню маральнага выхавання студэнтаў (круглыя сталы з удзелам прадстаўнікоў духавенства, культуры, вядомых пісьменнікаў і паэтаў і інш.);
- ✓ мерапрыемствы па папулярызацыі нацыянальных традыцый Рэспублікі Беларусь (наведванне тэатраў, выстаў, экскурсіі ў музеі правазнаўства юрыдычнага факультэта БДУ, Вялікай Айчыннай вайны і інш.);
- ✓ Дні ведаў, юрыста, беларускай культуры, паэзіі, студэнта, пісьменнасці, маці і інш.;
- ✓ Дзень юрыдычнага факультэта БДУ;
- ✓ конкурсы «Лепшы выкладчык года», «Лепшая група года», «Лепшы студэнт года» («Гонар», «Навука», «Грамадская дзейнасць», «Спорт»);
- ✓ інфармацыйнае напаўненне афіцыйнага сайта юрыдычнага факультэта БДУ www.law.bsu.by (раздзел «Форумы»).

Навучэнцы юрыдычнага факультэта БДУ прымаюць актыўны ўдзел у грамадска-палітычным жыцці нашай дзяржавы: аказваюць арганізацыйную дапамогу ў правядзенні шэрагу рэспубліканскіх мерапрыемстваў (з'яўляюцца членамі ўчастковых камісій па выбарах дэпутатаў Парламента, Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь; ажыццяўляюць функцыі наглядальнікаў падчас правядзення выбарчых кампаній; удзельнічаюць у святочных парадах; прыцягваюцца да работы па перапісе насельніцтва Беларусі і інш.).

Сустрэча
міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь
М. А. Жураўкова
са студэнцкім актывам
прафсаюзнай арганізацыі
БДУ з удзелам студэнтаў
юрыдычнага факультэта

Сустрэча студэнтаў
юрыдычнага факультэта
БДУ са старшынёй
Пастаяннай камісіі па
міжнародных справах
Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь
М. Л. Самасейкам
(выпускнік юрыдычнага
факультэта БДУ 1986 г.)

Студэнты юрыдычнага
факультэта БДУ на
экскурсіі ў Палаце
прадстаўнікоў
Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь

Студэнты юрыдычнага факультэта БДУ на сустрэчы з суддзёй, доктарам юрыдычных навук, прафесарам, заслужаным юрыстам Рэспублікі Беларусь А. Г. Цікавенкам падчас экскурсіі ў Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь

Сустрэча студэнтаў і выкладчыкаў юрыдычнага факультэта БДУ з начальнікам упраўлення Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь па г. Мінску палкоўнікам юстыцыі Д. У. Канаплянікам

Прэзентацыя юрыдычнага факультэта БДУ ў Палацы Рэспублікі падчас святкавання Дня юрыста, арганізаванага Саюзам юрыстаў Беларусі

Намеснік старшыні Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь В. А. Гайдучонак (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1990 г.) з прамовай перад студэнтамі

Старшыня Дзяржаўнага камітэта судовых экспертыз Рэспублікі Беларусь А. І. Швед (выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1996 г.) падчас правядзення круглага стала са студэнтамі юрыдычнага факультэта БДУ

Рэктар БДУ акадэмік С. У. Абламейка ўручае прафесару С. Р. Драбязку юбілейны медаль «70 гадоў вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў»

Рэктар БДУ акадэмік С. У. Абламейка ўручае прафесару А. В. Дулаву юбілейны медаль «70 гадоў Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне (1941–1945)»

Віншаванне са святам Вялікай Перамогі
ветэранаў юрыдычнага факультэта БДУ
прафесараў С. Р. Драбязкі, А. В. Дулава,
М. Р. Юркевіча

Святкаванне 70-годдзя
Вялікай Перамогі ў БДУ

Святкаванне Дня юрыдычнага факультэта БДУ
з удзелам замежных студэнтаў

Тыдзень беларускай культуры
на юрыдычным факультэце БДУ

Прэзентацыя падарунка бібліятэцы юрыдычнага факультэта — збору
твораў старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі М. І. Чаргінца
(выпускнік юрыдычнага факультэта БДУ 1969 г.)

Урачыстая цырымонія
ўзнагароджання лепшых
выкладчыкаў і студэнтаў
у Дзень юрыдычнага
факультэта БДУ

Святкаванне Дня
юрыдычнага
факультэта БДУ

У БДУ ідзе працэс удасканалення дзейнасці гісторыка-патрыятычнага цэнтра «Памяць», які быў створаны на базе Музея гісторыі юрыдычнага факультэта БДУ. Музею належыць важная роля ў патрыятычным выхаванні будучых юрыстаў. Менавіта з яго наведвання ў першакурснікаў пачынаецца вучоба. Сустрэча з мінулым дае магчымасць кожнаму дакрануцца да слаўнага летапісу факультэта, яго гісторыі і добрых традыцый.

Першы вопыт юрыдычнай практыкі студэнты набываюць у «Юрыдычнай клініцы» БДУ, якая прадуктыўна працуе на працягу 15 гадоў. Вялікая роля ў навуковым жыцці належыць Студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі і студэнцкім навуковым гурткам.

Л. П. Максімава праводзіць экскурсію для першакурснікаў у Музеі гісторыі юрыдычнага факультэта

«Юрыдычная клініка» БДУ

На юрыдычным факультэце штогод ствараецца Камісія па прафілактыцы правапарушэнняў, у склад якой уваходзяць прадстаўнікі дэканата, куратары, студэнты. Яна разглядае студэнцкія правапарушэнні, уносіць рэкамендацыі кіраўніцтву ўніверсітэта па прымяненні мер дысцыплінарнай адказнасці да вінаватых асоб, выпрацоўвае прапановы па папярэджванні і прафілактыцы правапарушэнняў, забяспечвае іх рэалізацыю.

Мерапрыемствы агульнага выхаваўчага напрамку:

- ✓ міжнародныя навуковыя канферэнцыі студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў;
- ✓ штогадовая Беларуская студэнцкая юрыдычная алімпіяда;
- ✓ Дні права БДУ;
- ✓ Фестываль факультэтаў БДУ;
- ✓ урачыстыя віншаванні «Дзякуй нашым мамам!», прысвечаныя Міжнароднаму жаночаму дню (8 Сакавіка);
- ✓ штогадовыя конкурсы «Багіня Феміда» і «Містар юрфак», «Фабрыка зорак»;
- ✓ сацыялагічны маніторынг студэнтаў па пытаннях іх жыццядзейнасці на факультэце і ва ўніверсітэце;
- ✓ чэмпіянат па інтэлектуальных гульнях «Што? Дзе? Калі?»;
- ✓ гульні Клуба вясёлых і знаходлівых;
- ✓ студэнцкія фотавыставы і інш.

Журы і партнёры Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды

Пераможцы і ўдзельнікі Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды

Арганізацыйны камітэт
Беларускай студэнцкай
юрыдычнай алімпіяды

Студэнцкія праекты
«Дзякуй нашым
мамам!», «Тыдзень
беларускай культуры»

Юрыдычны факультэт —
удзельнік Фестывалю
факультэтаў БДУ

Дні права ў БДУ

Студэнцкія конкурсы «Багіня Феміда» і «Містар юрфак»

На юрыдычным факультэце вучацца больш за 50 студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў, якія ўключаны ў Спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў і Спецыяльны фонд Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь М. А. Жураўкоў і рэктар БДУ С. У. Абламейка на ўручэнні дыпламаў лаўрэатам Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў

Лаўрэаты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў С. Бахорына і В. Вабішчэвіч падчас інтэрв'ю

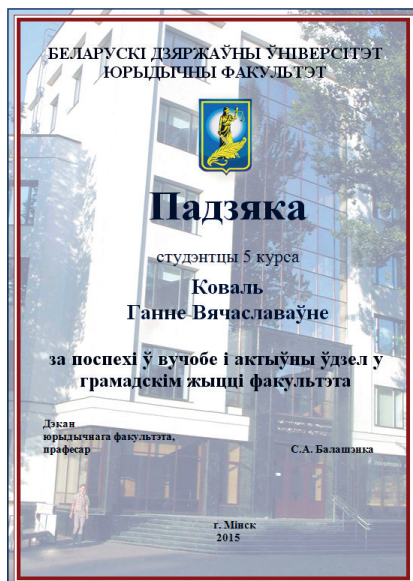

Выпускны балъ
у Ліцэі БДУ
(2015 г.)

Замежныя выпускнікі
юрыдычнага факультэта
БДУ (2015 г.)

Традыцыйна напрыканцы кожнага навучальнага семестра дэкан дасылае па пошце падзякі бацькам лепшых студэнтаў. Кіраўніцтва юрыдычнага факультэта сумесна са студэнцкім актывам штогод арганізуе святочнае ўручэнне дыпламаў выпускнікам.

Падзяка дэкана

Мерапрыемствы сацыяльна-бытавога характару:

- ✓ арганізацыя засялення іншагародніх студэнтаў і магістрантаў, замежных студэнтаў у інтэрнат (кожны год на факультэце ствараецца Камісія па пытаннях забеспячэння іншагародніх і замежных студэнтаў жыллём);
- ✓ правядзенне агульнаарганізацыйных сходаў са студэнтамі I курса;
- ✓ азнаямленне першакурснікаў з Правіламі ўнутранага распарадку ў БДУ;
- ✓ правядзенне арганізацыйных сходаў са старастамі курсаў і вучэбных груп, прафаргамі груп, лідарамі пярвочнай грамадскай арганізацыі БРСМ, Студэнцкага саюза, Савета па якасці адукацыі;
- ✓ арганізацыя аказання дапамогі, у тым ліку матэрыяльнай, малазабеспечаным студэнтам;
- ✓ устанаўленне студэнтам, якія маюць вучэбна-навуковыя, спартыўныя дасягненні або ўносяць значны ўклад у грамадскае жыццё факультэта, надбавак да стыпендыі, назначэнне спецыяльных стыпендыі;
- ✓ забеспячэнне студэнтаў, якія апынуліся ў цяжкім матэрыяльным становішчы, кожны месяц на працягу навучальнага года месцамі ў санаторыі-прафілакторыі БДУ і інш.

Інтэрнат № 11 комплексу «Студэнцкая вёска»,
проспект Дзяржынскага, 87

Студэнты бавяць час у інтэрнаце № 11

Фізкультурна-аздараўленчыя, спартыўныя і экскурсійна-турыстычныя мерапрыемствы:

- ✓ сумесная арганізацыя дэканатам, куратарамі і студэнцкім актывам гісторыка-патрыятычнага Злёту студэнтаў юрыдычнага факультэта на базе САК БДУ «Брыганціна», прысвечанага Дню Перамогі;
- ✓ арганізацыя санаторна-курортнага аздараўлення студэнтаў;
- ✓ правядзенне лекцый, дыскусій, сустрэч са спецыялістамі па прапагандзе здаровага ладу жыцця, прафілактыцы СНІДу і наркаманіі;
- ✓ арганізацыя акцый, прысвечаных барацьбе з курэннем;
- ✓ арганізацыя ўдзелу студэнтаў факультэта ў агульнаўніверсітэцкай спартакіядзе, спартыўных спаборніцтвах БДУ;
- ✓ фарміраванне спартыўных секцый;
- ✓ правядзенне спаборніцтваў па розных відах спорту паміж студэнтамі і выкладчыкамі факультэта і інш.

Спартыўна-патрыятычны Злёт студэнцкага актыву і выкладчыкаў юрыдычнага факультэта на базе САК БДУ «Брыганціна», прысвечаны святкаванню Вялікай Перамогі

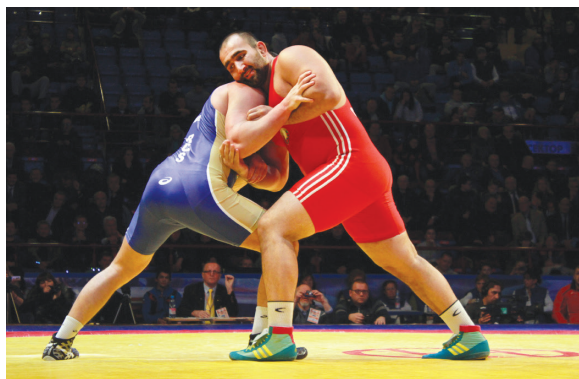
На юрыдычным факультэце БДУ вучыцца больш за 20 майстроў спорту, якія з'яўляюцца пераможцамі і прызёрамі ўніверсітэцкіх, рэспубліканскіх і міжнародных спартыўных спаборніцтваў.

Юрыдычны факультэт замацаваў за сабой статус абсалютнага лідара сярод іншых факультэтаў і інстытутаў універсітэта ў галоўным спартыўным спаборніцтве — Спартакіядзе БДУ.

Студэнтка юрыдычнага
факультэта Алена
Амялюсік — чэмпіёнка
першых Еўрапейскіх
гульняў 2015 г. у г. Баку
(Азербайджан)
(веласпорт)

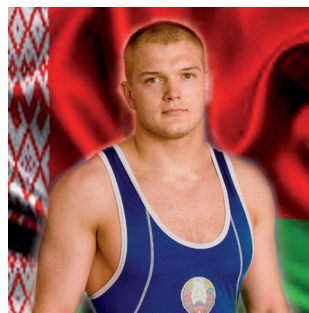

Выпускніца юрыдычнага
факультэта (2011 г.) Марына
Арзамасова — чэмпіёнка
Еўропы 2014 г. у г. Цюрыху
(Швейцарыя), чэмпіёнка
свету 2015 г.
у г. Пекіне (КНР)
(лёгкаа атлетыка)

Студэнт юрыдычнага факультэта Іосіф Чугашвілі — бронзавы прызёр першых
Еўрапейскіх гульняў 2015 г. у г. Баку (Азербайджан) (грэка-рымская барацьба)

Студэнт юрыдычнага факультэта Віктар Сасуноўскі — бронзавы прызёр першых Еўрапейскіх гульняў 2015 г. у г. Баку (Азербайджан) і сярэбраны прызёр чэмпіянату свету 2015 г. у г. Лас-Вегасе (ЗША) (грэка-рымская барацьба)

Студэнт юрыдычнага факультэта Ігар Бокі — пяціразовы чэмпіён Параалімпійскіх гульняў 2012 г. у г. Лондане (Вялікабрытанія) (плаванне)

Юрыдычны факультэт — пераможца штогадовай Спартакіяды БДУ

Студэнцкае самакіраванне, моладзевыя арганізацыі і аб'яднанні

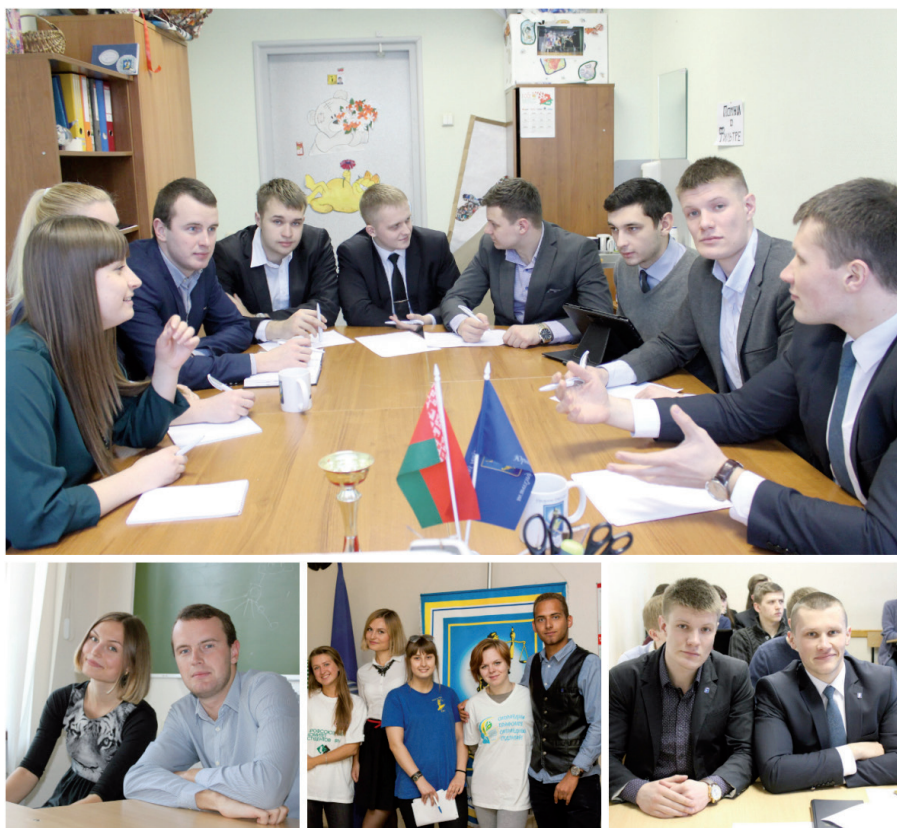
Вялікі ўклад у вучэбна-выхваўчы працэс уносяць грамадскія арганізацыі, перш за ўсё Савет стараст, Прафбюро студэнтаў, Савет па якасці адукацыі, Студэнцкі саюз, Студэнцкі навуковы савет, БРСМ юрыдычнага факультэта.

У 2015 г. на факультэце створана Каардынацыйная група студэнцкага актыву (Студэнцкая Рада), якая абагульняе і аналізуе ўсе моладзевыя ідэі і ў сваёй дзейнасці накіравана на рэалізацыю лепшых студэнцкіх праектаў факультэцкага, універсітэцкага і рэспубліканскага ўзроўняў. Кіраўніком гэтай групы студактыву прызначаны магістрант юрыдычнага факультэта Дзмітрый Крышталь.

Асобая роля належыць студэнцкаму аператыўнаму атраду, які ствараецца для забеспячэння грамадскага парадку падчас правядзення факультэцкіх мерапрыемстваў. Сістэма самакіравання ахоплівае фактычна ўсіх студэнтаў факультэта.

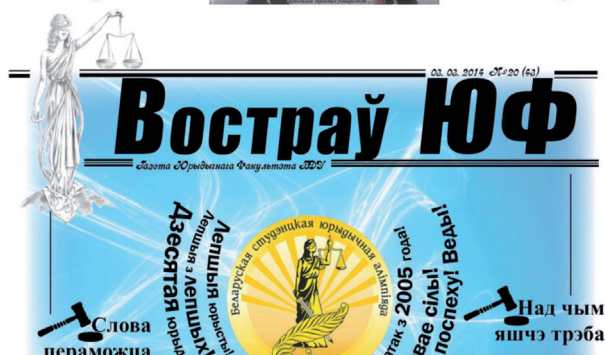
На юрыдычным факультэце выдаецца малатыражная студэнцкая газета «Востраў ЮФ».

Студэнты актыўна абмяркоўваюць моладзевыя праблемы ў сацыяльных сетках інтэрнэту (створаны розныя групы, форумы, сайты).

Сумеснае пасяджэнне кіраўнікоў студэнцкіх арганізацый (Каардынацыйная група студэнцкага актыву) юрыдычнага факультэта БДУ

Студэнцкая газета юрыдычнага факультэта БДУ «Востраў ЮФ»

Кіраўніцтва факультэта, выкладчыкі, арганізацыі студэнцкага самакіравання рэгулярна праводзяць мерапрыемствы, якія развіваюць у студэнтаў пацупцё гонару за выбраную прафесію, павышаюць асабістую адказнасць за вынікі вучобы, умацоўваюць патрыятызм, выклікаюць жаданне працягваць і памнажаць слаўныя традыцыі роднага факультэта.

Намеснік дэкана
юрыдычнага факультэта
па вучэбна-выхаваўчай рабоце,
кандыдат юрыдычных навук, дацэнт
А. В. Шыдлоўскі

ПАДРАЗДЗЯЛЕННІ ЮРЫДЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА

КАФЕДРА ТЭОРЫІ І ГІСТОРЫІ ДЗЯРЖАВЫ І ПРАВА

Кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права — адна са старэйшых у Беларускім дзяржаўным універсітэце, спадкаемца створаных у 1921 г. кафедраў агульнай тэорыі права (К. А. Архіпаў) і гісторыі права (У. І. Пічэта). Дзейнасць кафедраў працягвалася ў межах розных структурных форм вышэйшай юрыдычнай адукацыі Беларусі (факультэт права і гаспадаркі, факультэт савецкага будаўніцтва і права, беларускі дзяржаўны факультэт савецкага будаўніцтва і права, Беларускі дзяржаўны юрыдычны ўніверсітэт) да 22 чэрвеня 1941 г.

Пасля аднаўлення ў 1944 г. дзейнасці Мінскага юрыдычнага інстытута была створана кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права (Б. Я. Бабіцкі). У 1948 г. яна была падзелена на кафедру тэорыі дзяржавы і права (дацэнт кандыдат юрыдычных навук В. А. Дарогін) і кафедру гісторыі дзяржавы і права (Б. Я. Бабіцкі). У 1950 г. кафедры зноў аб'ядналі ў кафедру тэорыі і гісторыі дзяржавы і права (В. А. Дарогін), якая ў 1954 г. пры рэарганізацыі Мінскага юрыдычнага ўніверсітэта ў юрыдычны факультэт стала структурным падраздзяленнем БДУ.

У 1965 г. кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права была падзелена на тры самастойныя структурныя адзінкі юрыдычнага факультэта: кафедру тэорыі дзяржавы і права (дацэнт кандыдат юрыдычных навук В. А. Дарогін), кафедру гісторыі дзяржавы і права (дацэнт (з 1966 г.) І. М. Ігнаценка), кафедру дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва (А. А. Галаўко).

У 1966 г. кафедру гісторыі дзяржавы і права ўзначаліў дацэнт Я. А. Юхо (доктар юрыдычных навук (1980), прафесар (1983)).

У 1973 г. кафедрай тэорыі дзяржавы і права кіраваў С. Р. Драбязка, які пасля аб'яднання ў 1974 г. кафедры тэорыі дзяржавы і права з кафедрай гісторыі дзяржавы і права да 1988 г. кіраваў аб'яднанай кафедрай тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

З 1988 па 2008 г. кафедру тэорыі і гісторыі дзяржавы і права ўзначальваў А. М. Абрамовіч.

У 1992 г. былі вылучаны дысцыпліны міжнародна-прававога характару, на іх аснове створана кафедра міжнароднага права.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка ўручае Падзяку загадчыку кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ дацэнт С. А. Калініну (2015 г.)

З 2008 г. кафедрай кіруе дацэнт кандыдат юрыдычных навук С. А. Калінін. Аўтар звыш 180 навуковых прац, ён актыўна супрацоўнічае з праватворчымі органамі і вядзе навуковую дзейнасць.

На працягу існавання кафедрай кіравалі высокакваліфікаваныя спецыялісты, якія вялі даследаванні ў розных напрамках, супрацоўнічалі з праватворчымі і правапрымяняльнымі органамі і аказалі вялікі ўплыў на нацыянальнае дзяржаўнае будаўніцтва.

В. А. Дарогін праводзіў навуковыя даследаванні ў галіне тэорыі дзяржавы і права, надрукаваў больш за 50 навуковых прац.

І. М. Ігнаценка (акадэмік АН БССР з 1969 г.) займаўся даследаваннямі ў галіне гісторыі, пытаннямі фарміравання навуковага светапогляду, станаўлення беларускай дзяржаўнасці.

Я. А. Юхо заснаваў навуковую школу гісторыі дзяржавы і права Беларусі, якая аформілася ў 1963 г., апублікаваў больш за 200 навуковых і іншых выданняў.

Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь С. Р. Драбязка апублікаваў звыш 200 навуковых прац; унёс істотны ўклад у развіццё асноў айчыннай тэорыі ўдасканалення заканадаўства і стварыў адпаведную навуковую школу; прымаў удзел у распрацоўцы праектаў трох канстытуцый (СССР 1977 г., БССР 1978 г., Рэспублікі Беларусь 1994 г.); 12 гадоў уваходзіў у састаў Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў; з'яўляўся сустаршынёй Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь.

Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь А. М. Абрамовіч апублікаваў звыш 100 навуковых прац; стварыў навуковую школу па агульнай тэорыі права; плённа сумяшчаў навукова-педагагічную дзейнасць з дзяржаўнай службай, займаў пасады намесніка кіраўніка Камітэта канстытуцыйнага нагляду СССР, старшыні Цэнтральнай камісіі Рэспублікі Беларусь па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў, намесніка главы Адміністрацыі Прэзідэнта

Першы рад (злева направа): дацэнт М. К. Казлоў;
прафесар Т. І. Доўнар; прафесар Я. А. Юхо; загадчык кафедры
прафесар А. М. Абрамовіч; прафесар С. Р. Драбязка;
дацэнт М. Р. Петачэнка; дацэнт С. А. Калінін.

Другі рад (злева направа): лабарант А. П. Ражок;
выкладчык Д. А. Лагун; дацэнт В. У. Сажына; дацэнт Л. Л. Голубева;
дацэнт В. С. Бранавец; старшы выкладчык А. У. Шылінская;
старшы выкладчык Н. М. Хаткевіч; дацэнт А. І. Арлоўская;
лабарант Г. П. Ляўко; намеснік дэкана дацэнт У. М. Сатолін (2002 г.)

Рэспублікі Беларусь, намесніка старшыні Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. А. М. Абрамовіч — адзін з галоўных распрацоўшчыкаў прынцыповых змяненняў новай рэдакцыі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1996 г. і ініцыятараў шырокай кваліфікацыі і сістэматызацыі нацыянальнага заканадаўства; стварыў і доўгі час з'яўляўся старшынёй Савета па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навукх пры БДУ, членам іншых аналагічных саветаў, членам Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь.

На кафедры працавалі і працуюць прафесары:

Т. І. Доўнар — апублікавала звыш 250 навуковых і вучэбна-метадычных прац, кіраўнік навуковай школы гісторыі дзяржавы і права Беларусі; актыўна займаецца падрыхтоўкай навуковых кадраў (намеснік старшыні і член спецыялізаваных саветаў па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навукх);

М. У. Сільчанка — на кафедры з 2014 г., падрыхтаваў больш за 230 навуковых прац; прымаў удзел у распрацоўцы Канцэпцыі ўдасканалення беларускага заканадаўства. Падчас працы ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Я. Купалы (1982–2014) стварыў навукова-педагагічную школу;

А. Г. Цікавенка — суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь. На кафедры — з 1989 па 2008 г., аўтар звыш 160 навуковых прац;

М. М. Авакаў — спецыяліст у галіне працоўнага права, міжнароднага права, тэорыі і гісторыі дзяржавы і права;

Ю. П. Броўка — даследаваў міжнароднае публічнае права, беларускае канстытуцыйнае права, гісторыю дзяржавы і права Беларусі. Сёння сфера яго інтарэсаў — прававое рэгуляванне міждзяржаўнай інтэграцыі, міжнародная праватворчая дзейнасць Рэспублікі Беларусь;

Г. Г. Цернавая – даследавала пытанні дзяржаўнага права замежных краін.

Сярод выкладчыкаў кафедры – кандыдаты юрыдычных навук дацэнты А. І. Арлоўская, І. Л. Вяршок, В. А. Гаўруцікава, Л. Л. Голубева, У. М. Дубавіцкі, Д. А. Лагун, В. Н. Матарас, В. У. Сажына, У. М. Сатолін, Т. А. Чарвякова, А. Ю. Шырынскі; выкладчыкі В. Ю. Вячорка, І. А. Рубіс, А. М. Фіронаў, Н. М. Хаткевіч, Н. Я. Янкіў.

Кафедра забяспечвае вывучэнне асноўных вучэбных курсаў для студэнтаў I ступені вышэйшай адукацыі спецыяльнасцей «Правазнаўства», «Эканамічнае права», «Паліталогія»: агульная тэорыя права, гісторыя дзяржавы і права Беларусі, гісторыя дзяржавы і права замежных краін, гісторыя дзяржавы і права, гісторыя палітычных і прававых вучэнняў, сацыялогія права, філасофія права; на II ступені вышэйшай адукацыі – сучасныя праблемы, гісторыя і метадалогія юрыдычнай навукі, праблемы тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, праблемы тэорыі дзяржавы і права (практыка-арыентаваны аспект), прагназаванне і экспертныя даследаванні ў праватворчасці (па выбары), дзяржаўная сістэма прававой інфармацыі і прававой інфарматызацыі, юрыдычная адказнасць службовых асоб органаў дзяржаўнай улады. Супрацоўнікі кафедры чытаюць розныя юрыдычныя дысцыпліны на факультэце міжнародных адносін БДУ (агульная тэорыя права, гісторыя дзяржавы і права Беларусі, асновы права), на факультэце сацыяльных камунікацый БДУ

Першы рад (злева направа): дацэнт І. Л. Вяршок; загадчык кафедры дацэнт С. А. Калінін; дацэнт А. Ю. Шырынскі.

Другі рад (злева направа): дацэнт У. М. Дубавіцкі; прафесар М. У. Сільчанка; прафесар Т. І. Доўнар; прафесар С. Р. Драбязка; старшы выкладчык Н. М. Хаткевіч; дацэнт В. Н. Матарас.

Трэці рад (злева направа): дацэнт Д. А. Лагун; выкладчык А. Б. Ляпешка; дацэнт Л. Л. Голубева; дацэнт А. І. Арлоўская; дацэнт У. М. Сатолін; вядучы спецыяліст Н. У. Хват; лабарант М. У. Краўчонак; выкладчык Н. Я. Янкіў.
Чацвёрты рад (злева направа): аспірант Я. А. Кацялкоў; выкладчык І. А. Рубіс; дацэнт Т. А. Чарвякова; аспірант А. В. Валеўка; дацэнт В. У. Сажына (2015 г.)

(сацыяльна-прававая абарона сям’і і дзяцінства), на факультэце філасофіі і сацыяльных навук БДУ (асновы права).

На кафедры вядуцца навуковыя даследаванні, склаліся арыгінальныя навуковыя школы тэорыі дзяржавы і права (прафесары А. М. Абрамовіч, С. Р. Драбязка) і гісторыі дзяржавы і права Беларусі (прафесары Т. І. Доўнар, Я. А. Юхо). Супрацоўнікі з’яўляюцца аўтарамі падручнікаў і дапаможнікаў, сярод якіх найбольш значныя – Я. А. Юхо. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: у 2 ч. Мінск: РІВШ БДУ, 2000, 2003; Общая теория права: пособие / В. А. Абрамович [и др.]; пад рэд. С. А. Калинина. Минск: БГУ, 2014; Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: падручнік. Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2014; История государства и права: учеб. пособие / Т. И. Довнар [и др.]. Минск: РИПО, 2014.

Кафедра з павагай ставіцца да выкладчыкаў, якія ўнеслі значны ўклад у станаўленне і развіццё прававой навукі. У іх гонар праводзяцца міжнародныя навукова-практычныя канферэнцыі, прысвечаныя юбілейным датам (90-годдзе прафесараў Я. А. Юхо (2011) і С. Р. Драбязкі (2012)), публікуюцца інфармацыйна-даведачныя выданні і зборнікі навуковых прац.

Пры кафедры працуюць студэнцкія навуковыя гурткі (па агульнай тэорыі права, гісторыі дзяржавы і права Беларусі і інш.).

КАФЕДРА КАНСТЫТУЦЫЙНАГА ПРАВА

Кафедра створана ў 1921 г. адначасова з адкрыццём універсітэта. Першым загадчыкам быў прафесар У. М. Дурдзянеўскі. З 1921 па 1937 г. кафедру ўзначальваў прафесар М. А. Канаплін, з 1938 па 1941 г. і з 1945 па 1954 г. — дацэнт Л. А. Рудзіцкі.

У 1954–1964 гг. дзяржаўна-прававыя вучэбныя дысцыпліны выкладаліся на кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права. У 1965–1990 гг. існавала як кафедра дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва, загадчык — доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь А. А. Галаўко. У 1991 г. была перайменавана ў кафедру канстытуцыйнага права, якую ўзначаліў дацэнт А. М. Крамнік. З верасня 1998 г. яе загадчык — доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь Р. А. Васілевіч.

На кафедры працуюць штатныя выкладчыкі: доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь Р. А. Васілевіч; кандыдат юрыдычных навук прафесар А. М. Крамнік; кандыдат юрыдычных навук прафесар Г. Б. Шышко; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты М. С. Абламейка, А. М. Багалеўка, Н. М. Кандратовіч, Т. С. Маслоўская, І. І. Пляхімовіч, А. В. Шаў-

Першы рад (злева направа): прафесар Г. Б. Шышко;
прафесар А. М. Крамнік; загадчык кафедры
прафесар Р. А. Васілевіч; прафесар В. І. Чупрыс.
Другі рад (злева направа): вядучы лабарант В. Ю. Давідовіч;
выкладчык В. А. Юбка; старшы выкладчык Т. У. Наўмовіч;
дацэнт І. І. Пляхімовіч; дацэнт Н. М. Кандратовіч;
выкладчык У. А. Абрамовіч; дацэнт М. С. Абламейка;
дацэнт А. М. Багалеўка; дацэнт Д. А. Плецянёў;
дацэнт Т. С. Маслоўская; выкладчык Д. В. Осіка.
Трэці рад: выкладчык Л. І. Гасан; выкладчык Т. М. Кісялёва

цова; старшыя выкладчыкі Г. Г. Куневіч, Т. У. Наумовіч; выкладчыкі У. А. Абрамовіч, С. Ю. Арцёмьеў, Л. І. Гасан, Т. М. Кісялёва, Д. В. Осіка, В. А. Юбка, а таксама сумяшчальнікі: дактары юрыдычных навук прафесары Я. Б. Абдрасулаў, М. П. Чудакоў, В. І. Чупрыс; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты А. М. Бодак, С. Р. Васілевіч, А. В. Дзенісевіч, В. К. Ладуцька, С. М. Сівец, Д. В. Шабайлаў, Т. В. Целяціцкая.

Кафедра забяспечвае выкладанне асноўных вучэбных курсаў для студэнтаў юрыдычнага факультэта спецыяльнасцей «Правазнаўства», «Эканамічнае права», «Паліталогія», факультэта міжнародных адносін, філалагічнага і гістарычнага факультэтаў: «Канстытуцыйнае права Рэспублікі Беларусь», «Адміністрацыйнае права Рэспублікі Беларусь», «Канстытуцыйнае права замежных краін», «Правы чалавека», «Праватворчы працэс», «Адміністрацыйна-дэліктнае і працэсуальна-выканаўчае права», «Інфармацыйнае права».

Выкладчыкі кафедры чытаюць спецкурсы: «Канстытуцыйна-прававая адказнасць у Рэспубліцы Беларусь і замежных краінах», «Мясцовае самакіраванне ў Рэспубліцы Беларусь і замежных краінах», «Адміністрацыйны прымус у сферы падатковых адносін», «Канстытуцыйнае правасуддзе», «Праблемы адміністрацыйна-дэліктнага права», «Юрыдычная служба арганізацый», «Дзяржаўная служба», «Актуальныя праблемы канстытуцыйнага права», «Юрыдычная адказнасць службовых асоб органаў дзяржаўнай улады», «Сістэма дзяржаўных органаў і павышэнне эфектыўнасці іх дзейнасці».

Навукова-даследчая работа на кафедры ажыццяўляецца па навуковых спецыяльнасцях: 12.00.02 - канстытуцыйнае права, канстытуцыйны працэс, муніцыпальнае права; 12.00.13 - інфармацыйнае права; 12.00.14 - адміністрацыйнае права, адміністрацыйны працэс. Навуковыя даследаванні накіраваны на ўдасканаленне заканадаўства ў галіне палітычнай сістэмы Рэспублікі Беларусь, правоў, свабод і абавязкаў грамадзян і практыку яго прымянення. Тут трэба адзначыць працы прафесара Р. А. Васілевіча ў галіне забеспячэння канстытуцыйных правоў і свабод, арганізацыі і дзейнасці органаў дзяржаўнай улады. Ён з'яўляецца аўтарам шэрагу манаграфічных даследаванняў, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў, сярод якіх: «Нормативные правовые акты государственных органов Республики Беларусь» (1999), «Конституция Республики Беларусь. Научно-практический комментарий» (2000, 2001, 2005), «Комментарий к Закону Республики Беларусь "О нормативных правовых актах Республики Беларусь"» (2003, 2006), «Конституционное право Республики Беларусь» (2003, 2010), «Источники белорусского права: принципы, нормативные акты, обычаи, прецеденты, доктрина» (2005, 2007), «Белорусское государство на рубеже веков» (2006, 2007), «Конституция. Человек. Государство» (2006), «Конституционное право Республики Беларусь» (2006), «Послания Конституционного Суда Республики Беларусь о состоянии конституционной законности — реальный вклад в развитие правовой системы» (2007), «Republic of Belarus Constitutional Law. Kluwer Law International BV The Netherlands» (2007, 2010), «Контрольная деятельность Парламента и местных Советов депутатов» (2008), «Конституционная основа национальной правовой системы» (2009), «Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь» (2009, у суаўт.), «Конституционное правосудие» (2014), «Проекты Конституции Республики Беларусь: поиск оптимальной модели» (2014) і інш.

А. М. Крамнік выдаў вучэбныя дапаможнікі: «Административное право и государственное управление в Республике Беларусь» (2001), «Курс административного права Республики Беларусь» (2002, 2-е изд., испр. и доп. 2006),

«Административно-деликтное право. Общая часть» (2004), «Административно-правовые основы государственного управления» (2004, у суаўт.), «Административно-правовое принуждение» (2005), «Административное право: в 2 ч. Ч. 1: Управленческое право; Ч. 2: Административно-деликтное право. Общая часть» (2008–2009), «Административно-деликтные нормы и их реализация» (2009), «Административное право. Ч. 3: Процессуально-исполнительное право» (2013), «Административное право» (2014, у суаўт.).

Выкладчыкі кафедры прымаюць актыўны ўдзел у падрыхтоўцы законапраектаў. Напрыклад, прафесар Р. А. Васілевіч на працягу некалькіх гадоў уваходзіў у састаў рабочых груп па падрыхтоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. У перыяд працы ў Вярхоўным Савеце з 1986 па 1994 г. ён распрацаваў амаль 400 законапраектаў. Прафесар А. М. Крамнік удзельнічаў у падрыхтоўцы Выбарчага кодэкса Рэспублікі Беларусь, законаў аб Савеце Міністраў і падпарадкаваных яму дзяржаўных органах, аб статусе дэпутата Палаты прадстаўнікоў, члена Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, аб Камітэце дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь і інш. Усе члены кафедры абмяркоўваюць законапраекты на пасяджэннях кафедры.

Вучоныя паспяхова сумяшчаюць выкладчыцкую і навукова-даследчую працу з юрыдычнай практыкай. Так, Р. А. Васілевіч з'яўляецца членам Савета па пытаннях прававой і судовай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, рэдакцыйных саветаў часопісаў Беларусі і замежных краін. Мае класны чын дзяржаўнага саветніка юстыцыі I класа і вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі; заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1994), прафесар (1996). Міжнародным біяграфічным цэнтрам (Кембрыдж, Вялікабрытанія) уключаны ў спіс імён найвыдатнейшых людзей XX і XXI стст.

А. М. Крамнік – член Савета юрыдычнага факультэта, эксперт па падрыхтоўцы праектаў Кодэкса аб адміністрацыйных правапарушэннях і Адміністрацыйнага выканаўча-працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Супрацоўнікі кафедры падтрымліваюць цесныя навуковыя сувязі з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, Інстытутам заканадаўства і параўнальнага правазнаўства пры ўрадзе Расійскай Федэрацыі, роднаснымі кафедрамі Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна, Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава, Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага ўніверсітэта, Люблінскага ўніверсітэта імя Марыі Складоўскай-Кюры (Польшча) і іншых ВНУ Рэспублікі Беларусь і замежжа.

Пры кафедры функцыянуюць студэнцкія навуковыя гурткі па канстытуцыйным праве, адміністрацыйным праве, муніцыпальным праве, правах чалавека. Іх удзельнікі выступаюць з паведамленнямі і дакладамі на ўніверсітэцкіх, рэспубліканскіх і міжнародных навуковых і навукова-практычных канферэнцыях, прымаюць удзел у конкурсах студэнцкіх навуковых работ.

КАФЕДРА ДЗЯРЖАЎНАГА КІРАВАННЯ

Кафедра як самастойнае навукова-педагагічнае падраздзяленне Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта створана ў 2015 г. загадам рэктара № 185-ОД ад 10 красавіка 2015 г. Першы яе загадчык — доктар юрыдычных навук дацэнт Вольга Іванаўна Чупрыс.

На кафедры працуюць доктар юрыдычных навук дацэнт В. І. Чупрыс; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Т. А. Чарвякова, Н. В. Валюшка-Орса, А. М. Старавойтаў; выкладчыкі Л. І. Гасан, К. В. Лапуцка.

У якасці сумяшчальнікаў выкладаюць: доктар юрыдычных навук, дацэнт, прафесар В. М. Талочка; кандыдат юрыдычных навук дацэнт М. С. Абламейка; кандыдат юрыдычных навук дацэнт Т. В. Целяціцкая; старшы выкладчык І. М. Чыж; кандыдат юрыдычных навук дацэнт А. Я. Орса; кандыдат юрыдычных навук дацэнт В. А. Антонава.

Кафедра забяспечвае выкладанне асноўных вучэбных дысцыплін для студэнтаў юрыдычнага факультэта спецыяльнасцей «Правазнаўства», «Эканамічнае права», «Паліталогія», факультэта міжнародных адносін, гістарычнага факультэта: «Адміністрацыйнае права», «Інфармацыйнае права», «Міжнароднае публічнае права», «Еўрапейскае права», «Параўнальнае адміністрацыйнае права». Для гэтага рыхтуюцца неабходныя вучэбна-метадычныя матэрыялы, у тым ліку тыпавыя навучальныя праграмы, электронныя вучэбна-метадычныя комплексы па вучэбных дысцыплінах.

Першы рад (злева направа): дацэнт А. Я. Орса; загадчык кафедры В. І. Чупрыс; дацэнт Т. А. Чарвякова.

Другі рад (злева направа): дацэнт А. М. Старавойтаў; дацэнт Н. В. Валюшка-Орса; прафесар В. М. Талочка.

Трэці рад (злева направа): лабарант I катэгорыі Г. А. Ганчарык; выкладчык Л. І. Гасан; лабарант I катэгорыі І. Ю. Мамайка

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А. Р. Лукашэнка ўручае дыплом
доктара юрыдычных навук
В. І. Чупрыс (2012 г.)

На аддзяленні «Правазнаўства» выкладаецца спецкурс «Дзяржаўная служба».

Выкладчыкі кафедры актыўна выкарыстоўваюць у вучэбным працэсе інавацыйныя метады навучання (чытаюць лекцыі з выкарыстаннем камп'ютарных праграм), дыстанцыйныя формы.

Навукова-даследчая работа ажыццяўляецца па навуковых спецыяльнасцях: 12.00.13 - інфармацыйнае права; 12.00.14 - адміністратыўнае права, адміністратыўны працэс; 12.00.10 - міжнароднае права. Яе вынікі выкарыстоўваюцца ў навучальным працэсе, пры падрыхтоўцы падручнікаў і вучэбна-метадычных дапаможнікаў.

Калектыў кафедры працуе над удасканаленнем дзеючага заканадаўства, супрацоўнічае з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Вярхоўным Судом Рэспублікі Беларусь; актыўна ўдзельнічае ў арганізацыі юрыдычнай адукацыі і юрыдычнай навукі ў Рэспубліцы Беларусь. Так, В. І. Чупрыс у 2004–2005 гг. з'яўлялася намеснікам дырэктара Юрыдычнага каледжа БДУ па вучэбнай рабоце, у 2005–2006 гг. — намеснікам дэкана юрыдычнага факультэта па выхаваўчай рабоце, з 2010 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па адукацыйных інавацыях і вучэбна-метадычнай рабоце; член савета па абароне дысертацый пры Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, член экспертнага савета па юрыдычных навукх Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь. Т. А. Чарвякова з 2013 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па навукова-даследчай і навукова-адукацыйнай дзейнасці. В. І. Чупрыс, Т. А. Чарвякова, В. М. Талочка ўваходзяць у састаў рэдакцыйных саветаў, калегій навуковых і навукова-практычных часопісаў, навуковых зборнікаў па праве.

КАФЕДРА ФІНАНСАВАГА ПРАВА І ПРАВАВОГА РЭГУЛЯВАННЯ ГАСПАДАРЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Кафедра фінансавога права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці юрыдычнага факультэта створана загадам рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ад 18 мая 2004 г. З моманту заснавання яе ўзначальвае доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь, старшыня грамадскага аб'яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў» В. С. Камянкоў.

Сёння на кафедры працуюць: кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Ю. П. Доўнар, С. К. Лешчанка, А. А. Піліпенка, В. К. Сідарчук, О. У. Цагельнік; старшыя выкладчыкі А. М. Міхалоўскі, В. В. Лазарэнкава, а таксама выкладчыкі з іншых устаноў: доктар юрыдычных навук прафесар Я. І. Функ; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Д. П. Аляксандраў, Р. Р. Тамковіч, Д. М. Севярын; старшы выкладчык А. М. Корсак.

Кафедра забяспечвае выкладанне прадметаў гаспадарчай і фінансавай накіраванасці. Асноўныя курсы: «Фінансавое права», «Гаспадарчае права», «Спартыўнае права», «Мытнае права». Значнае месца адводзіцца і спецыяльным курсам: «Асаблівасці разгляду і вырашэння спраў аб банкруцтве», «Асаблівасці разгляду гаспадарчымі судамі спраў, выцякаючых з публічна-прававых адносін», «Прававая служба на прадпрыемстве», «Асаблівасці вырашэння гаспадарчых спрэчак у сферы фінансаў і крэдыту», «Антыманаполь-

Злева направа: старшы выкладчык А. М. Міхалоўскі; дацэнт Д. М. Севярын; дацэнт О. У. Цагельнік; прафесар Я. І. Функ; загадчык кафедры прафесар В. С. Камянкоў; дацэнт С. К. Лешчанка; дацэнт Р. Р. Тамковіч; лабарант I катэгорыі А. А. Крупко; дацэнт А. А. Піліпенка

нае заканадаўства», «Прававое рэгуляванне знешнеэканамічнай дзейнасці», «Прававое рэгуляванне інвестыцыйнай дзейнасці», «Падатковае права», «Банкаўскае права», «Параўнальнае фінансавое права».

На кафедры вядуцца навуковыя даследаванні ў сферы гаспадарчага, фінансавага і банкаўскага права. Так, прапанаваны механізмы ўдасканалення прававаго рэгулявання падатковых адносін у рамках рэалізацыі канцэпцыі спрашчэння падатковай сістэмы з улікам развіцця сферы міжнародна-прававаго рэгулявання падатковых адносін, неабходнасці гарманізацыі падатковага заканадаўства, зніжэння агульнага ўзроўню падатковай нагрузкі. Распрацаваны рэкамендацыі па далейшым удасканаленні гаспадарча-працэсуальнага, банкаўскага і інвестыцыйнага заканадаўства, у тым ліку абгрунтавана прыняцце новых нарматыўных прававых актаў ва ўказаных галінах і ўпарадкаванне дзеючай сістэмы заканадаўства.

Вучоныя паспяхова сумяшчаюць выкладчыцкую і навукова-даследчую дзейнасць з юрыдычнай практыкай. Так, прафесар В. С. Камянкоў – старшыня грамадскага аб'яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў», прафесар Я. І. Функ узначальвае Міжнародны арбітражны суд пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце, Т. С. Бойка – суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь.

Прафесар В. С. Камянкоў прымаў удзел у распрацоўцы мадэльных Грамадзянскага кодэкса і Закона «Аб эканамічнай неплацежаздольнасці (банкруцтве)» краін СНД, Канцэпцыі судова-прававой рэформы ў Рэспубліцы Беларусь, Грамадзянскага кодэкса, Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса, Закона «Аб эканамічнай неплацежаздольнасці (банкруцтве)», Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса, Закона «Аб судаўладкаванні і статусе суддзяў», шэрагу праектаў дэкрэтаў і ўказаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 1 лістапада 2002 г. № 542 ўзнагароджаны ордэнам Пашаны.

Прафесар Я. І. Функ удзельнічаў у падрыхтоўцы Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь, Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, распрацоўшчык многіх праектаў іншых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь, перш за ўсё па пытаннях эканамічных адносін.

Кафедра мае цесныя сувязі з адпаведнымі кафедрамі Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава, Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага ўніверсітэта, Вільнюскага ўніверсітэта, Люблінскага і Уроцлаўскага ўніверсітэтаў (Польшча), Маскоўскай акадэміі права, Уральскай юрыдычнай акадэміі (Расія), Харкаўскай юрыдычнай акадэміі (Украіна), факультэта права Літоўскага юрыдычнага ўніверсітэта і юрыдычнага факультэта Львоўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя І. Франко.

Прымаючы ўдзел у рабоце факультэта, накіраванай на пашырэнне міжнароднага супрацоўніцтва, кафедра фінансавага права і прававаго рэгулявання гаспадарчай дзейнасці актыўна развівае міжнародныя сувязі з навуковымі арганізацыямі і аб'яднаннямі за мяжой. Выкладчыкі кафедры ўступілі ў Міжнародную асацыяцыю фінансавага права (г. Масква). У Беларусі найбольш плённыя кантакты кафедры з Гродзенскім дзяржаўным універсітэтам імя Янкі Купалы, Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэтам, Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь. Супрацоўнікі кафедры актыўна ўдзельнічаюць у міжнародных канферэнцыях СНД і краінах Заходняй Еўропы.

Вядзецца работа па забеспячэнні кафедры вучэбнай літаратурай. Калектывам аўтараў у 2006 г. падрыхтаваны навукова-практычны каментарый да Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь пад агульнай рэдакцыяй В. С. Камянкова, І. М. Калядкі, у якім дэталёва прааналізаваны нормы дзеючага гаспадарчага працэсуальнага заканадаўства і практыка яго ўжывання.

Прафесар В. С. Камянкоў – аўтар звыш 400 навуковых, навукова-метадычных і вучэбных выданняў па грамадзянскім праве, грамадзянскім і гаспадарчым працэсе, санацыі і банкруцтве, па прававых праблемах Саюза Беларусі і Расіі, арганізацыйных і кіраўніцкіх навук. Ён штогод публікуюцца навуковыя і навукова-практычныя артыкулы, прысвечаныя пытанням гаспадарчага працэсу, рэгулявання эканамічнай неплацежаздольнасці (банкруцтва) і іншым пытанням гаспадарчага і фінансаванага права.

Прафесар Я. І. Функ – аўтар шэрагу прац, апублікаваных як у Беларусі, так і за яе межамі (у Польшчы, Расіі, Англіі, ЗША). Сярод іх – манаграфія, падручнікі, вучэбныя і даведачныя дапаможнікі. Да найбольш значных можна аднесці «Комментарий к Закону Республики Беларусь “О хозяйственных обществах”» у 5 кн., «Договор кооперации (сотрудничества) как вид хозяйственного объединения без образования юридического лица», «Arbitration Law and Practice in Central and Eastern Europe» і інш.

Дацэнтамі Т. С. Бойка і С. К. Лешчанка выдадзены з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь вучэбна-метадычны комплекс «Налоговые органы Республики Беларусь» і вучэбны дапаможнік «Финансовое право», Ю. П. Доўнар – вучэбны дапаможнік «Банковское право», А. А. Піліпенка – вучэбны дапаможнік «Курс финансового права», Т. С. Бойка (у суаўт.) – падручнік «Основы права», прафесарам В. С. Камянковым (у суаўт.) – вучэбна-метадычны комплекс «Финансовое право Республики Беларусь», А. М. Міхалоўскім (у суаўт.) – вучэбна-метадычны комплекс «Правовое обеспечение деятельности некоммерческих организаций в Республике Беларусь» і г. д.

Штогод супрацоўнікі кафедры выдаюць некалькі вучэбных дапаможнікаў і вялікую колькасць навуковых і навукова-практычных артыкулаў. Вядзецца актыўная работа са студэнтамі. Адзін з яе напрамкаў – работа факультатываў і гурткоў. Так, надзвычай плённа працуе гурток па фінансавым праве пад кіраўніцтвам дацэнта С. К. Лешчанкі.

КАФЕДРА ГРАМАДЗЯНСКАГА ПРАВА

Кафедра грамадзянскага права з'яўляецца буйнейшай кафедрай гэтага профілю ў рэспубліцы. З моманту ўтварэння ў 1921 г. яна называлася кафедрай грамадзянскага права, з 1937 г. — кафедрай грамадзянскага права і працэсу, а ў ліпені 1974 г. у выніку рэарганізацыі ўзніклі дзве самастойныя кафедры: грамадзянскага і сямейнага права; грамадзянскага працэсу і працоўнага права. У 1991 г. кафедра атрымала сучасную назву.

У розны час кафедру ўзначальвалі вядомыя вучоныя: прафесар Г. М. Маркаў (1921–1922), акадэмік М. В. Грэдзінгер (1923–1936), кандыдат юрыдычных навук І. С. Андрэйчык (1944–1945), доктар юрыдычных навук прафесар Ф. І. Гаўзэ (1945–1950), кандыдат юрыдычных навук дацэнт Г. А. Павецьеў (1950–1971), доктар юрыдычных навук прафесар В. Ф. Чыгір (1971–1993). З 1993 г. ёю кіруе доктар юрыдычных навук прафесар В. М. Гадуноў.

Сёння на кафедры выкладаюць: дактары юрыдычных навук прафесары В. Ф. Чыгір, В. М. Гадуноў; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты С. Л. Ермаковіч, Д. У. Іванова, А. У. Лаеўская, Д. Д. Ландо, М. В. Мяшчанав, І. В. Папова, С. П. Пратасавіцкі, С. П. Сакалоў, А. А. Салей, І. П. Трацякова, Л. В. Царова, І. М. Шчамялёва; старшыя выкладчыкі Т. У. Аўдзеева, А. І. Басалай, С. М. Белавус, Ю. А. Фёдарова, А. Ф. Храпуцкі; выкладчыкі А. А. Ядрэўскі. Як сумяшчальнікі працуюць выкладчыкі з іншых устаноў: кандыдаты юрыдычных навук дацэнты С. М. Ананіч, А. В. Каравай, У. П. Мароз, А. А. Сवादкоўская, Н. В. Шакель; кандыдаты юрыдычных навук старшыя выкладчыкі М. А. Знак, М. Р. Маркоўнік,

Кафедра грамадзянскага права

Першы рад (злева направа): дацэнт І. М. Шчамялёва; дацэнт У. А. Раманенка; загадчык кафедры прафесар В. М. Гадуноў; прафесар В. Ф. Чыгір; лабарант І катэгорыі Н. У. Самахвал; дацэнт С. П. Сакалоў.

Другі рад (злева направа): дацэнт Д. Д. Ландо; дацэнт А. У. Лаеўская; дацэнт С. М. Ананіч; старшы выкладчык Т. У. Аўдзеева; дацэнт М. В. Мяшчанав; дацэнт А. А. Салей; дацэнт У. П. Мароз; дацэнт Л. В. Царова; лабарант І катэгорыі В. В. Глебка; дацэнт І. П. Трацякова; старшы выкладчык С. М. Белавус; старшы выкладчык М. П. Караткевіч; выкладчык А. У. Марозава

Г. А. Пінаева; старшыя выкладчыкі Г. С. Бакун, В. М. Дубіцкі, Н. В. Іваноўская, А. М. Маханькова, А. А. Рэуцкая, Т. М. Русенчык, Г. П. Трацякова; выкладчыкі А. В. Мурашка, Т. А. Сакольчык, М. А. Шуманская.

Кафедра забяспечвае выкладанне курсаў грамадзянскага, сямейнага, рымскага прыватнага, еўрапейскага і міжнароднага прыватнага права, асноў кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, камерцыйнага права замежных краін, еўрапейскага карпаратыўнага і дагаворнага права, а таксама спецкурсаў: «Правовое рэгуляванне адносін уласнасці», «Дагавор у грамадзянскім праве», «Жыллёвае права», «Грамадзянскае і гандлёвае права замежных краін», «Актуальныя праблемы еўрапейскага прыватнага права», «Правовое рэгуляванне ўнутранага рынку Еўрапейскага саюза», «Прававы рэжым нерухомасці», «Страховае права», «Адказнасць у грамадзянскім праве».

Выкладчыкі кафедры вядуць заняткі і на іншых факультэтах Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта: на факультэце філасофіі і сацыяльных навук, філалагічным факультэце, факультэце сацыякультурных камунікацый – па асновах кіравання інтэлектуальнай уласнасцю, на факультэце міжнародных адносін – па рымскім прыватным праве, на гістарычным факультэце – па грамадзянскім праве.

Калектывам кафедры падрыхтаваны першыя ў Беларусі дапаможнікі і падручнікі па грамадзянскім, жыллёвым і сямейным праве, першы каментарый да Грамадзянскага кодэкса. Сярод сучасных выданняў з удзелам членаў кафедры трэба адзначыць наступныя: падручнік «Гражданское право» ў 2 ч. (2000, 2002), «Практикум по гражданскому праву» (2000), «Практикум по хозяйственному праву» (2003), «Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный)» у 3 тамах (2003), «Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный)» у 3 кнігах (2005, 2006), вучэбныя дапаможнікі «Европейское частное право» (2010), «Институционное право Европейского союза» (2010), «Правовое регулирование внутреннего рынка Европейского союза» (2010), «Научно-практический комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье» (2010), «Введение в европейское конкурентное право» (2010), «Основы управления интеллектуальной собственностью. Практикум» (2010), падручнікі «Гражданское право» ў 3 т. (2008, 2010, 2011), «Белорусская юридическая энциклопедия» ў 4 т. (2007, 2009, 2011, 2013), вучэбна-метадычны дапаможнік «Специализация в судебной системе Республики Беларусь» у 2 кнігах (Кн. 1: Специализация в общих судах Республики Беларусь; Кн. 2: Специализация в хозяйственном судопроизводстве) (2013).

Выкладчыкі рыхтуюць неабходныя вучэбна-метадычныя матэрыялы, у тым ліку тыпавыя вучэбныя праграмы па рымскім прыватным, грамадзянскім, сямейным, міжнародным прыватным і еўрапейскім праве, электронныя вучэбна-метадычныя комплексы па дысцыплінах кафедры.

На кафедры вядуцца навуковыя даследаванні па грамадзянскім, сямейным, міжнародным прыватным і еўрапейскім праве. Так, вялікі ўклад у развіццё грамадзянска-прававых навук унёс і ўносіць доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь В. Ф. Чыгір. У 1970 г. ён абараніў доктарскую дысертацию па тэме «Жыллёвыя праваадносіны». У далейшым ім была створана на кафедры навуковая школа па жыллёвым праве. Па гэтым навуковым напрамку былі падрыхтаваны і абаронены кандыдацкія дысертцыі Н. М. Мяшковай «Правовое рэгуляванне індывідуальнага жыллё-

вага будаўніцтва на сяле», Г. С. Драбязкам «Жыллёвыя адносіны членаў жыллёва-будаўнічых кааператываў» (1983), С. П. Сакаловым «Змяненне жыллёвых праваадносін» (1987), І. М. Шчамялёвай «Новая кадыфікацыя жыллёва-га заканадаўства БССР» (1987), М. У. Комам «Падставы ўзнікнення жыллёвых праваадносін у дамах дзяржаўнага жыллага фонду ва ўмовах пераходу да рыначнай эканомікі» (1997), І. П. Трацяковай «Права ўласнай маёмасці грамадзян на жылы дом» (1998), С. В. Карэба «Дагавор найму жыллага памяшкання як юрыдычны факт» (2004), В. А. Пракопікам «Сумеснае домаўладанне. Таварыства ўласнікаў жылля» (2004).

Сёння на кафедры працуе навуковая школа «Юрыдычныя асобы і грамадзяне як суб'екты грамадзянска-прававых адносін: праблемы тэорыі і практыкі». Яе кіраўнікі – прафесары В. Ф. Чыгір і В. М. Гадуноў. Важнейшымі напрамкамі навуковых даследаванняў у рамках навуковай школы з'яўляюцца: паняцце і віды юрыдычных асоб; стварэнне і спыненне дзейнасці юрыдычных асоб; прававое становішча некаторых відаў юрыдычных асоб; праваздольнасць і дзеяздольнасць грамадзян; права ўласнасці і іншыя рэчавыя правы юрыдычных асоб і грамадзян; падставы ўзнікнення грамадзянска-прававых адносін з удзелам юрыдычных асоб і грамадзян; дагаворныя адносіны юрыдычных асоб і грамадзян; абавязацельствы з прычынення шкоды; інтэлектуальная ўласнасць; адказнасць юрыдычных асоб і грамадзян у грамадзянска-прававых адносінах. Падрыхтаваны доктарскія дысертацыі В. М. Гадуновым «Прававыя сродкі забеспячэння дзяржаўных патрэб у таварах, работах і паслугах» (2004) і Я. І. Функам «Удасканаленне прававых сродкаў вытворчай кааперацыі (кааперавання) шляхам увядзення новага тыпу дагавора» (2009). У рамках навуковай школы абаронена больш за 20 кандыдацкіх дысертацый.

Члены кафедры актыўна ўдзельнічаюць ў дзяржаўных навукова-даследчых работах. Зараз члены кафедры выконваюць навукова-даследчую работу «Праблемы прававога рэгулявання ажыццяўлення і абароны правоў удзельнікаў грамадзянскіх праваадносін у кантэксце рэфармавання грамадзянска-га заканадаўства» ў рамках Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2011–2015 гг. «Гісторыя, культура, грамадства, дзяржава» (падпраграма «Права і кіраванне»).

Кафедра была арганізатарам буйных рэспубліканскіх і міжнародных навуковых і навукова-практычных канферэнцый, сярод якіх Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Тэорыя і практыка рэалізацыі суб'ектыўных правоў фізічных і юрыдычных асоб» (6–7 снежня 2001 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Эфектыўнасць ажыццяўлення і абароны права як гарантыя стварэння прававой дзяржавы» (2–3 снежня 2004 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Прававыя сродкі забеспячэння развіцця эканомікі Рэспублікі Беларусь» (9–10 лістапада 2007 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Правое забеспячэнне інавацыйнага развіцця эканомікі Рэспублікі Беларусь» (21–22 кастрычніка 2010 г.); Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Правое рэгуляванне ажыццяўлення і абароны правоў фізічных і юрыдычных асоб», прысвечаная 90-годдзю доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага юрыста Рэспублікі Беларусь В. Ф. Чыгіра (4–5 лістапада 2014 г.).

Навуковыя дасягненні членаў кафедры знаходзяць сваё адлюстраванне ў шматлікіх публікацыях. Сярод манаграфічных выданняў можна адзначыць наступныя: В. Ф. Чыгір «Физические и юридические лица как субъекты граж-

данского права» (2000), «Договор найма жилого помещения» (2001), «Сроки. Исковая давность» (2005), «Сделки в гражданском праве» (2006), «Юридические лица (коммерческие и некоммерческие организации) Республики Беларусь» (2012); В. М. Гадуноў «Правовое регулирование реализации товаров для государственных нужд» (2002); А. В. Лаеўская «Судебная защита права на благоприятную окружающую среду» (2003), «Правовые основы создания общественных объединений в Республике Беларусь» (2006); А. А. Свадкоўская «Заключение гражданско-правового договора с отступлением от принципа его свободы» (2006).

Кафедра падтрымлівае навуковыя сувязі з роднаснымі кафедрамі Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава, Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага ўніверсітэта, Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі, Далёкаўсходняга федэральнага ўніверсітэта (г. Уладзівасток), Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта, Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, іншымі вучэбнымі і навуковымі ўстановамі Рэспублікі Беларусь, Садружнасці Незалежных Дзяржаў і далёкага замежжа.

Выкладчыкі кафедры ўдзельнічаюць у многіх міжнародных праектах: у Тэмпус-праекце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, універсітэта Эрланген-Нюрнберг (Германія) і ўніверсітэта г. Граца (Аўстрыя) (1997–2001), у выніку чаго на юрыдычным факультэце БДУ была ўведзена новая спецыяльнасць «Эканамічнае права». У 2008–2010 гг. выкладчыкі кафедры ўдзельнічалі ў новым Тэмпус-праекце з тымі ж універсітэтамі «Распрацоўка новага вучэбнага плана ў вобласці еўрапейскага эканамічнага права». Прафесар В. М. Гадуноў з’яўляўся нацыянальным каардынатарам міжнароднага праекта з удзелам Праграмы развіцця ААН, Упраўлення Вярхоўнага камісара ААН па справах бежанцаў, Дзіцячага фонду ААН «Удасканаленне судовай сістэмы Рэспублікі Беларусь шляхам спецыялізацыі судоў» (2012–2014).

Многія выкладчыкі прымаюць удзел у дзейнасці міжнародных арганізацый і арганізацый замежных дзяржаў. Так, прафесар В. Ф. Чыгір распрацоўваў мадэльны Грамадзянскі кодэкс для дзяржаў – удзельніц СНД. Дацэнт Д. У. Іванова з’яўляецца членам Навукова-кансультацыйнага савета Суда па інтэлектуальных правах Расійскай Федэрацыі і членам Міжнароднай арганізацыі па абароне інтэлектуальнай уласнасці. Дацэнт І. М. Шчамялёва ўваходзіць у састаў Камісіі Савета Міністраў юстыцыі дзяржаў – удзельніц Еўразійскага эканамічнага супольніцтва па гарманізацыі грамадзянскага заканадаўства дзяржаў – удзельніц ЕўрАзЭС. Старшы выкладчык Ю. А. Фёдарова – намеснік кіраўніка рабочай групы па падрыхтоўцы дакументаў з мэтай выканання Пагаднення аб адзіных прынцыпах рэгулявання ў сферы аховы і абароны правоў інтэлектуальнай уласнасці, падпісанага ў Маскве 9 снежня 2010 г.; член экспертнай групы па аўтарскім праве пры Кансультацыйным камітэце па інтэлектуальнай уласнасці пры Калегіі Еўразійскай эканамічнай камісіі; член рабочай камісіі па пытаннях аўтарскага права і сумежных правоў Міждзяржаўнага савета па пытаннях аховы і абароны інтэлектуальнай уласнасці. Старшы выкладчык А. Ф. Храпуцкі – член Праўлення Расійскай Арбітражнай Асацыяцыі.

Кафедра адыгрывае значную ролю і ў арганізацыі юрыдычнай адукацыі і юрыдычнай навукі ў Рэспубліцы Беларусь. Так, прафесары В. Ф. Чыгір

у 1973–1983 гг. і В. М. Гадуноў у 1989–2002 гг. займалі пасаду дэкана юрыдычнага факультэта БДУ. В. М. Гадуноў з 1998 па 2002 г. выконваў на грамадскіх пачатках абавязкі дырэктара Інстытута перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судаў і ўстаноў юстыцыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а са студзеня 2002 г. з’яўляўся дырэктарам гэтага Інстытута. Прафесар В. Ф. Чыгір з 1994 па 1998 г. быў старшынёй экспертнага савета па юрыдычных навукх Вышэйшай атэстацыйнай камісіі (ВАК) Рэспублікі Беларусь. Шмат гадоў ён узначальваў савет па абароне доктарскіх дысэртацый пры БДУ, а зараз з’яўляецца яго членам. Дацэнт А. А. Салей – вучоны сакратар экспертнага савета па юрыдычных навукх ВАК Рэспублікі Беларусь. Прафесар В. М. Гадуноў уваходзіць у Міжведамасны савет па праблемах дысэртацыйных даследаванняў у галіне права. З 2005 па 2013 г. ён – вучоны сакратар і намеснік старшыні экспертнага савета па юрыдычных навукх ВАК Рэспублікі Беларусь, а з 2013 г. – член Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь. Прафесары В. Ф. Чыгір і В. М. Гадуноў уваходзяць у састаў рэдакцыйных саветаў, калегій многіх навуковых і навукова-практычных часопісаў, навуковых зборнікаў па праве.

Члены кафедры дапамагаюць дзяржаўным органам і іншым арганізацыям: даюць заключэнні на праекты нарматывных прававых актаў і праекты пастановаў Пленума Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, на запыты Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь, іншых дзяржаўных органаў і арганізацый. Прафесары В. Ф. Чыгір і В. М. Гадуноў былі членамі Канстытуцыйнай камісіі па распрацоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г., членамі рабочых груп па падрыхтоўцы праектаў Грамадзянскага кодэкса і іншых заканадаўчых актаў. Загадчык кафедры прафесар В. М. Гадуноў з 1996 па 2011 г. з’яўляўся намеснікам старшыні і членам Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, зараз – член Навукова-кансультатыўных саветаў пры Канстытуцыйным Судзе, Вярхоўным Судзе і Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь. Дацэнты У. П. Мароз, І. В. Папова, А. А. Салей – члены Навукова-кансультатыўнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь.

Многія члены кафедры маюць вопыт практычнай юрыдычнай працы. Прафесар В. Ф. Чыгір – член прэзідыума і арбітр Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палаце, прафесар В. М. Гадуноў, дацэнт У. П. Мароз і старшы выкладчык А. Ф. Храпуцкі – арбітры гэтага ж суда. Дацэнт М. В. Мяшчанав з’яўляецца членам прэзідыума і арбітрам Міжнароднага арбітражнага (трацейскага) суда «Палата арбітраў пры Саюзе юрыстаў», прафесар В. М. Гадуноў – арбітр гэтага суда. Прафесар В. М. Гадуноў, дацэнты У. П. Мароз і А. А. Салей таксама ўключаны ў састаў арбітраў Трацейскага суда Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры Эканамічным Судзе СНД.

КАФЕДРА ГРАМАДЗЯНСКАГА ПРАЦЭСУ І ПРАЦОЎНАГА ПРАВА

Кафедра існуе як навукова-педагагічнае падраздзяленне юрыдычнага факультэта БДУ з 1974 г., пасля падзелу кафедры грамадзянскага права і працэсу. Яе ўзначальвалі знакамітыя вучоныя: доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь М. Р. Юркевіч (1974–1978, 1981–1994), кандыдат юрыдычных навук дацэнт А. А. Шынгель (1978–1981). З 1994 г. кафедрай кіруе кандыдат юрыдычных навук дацэнт І. М. Калядка.

На кафедры, а да 1974 г. у саставе кафедры грамадзянскага права і працэсу працавалі знакамітыя вучоныя і педагогі. Сярод іх вядучыя працэсуалісты Беларусі: акадэмік АН БССР М. В. Грэдзінгер (1923–1936); доктар юрыдычных навук прафесар С. В. Курылёў (1961–1968); кандыдат юрыдычных навук дацэнт В. В. Ціхановіч (1968–1991); доктар юрыдычных навук, прафесар, член-карэспандэнт НАН Беларусі В. Г. Ціхіня (1974–1988); вядучыя спецыялісты працоўнага права: кандыдат юрыдычных навук дацэнт Г. А. Павецьеў (1950–1971); кандыдат юрыдычных навук дацэнт В. П. Дуюн (1960–1995); старшы выкладчык Я. М. Ануфрыеў (1950–1955 і 1960–1995).

З імем прафесара С. В. Курылёва звязана стварэнне беларускай школы грамадзянскага працэсу, а з імёнамі прафесараў В. Г. Ціхіні і М. Р. Юркевіча — яе станавленне. Пад іх рэдакцыяй у 1980-я гг. выдадзены вучэбны дапаможнік і практыкум па грамадзянскім працэсе, навукова-практычны каментарый

Першы рад (злева направа): дацэнт К. Л. Тамашэўскі; вядучы лабарант М. В. Бровікава; прафесар М. Р. Юркевіч; дацэнт Х. Т. Мялешка; загадчык кафедры дацэнт І. М. Калядка; дацэнт В. С. Курылёва; дацэнт А. А. Войцік.

Другі рад (злева направа): дацэнт У. П. Скобелёў; старшы выкладчык Ц. В. Сысёў; прафесар Т. А. Бялова; дацэнт Т. М. Петачэнка; выкладчык А. А. Унуковіч; старшы выкладчык А. П. Дубавец; дацэнт Я. У. Моціна; дацэнт Н. М. Ніканава; дацэнт А. М. Здрок; лабарант В. Л. Моўчан; выкладчык Д. У. Скарадулін

да Грамадзянска-працэсуальнага кодэкса (ГПК) 1964 г. Развіццё школы адбылося ў 1990-я гг. Прафесар М. Р. Юркевіч, дацэнты Т. А. Бялова і І. М. Калядка распрацавалі праект ГПК Беларусі. Пад іх рэдакцыяй і з удзелам дацэнтаў Г. У. Якаўлевай, І. М. Казей, А. М. Здрок, І. І. Верхаводка, В. М. Раманавай (Герасімовіч) і выкладчыкаў Ц. В. Сысуева, А. А. Унуковіч выйшаў «Практикум по гражданскому процессу» і першы ў Беларусі падручнік «Гражданский процесс» (Общая часть (2000 и 2006) и Особенная часть (2002 и 2007)). Сумесна з суддзямі Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь выдадзены навукова-практычны каментарый (2005). Выкладчыкі кафедры прынялі актыўны ўдзел у падрыхтоўцы новага Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса Беларусі і каментарыяў да яго (1999, 2006), практыкуму па гаспадарчым працэсе.

Вучоныя і педагогі кафедры ў галіне працоўнага права з'яўляліся аўтарамі вучэбных дапаможнікаў, практыкуму, каментарыя да Кодэкса законаў аб працы Рэспублікі Беларусь. Пасля новай кваліфікацыі працоўнага заканадаўства дацэнты і выкладчыкі В. С. Курылёва, А. А. Войцік, Т. М. Петачэнка, Х. Т. Мялешка, А. П. Дубавец, В. У. Часаліна, К. Л. Тамашэўскі прынялі ўдзел у выданні падручніка і практыкуму (2008) па працоўным праве і каментарыяў да Працоўнага кодэкса Беларусі, у новых выданнях каментарыяў да Працоўнага кодэкса Беларусі, вучэбных дапаможнікаў «Курс трудового права. Общая часть» (2010) і «Курс трудового права. Особенная часть. Индивидуальное трудовое право» ў 3 тамах (Т. 1 і Т. 2 – 2014), да іх далучыліся дацэнт Я. У. Моціна і старшыя выкладчыкі Д. У. Скарадулін, В. Л. Моўчан, а таксама былыя аспіранты В. У. Гудзель, І. А. Варанчук, Н. Г. Шурупавы.

На аснове абноўленага нацыянальнага заканадаўства выкладчыкамі кафедры ў 1999–2000 гг., а затым у 2005, 2009, 2010 і 2014 гг. распрацаваны тыпавыя вучэбныя праграмы па асноўных курсах («Грамадзянскі працэс», «Гаспадарчы працэс», «Працоўнае права», «Права сацыяльнага забеспячэння»), па якіх ажыццяўляецца выкладанне гэтых прадметаў у юрыдычных вузах Рэспублікі Беларусь, а таксама вучэбныя праграмы па 14 курсах і спецкурсах для студэнтаў спецыяльнасцей «Правазнаўства», «Эканамічнае права», «Міжнароднае права», якія чытаюцца выкладчыкамі кафедры для I ступені адукацыі і па 4 спецкурсах для II ступені адукацыі (магістратуры).

На кафедры працуюць адзін доктар і васьмнаццаць кандыдатаў юрыдычных навук. Склалася наступная навукова-педагагічная спецыялізацыя: прафесар М. Р. Юркевіч, дацэнты А. М. Здрок, У. П. Скобелеў – грамадзянскі працэс замежных краін; прафесар Т. А. Бялова, дацэнты І. М. Казей, І. М. Калядка, А. М. Здрок, В. М. Раманавы (Герасімовіч), У. П. Скобелеў, Н. М. Ніканава, старшы выкладчык А. У. Капусцін – грамадзянскі працэс; дацэнты Г. У. Якаўлева, І. І. Верхаводка, М. М. Мадудзіна, старшыя выкладчыкі Ц. В. Сысуеў, А. А. Унуковіч, А. А. Міхасёва – грамадзянскі працэс, гаспадарчы працэс; дацэнты А. А. Войцік, В. С. Курылёва, Т. М. Петачэнка, Я. У. Моціна, К. Л. Тамашэўскі, А. А. Воўк, Т. Э. Шпілеўская, старшыя выкладчыкі А. П. Дубавец, В. Л. Моўчан – працоўнае права; дацэнт Х. Т. Мялешка – права сацыяльнага забеспячэння; дацэнт Т. А. Паставалава – права сацыяльнага забеспячэння, сацыяльнае права, прававое рэгуляванне сацыяльнай працы; старшы выкладчык Д. У. Скарадулін – працоўнае права, права сацыяльнага забеспячэння.

Выкладчыкі кафедры распрацавалі курсы і спецкурсы для I ступені адукацыі: «Натарыяльнае права» (прафесар Т. А. Бялова); «Міжнародны грамадзянскі працэс» (прафесар Т. А. Бялова, дацэнт В. М. Раманавы); «Актуальныя праблемы грамадзянскага і гаспадарчага працэсу» (прафесар

М. Р. Юркевіч); «Адвакат у грамадзянскім працэсе» (дацэнт І. М. Казей); «Грамадзянскі працэс замежных краін» (прафесар М. Р. Юркевіч, дацэнты А. М. Здрок, У. П. Скобелеў); «Міжнародны камерцыйны арбітраж» (дацэнт У. П. Скобелеў, старшы выкладчык Ц. В. Сысуеў); «Асаблівасці разгляду эканамічных спраў у судах» (дацэнт Г. У. Якаўлева, старшы выкладчык Ц. В. Сысуеў); «Асаблівасці разгляду грамадзянскіх спраў у судах» (дацэнты Г. У. Якаўлева, В. М. Раманава); «Прававая служба на прадпрыемстве» (дацэнт А. А. Войцік); «Аktуальныя праблемы працоўнага права» (дацэнт К. Л. Тамашэўскі); «Судовая практыка па працоўных справах» (дацэнт В. С. Курылёва); «Працоўнае і сацыяльнае права замежных краін» (дацэнт Т. А. Паставалава); «Параўнальнае працоўнае права» (дацэнт Я. У. Моціна); «Выканаўчае вядзенне» (дацэнты І. М. Калядка, Н. М. Ніканава); факультатыўны курс «Справаводства» (дацэнты А. А. Войцік, Я. У. Моціна, старшыя выкладчыкі Д. У. Скарадулін, В. Л. Моўчан). Для II ступені адукацыі (магістратуры) чытаюцца спецыяльныя курсы: «Правое рэгуляванне працы прафесарска-выкладчыцкага саставу і навуковых супрацоўнікаў» (дацэнт Т. Э. Шпілёўская), «Міжнародны камерцыйны арбітраж» (дацэнт У. П. Скобелеў), «Міжнародны грамадзянскі працэс» (дацэнт В. М. Раманава), «Асаблівасці разгляду ў судах спраў, вынікаючых з публічна-прававых адносін» (дацэнт І. М. Калядка).

Кафедра прымала ўдзел у сумесным Тэмпус-праекце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і ўніверсітэта Эрланген-Нюрнберг (Германія) і г. Граца (Аўстрыя), у праектах праграм ААН па пытаннях выканаўчай вытворчасці, спецыялізацыі судов, мае пастаянныя навуковыя сувязі з профільнымі кафедрамі Маскоўскага і Санкт-Пецярбургскага дзяржаўных універсітэтаў, Маскоўскай дзяржаўнай юрыдычнай акадэміі, Уральскай дзяржаўнай юрыдычнай акадэміі, Яраслаўскага дзяржаўнага ўніверсітэта (Расія), Нацыянальнай юрыдычнай акадэміі імя Яраслава Мудрага (Украіна), Кішынёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта (Малдова), універсітэта горада Марбурга (Германія), Люблінскага ўніверсітэта (Польшча).

Выкладчыкі кафедры маюць значны практычны вопыт і сувязь з практыкай правапрымянення. Прафесар М. Р. Юркевіч узначальваў Міжнародны арбітражны суд пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце (1994–2005), зараз – арбітр гэтага суда. Арбітры Міжнароднага арбітражнага суда – Т. А. Бялова, І. М. Калядка, І. І. Верхаводка, Ц. В. Сысуеў, У. П. Скобелеў, а М. Р. Юркевіч і Т. А. Бялова – члены Прэзідыума гэтага суда. Т. А. Бялова з’яўлялася членам Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, І. М. Калядка, В. С. Курылёва, А. А. Войцік – члены Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь, а І. М. Калядка, І. І. Верхаводка, Ц. В. Сысуеў, Г. У. Якаўлева – пры Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь. Членамі Навукова-кансультатыўнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь з’яўляліся В. С. Курылёва, Г. У. Якаўлева, а ў цяперашні час – Т. А. Бялова, І. М. Калядка. Т. А. Бялова – член Навукова-кансультатыўнага савета пры Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь і член кваліфікацыйнай камісіі па натарыяльнай дзейнасці Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. І. М. Калядка – член камісіі па ліцэнзаванні паслуг юрыстаў Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. В. С. Курылёва доўгі час была пазаштатным арбітрам Рэспубліканскага працоўнага арбітражу.

На кафедры навучаюцца 13 аспірантаў, тры саіскальніка і адзін дактарант. За 40 гадоў на кафедры падрыхтаваны тры доктарскія і 31 кандыдацкая дысертацыі.

Кафедра кримінальнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта як самастойнае навукова-педагагічнае падраздзяленне створана 5 сакавіка 1965 г. у выніку рэарганізацыі кафедры кримінальнага права і працэсу. Традыцыі кафедры і навуковая школа фарміраваліся яе заснавальнікамі: прафесарамі І. С. Цішкевічам, І. І. Гарэлікам, В. А. Шкурко, дацэнтам М. М. Меркушавым. З моманту стварэння на кафедры працавалі дацэнты П. А. Дубавец і К. В. Кічыгіна, якія шмат у чым вызначылі стыль работы падраздзялення. Дваццаць пяць гадоў кафедру ўзначальваў вядомы вучоны, доктар юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Беларускай ССР І. С. Цішкевіч. З 1988 па 2005 г. ёю кіраваў кандыдат юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь А. У. Баркоў. На кафедры доўгі час працавалі такія вядомыя вучоныя, як У. М. Хоміч, М. А. Бабій і В. В. Цімошчанка.

Сёння кіруе падраздзяленнем доктар юрыдычных навук прафесар І. А. Грунтоў. На кафедры працуюць: кандыдат юрыдычных навук прафесар А. У. Баркоў; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты А. І. Дабрадзей, Д. Г. Мароз, В. В. Марчук, К. В. Новікава, А. І. Сахарчук, Ю. Л. Шаўцоў, А. В. Шыдлоўскі, Д. В. Шылін; старшыя выкладчыкі І. І. Верхаводка, А. Р. Леановіч, Д. А. Плецянёва, І. В. Шэпелеў; выкладчыкі Г. В. Красуцкі, Я. В. Міцкевіч, А. А. Пухаў.

Ад моманту стварэння кафедры намаганні супрацоўнікаў былі скіраваны на працу па ўдасканаленні навучальнага працэсу і метадыкі выкладання кримінальнага права, криміналогіі і кримінальна-выканаўчага права. Першы нацыянальны падручнік у галіне беларускага права быў падрыхтаваны ў 2 т.

Першы рад (злева направа): вядучы лабарант І. В. Тарасава; старшы выкладчык А. Р. Леановіч; дацэнт К. В. Новікава; прафесар А. У. Баркоў; старшы выкладчык Д. А. Плецянёва; старшы выкладчык І. І. Верхаводка.

Другі рад (злева направа): выкладчык А. А. Пухаў; дацэнт А. В. Шыдлоўскі; дацэнт В. В. Марчук; дацэнт А. І. Сахарчук; старшы выкладчык І. В. Шэпелеў; выкладчык Я. В. Міцкевіч; загадчык кафедры прафесар І. А. Грунтоў; дацэнт Ю. Л. Шаўцоў; дацэнт Д. Г. Мароз; выкладчык Г. В. Красуцкі

і апублікаваны яе калектывам – «Крымінальнае права БССР. Агульная частка», «Крымінальнае права БССР. Асабовая частка» (1978). Кафедры належыць першыню і ў выданні навучальнага дапаможніка па крымінальным праве на беларускай мове – «Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць)» (1997). Выйшлі шматлікія вучэбныя дапаможнікі па крымінальным і папраўча-працоўным праве. У 2002 г. апублікаваны падручнік (з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь) «Крымінальнае права. Агульная частка» і вучэбны дапаможнік «Крымінальнае права. Асабовая частка». Калектывам кафедры падрыхтаваны шэраг каментарыяў да Крымінальнага кодэкса БССР 1960 г. і Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь 1999 г. У 2014 г. выдадзены падручнік (з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь) «Крымінальнае права. Агульная частка».

Сёння кафедра забяспечвае выкладанне такіх дысцыплін, як «Крымінальнае права», «Параўнальнае крымінальнае права», «Крымінальна-выканаўчае права», «Крыміналогія». Чытаюцца курсы па дысцыплінах спецыялізацыі: «Кваліфікацыя злачынстваў», «Формы рэалізацыі крымінальнай адказнасці», «Аktуальныя праблемы крымінальнага права, процідзеяння карупцыі» і інш.

Навуковыя даследаванні кафедры ажыццяўляюцца па спецыяльнасці 12.00.08 - крымінальнае права і крыміналогія; крымінальна-выканаўчае права.

Навуковыя дасягненні кафедры шырока вядомы. Так, значным укладам у тэорыю і практыку крымінальнага права сталі доктарскія дысертацыі І. І. Гарэліка «Злачынствы, небяспечныя для жыцця і здароўя» (1964) і І. С. Цішкевіча «Абарона ад грамадскага небяспечнага замаху і меры па затрыманні злачынца» (1969). Доктарскія дысертацыі І. А. Грунтова «Прынцып асабістай вінаватай адказнасці ў крымінальным заканадаўстве» (2015) і У. М. Хоміча «Тэарэтычныя праблемы крымінальнай адказнасці (канцэпцыя і юрыдычная мадэль інстытута крымінальнай адказнасці)» (1997) стварылі навуковую аснову для распрацоўкі дзеючага крымінальнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя даследаванні на кафедры з'яўляліся наватарскімі, паколькі ў тэорыі крымінальнага права ўпершыню раскрывалася тая ці іншая праблема. Гэта – кандыдацкія дысертацыі В. А. Шкурко «Барацьба са службовай халатнасцю па савецкім крымінальным праве» (1953), П. А. Дубаўца «Адказнасць за цялесныя пашкоджанні па савецкім крымінальным праве» (1962), К. В. Кічыгінай «Крымінальная адказнасць за парушэнне правілаў бяспекі руху і эксплуатацыі аўтамотатранспарту ці гарадскога электратранспарту» (1962), В. С. Швяцова «Пакаранне ў выглядзе накіравання ў дысцыплінарны батальён» (1967), А. У. Баркова «Крымінальна-прававыя сродкі, стымулюючыя раскрыццё злачынстваў» (1977), В. В. Цімошчанкі «Крымінальная адказнасць за неаказанне матэрыяльнай дапамогі» (1982), М. А. Бабія «Крымінальная адказнасць за спойванне непаўналетніх» (1984), І. А. Грунтова «Крымінальна-прававыя нормы з адміністрацыйнай прэюдыцыяй» (1985), Ю. Л. Шаўцова «Крымінальна-прававая барацьба з вымагальніцтвам маёмасці (па матэрыялах Рэспублікі Беларусь)» (1992), М. Ф. Ахраменкі «Праблемы крыміналізацыі грамадска небяспечных паводзін з выкарыстаннем інфармацыйна-вылічальных сістэм» (1996), В. В. Марчука «Крымінальна-прававыя сродкі забеспячэння выканання абвінавачага прыговору» (1996), К. В. Новікавай «Асуджэнне з умоўным непрымяненнем пакарання як форма рэалізацыі крымінальнай адказнасці» (1999), А. В. Шыдлоўскага «Інстытут назначэння пакарання ў крымінальным праве Рэспублікі Беларусь: сістэмна-функцыя-

нальны аналіз» (2002), А. І. Сахарчука «Крымінальна-прававая ахова бяспекі дарожнага руху або эксплуатацыі аўтадарожных транспартных сродкаў» (2010), Д. Г. Мароза «Прычыненне маёмаснай шкоды без прыкмет крадзяжу як злачынства супраць уласнасці» (2013). Усе навуковыя даследаванні вядуцца ў цесным супрацоўніцтве з суб'ектамі заканадаўчай, судовай і праваахоўнымі органамі. Большасць навуковых распрацовак знайшло ўвасабленне ў заканадаўстве і практыцы правапрымянення. Гэтаму спрыялі, у прыватнасці, выданне каментарыяў да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Вучоныя кафедры падтрымліваюць цесную сувязь з практыкай: з'яўляюцца членамі навукова-кансультатыўных саветаў пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь, пры Пастаяннай камісіі па заканадаўстве Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь і інш. І. А. Грунтоў – член Рады па пытаннях прававой і судовай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Прадстаўнікі кафедры аказваюць актыўную дапамогу Вярхоўнаму Суду Рэспублікі Беларусь у абагульненні судовай практыкі па ўжыванні кримінальнага і кримінальна-выканаўчага заканадаўства, у падрыхтоўцы праектаў пастаноў Пленума Вярхоўнага Суда, у рабоце Вышэйшай кваліфікацыйнай калегіі суддзяў Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь.

Наладжана супрацоўніцтва з вядучымі замежнымі вучонымі-криміналістамі. Даўнія сувязі падтрымліваюцца з буйнейшымі цэнтрамі вузаўскай юрыдычнай навукі Расіі і СНД: Маскоўскім дзяржаўным ўніверсітэтам, Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным ўніверсітэтам, Уральскай і Саратаўскай дзяржаўнымі юрыдычнымі акадэміямі, Кіеўскім дзяржаўным універсітэтам, Харкаўскай юрыдычнай акадэміяй і інш. Добрыя кантакты з навукоўцамі Люблінскага ўніверсітэта імя Марыі Складоўскай-Кюры. Супрацоўнікі кафедры ўдзельнічаюць у шматлікіх міжнародных навукова-практычных кангрэсах, канферэнцыях, круглых сталах і іншых праектах.

Кафедра кримінальнага права актыўна ўцягвае ў навукова-даследчую дзейнасць студэнтаў юрыдычнага факультэта, яго выпускнікоў, юрыстаў-практыкаў. Прадстаўнікі студэнцкага навуковага гуртка па кримінальным праве (навуковы кіраўнік – дацэнт А. В. Шыдлоўскі) выступаюць на міжнародных навуковых канферэнцыях, публікуюць свае даклады ў навуковых зборніках, прымаюць удзел у рэспубліканскіх студэнцкіх юрыдычных алімпіадах і конкурсах навуковых работ.

На кафедры навучаюцца аспіранты, рыхтуюць дысертацыі саіскальнікі.

КАФЕДРА ЭКАЛАГІЧНАГА І АГРАРНАГА ПРАВА

Кафедра як самастойнае навукова-педагагічнае падраздзяленне Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта створана ў 1991 г. На працягу двух гадоў яе ўзначальваў доктар юрыдычных навук прафесар А. І. Бабылёў. З 1993 па 2004 г. кафедрай кіраваў вядомы вучоны – доктар юрыдычных навук, прафесар, член-карэспандэнт НАН Беларусі, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь М. В. Сторажаў. З верасня 2004 г. і па цяперашні час яе ўзначальвае доктар юрыдычных навук прафесар С. А. Балашэнка.

На кафедры працуюць: доктар юрыдычных навук прафесар Т. І. Макарава; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Н. А. Шынгель, В. Я. Лізгара, І. С. Шахрай, І. П. Кузьміч, А. А. Жлоба, А. В. Мароз, В. В. Саскевіч; кандыдат юрыдычных навук Л. А. Самусенка. У якасці сумяшчальнікаў выкладаюць: доктар юрыдычных навук дацэнт Н. А. Карповіч; кандыдат юрыдычных навук В. А. Хацько; выкладчык Я. Э. Ваньковіч.

Супрацоўнікі кафедры чытаюць асноўныя курсы для студэнтаў спецыяльнасцей «Правазнаўства», «Эканамічнае права», «Паліталогія», «Экалагічнае права», «Зямельнае права», «Аграрнае права». Кафедра забяспечвае выкладанне курса «Экалагічнае права» для студэнтаў біялагічнага факультэта, курса «Асновы права» – для студэнтаў іншых факультэтаў універсітэта.

Першы рад (злева направа): вядучы лабарант А. Г. Бекешка, прафесар Т. І. Макарава, загадчык кафедры прафесар С. А. Балашэнка, дацэнт Н. А. Шынгель, дацэнт В. А. Хацько.

Другі рад (злева направа): лабарант I катэгорыі В. М. Сурмач, дацэнт І. П. Кузьміч, дацэнт Л. А. Самусенка, дацэнт В. Я. Лізгара, дацэнт І. С. Шахрай.

Трэці рад (злева направа): дацэнт В. В. Саскевіч, дацэнт А. В. Мароз, выкладчык Я. Э. Ваньковіч, дацэнт А. А. Жлоба

На аддзяленні «Правазнаўства» чытаюцца спецкурсы: «Міжнародная прававая ахова навакольнага асяроддзя» (прафесар Т. І. Макарава), «Эканамічныя механізмы аховы навакольнага асяроддзя» (дацэнт В. Я. Лізгара), «Прыродарэсурснае права» (дацэнты Н. А. Шынгель, В. В. Саскевіч, Л. А. Самусенка). Для спецыяльнасці вышэйшай адукацыі II ступені (магістратуры) – «Прававое рэгуляванне знешнеэканамічнай дзейнасці ў сферы аграпрамысловай вытворчасці» (дацэнт І. П. Кузьміч) і «Прававое забеспячэнне бяспекі на тэрыторыях радыеактыўнага забруджвання» (дацэнт А. А. Жлоба).

Падрыхтоўка студэнтаў на кафедры ажыццяўляецца па навуковай спецыяльнасці 12.00.06 - зямельнае права; прыродарэсурснае права; аграрнае права; экалагічнае права.

Супрацоўнікамі кафедры выдадзены манаграфіі: «Государственное управление в области охраны окружающей среды» (2000) С. А. Балашэнкі; «Эколого-правовой статус граждан Республики Беларусь» (2004) Т. І. Макаравай; «Право специального лесопользования» (2006) І. С. Шахрай; «Экологическая функция государства» ў 2 ч. (2011) Н. А. Карповіч; «Правовые проблемы обеспечения устойчивого развития сельских территорий и эффективного функционирования агропромышленного комплекса» (пад агульнай рэдакцыяй І. П. Кузьміч) (2013); «Право рекреационного природопользования» (2014) Л. А. Самусенкі.

Калектыву кафедры актыўна працуе над удасканаленнем дзеючага экалагічнага, зямельнага, аграрнага заканадаўства, наладжаны цесныя сувязі з Нацыянальным сходам Рэспублікі Беларусь, Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь. Супрацоўнікі прымаюць актыўны ўдзел у падрыхтоўцы законапраектаў, у тым ліку законаў Рэспублікі Беларусь «Аб ахове навакольнага асяроддзя», «Аб раслінным свеце», «Аб дзяржаўнай экалагічнай экспертызе», «Аб сялянскай (фермерскай) гаспадарцы», Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб зямлі і інш. С. А. Балашэнка, Т. І. Макарава, В. Я. Лізгара, І. П. Кузьміч, І. С. Шахрай былі членамі рабочых груп па распрацоўцы змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб ахове навакольнага асяроддзя», Ляснога кодэкса, законаў «Аб сельскагаспадарчых кааператывах», «Аб асабістых падсобных гаспадарках грамадзян» і інш. Кафедра актыўна ўдзельнічала ў распрацоўцы праекта Экалагічнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Адзін з напрамкаў навукова-даследчай працы кафедры – каменціраванне дзеючага заканадаўства. Выдадзены навукова-практычныя каментарыі да законаў Рэспублікі Беларусь «Аб ахове навакольнага асяроддзя» (2005), «Аб асабістых падсобных гаспадарках грамадзян» (2008), «Аб сялянскай (фермерскай) гаспадарцы» (2007), Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб зямлі (2009), Палажэння аб садовым таварыстве (2014).

Вучоныя кафедры надаюць увагу ўдасканаленню вучэбнага працэсу і распрацоўцы навуковай і вучэбнай літаратуры ў галінах экалагічнага, зямельнага і аграрнага права. Выдадзены вучэбныя дапаможнікі «Международно-правовая охрана окружающей среды и права человека» (1999) С. А. Балашэнкі і Т. І. Макаравай; «Экологическое право» (1999, 2000) С. А. Балашэнкі і Д. М. Дземічавы; «Аграрное право» (2003) М. В. Старажава і І. П. Кузьміч; «Земельное право Республики Беларусь. Общая часть» (2004), «Правовой режим земель в Республике Беларусь» (2006) Н. А. Шынгель; «Экологическое право» (2008, 2009) С. А. Балашэнкі, Т. І. Макаравай, В. Я. Лізгары, А. У. Лаеўскай, І. С. Шахрай, Н. А. Шынгель; вучэбна-метадычны комплекс «Экологическое

право» (2008), «Право окружающей среды Европейского союза» (2010) А. А. Жлобы; падручнік «Экологическое право» (2013) калектыва аўтараў (С. А. Балашенка і інш.). Распрацаваны Тыпавыя вучэбныя праграмы для юрыдычных ВНУ Рэспублікі Беларусь па асноўных курсах, якія выкладаюцца кафедрай (экалагічнае права, аграрнае права, зямельнае права).

Выкладчыкі кафедры актыўна выкарыстоўваюць у вучэбным працэсе інавацыйныя метады навучання – чытаюць лекцыі, ўжываючы камп’ютарныя тэхналогіі. Па ініцыятыве і пры ўдзеле супрацоўнікаў на афіцыйным сайце юрыдычнага факультэта www.law.bsu.by створаны інтэрнэт-цэнтр «Экаправа» па навучанні студэнтаў экалага-прававому кансультаванню грамадзян.

Кафедра экалагічнага і аграрнага права сумесна з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь і іншымі органамі дзяржаўнага кіравання ўдзельнічае ў міжнародных і нацыянальных праграмах і праектах у галіне аховы навакольнага асяроддзя: «Падрыхтоўка Стратэгічнай праграмы дзеянняў для басейна Дняпра і распрацоўка механізмаў яе рэалізацыі» (Праграма ПРААН-ГЭФ); «Развіццё патэнцыялу па забеспячэнні выканання экалагічнага заканадаўства ў Рэспубліцы Беларусь. Распрацоўка дапаможніка аб парадку арганізацыі і правядзення праверак, выканання заканадаўства аб ахове навакольнага асяроддзя і рацыянальным выкарыстанні прыродных рэсурсаў» (Сусветны банк); «Праграма па ўзмацненні інстытуцыянальнага развіцця Рэспублікі Беларусь. Распрацоўка канцэпцыі аптымізацыі Нацыянальнай сістэмы маніторынгу навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь» (Сусветны банк); «Экалагічнае інфармаванне ў судовай сістэме» (АБСЕ); «Распрацоўка Праекта Нацыянальнага плана дзеянняў па рацыянальным выкарыстанні прыродных рэсурсаў і ахове навакольнага асяроддзя на 2006–2010 гг.»; «Развіццё механізмаў рэгулявання пытанняў пакрыцця экалагічнай шкоды і доступу да экалагічнай інфармацыі»; «Стварэнне ўмоў для ўстойлівага функцыянавання сістэмы ахоўваемых водна-балотных угоддзяў у Беларускім Палессі» (ПРААН-ГЭФ); «Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні» (ПРААН-ЕС) і інш.

У межах міжнароднага навуковага абмену выкладчыкі кафедры прымаюць удзел у экспертызах дысертацый, ацэньваюць вынікі дысертацыйных даследаванняў замежных калег. Вядзецца работа па падрыхтоўцы навуковых кадраў вышэйшай кваліфікацыі. За час існавання кафедры падрыхтаваны тры дактары і 13 кандыдатаў юрыдычных навук.

У 2013 г. створаны і пачаў функцыянаваць філіял кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта на базе рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Мінскае гарадское агенцтва па дзяржаўнай рэгістрацыі і зямельным кадастры».

На кафедры паспяхова функцыянуе студэнцкі навуковы гурток па экалагічным, аграрным і зямельным праве, удзельнікі якога выступаюць з папаведаннямі і дакладамі на ўніверсітэцкіх, рэспубліканскіх і міжнародных канферэнцыях, прымаюць удзел у конкурсах студэнцкіх навуковых работ.

Супрацоўнікі кафедры актыўна ўдзельнічаюць у дзейнасці грамадскіх арганізацый, у тым ліку адзінага ў рэспубліцы грамадскага аб’яднання юрыстаў-экалагаў «Экаправа».

КАФЕДРА КРЫМІНАЛЬНАГА ПРАЦЭСУ І ПРАКУРОРСКАГА НАГЛЯДУ

Кафедра крымінальнага працэсу пачала сваю дзейнасць у 1972 г. у выніку рэарганізацыі кафедры крымінальнага працэсу і крыміналістыкі, а 31 ліпеня 1989 г. была перайменавана ў кафедру крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду. У 1974–1988 гг. ёй кіраваў кандыдат юрыдычных навук прафесар Я. А. Мацвіенка, у 1988–1993 гг. – кандыдат юрыдычных навук дацэнт С. В. Далгарукаў, з 1994 г. яе ўзначальвае кандыдат юрыдычных навук, прафесар, заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь А. А. Данілевіч.

На кафедры выкладаюць: дактары юрыдычных навук прафесары І. І. Марціновіч, В. М. Бібіла; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты С. В. Далгарукаў, В. В. Шпак, В. В. Пятрова, В. І. Самарын, Я. У. Дубровін; старшыя выкладчыкі У. М. Мялешка, Р. В. Бурак. У якасці сумяшчальнікаў працуюць кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Л. Л. Зайцава, А. У. Салтановіч, А. С. Сянько, В. Д. Савіч, В. С. Жыгуліч.

Вялікі ўклад у развіццё кафедры ўнеслі былыя супрацоўнікі праваахоўных органаў, якія падчас працы на кафедры сталі вядомымі вучонымі і кваліфікаванымі педагогамі: доктар юрыдычных навук дацэнт В. М. Шпілёў, кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Я. Ф. Плюта, У. Ф. Бохан, Я. К. Астрога,

Першы рад (злева направа): дацэнт Л. Л. Зайцава; загадчык кафедры прафесар А. А. Данілевіч; прафесар І. І. Марціновіч; прафесар В. М. Бібіла.

Другі рад (злева направа): старшы выкладчык У. М. Мялешка; дацэнт В. І. Самарын; выкладчык У. П. Лагойскі; дацэнт В. В. Пятрова; дацэнт Я. У. Дубровін; дацэнт В. С. Жыгуліч; дацэнт А. С. Сянько; дацэнт А. У. Салтановіч; дацэнт В. Д. Савіч; старшы выкладчык Р. В. Бурак; дацэнт В. В. Шпак; дацэнт С. В. Далгарукаў; лабарант К. Н. Крукава

Б. І. Дзяргай, кандыдат юрыдычных навук выкладчык С. І. Журомскі, выкладчык У. П. Лагойскі.

Калектыў кафедры вядзе актыўную навуковую, вучэбную, вучэбна-метадычную і грамадскую дзейнасць.

Значным укладам у развіццё юрыдычнай навукі сталі доктарскія дысертацыі: І. І. Марціновіч «Развитие суда и уголовно-процессуальных форм судебной деятельности в Белорусской ССР (1917–1967 гг.)», абароненая ў БДУ ў 1969 г.; В. М. Шпілёва «Сущность, содержание и формы советского уголовного судопроизводства», абароненая ў 1984 г. у Ленінградскім дзяржаўным універсітэце; В. М. Бібілы «Социально-правовые основы правосудия по уголовным делам», абароненая ў 1996 г. у Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

У пачатку XXI ст. у беларускай юрыдычнай навуцы абазначыліся новыя напрамкі, звязаныя з умацаваннем правоў чалавека, павышэннем эфектыўнасці крымінальнага працэсу, міжнародным супрацоўніцтвам дзяржаў у барацьбе са злачыннасцю. Гэта знайшло адлюстраванне ў кандыдацкіх дысертацыях: В. В. Шпака «Ускоренное производство в уголовном процессе» (навуковы кіраўнік А. А. Данілевіч), абароненай у 2003 г. у Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь; В. В. Пятровай «Защита прав и свобод личности в уголовном процессе Республики Беларусь» (навуковы кіраўнік А. А. Данілевіч), абароненай у 2003 г. у Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь; А. С. Сянько «Защита прав и законных интересов граждан средствами общего надзора прокуратуры» (навуковы кіраўнік А. А. Данілевіч), абароненай у 2004 г. у БДУ; В. І. Самарына «Взаимодействие органов Республики Беларусь, ведущих уголовный процесс, с учреждениями юстиции иностранных государств по уголовным делам» (навуковы кіраўнік А. А. Данілевіч), абароненай у 2006 г. у Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь; В. Д. Савіч «Право на юридическую помощь в уголовном процессе» (навуковы кіраўнік Л. Л. Зайцава), абароненай у 2006 г. у Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь; Я. У. Дубровіна «Судейская независимость и ее организационно-правовые гарантии» (навуковы кіраўнік І. І. Марціновіч), абароненай у 2009 г. у БДУ. Пасля абароны кандыдацкіх дысертацый В. В. Шпак, В. В. Пятрова, В. І. Самарын у суаўтарстве з навуковым кіраўніком – кандыдатам юрыдычных навук, прафесарам, заслужаным юрыстам Рэспублікі Беларусь А. А. Данілевічам – апублікавалі манаграфіі.

На кафедры праходзяць аспіранцкую падрыхтоўку выпускнікі іншых юрыдычных адукацыйных устаноў. Доктар юрыдычных навук прафесар В. М. Бібіла падрыхтавала двух кандыдатаў юрыдычных навук для Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта і аднаго – для Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Навуковыя дасягненні кафедры адлюстраваны ў манаграфіях і артыкулах. У манаграфіях Я. А. Мацвіенкі «Приговор суда и его исполнение» (1968), «Всесторонность, полнота и объективность предварительного расследования» (суаўт. М. І. Мікалайчык, 1969), «Подозреваемый в советском уголовном процессе» (суаўт. С. П. Бякешка, 1969) закрануты фундаментальныя палажэнні крымінальна-працэсуальнага права, якія вызначаюць тып крымінальнага працэсу. Манаграфіі В. М. Шпілёва «Участники уголовного процесса» (1970) і «Содержание и формы уголовного судопроизводства» (1974) – значны ўклад

у развіццё юрыдычнай навукі. Праблемы, якія абмяркоўваюцца ў іх, сведчаць аб шырокай навуковай эрудыцыі аўтара, глыбокім веданні заканадаўства і практыкі яго прымянення. Яны часта цытуюцца ў юрыдычных выданнях. І. І. Марціновіч стварыла школу айчыннага судаўладкавання. Асабліва шырокую вядомасць атрымалі яе манаграфіі «Принцип гласности в уголовном судопроизводстве» (1968), «Общественные суды в БССР» (1978), «Адвокатура в Беларуси: история и современность» (2002).

У сферу навуковых інтарэсаў В. М. Бібілы ўваходзяць праблемы легітымнасці дзяржаўнай улады, рэалізацыі прынцыпаў правасуддзя, выкананне прыговору. Яна распрацоўвае новы навуковы напрамак — сацыяльнае рэгуляванне правасуддзя. Манаграфіі В. М. Бібілы «Конституционные принципы правосудия и их реализация в стадии исполнения приговора» (1986) і «Судебная власть в уголовном судопроизводстве» (2001) вядомыя не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі.

Навукоўцы кафедры публікуюць артыкулы ў штогадовым зборніку навуковых прац «Право и демократия» (галоўны рэдактар В. М. Бібіла), а таксама ў юрыдычных выданнях краін блізкага і далёкага замежжа.

Кафедра забяспечвае выкладанне асноўных курсаў: «Крымінальны працэс», «Пракурорскі нагляд», «Судаўладкаванне», а таксама спецкурсаў: «Арганізацыя і дзейнасць адвакатуры», «Праблемы даказвання ў крымінальным працэсе», «Судовая прамова», «Адвакат у крымінальным працэсе», «Судовыя сістэмы замежных дзяржаў». Для забеспячэння пералічаных дысцыплін вучэбнай літаратурай супрацоўнікі кафедры апублікавалі шэраг кніг. Так, С. П. Бякешка ў 1974 г. выдаў вучэбны дапаможнік «Уголовный процесс БССР», І. І. Марціновіч і Я. Ф. Плюта — «Суд и правосудие в БССР» (1977), С. П. Бякешка і Я. А. Мацвіенка — вучэбны дапаможнік «Практикум по уголовному процессу» (1980) з грыфам Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, В. М. Бібіла — «Судоустройство в Республике Беларусь» (2000), а ў 2001 г. — падручнік «Судоустройство» з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. У 2003 г. А. А. Данілевіч і У. П. Лагойскі апублікавалі вучэбны дапаможнік «Практикум по уголовному процессу» з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

На кафедры ёсць вопыт выдання вучэбнай літаратуры аўтарскімі калектывамі. У 1979 г. апублікаваны вучэбны дапаможнік з грыфам Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР «Уголовный процесс БССР» пад рэдакцыяй Я. А. Мацвіенкі, а ў 2002 г. і ў 2010 г. — падручнік з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь «Судоустройство» пад рэдакцыяй А. А. Данілевіча і І. І. Марціновіч. Агульныя пытанні тэхналогіі атрымання вышэйшай юрыдычнай адукацыі разглядаюцца ў вучэбным дапаможніку В. М. Бібілы «Организация обучения студентов в юридических высших учебных заведениях» (1998).

На кафедры існуюць навуковыя гурткі па праблемах судаўладкавання і кримінальнага працэсу, якія дзейнічаюць пад кіраўніцтвам І. І. Марціновіч і В. І. Самарына.

Навукова-педагагічны калектыв перыядычна праходзіць стажыроўку і павышэнне кваліфікацыі ў юрыдычных і адукацыйных установах Беларусі, а таксама за яе межамі.

Кафедра прымае ўдзел у падрыхтоўцы і абмеркаванні нарматыўных прававых актаў, іншых афіцыйных дакументаў, падтрымлівае навукова-практычныя сувязі з праваахоўнымі органамі. Так, І. І. Марціновіч была адным з распрацоўшчыкаў Канцэпцыі судова-прававой рэформы, прынятай парламентам у 1992 г., а таксама шматлікіх законаў, у тым ліку Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, прынятай 15 сакавіка 1994 г. А. А. Данілевіч узначальваў творчую групу па падрыхтоўцы Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь 1999 г., з'яўляецца членам Навукова-кансультатыўнага савета пры генеральным пракуроры Рэспублікі Беларусь. В. М. Бібіла ўваходзіць у састаў Навукова-кансультатыўных саветаў, якія дзейнічаюць пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь і генеральным пракуроры Рэспублікі Беларусь. Вучоныя кафедры перыядычна выступаюць з лекцыямі перад суддзямі, пракурорамі і адвакатамі Рэспублікі Беларусь.

І. І. Марціновіч і В. М. Бібіла ўваходзяць у састаў савета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый.

Кафедра крими́налістыкі ў якасці самастойнага структурнага падраздзялення створана ў 1972 г. і з'яўляецца вядучым профільным вучэбным і навуковым крими́налістычным цэнтрам рэспублікі. Намаганнямі яе вучоных створана арыгінальная беларуская крими́налістычная навуковая школа, якая распаўсюджвае свой уплыў на іншыя вучэбныя і навуковыя ўстановы Беларусі.

Станаўленне і развіццё кафедры звязана з імем вядомага вучонага-крими́наліста – доктара юрыдычных навук, прафесара, заслужанага дзеяча навукі Рэспублікі Беларусь А. В. Дулава, які ўзначальваў яе да 1990 г. Ён стварыў зладжаны калектыў вучоных, выкладчыкаў і супрацоўнікаў, арганізаваў эфектыўную працу, забяспечыў добрае навукова-тэхнічнае абсталяванне крими́налістычнай лабараторыі. Ён апублікаваў каля 600 навуковых работ, падрыхтаваў звыш 50 кандыдатаў і дактароў юрыдычных навук.

З 1990 г. кафедрай кіруе кандыдат юрыдычных навук дацэнт Р. А. Шумак, які ў сваёй рабоце надае вялікую ўвагу падрыхтоўцы маладых супрацоўнікаў, пераамясціў навуковых традыцый і выкладчыцкага вопыту прадстаўнікоў старэйшага і маладшага пакаленняў, займаецца праблемамі крими́налістычнага забеспячэння расследавання і прадукінення злачынстваў у галіне эканомікі. Па гэтай тэматыцы ён апублікаваў звыш 120 навуковых і вучэбна-метадычных работ.

Кафедра крими́налістыкі забяспечвае выкладанне васьмі курсаў: «Крими́налістыка», «Судовая бухгалтэрыя», «Юрыдычная псіхалогія», «Судовая псіхіятрыя», «Судовая медыцына», «Юрыдычная этыка», «Прававая інфарматыка»,

Першы рад (злева направа): лабарант Н. П. Лявонава; вядучы лабарант С. Л. Максімовіч; прафесар А. В. Дулаў; загадчык кафедры дацэнт Р. А. Шумак; дацэнт А. К. Тарасава; дацэнт А. П. Чупрына.

Другі рад (злева направа): старшы выкладчык Я. І. Кот; старшы выкладчык С. А. Літоўка; дацэнт Ю. У. Кухаркоў; дацэнт Ю. У. Панамарэнка; дацэнт А. М. Хлус; старшы выкладчык А. В. Казлоў; старшы выкладчык А. С. Кузьмін; выкладчык В. М. Жмайлік; дацэнт А. Я. Гучок; дацэнт У. В. Шалькевіч; старшы выкладчык Г. Б. Дзяргай; дацэнт І. А. Мароз; выкладчык Д. А. Вячэрскі; старшы выкладчык Г. І. Чувак; загадчык лабараторыі П. А. Харкевіч; дацэнт І. А. Лапіна; старшы выкладчык І. В. Кот; дацэнт І. Р. Вярэнчыкаў; старшы выкладчык Д. І. Дзмітранок; старшы выкладчык А. А. Якімаў

«Асновы права» і шасці спецкурсаў: «Практыкум па крыміналістыцы», «Судовая экспертыза», «Методыка расследавання асобных відаў злачынстваў», «Расследаванне злачынстваў у сферы эканамічнай дзейнасці», «Асновы аператыўна-вышуковай дзейнасці», «Медыцынскае права».

Вучэбны працэс на кафедры ажыццяўляюць: доктар юрыдычных навук прафесар А. В. Дулаў; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Р. А. Шумак, А. М. Хлус, А. К. Тарасава; кандыдат юрыдычных навук А. П. Чупрына; кандыдат медыцынскіх навук дацэнт Ю. У. Кухаркоў; старшыя выкладчыкі Д. І. Дзмітранок, Я. І. Кот, С. А. Літоўка. Выкладанне шэрагу спецыяльных дысцыплін і спецкурсаў ажыццяўляюць сумяшчальнікі, работнікі з іншых практычных і навукова-практычных устаноў: доктар юрыдычных навук дацэнт А. Я. Гучок; кандыдат юрыдычных навук дацэнт І. Р. Вярэнчыкаў і кандыдаты юрыдычных навук У. В. Шалькевіч, Ю. У. Панамарэнка, І. А. Мароз, Г. Б. Дзяргай; старшыя выкладчыкі І. В. Кот, А. С. Кузьмін, А. А. Якімаў і інш.

Значны ўклад у развіццё кафедры ўнеслі вядомыя вучоныя і кваліфікаваныя педагогі, якія працавалі ў розныя гады: дактары медыцынскіх навук прафесары В. Ф. Чэрвакоў, В. К. Сцешыц; доктар юрыдычных навук прафесар Ю. І. Новік; кандыдаты юрыдычных навук дацэнты Н. А. Навасёлава, В. П. Таміліна, М. М. Гапановіч, І. А. Матусевіч, А. І. Кастроў, Ю. І. Рэўтаў, Г. Р. Шыханцоў, А. В. Лапін, І. С. Андрэеў; выкладчыкі А. У. Багданаў, Л. І. Бараннікаў і інш.

Калектыў кафедры вядзе актыўную навуковую і вучэбную дзейнасць. Выдадзеныя манаграфіі, вучэбныя дапаможнікі, вучэбна-метадычныя распрацоўкі, апублікаваныя артыкулы і іншыя навуковыя працы добра вядомы ў Рэспубліцы Беларусь і за яе межамі. Так, падрыхтаваны кафедрай вучэбны дапаможнік «Крыміналістыка» пад рэдакцыяй прафесара А. В. Дулава (1996, 1998) з'яўляецца асноўным выданнем па курсе крыміналістыкі для студэнтаў ВНУ рэспублікі. Шырока выкарыстоўваюцца такія працы, як «Судебная псіхалогія», «Тактические операции при расследовании преступлений», «Основы расследования преступлений, совершенных должностными лицами» (А. В. Дулаў); «Бухгалтерский анализ как метод расследования преступлений» (Р. А. Шумак); «Упражнения по криминалистической технике» (В. П. Таміліна); «Психология следователя», «Практыкум по судебной психологии» (Г. Р. Шыханцоў); «Опознавание в судопроизводстве», «Опознавание в следственной и судебной практике» (М. М. Гапановіч); «Расследование приписок» (А. І. Кастроў); «Изучение личности обвиняемого в процессе предварительного расследования преступлений», «Расследование выпуска недоброкачественной продукции» (І. А. Матусевіч); «Психологические проблемы правового регулирования» (Ю. І. Новік); «Расследование взяточничества» (А. М. Хлус); «Основы формирования теории криминалистического доказывания» (А. В. Дулаў, А. С. Рубіс); «Криминалистическое оружиеведение» (А. В. Лапін); «Тактика следственного эксперимента» (А. К. Тарасава); «Правовая информатика: Практикум» (Ю. У. Панамарэнка); «Криминалистическая структура преступления», «Фиксация хода и результатов осмотра места происшествия» (А. Я. Гучок) і інш.

Кафедра падтрымлівае навуковыя сувязі з вучэбнымі, навукова-даследчымі ўстановамі Рэспублікі Беларусь і краін СНД, экспертнымі і праваахоўнымі органамі рэспублікі. Выкладчыкі ўдзельнічаюць у шматлікіх навуковых і навукова-практычных канферэнцыях, выступаюць на метадычных семінарах пракурорскіх і следчых работнікаў. Сярод навуковых партнёраў — адпаведныя падраздзяленні ўніверсітэтаў і акадэміі Расіі, Украіны, Літвы, Польшчы.

Кафедра створана ў 1991 г. Першы загадчык – доктар філасофскіх навук прафесар А. М. Байчароў, ініцыятар адкрыцця ў 1992 г. аддзялення паліталогіі на філасофска-эканамічным факультэце. З 1993 г. падраздзяленнем кіруе доктар палітычных навук прафесар С. В. Рашэтнікаў.

У 1994 г. кафедра і аддзяленне паліталогіі былі пераведзены на юрыдычны факультэт. Пачаўся цяжкі і адказны працэс стварэння новага не толькі для факультэта, але і для рэспублікі і яе вышэйшай школы вучэбнага плана, які павінен быў адпавядаць кваліфікацыі будучых выпускнікоў юрыдычнага факультэта – палітолагаў-юрыстаў.

У 1997 г. адбыўся першы выпуск – 24 студэнты БДУ атрымалі кваліфікацыю «палітолаг-юрыст», пяць з іх сталі кандыдатамі палітычных навук, тры – дацэнтамі кафедры паліталогіі.

Сёння на кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ працуюць: дактары навук прафесары С. В. Рашэтнікаў, Л. Я. Землякоў, Л. Е. Крыштаповіч, У. Я. Казлякоў; кандыдаты навук дацэнты Н. П. Дзенісюк, А. М. Ільіна, Т. Г. Салавей, Г. А. Круглова, Л. У. Старавойтава, С. І. Сіманаўскі, А. Ф. Грэчнева, А. П. Мельнікаў, Н. А. Антановіч, Н. В. Ляховіч-Петракова, І. А. Кузняцова, Л. У. Слуцкая, С. Г. Парэчына, У. У. Шымаў; старшыя выкладчыкі С. А. Казлова, Д. В. Краўчанка, О. Я. Пабярэжная, К. У. Праяненкаў, К. В. Зайка, Г. А. Астрога і выкладчык В. С. Міхайлоўскі.

Першы рад (злева направа): прафесар Л. Я. Землякоў, дацэнт Н. А. Антановіч, дацэнт Н. П. Дзенісюк, дацэнт Т. Г. Салавей, дацэнт Л. У. Слуцкая, старшы выкладчык Г. А. Астрога.

Другі рад (злева направа): прафесар У. Я. Казлякоў, дацэнт С. І. Сіманаўскі, загадчык кафедры прафесар С. В. Рашэтнікаў, дацэнт А. П. Мельнікаў, дацэнт Г. А. Круглова, дацэнт Н. В. Ляховіч-Петракова

Кафедра паліталогіі – вядучая навуковая ўстанова Рэспублікі Беларусь па падрыхтоўцы аспірантаў і дактароў па наступных спецыяльнасцях: «Тэорыя палітыкі, гісторыя і метадалогія палітычнай навукі», «Палітычныя інстытуты, этнапалітычная канфлікталогія, нацыянальныя і палітычныя працэсы і тэхналогіі», «Палітычныя праблемы міжнародных адносін і глабальнага развіцця».

Супрацоўнікамі падрыхтаваны і выдадзены манаграфіі, вучэбныя дапаможнікі, дзясяткі вучэбна-метадычных матэрыялаў. Кафедра забяспечвае выкладанне 16 асноўных курсаў: ІМ «Паліталогія», «Палітычныя партыі і групы інтарэсаў», «Паліталогія», «Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы», «Тэорыя дзяржаўнага кіравання», «Уводзіны ў палітычную тэорыю», «Арганізацыя выбарчых кампаній», «Палітычныя праблемы сучаснай глабалістыкі», «Палітычная культура», «Тэорыя прыняцця палітычных рашэнняў», «Палітычная псіхалогія», «Параўнальная палітыка», «Палітычныя ідэалогіі», «Тэорыя палітыкі», «Метадалогія палітычнай навукі», «Аktуальныя праблемы тэорыі і метадалогіі палітычнай навукі» (магістратура) і 14 спецыяльных курсаў: «Палітыка і дзяржаўнае кіраванне», «Тэорыя і практыка ацэнкі публічнай палітыкі», «Тэорыя палітычных сістэм», «Геапалітычныя праблемы ў сучасным свеце», «Канфесійная палітыка ў Рэспубліцы Беларусь», «Грамадская палітыка», «Цывілізацыйны падыход у сучаснай палітыцы», «Сістэма кіравання ў Рэспубліцы Беларусь», «Тэорыя і практыка сацыяльнай дзяржавы», «Палітычны менеджмент», «Метадалогія і метады палітычнага аналізу» (магістратура), «Палітычная камунікацыя», «Працэсы прыняцця рашэнняў па забеспячэнні бяспекі жыццядзейнасці чалавека» (магістратура), «Працэсы рэалізацыі рашэнняў па забеспячэнні бяспекі жыццядзейнасці чалавека» (магістратура). Выкладчыкі кафедры сталі асноўнымі распрацоўшчыкамі дзяржаўнага адукацыйнага стандарту па спецыяльнасці і па прадмеце «Паліталогія» для вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь. Штогод у навучальны працэс укараняюцца 1–2 спекурсы.

Праграма падрыхтоўкі палітолагаў у БДУ складзена такім чынам, каб забяспечыць студэнтам агульнагуманітарную ўніверсітэцкую адукацыю, трывалыя, сістэматызаваныя веды ў галіне класічных паліталагічных прадметаў, а таксама тэарэтычныя веды і практычныя навыкі ў сферы выбранай спецыяльнасці. Паліталагі-юрысты – гэта спецыялісты, якія абслугоўваюць сферу дзяржаўнай палітыкі і палітычнага рынку ў рэспубліцы. Кафедра паліталогіі прапануе засяродзіцца на спецыялізацыі «Палітыка і дзяржаўнае кіраванне» тым студэнтам, якія плануюць уцягнуцца ў палітычную дзейнасць і кіраванне, у тым ліку ў мясцовых органах улады, палітычных арганізацыях, партыях і рухах, прафсаюзах, прыватных арганізацыях. Спецыялісты дадзенага профілю могуць працаваць у аналітычных службах апарату дзяржаўнага кіравання, у сістэме кіравання персаналам ва ўстановах рознага ўзроўню. Студэнты-палітолагі БДУ атрымліваюць сур'ёзную юрыдычную падрыхтоўку, якая адпавядае наменклатуры адміністрацыйных пасадаў у дзяржаўным апарце.

Акрамя прадметаў, абавязковых для ўсіх факультэтаў БДУ, студэнты грунтоўна вывучаюць дысцыпліны юрыдычнага профілю – гісторыю дзяржавы і права замежных краін, канстытуцыйнае права, агульную тэорыю права, міжнароднае публічнае права, гісторыю дзяржавы і права славянскіх народаў, гісторыю дзяржавы і права Рэспублікі Беларусь, адміністрацыйнае права, дзяржаўнае права замежных краін, гісторыю палітычных і прававых вучэнняў, крымінальна-прававую палітыку, грамадзянскае і сямейнае права, арганіза-

цыю работы дзяржаўнага апарату, фінансавыя права, грамадзянскі працэс, гаспадарчыя права.

Вучэбная праграма кафедры паліталогіі прадугледжвае выкладанне пяці асноўных раздзелаў палітычнай навукі: «Палітычная тэорыя», «Параўнальная палітыка», «Кіраванне і адміністрацыя», «Метадалогія і метады палітычнай навукі», «Міжнародныя адносіны».

У сувязі з пераходам універсітэта на шматузроўневую сістэму адукацыі кафедрай паліталогіі і дэканатам юрыдычнага факультэта распрацавана праграма падрыхтоўкі магістраў палітычных навук.

Кафедра мае дагавор аб навуковым супрацоўніцтве з Каліфарнійскім дзяржаўным універсітэтам Фрэсна (КДУФ, ЗША) і Інстытутам палітычных навук Варшаўскага ўніверсітэта. Выкладчыкі, аспіранты кафедры, студэнты аддзялення паліталогіі маюць магчымасць стажыравацца і праходзіць навучанне ў названых вучэбных установах. Актыўны ўдзел у развіцці навуковага супрацоўніцтва паміж кафедрай паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ і ўзгаданым універсітэтам Фрэсна прымае прафесар кафедры палітычнай навукі КДУФ Альфрэд Эванс. Па яго прапанове ў Каліфорніі створаны Фонд «Мінск», які забяспечвае праезд і стажыроўку выкладчыкаў і аспірантаў кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ ў ЗША. З дапамогай прафесара Эванса на кафедры паліталогіі створана вялікая англамоўная бібліятэка па палітычных навук, якая налічвае больш за сто найменняў. Таксама ёсць літаратура на польскай і нямецкай мовах.

Загадчык кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ, доктар палітычных навук, прафесар С. В. Рашэтнікаў і доктар філасофскіх навук прафесар Л. Е. Крыштаповіч удзельнічаюць у сумесным расійска-беларускім праекце па лініі Беларускага фонду фундаментальных даследаванняў і Расійскага гуманітарнага навуковага фонду. Тэма праекта: «Фарміраванне нацыянальных дзяржаўных інтарэсаў ва ўмовах узрастаючай глабалізацыі (параўнальны аналіз па матэрыялах Беларусі і Расіі)».

Выкладчыкі, аспіранты і студэнты аддзялення паліталогіі прымаюць актыўны ўдзел у навуковых і навукова-практычных канферэнцыях і конкурсах, у тым ліку ў краінах бліжняга і далёкага замежжа. Так, у 2007 г. супрацоўнікі кафедры ўдзельнічалі ў V Міжнароднай канферэнцыі «Палітычная навука і палітычныя працэсы ў Расійскай Федэрацыі і Новых Незалежных Дзяржавах» (Еўразійская сетка палітычных даследаванняў пры падтрымцы Інстытута філасофіі РАН і Маскоўскай вышэйшай школы сацыяльных і эканамічных навук, г. Масква); у 2008 г. — у VII Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Дыялог культур — 2008: новы імідж Расіі» (г. Санкт-Пецярбург); у 2009 г. — ва Усерасійскім кангрэсе палітолагаў «Змяненні ў палітыцы і палітыка змяненняў: стратэгіі, інстытуты, акторы».

ВУЧЭБНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ КРЫМІНАЛІСТЫЧНАЙ ТЭХНІКІ І СУДОВЫХ ЭКСПЕРТЫЗ КАФЕДРЫ КРЫМІНАЛІСТЫКІ

Лабараторыя забяспечвае правядзенне практычных заняткаў па дысцыплінах кафедры і ўключае кабінеты крыміналістычнай тэхнікі, крыміналістычнай тактыкі і методыкі, вучэбную фоталабараторыю, крыміналістычны палігон. Вучэбны працэс абслугоўваюць чатыры супрацоўнікі. З 2001 г. лабараторыяй кіруе П. А. Харкевіч. Да чэрвеня 2015 г. называлася вучэбнай лабараторыяй кафедры крыміналістыкі.

Кабінеты лабараторыі забяспечаны сучасным абсталяваннем, стэндамі, макетамі, нагляднымі дапаможнікамі, неабходнымі для выпрацоўкі студэнтамі навыкаў выяўлення, фіксацыі, здымання і даследавання рэчавых доказаў і правядзення следчых дзеянняў. Крыміналістычны палігон мае спецыяльныя блокі, прызначаныя для мадэліравання абставін месца здарэння, і медыцынскія манекены для імітацыі чалавечых цел і іх фрагментаў.

Значная частка лекцый і практычных заняткаў мае электроннае суправаджэнне. У лабараторыі ёсць вучэбныя кінафільмы, дэманстрацыйнае абсталяванне, якасная фота- і відэатэхніка, у тым ліку 3D-камеры.

Тэхнічныя сродкі лабараторыі адпавядаюць сучасным патрабаванням і дазваляюць ажыццяўляць шэраг складаных аперацый, якія накіраваны на максімальна эфектыўнае рашэнне надзённых крыміналістычных задач, павышэнне якасці працэсу навучання.

Супрацоўнікі лабараторыі крыміналістыкі з дапамогай свайго абсталявання і інструментаў выконваюць работу агульнафакультэцкай значнасці.

ВУЧЭБНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ ЗАКАНАДАЎСТВА

Вучэбная лабараторыя заканадаўства створана на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў 1963 г. па ініцыятыве прафесара Я. А. Юхо. Вялікая заслуга ў яе арганізацыі і станаўленні належыць першаму загадчыку З. Ф. Цішкевіч, а таксама Л. А. Андрэевай, якая кіравала лабараторыяй больш за 15 гадоў. Сёння яе ўзначальвае Г. І. Галаўко.

Звыш 50 гадоў асноўнай задачай вучэбнай лабараторыі заканадаўства застаецца інфармацыйна-прававое забеспячэнне навучэнцаў, аспірантаў, саіскальнікаў вучоных ступеняў, а таксама выкладчыкаў факультэта для удасканалення вучэбнага працэсу.

Загадчык лабараторыі
Г. І. Галаўко

Асноўныя функцыі вучэбнай лабараторыі заканадаўства:

- ✓ забеспячэнне карыстальнікаў (навучэнцаў, аспірантаў, саіскальнікаў, выкладчыкаў факультэта) электроннымі базамі даных нарматыўна-прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, замежных дзяржаў, міжнародных саюзаў, міжнародных дагавораў; іншай даведачнай інфармацыяй;
- ✓ аказанне кансультацыйнай дапамогі навучэнцам, аспірантам, саіскальнікам і выкладчыкам у падборы нарматыўна-прававога матэрыялу пры падрыхтоўцы да вучэбных заняткаў, у навукова-даследчай дзейнасці;
- ✓ інфармаванне выкладчыкаў (па запыхах) аб бягучых змяненнях заканадаўства;
- ✓ правядзенне аналізу змянення заканадаўства ў асобных галінах права (па запыхах выкладчыкаў);
- ✓ выкананне асобных функцый (у межах паўнамоцтваў) у адпаведнасці з сістэмай менеджменту якасці адукацыі ў БДУ.

ВУЧЭБНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ ПАЛІТЫЧНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ КАФЕДРЫ ПАЛІТАЛОГІІ

У 1993 г. быў створаны вучэбны кабінет палітычных тэхналогій, рэарганізаваны ў 1998 г. у вучэбную лабараторыю. Яе загадчык – В. Я. Пабярэжная.

Асноўныя напрамкі дзейнасці:

- ✓ метадалагічнае забеспячэнне вучэбнага працэсу па дысцыплінах кафедры паліталогіі;
- ✓ выпрацоўка ў студэнтаў практычных навыкаў працы ў сферы палітыкі і дзяржаўнага кіравання;
- ✓ фарміраванне ў студэнтаў умення палітычнага прагназавання і стратэгічнага аналізу;
- ✓ правядзенне на базе лабараторыі заняткаў па вучэбным мадэліраванні працэсаў дзяржаўнага і палітычнага развіцця;
- ✓ асваенне студэнтамі метадык распрацоўкі праектаў і праграм у галіне дзяржаўнага кіравання і будаўніцтва.

У функцыі лабараторыі ўваходзіць арганізацыя мерапрыемстваў па падрыхтоўцы і правядзенні вучэбнай і вытворчай практык студэнтаў; на яе базе створаны банк даных па розных сферах грамадскага жыцця і напрамках дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь. Супрацоўнікі лабараторыі аказваюць дапамогу студэнтам у падборы навуковай літаратуры, апрацоўцы дакументаў, распрацоўцы мэтавых комплексных праграм, у стварэнні банка даных сацыялагічных даследаванняў і г. д.

Загадчык лабараторыі
В. Я. Пабярэжная

ВУЧЭБНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ ІНФАРМАТЫКІ І ТЭХНІЧНЫХ СРОДКАЎ НАВУЧАННЯ

Лабараторыя створана ў лютым 1996 г. на аснове камп'ютарнага класа, які існаваў пры кафедры крыміналістыкі і выкарыстоўваўся для правядзення заняткаў па інфарматыцы са студэнтамі I курса. Дзякуючы імкненню былога дэкана юрыдычнага факультэта В. М. Гадунова выкарыстоўваць новыя тэхналогіі пры падрыхтоўцы юрыдычных кадраў у лабараторыі, як і ў цэлым на факультэце, адбыліся значныя змены. Першым загадчыкам лабараторыі была Л. А. Кушалевіч, з чэрвеня 2010 г. гэту пасаду займае Ю. А. Скарына.

На факультэце створана лакальная камп'ютарная сетка, якая аб'ядноўвае каля 120 камп'ютараў; ажыццяўляецца яе адміністраванне, мадэрнізацыя і падтрымка ў працоўным стане. Вядзецца распрацоўка электронных вучэбна-метадычных комплексаў па юрыдычных і іншых дысцыплінах для студэнтаў факультэта. Ажыццяўляецца ўкараненне і падтрымка сістэмы дыстанцыйнага навучання e-University.

Супрацоўнікамі лабараторыі падрыхтаваны да выдання матэрыялы семінараў, якія праводзіліся ў межах Тэмпус-праекта: «Асновы гаспадарчага і гандлёвага права Германіі і Аўстрыі» (Мінск, 5–12 верасня 1999 г.); «Отдельные проблемы хозяйственного права Германии и Австрии» (Мінск, 28 верасня – 3 кастрычніка 2000 г.); «Отдельные проблемы хозяйственного права Германии и Австрии» (Мінск, 2–9 верасня 2001 г.) на рускай і нямецкай мовах.

Першы рад (злева направа): лабарант I катэгорыі В. В. Шаўрова, інжынер-праграміст Р. Л. Сантаровіч, вядучы інжынер-праграміст Л. Ю. Васільева, інжынер-праграміст I катэгорыі Т. А. Бронская.
Другі рад (злева направа): загадчык лабараторыі Ю. А. Скарына, лабарант П. У. Шумай, інжынер-электронік А. В. Старавойтаў, інжынер-праграміст I катэгорыі У. У. Гушчын

Супрацоўнікі (інжынер-электронік А. В. Старавойтаў; інжынеры-праграмісты Л. Ю. Васільева, У. У. Гушчын, Р. Л. Сантаровіч, Т. А. Бронская; лабаранты Н. В. Бараннікава, В. В. Шаўрова, старшы інспектар Т. А. Воранава) абслугоўваюць тэхніку не толькі лабараторыі, але і ўсяго факультэта, ажыццяўляюць кансультаванне выкладчыкаў па падрыхтоўцы і афармленні прац на камп'ютары, а таксама арганізуюць інфармацыйнае забеспячэнне і павышэнне кваліфікацыі супрацоўнікаў факультэта ў выкарыстанні пакетаў прыкладных праграм і навейшых тэхналогій.

Лабараторыя ўключае тры камп'ютарныя класы з вольным доступам для студэнтаў, відэаклас, лінгафонны кабінет. Спецыялісты забяспечылі камп'ютарную тэхніку навейшымі праграмамі, сумесна з выкладчыкамі замежных моў стварылі і бесперапынна папаўняюць фанатэку, праводзяць іншую работу, неабходную для вучэбнага працэсу па інфарматыцы, прававой інфарматыцы, замежных мовах на самым сучасным і якасна высокім узроўні. Адзін з камп'ютарных класаў набыты ў межах Тэмпус-праекта і ўкамплектаваны камп'ютарамі з гукавымі картамі, мікрафонамі і навушнікамі. Устаноўлены праграмы для інтэнсіўнага навучання нямецкай і англійскай мовам. Такім чынам, аспіранты і выкладчыкі юрыдычнага факультэта маюць магчымасць вывучаць гэтыя мовы самастойна.

Доступ да агульнаўніверсітэцкай інфармацыйнай сеткі, выхад у інтэрнэт, а таксама размяшчэнне вучэбных матэрыялаў на сайце факультэта даюць шырокія магчымасці для самастойнай працы студэнтаў і супрацоўнікаў пры падрыхтоўцы да практычных і семінарскіх заняткаў, пры напісанні навуковых работ, курсавых і дыпломных праектаў і інш. Лакальная сетка дазваляе плённа выкарыстоўваць рэсурсы электронных баз нарматыўна-прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Расійскай Федэрацыі, міжнароднага супольніцтва з усіх камп'ютараў факультэта.

ВУЧЭБНАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ І НАВАЦЫЙНЫХ ТЭХНАЛОГІЙ НАВУЧАННЯ

Лабараторыя створана ў студзені 2009 г. у сувязі з зацвярджэннем новых адукацыйных стандартаў па спецыяльнасцях: «Правазнаўства», «Эканамічнае права» і «Паліталогія», неабходнасцю актывізацыі працы па падрыхтоўцы, выданні і перавыданні вучэбна-метадычных комплексаў, іншых вучэбна-метадычных матэрыялаў па дысцыплінах новых вучэбных планаў (у тым ліку і ў электронным выглядзе), падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, тыпавых і вучэбных праграм па дысцыплінах курсаў і спецкурсаў кафедраў, для ўкаранення ў навучальны працэс новых метадаў і арганізацыйных формаў вучэбнай работы, стварэння камп'ютарызаваных навучальных курсаў, выкарыстання ў навучальным працэсе інтэрактыўных формаў і мультымедыяных тэхналогій, вучэбна-метадычнага забеспячэння.

З моманту ўтварэння яе загадчыкам была Ю. Ю. Каваленка, з 2014 г. падраздзяленнем кіруе В. В. Шылко.

Супрацоўнікі лабараторыі (праграміст А. А. Загароўская; лабаранты А. А. Ганчарык, Т. А. Раманкова, М. М. Сурмач) кансультуюць выкладчыкаў факультэта па пытаннях падрыхтоўкі і афармлення на камп'ютары матэрыялаў для друку, а таксама арганізуюць інфармацыйнае забеспячэнне і павышэнне кваліфікацыі супрацоўнікаў факультэта ў выкарыстанні пакетаў прыкладных праграм і навейшых тэхналогій. Выконваюць сканіраванне, камп'ютарны набор і вёрстку падручнікаў, практыкумаў, вучэбна-метадычных дапаможнікаў, матэрыялаў навуковых канферэнцый, якія праводзяцца на факультэце. Займаюцца іх тыражаваннем, зборам артыкулаў, вёрсткай і распрацоўкай арыгінал-макета зборніка «Право и демократия», які выдаецца факультэтам. Супрацоўнікі лабараторыі дапамагаюць навукоўцам факультэта пры афармленні кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый.

Асноўныя напрамкі дзейнасці:

- ✓ падрыхтоўка распрацаваных кафедрамі вучэбна-метадычных комплексаў, іншай запатрабаванай літаратуры (у электронным выглядзе) па дысцыплінах новага вучэбнага плана і размяшчэнне іх на сайце юрыдычнага факультэта з мэтай укаранення ў вучэбны працэс;

- ✓ падрыхтоўка і выпуск на выдавецкай базе факультэта малатыражнай вучэбнай і даведачнай літаратуры па курсах і спецкурсах, вучэбных планаў;

- ✓ падрыхтоўка і фарміраванне арыгінал-макетаў вучэбнай, даведачнай літаратуры, зборнікаў навукова-практычных канферэнцый, семінараў, круглых сталоў і перадача іх ва ўпраўленне рэдакцыйна-выдавецкай работы БДУ для далейшай працы;

- ✓ стварэнне інтэрактыўнага комплексу навукова-кантралюючых праграм, якія распрацаваны выкладчыкамі кафедраў і размешчаны на сайце факультэта;

Загадчык лабараторыі
В. В. Шылко

✓ распрацоўка табліц, схем, практычных матэрыялаў у электронным выглядзе і выкарыстанне іх у вучэбным працэсе з дапамогай прэзентацыйнага абсталявання факультэта;

✓ тэхнічная дапамога выкладчыкам у падрыхтоўцы электронных падручнікаў, мультымедыйных дапаможнікаў, электронных прэзентацый лекцый, у абнаўленні вучэбнай і даведачнай літаратуры, праграм, дапаможнікаў па курсах і спецкурсах вучэбнага плана юрыдычнага факультэта (у тым ліку ў электронным выглядзе) і прывядзенне іх у адпаведнасць з кантрольнымі (эталоннымі) нормаў дзеючага заканадаўства Рэспублікі Беларусь;

✓ аказанне кансультацыйнай дапамогі выкладчыкам факультэта ў асваенні новых арганізацыйных форм вучэбнай работы.

Праект «Юрыдычная клініка» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта арганізаваны ў снежні 2000 г. пры падтрымцы Праграмы развіцця ААН у Рэспубліцы Беларусь і Прадстаўніцтва Упраўлення Вярхоўнага камісара ААН па справах бежанцаў у Рэспубліцы Беларусь. Галоўныя задачы праекта – удасканаліць адукацыйны працэс на юрыдычным факультэце; даць студэнтам магчымасць прымяніць свае тэарэтычныя веды і атрымаць практычныя навыкі аказання юрыдычных паслуг малазабяспечаным катэгорыям грамадзян – атрымаць бясплатную юрыдычную дапамогу.

Праз некалькі год Навуковы савет БДУ прасіў рэктара стварыць на базе праекта «Юрыдычная клініка» БДУ арганізацыйную структуру юрыдычнага факультэта – вучэбную лабараторыю «Юрыдычная клініка». 8 жніўня 2003 г. у адпаведнасці з загадам рэктара БДУ новае структурнае падраздзяленне – вучэбная лабараторыя «Юрыдычная клініка» юрыдычнага факультэта БДУ – пачало сваю працу. Першы кіраўнік – дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права кандыдат юрыдычных навук А. А. Войцік. Зараз загадчык лабараторыі – Ю. М. Саўкіна, куратары ад прафесарска-выкладчыцкага саставу факультэта – А. А. Жлоба, В. С. Курылёва, А. В. Мароз, А. А. Міхасёва. Дапамагаюць дзейнасці «клінікі» ў якасці куратараў выпускнікі юрыдычнага факультэта С. Э. Бахорына, К. І. Жукоўская, Г. А. Шаліма, В. В. Шылко.

У рамках навучання ў «клініцы» студэнты старэйшых курсаў юрыдычнага факультэта праходзяць курс «Практычныя навыкі юрыста». Пасля заканчэння навучання студэнты бясплатна інфармуюць малазабяспечаныя катэгорыі грамадзян – інвалідаў, пенсіянераў, навучэнцаў, шматдзетныя сем’і і іншых – па пытаннях працоўнага, грамадзянскага, сямейнага, жыллёвага, экалагічнага права і права сацыяльнага забеспячэння. Тым самым рэалізуецца сацыяльная функцыя «Юрыдычнай клінікі»: студэнты не толькі тлумачаць наведвальнікам (кліентам) «клінікі» нормы дзеючага заканадаўства, але і дапамагаюць скласці юрыдычныя дакументы (напрыклад, іскавыя заявы ў суд), адказваюць на лісты, у тым ліку ад асоб, якія адбываюць пакаранне ў папраўчых калоніях.

Адным з напрамкаў працы, які патрабуе вялікай стараннасці ад студэнтаў, з’яўляецца «Права на кожны дзень». У межах гэтай дзейнасці студэнты, прайшоўшы курс «Інтэрактыўныя метады выкладання права», самастойна распрацоўваюць і праводзяць заняткі па прававых тэмах для вучняў школ і гімназій г. Мінска, а таксама студэнтаў не-юрыдычных спецыяльнасцей БДУ. Навык прамоўніцкага майстэрства, уменне кіраваць увагай аўдыторыі, здольнасць растлумачыць складаныя юрыдычныя нормы даступнай мовай студэнты-кансультанты могуць у будучым выкарыстаць на наву-

Загадчык лабараторыі
Ю. М. Саўкіна

Сумеснае пасяджэнне куратараў і кансультантаў
«Юрыдычнай клінікі»

ковых канферэнцыях, пры выступленні ў судзе або проста пры кансультаванні дарослага чалавека, які не мае юрыдычнай адукацыі.

Штогод у вучэбнай лабараторыі праходзяць практычную падрыхтоўку больш за 50 студэнтаў. Па іх словах, праца ў «клініцы» дапамагае набыць навыкі, неабходныя сучаснаму юрысту, адчуць адказнасць за свае словы і парады, ад якіх залежаць лёсы людзей. Аналіз выдуманых спраў не можа параўнацца з працай над рэальнай праблемай чалавека. Такая інавацыйная форма навучання дапамагае студэнтам лепш засвоіць тэарэтычны матэрыял і адчуць значнасць будучай прафесіі.

Актыўна працуюць у вучэбнай лабараторыі студэнты-кансультанты В. Апекунова, Я. Дзядкова, Г. Каско, В. Твардоўскі, К. Сінюк, С. Светкін, Т. Супрановіч, А. Федаровіч, К. Шакун і інш.

Трэба адзначыць, што з 2007 г. на базе «Юрыдычнай клінікі» працуе Цэнтр юрыдычнай клінічнай адукацыі БДУ. Цэнтр з'яўляецца пляцоўкай для канферэнцый, семінараў і трэнінгаў, дзе кіраўнікі і куратары «Юрыдычных клінік» Беларусі актыўна абмяркоўваюць найбольш важныя пытанні, якія ўзнікаюць у іх дзейнасці, дзеляцца вопытам і дасягненнямі. Спецыялісты Цэнтра аказва-

Круглы стол для кіраўнікоў і куратараў «Юрыдычных клінік» Беларусі і Расіі ў партнёрстве з інфармацыйна-асветніцкай установай «Новая Еўразія»
(дырэктар Ж. В. Філіпава)

юць метадычную дапамогу рэгіянальным «клінікам», займаюцца падрыхтоўкай беларускіх трэнераў па юрыдычнай «клінічнай» адукацыі і падтрымліваюць сайт, дзе адлюстроўваецца дзейнасць «Юрыдычных клінік» Беларусі.

Стварэнне і развіццё Цэнтра стала магчымым пры падтрымцы С. А. Калініна, Л. Н. Красніцкай, А. А. Міхасёвай, Т. В. Наумовіч, Ю. М. Саўкінай, А. В. Шыдлоўскага.

У 2010 г. вучэбная лабараторыя стала першай «Юрыдычнай клінікай» у Рэспубліцы Беларусь, дзе былі адкрыты і дзейнічаюць спецыялізаваныя напямкі «Экаправа» і «Права сацыяльнага забеспячэння». Студэнты, якія праходзяць тут дадатковае навучанне, аказваюць дапамогу грамадзянам па пытаннях экалагічнага права і права сацыяльнага забеспячэння.

Па ініцыятыве супрацоўнікаў «Юрыдычнай клінікі» ў 2011 г. у межах Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды быў арганізаваны спецыялізаваны конкурс па юрыдычнай «клінічнай» адукацыі, які складаецца з чатырох этапаў: падрыхтоўка пісьмовага адказу на зварот грамадзяніна, інтэрв'юіраванне кліента, падрыхтоўка пісьмовай кансультацыі і кансультаванне кліента. Штогод студэнты, якія навучаюцца ў «Юрыдычных клініках» Беларусі, могуць паспрабаваць свае сілы ў барацьбе за званне лепшага.

З 2015 г. вучэбная лабараторыя дае ўнікальную магчымасць студэнтам юрыдычных факультэтаў ВНУ, дзе няма «клінік», набыць вопыт на сваёй базе.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ЮРЫДЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА

Музей гісторыі юрыдычнага факультэта быў адкрыты 5 мая 1986 г. Гэтай падзеі папярэднічала карпатлівая пошукавая праца. Натхняльнікам і арганізатарам стварэння музея стаў прафесар І. І. Гарэлік. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, які быў цяжка паранены ў баях, ён лічыў сваім абавязкам узнавіць імёны студэнтаў, выкладчыкаў і служачых Беларускага дзяржаўнага юрыдычнага інстытута, якія загінулі ў гады вайны. У пошукавай працы актыўна ўдзельнічалі дацэнт кафедры крымінальнага права М. А. Бабій і студэнцкая група «Пошук». Матэрыял збіраўся па крупінках: у архівах, падчас сустрэч і перапісак з роднымі, блізкімі і знаёмымі герояў. Меў месца і шчаслівы выпадак. Так, тэма Вялікай Айчыннай вайны стала першаасновай экспазіцыі музея.

Гісторыя юрыдычнага факультэта БДУ непарыўна звязана з лёсам краіны, у якой адбываліся як гераічныя, так і драматычныя падзеі. Стэнды музея ў храналагічнай паслядоўнасці раскрываюць гісторыю юрыдычнага факультэта: першы з іх прысвечаны гісторыі ўзнікнення і пачатку функцыянавання факультэта ў якасці прававога аддзялення факультэта грамадскіх навук, затым прававога факультэта права, пазней факультэта савецкага будаўніцтва і права. Усе гэтыя падзеі складаюць гісторыю 1921–1931 гг.

На стэндах матэрыялы аб тых, хто стаяў ля вытокаў юрыдычнага факультэта: першым рэктары БДУ акадэміку У. І. Пічэце, дэкане факультэта У. М. Ігнатоўскім, акадэміку М. В. Грэдзінгеру, прафесарах У. М. Дурдзянеўскім, М. В. Доўнар-Запольскім і інш. На фотаздымках мы бачым старэйшых юрыстаў рэспублікі: прафесараў М. А. Канапліна, Ф. І. Гаўзэ, С. Я. Вольфсана, І. Д. Пярлова, Л. А. Левіна, М. Б. Кроля. З дакументаў даведваемся, што першыя выпускі юрыстаў БДУ адбыліся ў лютым і ліпені 1925 г., калі рэспубліка мела вялікую патрэбу ў кваліфікаваных кадрах.

Наступны стэнд (1932–1941 гг.) адлюстроўвае перыяд станаўлення і дзейнасці Беларускага дзяржаўнага юрыдычнага інстытута. На фотаздымках студэнтаў, якія скончылі інстытут у 1930-я гг., наркам юстыцыі І. А. Падута, выпускнік 1933 г.; Г. А. Церах – галоўны транспартны пракурор СССР, які ўва-

Загадчык музея
Л. В. Бяляева

ходзіў у следчую групу па справе Беры і яго саўдзельнікаў; А. Г. Бондар, які доўгі час працаваў пракурорам рэспублікі, а затым старшынёй Вярхоўнага Суда БССР. На стэндзе першае выданне «Ученых записок» інстытута.

«Яны змагаліся ў дзеючай арміі. У інстытут не вярнуліся» – надпіс на наступным стэндзе. Далей ідзе спіс студэнтаў, якія скончылі інстытут у 1941 г., пад назвай «Агнявы выпуск». Матэрыялы стэнда апавядаюць пра студэнтаў, якія з універсітэцкай аўдыторыі ступілі ў агонь вайны і аддалі жыццё за свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы. Сярод іх – А. М. Фралова, М. І. Шафіра, В. Д. Дашкоўскі. Наведвальнікі музея заўсёды затрымліваюцца каля стэнда, дзе змешчаны першыя лісты з фронту, напісаныя родным.

Асобны стэнд расказвае пра студэнтаў і выкладчыкаў, якія ў шэрагах народных мсціўцаў змагаліся з фашысцкімі акупантамі. Адным з такіх змагаюч

быў В. С. Жудро – легендарны герой-падпольшчык. Матэрыялы стэнда расказваюць таксама пра гераічную дзейнасць падпольнай арганізацыі, у якую ўваходзілі М. Б. Осіпава (выпускніца інстытута 1940 г.), выкладчыкі М. Ф. Малаковіч, А. А. Сакалова, студэнты Р. М. Бромберг, М. Сталоў, Н. М. Акуліч і інш.

Ёсць у музеі і матэрыялы, прысвечаныя пасляваенным выпускнікам, аднаўленню разбураных вучэбных карпусоў, студэнцкім будаўнічым атрадам, дзяржаўным і грамадскім дзеячам. У другой зале музея адлюстравана дзейнасць дэканата, дзевяці кафедраў і лабараторый факультэта.

Па традыцыі новы навучальны год для першакурснікаў пачынаецца на юрыдычным факультэце з наведвання музея. Такая сустрэча з міну-

лым дае магчымасць кожнаму навучэнцу непасрэдна адчуць дух, атмасферу мінулых гадоў, даведацца аб тых, хто рабіў гэтую гісторыю, ствараў каштоўны летапіс і пакінуў у ім свой след. Гэта дае кожнаму студэнту дадатковы імпульс, настройвае на сур'ёзныя і адказныя адносіны да вучобы і абранай спецыяльнасці, выклікае пачуццё гонару за сваіх папярэднікаў, пачуццё патрыятызму, любові да сваёй альма-матар, жаданне працягваць і памнажаць закладзеныя папярэднімі пакаленнямі студэнтаў і выкладчыкаў добрыя традыцыі і славу факультэта.

З 1986 г. некалькі дзесяцігоддзяў Музеем гісторыі юрыдычнага факультэта загадвала кандыдат гістарычных навук дацэнт Л. П. Максімава; сёння музеем кіруе Л. В. Бяляева.

Задачы музея – правядзенне экскурсій, працяг працы па пошуку дакументаў і матэрыялаў, якія раскрываюць невядомыя старонкі гісторыі факультэта, перавод і захаванне экспазіцыі музея ў электронным выглядзе на сайце факультэта.

БІБЛІЯТЭКА ЮРЫДЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА БДУ

Сёння бібліятэка юрыдычнага факультэта БДУ не толькі кнігасховішча і пункт выдачы літаратуры, але і сапраўдны сацыякультурны цэнтр. У памяшканнях бібліятэкі праходзяць шматлікія мерапрыемствы розных узроўняў – ад студэнцкіх пасяджэнняў да міжнародных канферэнцый. Адрэз адслугоўвання юрыдычнага факультэта – адзін са старэйшых у Фундаментальнай бібліятэцы БДУ. Ён актыўна супрацоўнічае з органамі студэнцкага самакіравання, удзельнічае ў навуковым, вучэбным, культурным жыцці факультэта.

Адрэз актыўна ўкараняе у практыку новыя тэхналогіі, упэўнена прадстаўляе сваю дзейнасць у інтэрнэце, вядзе інфармацыйную работу з выкладчыкамі і аспірантамі па электроннай пошце, удзельнічае ў карпаратыўных праектах па складанні баз даных «Артыкулы» (Фундаментальная бібліятэка БДУ), «Вучоныя Беларусі» (Нацыянальная бібліятэка Беларусі).

Бібліятэчны фонд адрэзла складае больш за 160 тысяч экзэмпляраў выданняў. Акрамя сучасных навуковых, вучэбных і даведачных матэрыялаў у калекцыі прадстаўлены масівы дарэвалюцыйнай літаратуры, навуковых выданняў пачатку ХХ ст., багаты архіў перыёдыкі. Шмат гадоў выкладчыкамі, студэнтамі і арганізацыямі падтрымліваецца традыцыя дарыць кнігі бібліятэцы.

Загачык адрэзла
Н. А. Макеева

Калектыў бібліятэкі юрыдычнага факультэта

Чытальная зала
бібліятэкі

Выданні XVIII–XIX стст. — залаты фонд бібліятэкі

Для чытачоў працуюць абанемент і дзве ўтульныя чытальныя залы з адкрытым доступам да фонду і магчымасцю папрацаваць з прававымі базамі даных.

Штогод у аддзеле рэгіструюцца больш за 3000 чытачоў, наведвальнасць складае каля 200 000 (штодзённа — 380), чытачам выдаецца 200 000 экзэмпляраў выданняў.

Дзейнасць бібліятэкі юрыдычнага факультэта забяспечваюць дзевяць супрацоўнікаў. Шмат часу плённа працуюць Л. І. Пархомава, С. Д. Адамовіч, Т. У. Вашчонак, Т. Г. Дудко.

Гістарычныя карані факультэцкай бібліятэкі вядуць у даваенны час, але звестак пра гэты перыяд вельмі мала. Вядома, што багацейшы бібліятэчны

Чытальная зала перыядычных выданняў

фонд факультэта забяспечваў інфармацыйныя патрэбы ўсіх юрыдычных навучальных устаноў БССР. У 1941 г. ён налічваў 60 тысяч экзэмпляраў кніг, а студэнтаў было 430.

У розныя гады аддзелаў бібліятэкі юрыдычнага факультэта кіравалі: А. С. Мяркулава (Калабушчанка) (у даваенны час), Н. Грыгор’ева (у даваенны час), К. М. Пятосіна (з 1945 па 1958 г.), В. П. Ананька (Кандрашова) (з 1958 па 1987 г.), Ф. К. Шарэнда (з 1987 па 1998 г.), М. А. Баранава (з 1998 па 2003 г.).

З 2003 г. загадчыкам аддзела абслугоўвання юрыдычнага факультэта БДУ з’яўляецца Н. А. Макеева. На працягу многіх гадоў яна прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці бібліятэчнага асяроддзя: з 2001 па 2009 г. – адказны сакратар, з 2013 г. – намеснік старшыні савета грамадскага аб’яднання «Беларуская бібліятэчная асацыяцыя». Працавала ў Рэспубліканскім савеце па інфармацыйным узаемадзеянні пры Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (у групе па аўтарскім праве).

Узнагароджана Падзякай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (2006), Падзякай рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (2010), падзякамі Фундаментальнай бібліятэкі БДУ (2006, 2011, 2013), Падзякай юрыдычнага факультэта БДУ (2005), ганаровымі граматамі Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі (2004, 2008).

ІМЁНЫ

АБРАМОВІЧ Аляксандр Міхайлавіч

Нарадзіўся 10 красавіка 1944 г. у в. Забалотце Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці.

У 1973 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1973 г. — аспірант, малодшы, старшы, вядучы навуковы супрацоўнік, выконваў абавязкі загадчыка аддзела Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1986 г. — доктар юрыдычных навук, з 1990 г. — прафесар. З 1988 па 2008 г. загадвае кафедрай тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1991—1992 гг. — член Камітэта Канстытуцыйнага нагляду СССР; у 1992—1996 гг. — старшыня Цэнтральнай камісіі па выбарах народных дэпутатаў Рэспублікі Беларусь (Цэнтральнай выбарчай камісіі). З 1996 па 2004 г. — намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. З 2004 па 2008 г. — намеснік старшыні Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

Прафесар А. М. Абрамовіч доўгі час з'яўляўся старшынёй савета па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навукх пры БДУ, членам шэрагу аналагічных саветаў, членам Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь, узначальваў Камісію пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь па памілаванні, Камісію па грамадзянстве Рэспублікі Беларусь пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Прававы савет пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўную камісію па падрыхтоўцы і выданні Зводу законаў Рэспублікі Беларусь. На працягу многіх гадоў быў намеснікам старшыні па каардынацыі кантрольнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь.

Вялікая заслуга прафесара А. М. Абрамовіча як старшыні Дзяржаўнай камісіі па падрыхтоўцы Зводу законаў Рэспублікі Беларусь — практычнае ажыццяўленне вынікаў навуковых даследаванняў, у тым ліку арганізацыя распрацоўкі шматлікіх кодэксаў Рэспублікі Беларусь. Ён узначальваў работу па ўнясенні прынцыповых змяненняў у Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь, якія былі прыняты на Рэспубліканскім рэферэндуме 24 лістапада 1996 г.

Кіраваў (з беларускага боку) распрацоўкай прававых аспектаў Дагавора аб супольнасці Беларусі і Расіі ў 1996 г. Заслугай прафесара А. М. Абрамовіча з'яўляецца і ініцыраванне практычнай работы, а таксама яе каардынацыя па комплексным і сістэмным абнаўленні заканадаўства Рэспублікі Беларусь, у тым ліку падрыхтоўкі і прыняцця ў канцы XX — пачатку XXI ст. новых кодэксаў Рэспублікі Беларусь, шматлікіх заканадаўчых актаў, накіраваных на ўдасканаленне нацыянальнага права.

А. М. Абрамовіч – дзяржаўны дзеяч і буйны спецыяліст у галіне права. Ён унёс значны ўклад у распрацоўку праблем прававага забеспячэння дзяржаўнага кіравання інвестыцыйнымі працэсамі на агульнадзяржаўным і рэгіянальных узроўнях. Ён глыбока прааналізаваны ўзаемаадносіны цэнтральных і мясцовых органаў дзяржаўнага кіравання; раскрыты напрамкі ўздзеяння мясцовых органаў улады на вырашэнне рэспубліканскіх і рэгіянальных праблем; сфармулявана канцэпцыя прававага статусу асобы ў перыяд трансфармацыі пабудовы грамадзянскай супольнасці і прававой дзяржавы.

Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1998). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», ганаровымі нагруднымі знакамі Вышэйшага Гаспадарчага Суда, Пракуратуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. Адзначаны падзякамі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Экзархата Беларускай праваслаўнай царквы, а таксама Ганаровымі граматамі Беларускага Нацыянальнага сходу, Парламенцкага сходу Саюзнай дзяржавы, Эканамічнага Суда СНД, Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і інш.

Сапраўдны член (акадэмік) шэрагу галіновых акадэміяў: Міжнароднай інфармацыйнай акадэміі навук, Міжнароднай акадэміі кіравання і інш.

Аўтар звыш 100 навуковых прац, у тым ліку пяці індывідуальных і некалькіх калектывных манаграфій. Падрыхтаваў двух дактароў юрыдычных навук і некалькі кандыдатаў юрыдычных навук.

Ганаровы прафесар юрыдычнага факультэта БДУ.

Асноўныя працы: Государственное управление строительством в СССР. Минск, 1982; Правовой статус советского гражданина. Минск, 1988; Беларусь и Россия. Организационно-правовые основы интеграции. 1996–2001. Минск, 2001 (у суаўт.); К вопросу о перспективах государственного развития. Минск, 2003.

АВАКАЎ Мірза Масэсавіч (1925–1987)

Нарадзіўся ў 1925 г. у Пяцігорску Стаўрапольскага краю (Расія).

У 1950 г. скончыў юрыдычны факультэт Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1953 г. – аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Ленінградскім дзяржаўным універсітэце. З 1953 г. працаваў выкладчыкам у Інстытуце народнай гаспадаркі імя В. У. Куйбышава (г. Мінск), з 1956 г. – у БДУ, з 1973 г. – на кафедры міжнароднага права (з 1968 г. – прафесар кафедры).

Доктар юрыдычных навук, прафесар, спецыяліст у галіне працоўнага права, міжнароднага права, тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Асноўныя працы: Правопреемство Советского государства. М., 1961 (у суаўт.); Справочник по трудовому законодательству. Минск, 1966.

АНАНІЧ Святлана Міхайлаўна

Нарадзілася 2 кастрычніка 1973 г. у Мінску.

У 1995 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Прайшла навучанне ў аспірантуры БДУ. У 2001 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Сделки на товарных биржах Республики Беларусь». Мае вучонае званне дацэнта.

З 1999 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ. З 2008 па 2015 г. – начальнік аддзялення даследаванняў у сферы эканамічнага развіцця і экалогіі Інстытута прававых даследаванняў Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь.

Актыўна ўдзельнічае ў падрыхтоўцы навуковых работнікаў вышэйшай кваліфікацыі. Мае вучняў, якія абаранілі дысертацыі на атрыманне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук.

За актыўную навукова-даследчую дзейнасць узнагароджана Ганаровай граматай Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў, Ганаровай граматай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Аўтар больш за 70 навуковых прац па праблемах грамадзянскага, гаспадарчага і сямейнага права.

АНДРЭЕЎ Ігар Сцяпанавіч (1951–2007)

Нарадзіўся 16 кастрычніка 1951 г. у г. п. Крывічы Мінскай вобласці.

У 1974 г. – скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1974 г. на выкладчыцкай працы ў БДУ.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прафілактычная дзейнасць следчага пры расследаванні дарожна-транспартных здарэнняў» абараніў у 1982 г. З 1985 г. – дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ (у 1986–1987 гг. – намеснік дэкана завочнага факультэта БДУ). З 1987 г. – дырэктар Навукова-даследчага інстытута праблем крыміналогіі, крыміналістыкі і судовай экспертызы, з 1995 г. – першы намеснік міністра юстыцыі Рэспублікі Беларусь, з 1997 г. – дырэктар Нацыянальнага цэнтра законапраектнай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 50 навуковых прац.

Асноўныя працы: Профилактика нарушений в народном хозяйстве: социально-правовая характеристика. Минск, 1985; Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1997 (у суаўт.); Курс криминалистики: учеб. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.).

АНДРЭЕЎ Яўген Пятровіч (1924—2003)

Нарадзіўся 14 кастрычніка 1924 г. у в. Валоўнікі Мсціслаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

У 1958 г. скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, у 1972 г. — аспірантуру пры Вышэйшай школе Міністэрства ўнутраных спраў СССР (г. Масква), дзе ў тым жа годзе абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Праваздольнасць і дзеяздольнасць непаўналетніх па савецкім грамадзянскім праве».

З 1958 па 1966 г. працаваў старшым выкладчыкам юрыдычнага цыкла спецыяльнай сярэдняй школы міліцыі імя М. В. Фрунзе Міністэрства аховы грамадскага парадку БССР. У 1966—1995 гг. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага права Мінскай вышэйшай школы МУС Рэспублікі Беларусь.

З 1995 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2000 г. — прафесар кафедры працоўнага права і грамадзянска-прававых дысцыплін Міжнароднага інстытута працоўных і сацыяльных адносін.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны двума ордэнамі і медалямі.

Асноўныя працы: Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.).

АНДРЭЙЧЫК Іосіф Сямёнавіч (1901—1945)

Нарадзіўся 18 студзеня 1901 г.

Да Вялікай Айчыннай вайны скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, абараніў дысертацыю на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук. Працаваў у судовых органах, быў намеснікам старшыні Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, выкладаў грамадзянскае права ў Мінскім юрыдычным інстытуце.

3 мая 1941 г. працаваў у Куйбышаве (Самара) дырэктарам юрыдычнай школы. 3 ліпеня 1943 г. па верасень 1944 г. жыў у Казані, дзе працаваў дацэнтам, дырэктарам юрыдычных курсаў па падрыхтоўцы і перападрыхтоўцы судовых работнікаў. У верасні 1944 г. вярнуўся ў Мінск, дзе быў прызначаны дырэктарам Мінскага юрыдычнага інстытута.

5 чэрвеня 1945 г. загінуў пры выкананні службовых абавязкаў.

Аўтар шэрагу прац па грамадзянскім праве і працэсе.

АНТАНОВІЧ Ніна Арсеньеўна

Нарадзілася 19 студзеня 1966 г. у г. п. Старобін Салігорскага раёна Мінскай вобласці.

У 1987 г. скончыла з адзнакай аддзяленне філасофіі гістарычнага факультэта БДУ. З 1992 г. працавала на кафедры паліталогіі. У 1998 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Сістэмны падыход у аналізе палітычных працэсаў». Кандыдат палітычных навук. З 1998 г. працуе на пасадзе дацэнта кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. Намеснік загадчыка кафедры паліталогіі па навуковай рабоце.

У 2011 г. была ўзнагароджана Ганаровай граматай БДУ.

Сфера навуковых інтарэсаў: метадалогія палітычнай навукі, метады палітычнага аналізу, тэорыя палітычных сістэм, тэорыя дзяржаўнага кіравання, палітычны менеджмент. Падрыхтавала двух кандыдатаў палітычных навук.

Чытае дысцыпліны: «Метадалогія палітычнай навукі», «Тэорыя палітычных сістэм», «Метадалогія і метады палітычнага аналізу», «Палітычны менеджмент».

Апублікавала больш за 100 навуковых і вучэбна-метадычных прац: тры манаграфіі (у тым ліку ў суаўтарстве), шэраг артыкулаў і тэзісаў канферэнцый, вучэбна-метадычны дапаможнік, некалькі вучэбных дапаможнікаў у суаўтарстве.

Асноўныя працы: Государственная политика и управление в Республике Беларусь: учеб. пособие. Минск, 2001 (у суаўт.); Методология политического анализа процесса государственного управления. Минск, 2012.

АРЛОЎСКАЯ Алена Іванаўна

Нарадзілася ў 1957 г. у Мінску.

Пасля заканчэння з адзнакай у 1979 г. юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працягвала вучобу ў аспірантуры Інстытута дзяржавы і права АН СССР (г. Масква), дзе ў 1983 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Узаемадзеянне мясцовых Саветаў з органамі пракуратуры ў галіне забеспячэння законнасці, аховы дзяржаўнага і грамадскага парадку, правоў грамадзян».

У 1983–1994 гг. працавала малодшым, а затым старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права НАН Беларусі. З 1994 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. Чытае курс гісторыі дзяржавы і права замежных краін.

Аўтар звыш 60 навуковых прац па канстытуцыйным праве і гісторыі дзяржавы і права замежных краін.

Асноўныя працы: Местные Советы и прокуратура. Минск, 1990; Управление промышленностью в союзной республике. Минск, 1987 (у суаўт.); Белорусская ССР. Статус, достижения и развитие. Минск, 1989 (у суаўт.); Конституционная и правовая реформа в Республике Беларусь. Минск, 1997 (у суаўт.).

АСТРОГА Яўген Канстанцінавіч (1935–2006)

Нарадзіўся 3 кастрычніка 1935 г. у г. Баранавічы Брэсцкай вобласці.

У 1958 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. На працягу 33 гадоў працаваў на розных пасадах у органах пракуратуры і МУС Беларусі, доўгі час з'яўляўся начальнікам Савецкага РАУС г. Мінска.

У 1985 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Асаблівасці ўзбуджэння і расследавання крымінальных спраў у савецкім крымінальным працэсе з удзелам замежных грамадзян».

З'яўляўся дэпутатам Савецкага раённага Савета дэпутатаў г. Мінска, удзельнічаў у рабоце творчага калектыву па падрыхтоўцы праекта Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Аўтар 35 навуковых прац.

Асноўныя працы: Особенности возбуждения и расследования дел с участием иностранных граждан. Минск, 1987; Деятельность начальника органа внутренних дел по организации расследования преступлений. Минск, 1988; Задержание и допрос подозреваемого. Минск, 1989.

АХРАМЕНКА Мікалай Фёдаравіч

Нарадзіўся 23 кастрычніка 1946 г. у в. Шкава Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці.

У 1969 г. скончыў Мінскі радыётэхнічны інстытут, а ў 1983 г. — з адзнакай Мінскую вышэйшую школу МУС СССР. Служыў у арміі, працаваў у Інстытуце тэхнічнай кібернетыкі АН БССР. З 1972 г. служыў у органах унутраных спраў. З 1990 г. — на выкладчыцкай працы ў навуковых установах МУС, а з 1997 па 2013 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1996 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Праблемы крыміналізацыі грамадска небяспечных паводзін з выкарыстаннем інфармацыйна-вылічальных сістэм». Уваходзіў у састаў аўтарскіх калектываў, якія распрацоўвалі Крымінальна-выканаўчы кодэкс Рэспублікі Беларусь, Правілы ўнутранага распарадку папраўчых устаноў.

Аўтар звыш 90 навуковых прац.

Асноўныя працы: Криминология. Общая часть: учеб. пособие. Минск, 1998; Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007, 2010; Криминология: учеб.-метод. пособие. Минск, 2009.

БАБІЙ Мікалай Аляксеевіч

Нарадзіўся 17 верасня 1955 г. у в. Гарадзішча Магілёўскага раёна.

У 1981 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Потым працаваў старшым рэфэрэнтам у Гомельскім аблвыканкаме.

Пасля заканчэння аспірантуры БДУ ў 1984 г. – выкладчык, потым дацэнт кафедры крымінальнага права БДУ.

У 1984 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Уголовная ответственность за спаивание несовершеннолетних».

Аўтар звыш 110 навуковых прац, у тым ліку 11 манаграфій, некалькіх вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў, падручнікаў, трох зборнікаў судовай практыкі, навуковых артыкулаў, некаторыя з якіх друкаваліся за мяжой.

Член Навукова-кансультатыўнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, рэдакцыйнага савета часопіса «Законность и правопорядок», рэдакцыйнай калегіі зборніка навуковых прац НПЦ Генеральнай пракуратуры «Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции».

Асноўныя працы: Уголовная ответственность за спаивание несовершеннолетних. Минск, 1986; Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007, 2010 (у суаўт.); Множественность преступлений: квалификация и назначение наказания: науч.-практ. пособие. Минск, 2008; Преступления против жизни: алгоритмы квалификации. Минск, 2009; Квалификация убийств. Минск, 2009; Уголовное право Республики Беларусь. Общая часть: учебник. Минск, 2010.

БАБІЦКІ Барыс Яўсеевіч (1908—1964)

Нарадзіўся 12 лютага 1908 г. у в. Дуброва Парыцкага раёна Гомельскай вобласці.

Працаваў справаводам Парыцкага райвыканкама Гомельскай вобласці (1925–1926), сакратаром народнага суда (1926–1927). З 1927 па 1930 г. – студэнт БДУ. У 1930–1933 гг. – аспірант АН БССР. У 1934–1935 гг. служыў у Чырвонай арміі. З 1935 па 1941 г. і з 1946 па 1948 г. – дацэнт Мінскага юрыдычнага інстытута. З 1943 па 1946 г. – член Калегіі Ваеннага Трыбунала. У 1948–1949 гг. – курсант Акадэміі грамадскіх навук пры ЦК ВКП(б). З 1949 па 1954 г. – дацэнт Мінскага юрыдычнага інстытута, загадчык кафедры гісторыі дзяржавы і права. Кандыдат юрыдычных навук, дацэнт. З 1954 па 1964 г. – дацэнт БДУ.

У 1950 г. абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Буржуазно-либеральное направление в науке истории русского права».

Аўтар некалькіх вучэбных дапаможнікаў па гісторыі дзяржавы і права СССР, шэрагу навуковых артыкулаў па гісторыі прававой думкі. Пры яго ўдзеле і пад яго рэдакцыяй складзены «Нарысы па гісторыі дзяржавы і права БССР». Аўтар звыш 16 навуковых прац.

БАБЫЛЁЎ Анатолій Іванавіч

Нарадзіўся 4 красавіка 1939 г. у г. Кувандык Арэнбургскай вобласці (Расія).

У 1965 г. скончыў Саратаўскі юрыдычны інстытут, у 1971 г. — аспірантуру Свядлоўскага юрыдычнага інстытута. Абараніў кандыдацкую дысертацыю па аграрным праве. З 1971 г. — на выкладчыцкай працы. З 1989 г. — дацэнт кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1991 па 1993 г. — загадчык кафедры экалагічнага і аграрнага права БДУ.

Займаўся пытаннямі аграпрамысловага комплексу, прававымі праблемамі мінімізацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Асноўныя працы: Правовой режим использования и охраны природных объектов и природных ресурсов. Минск, 1992; Вопросы общей теории экологического права. Минск, 1991 (у суаўт.); Экологическое право: учеб.-метод. пособие. Минск, 1990 (у суаўт.); Правовой статус работников сельскохозяйственных предприятий. М., 1987.

БАЛАШЭНКА Сяргей Аляксандравіч

Нарадзіўся 15 жніўня 1962 г. у в. Стайкі Магілёўскага раёна.

У 1989 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1989 па 1991 г. — выкладчык кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва юрыдычнага факультэта БДУ. З 1991 г. — выкладчык, дацэнт, прафесар, загадчык кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Са жніўня 1999 г. — дэкан факультэта кіравання і сацыяльных тэхналогій БДУ, са студзеня 2002 г. — дэкан юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1993 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дзяржаўнае кіраванне ў галіне аховы і выкарыстання лясоў», у 2001 г. — доктарскую дысертацыю па тэме «Дзяржаўнае кіраванне ў галіне аховы навакольнага асяроддзя». Распрацаваў тэорыю прававога мадэлявання ў праватворчай дзейнасці.

З 1991 г. выкладае курс «Экалагічнае права» на юрыдычным факультэце БДУ. Даследуе праблемы кіравання і аховы навакольнага асяроддзя.

Праходзіў стажыроўку і навучанне ў Пікардзійскім універсітэце імя Ж. Верна (1995—1996).

З'яўляецца распрацоўшчыкам шэрагу патэнтаў і карысных мадэляў: «Аттрактант для кровососущих насекомых и способ борьбы с кровососущими насекомыми», «Установка для преобразования энергии движущейся текучей среды в полезную энергию» і інш.

Старшыня савета па абароне дысертацый Д 02.01.01 пры Беларускім дзяржаўным універсітэце, член савета па абароне дысертацый Д 07.02.01 пры Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэс-

публікі Беларусь, намеснік старшыні навукова-метадычнага савета па групе спецыяльнасцей «Права», член савета і Вучонага савета БДУ, старшыня савета юрыдычнага факультэта БДУ, член Вучонага савета Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, Міжведамаснага савета па праблемах дысертацыйных даследаванняў у галіне права, член Кваліфікацыйнай камісіі па адвакацкай дзейнасці Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, намеснік старшыні Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў. З’яўляецца старшынёй секцыі Вучэбна-метадычнага аб’яднання па прававых дысцыплінах, членам Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь, намеснікам старшыні грамадскага савета пры Міністэрстве ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

Удзельнічаў у рэалізацыі шэрагу міжнародных праграм у якасці эксперта ПРААН, Сусветнага банка, UNIDO і інш.

У выніку сумесных праектаў з ПРААН у 1999 г. у Мінску была выдадзена кніга «Международно-правовая охрана окружающей среды и права человека», у 2000 г. — практычны дапаможнік «Право на благоприятную окружающую среду (как его защитить?)».

У 2003 г. прымаў удзел у рэалізацыі праграмы па ўмацаванні інстытуцыйнага развіцця — праект «Разработка и публикация Руководства для инспекторов-экологов» (Фонд інстытуцыйнага развіцця Сусветнага банка, Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя).

У 2002–2005 гг. удзельнічаў у Праграме ПРААН/ГЭФ экалагічнага аздаўлення басейна Дняпра («Трансгранічны дыягнастычны аналіз басейна ракі Днепр. Стратэгічны план дзеянняў»).

У 2009–2010 гг. з’яўляўся экспертам Праграмы развіцця ААН «Построение потенциала в области Стратегической экологической оценки в области реализации природоохранных конвенций в Республике Беларусь», а таксама каардынатарам Праграмы Тэмпус-тасіс «Разработка нового учебного плана в области европейского экономического права» і інш.

Кіраўнік праекта БРФФД «Совершенствование организационно-правового обеспечения охраны окружающей среды при осуществлении хозяйственной деятельности».

Галоўны рэдактар часопіса «Права.by», выдання «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т.

Узнагароджаны медалём Францыска Скарыны, Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, узнагародамі іншых дзяржаўных органаў і арганізацый.

З’яўляецца заснавальнікам нацыянальнай школы экалагічнага права. Аўтар звыш 100 навуковых прац у галіне кіравання і аховы навакольнага асяроддзя, прававога мадэлявання. Падрыхтаваў двух дактароў юрыдычных навук і чатырох кандыдатаў юрыдычных навук.

Асноўныя працы: Государственное управление в области охраны окружающей среды. Минск, 2000; Экологическое право: учеб. пособие. Минск, 1999 (у суаўт.); Международно-правовая охрана окружающей среды и права человека: учеб. пособие. Минск, 1999 (у суаўт.); Вопросы общей теории экологического права. Минск, 1991 (у суаўт.); Обзор экологического законодательства Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Руководство о порядке организации и проведения проверок соблюдения законодательства об охране

окружающей среды и рациональном использовании природных ресурсов. Минск, 2003 (у суаўт.); Эколагічнае права: учеб.-метод. комплекс. Минск, 2008 (у суаўт.); Обучение в юридической клинике (правовые основы, методики, юридическая техника и практикум). Минск, 2008; Эколагічнае права: пособие. Минск, 2009 (у суаўт.); Основы юридической практики. Минск, 2009 (у суаўт.); Эколагічнае права: пособие. Минск, 2013 (у суаўт.); Права чалавека: учеб. пособие. Минск, 2014 (у суаўт.); Рейтинговая составляющая в подходах формирования эффективных правовых норм. Минск, 2014; Правовое обеспечение использования альтернативных источников энергии и энергосбережения в Беларуси. Минск, 2013; Правовое моделирование в системе обеспечения национальной безопасности, Минск, 2013; Правовое регулирование трансграничного сотрудничества в Республике Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.).

БАРЗОВА Клара Аляксееўна

Нарадзілася 16 студзеня 1925 г. у Маскве (Расія).

У 1946 г. скончыла Маскоўскі юрыдычны інстытут, затым аспірантуру пры гэтым інстытуце. У 1952 г. абараніла кандыдацкую дысертацию.

З 1954 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага і сямейнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1991 г. на пенсіі.

Асноўныя працы: Гражданское право БССР: в 3 т. Минск, 1975. Т. 1. (у суаўт.); Минск, 1977. Т. 2. (у суаўт.); Основные договорные формы материально-технического снабжения промышленности. Минск, 1983; Научно-практический комментарий к Гражданскому кодексу Белорусской ССР. Минск, 1991 (у суаўт.).

БАРКОЎ Аляксандр Уладзіміравіч

Нарадзіўся 21 сакавіка 1947 г. у пас. Леніна (Калодзішчы) Мінскага раёна.

У 1964–1967 гг. працаваў на суднарамонтным заводзе ў Балтыйску. У 1972 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і працаваў памочнікам пракурора Савецкага і Першамайскага раёнаў г. Мінска. Са жніўня 1972 г. — выкладчык, старэйшы выкладчык, дацэнт і прафесар кафедры крымінальнага права БДУ. Са снежня 1988 г. па чэрвень 2005 г. — загадчык кафедры крымінальнага права БДУ. З лістапада 2006 г. — намеснік дырэктара Інстытута перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судоў і ўстановаў юстыцыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, загадчык кафедры судовай дзейнасці Інстытута.

Кандыдацкую дысертацию па тэме «Уголовно-правовые средства, стимулирующие раскрытие преступлений» абараніў у 1977 г. у БДУ. Даследаваў канцэпцыю Крымінальнага кодэкса, узмацненне рэгулятыўнай функцыі крымінальнага закона.

Член Навукова-кансультатыўных саветаў пры Пастаяннай камісіі па заканадаўстве Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, Генеральнай пракуратуры і Міністэрстве юстыцыі Беларусі. З 1992 г. увайшоў у рабочую групу па падрыхтоўцы праекта Крымінальнага Кодекса Беларусі, а з мая 1995 г. стаў на чале гэтай групы. У якасці прадстаўніка Рэспублікі Беларусь у 1995–1996 гг. удзельнічаў у распрацоўцы Мадэльнага крымінальнага кодэкса для СНД. У 1998–1999 гг. узначальваў рабочую групу па дапрацоўцы праекта КК Беларусі да другога чытання ў Нацыянальным сходзе Рэспублікі Беларусь. З 2005 г. уваходзіць у састаў Камісіі па памілаванні пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Адпаведна з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 22 лютага 2000 г. атрымаў ганаровае званне «Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь». Узнагароджаны Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (2007), медалямі «80 год Пракуратуры Рэспублікі Беларусь» (2007) і «90 год Пракуратуры Рэспублікі Беларусь» (2012), нагруднымі знакамі «Ганаровы работнік юстыцыі Беларусі» (2004), «За адзнаку» II ступені (2009), «Выдатнік адукацыі» (2012), мае ганаровае званне «Заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта» (2011).

Падрыхтаваў сем кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 140 навуковых прац, сярод якіх дзве манаграфіі, 10 падручнікаў, пяць вучэбных дапаможнікаў. Аўтар і рэдактар чатырох каментарыяў да Крымінальнага кодэкса Беларусі, першага вучэбнага дапаможніка па крымінальным праве на беларускай мове: «Крымінальнае права Беларусі (загон, злачынства, адказнасць)» (Мінск, 1997).

Асноўныя працы: Уголовный закон и раскрытие преступлений. Минск, 1980; Преступления против личности в уголовном праве Беларуси, России и Украины. М., 2014.

БЕЛЯКОВІЧ Надзея Мікалаеўна

Нарадзілася 1 снежня 1946 г. у в. Сокалы Лагойскага раёна Мінскай вобласці.

У 1971 г. скончыла філасофскае аддзяленне гістарычнага факультэта БДУ, у 1975 г. — аспірантуру. Працавала старшым лабарантам, малодшым навуковым супрацоўнікам Праблемнай лабараторыі сацыялагічных даследаванняў БДУ. З 1975 г. — выкладчык, старшы выкладчык, з 1981 г. — дацэнт кафедры навуковага камунізму.

У 1976 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Развіццё сацыяльнай актыўнасці працоўных у працэсе камуністычнага будаўніцтва». Тэма доктарскай дысертацыі: «Сацыяльная творчасць працоўных: праблемы і перспектывы развіцця (тэарэтыка-метадалагічны аспект)».

З 1994 г. — прафесар кафедры паліталогіі БДУ. У 2005–2009 гг. — прафесар кафедры паліталогіі Інстытута парламентарызму і прадпрымальніцтва. З 2010 г. — прафесар кафедры гуманітарных дысцыплін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта інфарматыкі і радыёэлектронікі.

Доктар сацыялагічных навук (1994), прафесар паліталогіі (2000).

Сфера навуковых інтарэсаў: тэорыя палітычнага працэсу, палітычнай дзейнасці і актыўнасці суб'ектаў, сацыяльна-палітычнай трансфармацыі пераходных таварыстваў, палітычных правоў і свабод чалавека.

Аўтар звыш 300 навуковых, навукова-метадычных і публіцыстычных прац, у тым ліку манаграфій і вучэбных дапаможнікаў.

БІБІЛА Валянціна Мікалаеўна

Нарадзілася 6 жніўня 1949 г. у Гродзенскай вобласці.

У 1975 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля заканчэння аспірантуры ў 1978 г. працуе на юрыдычным факультэце БДУ выкладчыкам, з 1983 г. — дацэнтам, з 1997 г. — прафесарам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

У 1979 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Компетенция суда в стадии исполнения приговора» ў БДУ, а ў 1996 г. — доктарскую па тэме «Социально-правовые основы правосудия по уголовным делам».

Выкладае вучэбныя курсы: «Судаўладкаванне», «Крымінальны працэс», «Праблемы даказвання ў крымінальным працэсе», «Судовыя сістэмы замежных дзяржаў».

Даследуе праблемы легітымнасці дзяржаўнай улады, перспектывы развіцця прававой дзяржавы і грамадзянскай супольнасці, прынцыпы правасуддзя, формы судовай практыкі, сацыяльнае рэгуляванне правасуддзя, асаблівасці рэалізацыі судовай улады, праблемы судаўладкавання і крымінальнага працэсу.

З'яўляецца членам савета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый, галоўным рэдактарам зборніка навуковых прац «Право и демократия», членам Навукова-кансультатыўных саветаў пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь і Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, уваходзіла ў састаў Экспертнага савета ВАК Беларусі.

Член прафсаюзнага камітэта выкладчыкаў і супрацоўнікаў БДУ, член камісіі па этыцы БДУ, з 1988 па 2009 г. узначальвала вучэбна-метадычную камісію юрыдычнага факультэта.

У 2009 г. узнагароджана нагрудным знакам «Выдатнік адукацыі» Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і нагрудным знакам «За адзнаку» II ступені Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар каля 300 навуковых і навукова-метадычных прац.

Асноўныя працы: Конституционные принципы правосудия и их реализация в стадии исполнения приговора. Минск, 1986; Судебная власть в уголовном судопроизводстве. Минск, 2001; Судостроительство: учебник. Минск, 2001; Проблемы юриспруденции. Минск, 2010; Проблемы правоведения. Минск, 2011; Судебные системы зарубежных стран. Минск, 2013; Теория государства и права. Минск, 2015.

Нарадзілася 30 жніўня 1967 г. у г. Роўна (Украіна).

У 1989 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 2002 г. — Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Працоўную дзейнасць пачала ў 1989 г. старшым кансультантам упраўлення законапраектных работ Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. Пазней працавала ў Міністэрстве юстыцыі на розных пасадах: ад кансультанта да дырэктара Дэпартаменту нарматворчай дзейнасці, начальніка галоўнага ўпраўлення нарматворчай дзейнасці ў сферы дзяржаўнага будаўніцтва.

У сакавіку 2005 г. абараніла кандыдацкую дысертцыю па тэме «Канстытуцыйна-прававыя праблемы нарматворчай дзейнасці органаў выканаўчай улады Рэспублікі Беларусь».

З верасня 2005 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Выкладае курсы канстытуцыйнага права, нарматворчы працэс. Са студзеня 2009 г. — намеснік міністра юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

З’яўляецца паўнамоцным прадстаўніком Урада Рэспублікі Беларусь у Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь; член Нацыянальнай камісіі па правах дзіцяці пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Міжведамаснага савета пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь па папярэджванні і прафілактыцы п’янства, алкагалізму, наркаманіі і спажывання тытуню, Пастаяннай камісіі па забеспячэнні бяспекі дарожнага руху пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага савета па гендарнай палітыцы пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, рабочай групы па дэбюракратызацыі дзейнасці дзяржаўных органаў і арганізацый і іх узаемаадносін з грамадзянамі і юрыдычнымі асобамі, Міжведамаснага савета па праблемах планавання і падрыхтоўкі навуковых работнікаў вышэйшай катэгорыі; старшыня экспертна-аналітычнай кансультатывнай рабочай групы па актуальных напрамках гарманізацыі заканадаўстваў Беларусі і Расіі ад Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь; старшыня рэдакцыйнага савета юрыдычнага навукова-практычнага часопіса «Юстыцыя Беларусі»; член Праўлення рэспубліканскага дзяржаўна-грамадскага аб’яднання «Беларускае таварыства “Веды”»; член Прэзідыума грамадскага аб’яднання «Беларускі саюз жанчын».

Узнагароджана Ганаровай граматай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (1994, 2001), Ганаровай граматай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь (2013), Ганаровай граматай Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь (2014), Ганаровай граматай Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва (2014), нагруднымі знакамі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «Ганаровы работнік юстыцыі Беларусі» (2006), «За адзнаку» II ступені (2009), «За адзнаку» I ступені (2010).

Аўтар звыш 50 навуковых і навукова-метадычных прац, у тым ліку адной манаграфіі, аднаго вучэбна-метадычнага дапаможніка ў суаўтарстве.

Асноўныя працы: Правотворческий процесс в Республике Беларусь. Минск, 2010.

БОЙКА Таццяна Сямёнаўна

Нарадзілася 24 лістапада 1955 г. у Віцебску.

У 1981 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1981–1997 гг. працавала ў БДУ выкладчыкам, дацэнтам. З 1997 г. — суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. Мае вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі.

У 1992 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правовое рэгуляванне дзяржаўнага ўнутранага крэдыту ў Рэспубліцы Беларусь». Чытае курс «Фінансавыя права Рэспублікі Беларусь».

Узнагароджана граматай Вярхоўнага Савета БССР (1976), Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь (2009).

У 2005 г. выказана Падзяка Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 40 навуковых публікацый.

Асноўныя працы: Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік. Мінск, 1992 (у суаўт.); Основы права. Мінск, 1998, 2002, 2008 (у суаўт.); Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Мінск, 2004 (у суаўт.); Налоговые органы Республики Беларусь: учеб.-метод. комплекс. Мінск, 2006 (у суаўт.); Финансовое право: учеб. пособие. Мінск, 2006 (у суаўт.).

БОХАН Уладзімір Фёдаравіч

Нарадзіўся 16 лютага 1939 г. у в. Камсамалец Мінскага раёна.

У 1961 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а ў 1969 г. — аспірантуру пры БДУ.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Формирование убеждения судей при рассмотрении уголовных дел в суде первой инстанции» абараніў у 1970 г. у БДУ.

З 1961 г. — следчы, памочнік пракурора раёна, народны суддзя. З 1970 па 1974 г. працаваў на юрыдычным факультэце БДУ. У 1970 г. па конкурсе абраны на пасаду старшага выкладчыка кафедры крымінальнага працэсу і крыміналістыкі, а ў 1973 г. — на пасаду дацэнта. У 1972–1974 гг. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта БДУ.

Асноўныя працы: Формирование убеждений суда. Мінск, 1973.

БРАНАВЕЦ Валянціна Сцяпанаўна (1939—2008)

Нарадзілася ў 1939 г. у г. п. Бягомль Віцебскай вобласці.

У 1965 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала справаводам-машыністкай, загадчыкам агульнага аддзела выканкама, адвакатам, метадыстам юрыдычнага факультэта.

З 1977 г. — выкладчык, з 1981 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

У 1980 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Ахова прыроды — функцыя савецкай агульнанароднай дзяржавы (прававы аспект)».

Чытала курс «Тэорыя дзяржавы і права».

Удзельнічала ў правядзенні навукова-метадычных і навукова-практычных канферэнцый, выступала на ўсесаюзных канферэнцыях, удзельнічала ў экспрэспадрыхтоўцы народных дэпутатаў, з'яўлялася загадчыкам аддзела па перапісе насельніцтва, старшынёй саюза жанчын юрыдычнага факультэта і членам савета саюза жанчын БДУ.

Даследавала тэарэтычныя праблемы прыродаахоўнай дзейнасці, функцыі дзяржавы.

Аўтар звыш 45 навуковых прац.

Асноўныя працы: Правовая основа природоохранительной деятельности общественности. Минск, 1979.

БРОЎКА Юрый Пятровіч

Нарадзіўся 20 лістапада 1936 г. у Мінску.

У 1959 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1959 па 1961 г. працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам аддзела прававых навук АН БССР. У 1962—1965 гг. — аспірант юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1965 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Міжнародная правасуб'ектнасць Беларускай ССР».

З 1965 г. працуе ў БДУ выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам, прафесарам.

У 1991 г. абараніў доктарскую дысертацию па тэме «Станаўленне і развіццё міжнароднай праватворчай дзейнасці Беларускай ССР». Прафесар (1994).

Даследаваў міжнароднае публічнае права, беларускае канстытуцыйнае права, гісторыю дзяржавы і права Беларусі. Публікаваў шматлікія артыкулы па праблемах міжнароднай правасуб'ектнасці і міжнароднай праватворчай дзейнасці, па праблемах удасканалення міждзяржаўнага супрацоўніцтва ў рамках міжнародных міжурадавых арганізацый. У якасці члена дэлегацый БССР удзельнічаў у Канферэнцыі ААН па правапераемнасці дзяржаў у дачыненні да дагавораў (Вена, 1977) і па марскім праве (Жэнева — Нью-Ёрк, 1979). У апошні час прымае актыўны ўдзел у абмеркаванні прававых праблем, што ўзнікаюць на постсавецкай прастору, у тым ліку міжнародна-прававых аспектаў беларуска-расійскай інтэграцыі.

Асноўныя працы: Международная правосубъектность БССР. Минск, 1967; Белорусская ССР — суверенный участник международного общения. Минск, 1974; Белорусская ССР и прогрессивное развитие международного права. Минск, 1979.

БЯКЕШКА Сяргей Пятровіч (1923–2001)

Нарадзіўся 10 сакавіка 1923 г. у в. Зарэчча Круглянскага раёна Магілёўскай вобласці.

У 1950 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, затым – аспірантуру. З 1953 г. працаваў на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага працэсу, намеснікам дэкана юрыдычнага факультэта, загадчыкам кафедры крымінальнага працэсу.

У 1955 г. у Маскоўскім дзяржаўным універсітэце абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Абарона ў стадыі судовага разбіральніцтва ў савецкім крымінальным працэсе».

Даследаваў праблемы абароны ў крымінальным працэсе.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Асноўныя працы: Подозреваемый в советском уголовном процессе. Минск, 1969 (у суаўт.); Уголовный процесс БССР: учеб. пособие. Минск, 1979 (у суаўт.) і інш.

БЯЛОВА Тамара Аляксееўна

Нарадзілася 8 кастрычніка 1948 г. у Гомелі.

У 1972 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, з’яўлялася членам Мінскай абласной калегіі адвакатаў. З 1974 г. працуе выкладчыкам, дацэнтам, прафесарам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1989 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Працэсуальныя праблемы пакрыцця шкоды, прычыненай здароўю працоўных і служачых пры выкананні імі працоўных абавязкаў у дзяржаўных арганізацыях».

Адзін з вядучых спецыялістаў у галіне грамадзянскага, міжнароднага грамадзянскага працэсу, натарыята. Чытае курс «Грамадзянскі працэс», спецкурс «Натарыяльнае права».

З’яўлялася членам Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, членам Навукова-кансультатыўнага савета пры Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь, членам Навукова-кансультатыўнага савета Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, членам Кваліфікацыйнай камісіі па натарыяльнай дзейнасці Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, арбітрам і членам прэзідыума Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце.

Падрыхтавала чатырох кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар больш за 100 навуковых прац.

Мае званне Ганаровага работніка юстыцыі Беларусі (2004), нагрудны знак Міністэрства адукацыі «Выдатнік адукацыі» (2008), нагрудны знак Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «За адзнаку» II ступені (2009), вышэйшую юрыдычную ўзнагароду «Фемида» ў намінацыі «Юридические науки» Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў (2011), ганаровае званне «Заслуженный работник Белорусского государственного университета» (2012), дыплом юрыдычнага факультэта «Лучший преподаватель» (2011, 2014).

Асноўныя працы: Гражданский процесс БССР: учеб. пособие: в 4 ч. Минск, 1979–1982 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989 (у суаўт.); Комментарий к Хозяйственному процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 1999 (у суаўт.); Комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000, 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному процессу. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: науч.-практ. коммент. Минск, 2006 (у суаўт.); Международный гражданский процесс: практикум. Минск, 2009 (у суаўт.); Проверка судебных постановлений в гражданском процессе стран ЕС и СНГ, 2-е изд., перераб. и доп. М., 2012 (у суаўт.); Нотариальное право: курс лекций. Минск, 2013.

ВАРАБЕЙ Георгій Аляксандравіч

Нарадзіўся 23 верасня 1934 г. у в. Старыца Капыльскага раёна Мінскай вобласці.

У 1965 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў рэферэнтам у Прэзідыуме Вярхоўнага Савета БССР. З 1971 г. — выкладчык, дацэнт (з 1982 г.), намеснік дэкана юрыдычнага факультэта БДУ (1983–1988).

У 1979 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Кантрольныя функцыі Прэзідыума Вярхоўнага Савета саюзнай рэспублікі».

Даследаваў пытанні кантролю за дзейнасцю мясцовых Саветаў, органаў кіравання ў Інстытуце філасофіі і права АН БССР.

У 1994–1997 гг. — дырэктар юрыдычнага аддзялення, загадчык кафедры канстытуцыйнага права і дзяржаўнага будаўніцтва Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, прафесар (2001). З 1997 па 2004 г. — суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. Мае вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь. У 2004–2008 гг. — прафесар кафедры адміністрацыйнага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Даследуе праблемы падатковага права.

Навуковыя дасягненні знайшлі адлюстраванне больш чым у 100 навуковых працах (трох манаграфіяў, двух вучэбных дапаможнікаў, адным падручніку).

Асноўныя працы: Совершенствование законодательства Союза ССР и союзной республики. Минск, 1990; Основы права: учебник. Минск, 1998, 2002 (у суаўт.); Основы права: учеб. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Финансовое право Республики Беларусь: учеб. пособие. Минск, 2006; Комментарий к Бюджетному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2010.

ВАСІЛЕВІЧ Рыгор Аляксеевіч

Нарадзіўся 13 лютага 1955 г. у Мінску.

У 1980 г. скончыў вячэрняе аддзяленне юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, пасля чаго паступіў на дзённае аддзяленне аспірантуры БДУ. З 1983 па 1986 г. – выкладчык юрыдычнага факультэта БДУ. З 1986 г. працаваў у Сакратарыяце Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, спачатку намеснікам, а з 1989 па 1994 г. загадчыкам юрыдычнага аддзела. З 1994 г. – суддзя, з 1997 па 2008 г. – старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. З моманту абрання канстытуцыйнай камісіі (1990) і да сакавіка 1994 г. з’яўляўся яе членам, намеснікам кіраўніка рабочай групы па падрыхтоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. З 2008 па 2011 г. – Генеральны пракурор Рэспублікі Беларусь.

У 1984 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Харкаўскім юрыдычным інстытуце, а ў 1994 г. у БДУ – доктарскую дысертацыю па тэме «Праблемы заканатворчай дзейнасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь».

Чытае курс «Канстытуцыйнае права Рэспублікі Беларусь».

Мае класны чын дзяржаўнага саветніка юстыцыі I класа і вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1994), прафесар (1996).

Вядзе актыўную навуковую дзейнасць. Рэгулярна выступае з дакладамі на навуковых і навукова-практычных канферэнцыях як у рэспубліцы, так і за мяжой.

Міжнародным біяграфічным цэнтрам (Кембрыдж, Вялікабрытанія) уключаны ў спіс найвыдатнейшых людзей XX і XXI стст.

Падрыхтаваў 17 кандыдатаў і 3 дактароў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 1000 навуковых артыкулаў, манаграфій, падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў. Яго працы апублікаваны ў Расіі, Польшчы, Турцыі, Балгарыі, Італіі, Францыі, Нідэрландах, Арменіі, Літве, ва Украіне.

Асноўныя працы: Парламент Республики Беларусь: конституционно-правовой аспект. Минск, 1995; Органы государственной власти Республики Беларусь: конституционно-правовой статус: учеб. пособие. Минск, 1999; Нормативные правовые акты государственных органов Республики Беларусь. Минск, 1999; Трудовое право: учебник для высш. учеб. заведений. Минск, 1997 (у суаўт.); Конституция. Человек. Государство: в 6 кн. Минск,

2000–2007; Конституция Республики Беларусь (науч.-практ. comment.). Минск, 2000, 2001, 2005; Трудовой кодекс: науч.-практ. comment. Минск, 2000 (у суаўт); Референдумы в Республике Беларусь и ее путь к независимости в конце XX столетия. Минск, 2001; Конституционное право Республики Беларусь. Минск, 2003; Свобода передвижения. Прописка. Права граждан. Минск, 2003 (у суаўт); Конституционное правосудие по защите прав и свобод человека. Минск, 2003; Источники белорусского права: принципы, нормативные акты, обычаи, прецеденты, доктрина. Минск, 2005, 2007; Белорусское государство на рубеже веков. Минск, 2006, 2007; Конституция. Человек. Государство. Минск, 2006; Комментарий к Закону «О нормативных правовых актах Республики Беларусь». Минск, 2003, 2006; Конституционное право Республики Беларусь: учеб. пособие. Минск, 2006; Послания Конституционного Суда Республики Беларусь о состоянии конституционной законности – реальный вклад в развитие правовой системы. Минск, 2007; Контрольная деятельность Парламента и местных Советов депутатов. Минск, 2008; Конституционное право Республики Беларусь: учебник. 2-е изд. Минск, 2010; Конституционная основа национальной правовой системы. Минск, 2009; Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. 5-е изд. Минск, 2009 (у суаўт.); Конституционное право Республики Беларусь: учебник. Минск, 2010; Административное право: учебник. Минск, 2011; Я – грамадзянін Рэспублікі Беларусь. Минск, 2011 (у суаўт.); Некоторые аспекты применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства: идеи, предложения, критический взгляд. Минск, 2012; Constitutional Law in Belarus. – Wolters Kluwer Law and Business, 2007, 2012; Информационное право: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.); Некоторые аспекты применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства: идеи, предложения, критический взгляд. Минск, 2013; Право социального обеспечения: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.); Проекты Конституции Республики Беларусь: поиск оптимальной модели (1900–1994 гг.). Минск, 2014; Административное процессуально-исполнительное право: учеб. пособие. Минск, 2014.

ВАСІЛЕВІЧ Сяргей Рыгоравіч

Нарадзіўся 28 чэрвеня 1984 г. у Мінску.

У 2007 г. скончыў юрыдычны факультэт БДУ. У 2007 г. – памочнік пракурора Маскоўскага раёна г. Мінска. З 2010 г. працуе ў апарате пракуратуры г. Мінска. З 2011 г. па сумяшчальніцтве – дацэнт на кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Займаецца даследаваннямі праблем прыцягнення да адміністрацыйнай адказнасці, адміністрацыйнага працэсу, захавання правоў асоб, у адносінах да якіх вядзецца адміністрацыйны працэс.

У 2010 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Тэорыя і практыка адміністрацыйных спагнанняў матэрыяльнага характару па заканадаўстве Рэспублікі Беларусь».

Аўтар звыш 50 публікацый.

Асноўныя працы: Административное право: учеб. пособие (у суаўт.). Минск, 2012; Административно-деликтное право: учеб. пособие (у суаўт.). Минск, 2013.

ВАШКЕВІЧ Аляксандр Яўгенавіч

Нарадзіўся 9 верасня 1960 г. у г. Ліда Гродзенскай вобласці.

З 1977 па 1978 г. працаваў слесарам НДІ сродкаў аўтаматызацыі. У 1983 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1983 г. — аспірант, з 1987 г. — выкладчык, з 1990 па 1996 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1987 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па канстытуцыйным праве, у 1993 г. атрымаў званне дацэнта.

У 1990—1993 гг. — эксперт Канстытуцыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь, у 1994—1996 гг. — сакратар Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь. У 1996 г. абраны на пасаду суддзі Канстытуцыйнага Суда.

З 1997 па 2001 г. — загадчык кафедры канстытуцыйнага і міжнароднага права Міжнароднага інстытута працоўных і сацыяльных адносін, з 2001 па 2013 г. — дацэнт кафедры міжнароднага права БДУ. З 2014 г. — прафесар Акадэмічнага дэпартаменту права Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта (Літва). Выкладае параўнаўчае канстытуцыйнае права, еўрапейскае права.

Аўтар звыш 100 публікацый па праблемах прававога становішча асобы, статусу вышэйшых органаў улады, дзейнасці органаў канстытуцыйнай юстыцыі. Больш за 30 прац надрукавана ў дзевяці замежных краінах. Праходзіў стажыроўкі, выступаў з лекцыямі і навуковымі дакладамі ў Азербайджане, Андоры, Арменіі, Бельгіі, Венгрыі, Вялікабрытаніі, Галандыі, Германіі, Грузіі, Грэцыі, Даніі, ЗША, Канадзе, Кыргызстане, Літве, Латвіі, Малдове, Польшчы, Партугаліі, Расіі, Славакіі, Славеніі, Турцыі, Швейцарыі, Швецыі, Фінляндыі, Францыі, Чэхіі, Узбекістане.

Асноўныя працы: Актуальныя праблемы конституционного права Республики Беларусь и зарубежных стран. Минск, 2004; Основы конституционного права Республики Польша. Минск, 2007; Право на жизнь и запрет пыток: европейские стандарты и законодательство Республики Беларусь. Минск, 2008 (у суаўт.); Свобода мирных собраний: европейские стандарты и законодательство Республики Беларусь. Минск, 2009 (у суаўт.).

ВЕРХАВОДКА Ігар Іванавіч

Нарадзіўся 5 снежня 1965 г. у Патсдаме (Германія).

Пасля заканчэння ў 1991 г. юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працуе на кафедры грамадзянскага працэсу і працоў-

нага права юрыдычнага факультэта выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам.

У 2001 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Прызнанне несапраўднымі актаў дзяржаўных і іншых органаў у гаспадарчых судах».

Займаецца педагогічнай і навуковай дзейнасцю. Чытае курс «Гаспадарчы працэс» (раней чытаў і «Грамадзянскі працэс»).

З 1999 па 2009 г. — член Навукова-кансультатывнага савета пры Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь. Прымаў удзел у распрацоўцы шэрагу пастанаўленняў і тлумачэнняў Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда. Арбітр Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце. З'яўляецца старшынёй савета юрыстаў-прадпрымальнікаў пры Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Узнагароджаны Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (2000).

Аўтар звыш 25 навуковых прац.

Асноўныя працы: Комментарий к Хозяйственному процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000, 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному процессу. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: науч.-практ. коммент. Минск, 2006 (у суаўт.).

ВІХАРАЎ Сямён Раманавіч (1920—1976)

Нарадзіўся 18 ліпеня 1920 г. у в. Копані Шарганскага павета Вяцкай губерні (Расія).

У 1950 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут. З 1953 г. — выкладчык гэтага інстытута, з 1954 г. — выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1972 г. выконваў абавязкі загадчыка кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва БДУ.

У 1955 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Суверэнітэт Беларускай ССР у саставе Саюза ССР» у Ленінградскім дзяржаўным універсітэце, у 1970 г. у БДУ — доктарскую дысертацию па тэме «Суверэнітэт Савецкіх Саюзных Рэспублік у святле ленінскай нацыянальнай палітыкі КПСС».

Доктар юрыдычных навук, прафесар.

Аўтар шэрагу прац па праблемах савецкага дзяржаўнага права.

Асноўныя працы: Суверенитет Белорусской ССР в составе Союза ССР. Минск, 1958; Расширение прав союзных республик. М., 1963 (у суаўт.); В. И. Ленин о суверенитете союзных республик. М., 1969.

ВОЙЦІК Анато́ль Алякса́ндравіч

Нарадзіўся 5 студзеня 1954 г. у Мінску.

У 1983 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў памочнікам пракурора Фрунзенскага раёна г. Мінска. З 1985 па 1988 г. вучыўся ў аспірантуры Інстытута філасофіі і права АН БССР, пасля заканчэння працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам, навуковым супрацоўнікам аддзела працоўнага і гаспадарчага права Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1990 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права БДУ. З 2002 па 2010 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па завочным навучанні.

Адзін з заснавальнікаў «Юрыдычнай клінікі» БДУ, якая працуе з 2000 г.

У 1991 г. у Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным універсітэце абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававыя праблемы ўзгаднення інтарэсаў уласніка і працоўнага калектыву ў галіне кіравання працай».

З 1990 па 1995 г. — член Савета Федэрацыі прафсаюзаў Рэспублікі Беларусь. У 1996—1998 гг. праходзіў стажыроўку ва ўніверсітэце г. Алкала (Іспанія). Вывучаў права Еўрапейскага саюза. У 2001 г. стажыраваўся ва ўніверсітэце г. Бардо (Францыя).

Чытае курс «Працоўнае права», спецкурс «Прававая служба на прадпрыемстве» на юрыдычным факультэце БДУ. Распрацаваў спецкурс «Еўрапейскае сацыяльнае права» для факультэта міжнародных адносін.

Мае ўзнагароды Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 160 публікацый.

Асноўныя працы: Трудовое право: учебник. Минск, 1997 (у суаўт., перавыданні: 2002, 2004, 2006, 2010, 2011); Основы права: учебник. Минск, 1998 (у суаўт., перавыданні: 2006, 2009); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2014); Международная Организация Труда и права человека. Минск, 2002; Научно-практический комментарий к законодательству о трудовых контрактах. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2009 (у суаўт.); Курс трудового права. Общая часть. Минск, 2010 (у суаўт.); Курс трудового права. Особенная часть. Кн. 1: Индивидуальное трудовое право: в 3 т. Минск, 2014. Т. 1, 2. (у суаўт.).

ВЯРШОК Іры́на Леанідаўна

Нарадзілася 12 красавіка 1979 г. у Мінску.

У 2001 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2001 па 2004 г. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 2005 г. абараніла кандыдацкую дысертацию ў Беларускім дзяржаўным універсітэце па тэме «Теоретические проблемы формирования экологического правосознания».

З 2004 г. працуе на кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права БДУ старшым выкладчыкам, дацэнтам.

У 2011 г. атрымала Падзяку Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. У 2012 г. рашэннем ВАК прысвоена вучонае званне дацэнта.

Выкладае дысцыпліны «Агульная тэорыя права», «Сацыялогія права», спецыяльны курс «Прагназаванне і экспертныя даследаванні ў праватворчасці», а таксама практыка-арыентаваны курс для магістрантаў «Прагназаванне і экспертныя даследаванні ў праватворчасці».

Аўтар больш за 75 навуковых прац.

Асноўныя працы: Основы экологического права: учеб. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.); Экологическое правосознание в доктрине правового сознания. Минск, 2006 (у суаўт.); Общая теория права: учеб. пособие. Минск, 2014 (у суаўт.).

ВЯРЭНЧЫКАЎ Ігар Раманавіч

Нарадзіўся 23 лютага 1960 г. у Гомелі.

У 1986 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1989 г. — аспірантуру БДУ па кафедры крыміналістыкі.

У 1990 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Прафілактычная дзейнасць следчага (крыміналістычны аспект)».

З 1989 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ.

З 1997 па 2000 г. — намеснік прарэктара БДУ, дырэктар студэнцкага гарадка БДУ.

З 2000 па 2014 г. — дырэктар Юрыдычнага каледжа БДУ.

З 2014 г. — старшыня прафсаюза нага камітэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Выдатнік адукацыі, заслужаны работнік БДУ. Узнагароджаны медалямі Францыска Скарыны, «За трудовую доблесть», Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Аўтар каля 40 навуковых і вучэбна-метадычных публікацый.

Асноўныя працы: Крыміналістычная відэаздымка: вучэб.-метадыч. дапам. Мінск, 1999 (у суаўт.); Дзейнасць выкладчыка на занятках: метадычныя рэкамендацыі па правядзенні і кантролі вучэбных заняткаў. Мінск, 2008 (у суаўт.).

Нарадзіўся 5 лютага 1954 г. у в. Садовая Клецкага раёна Мінскай вобласці.

У 1976 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1979 г. — аспірантуру БДУ па кафедры грамадзянскага і сямейнага права.

З 1979 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права. З 1987 па 1989 г. з’яўляўся намеснікам дэкана завочнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1989 г. абраны на пасаду дэкана юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, на якой працаваў да 2002 г. З 1993 г. узначальвае кафедру грамадзянскага права юрыдычнага факультэта.

У 1980 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававыя пытанні арганізацыі пастаўкі прадукцыі па прамых доўгатэрміновых гаспадарчых сувязях», а ў 2004 г. — доктарскую дысертацыю па тэме «Прававыя сродкі забеспячэння дзяржаўных патрэб у таварах, работах і паслугах». Прафесар.

Пры яго актыўным удзеле ў Беларускім дзяржаўным універсітэце адкрыты Інстытут перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судаў і ўстаноў юстыцыі і Юрыдычны каледж. З 1998 па 2002 г. выконваў на грамадскіх пачатках абавязкі дырэктара ўказанага Інстытута, са студзеня 2002 г. з’яўляецца яго дырэктарам.

Прымаў удзел у падрыхтоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г., а таксама праектаў Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь і іншых заканадаўчых актаў. З 1996 г. па 2011 г. — намеснік старшыні і член Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З’яўляецца членам Навукова-кансультатыўных саветаў пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь, Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь і Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, арбітрам Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры Эканамічным Судзе СНД, арбітрам Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатцы і Міжнароднага арбітражнага (траццейскага) суда «Палата арбітраў пры Саюзе юрыстаў».

Уваходзіць у састаў Міжведамаснага савета па праблемах дысертацыйных даследаванняў у галіне права. З 2005 г. па 2013 г. з’яўляўся вучоным сакратаром і намеснікам старшыні экспертнага савета па юрыдычных навукх Вышэйшай атэстацыйнай камісіі (ВАК) Рэспублікі Беларусь. З 2013 г. — член Прэзідыума ВАК Рэспублікі Беларусь. Старшыня і член рэдакцыйных саветаў, калегій шэрагу часопісаў і навуковых зборнікаў.

Вядзе актыўную навуковую дзейнасць. Аўтар звыш 150 навуковых прац. Сфера навуковых інтарэсаў: пытанні грамадзянскага і гаспадарчага права, прававое рэгуляванне дагаворных адносін.

Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 кастрычніка 2011 г. № 491 ўзнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі».

Асноўныя працы: Правовое рэгуляванне заготовок сельскагаспадарчай прадукцыі. Мінск, 1985; Аграрны цех прадпрыемства. Мінск, 1990;

Советское семейное право: учеб. пособие. Минск, 1989 (у суаўт.); Правовое регулирование реализации товаров для государственных нужд. Минск, 2002; Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003. Т. 1, 2 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Минск, 2005. Кн. 2. (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Минск, 2010, 2011. Т. 2, 3 (у суаўт.); Специализация в судебной системе Республики Беларусь: учеб.-метод. пособие: в 2 кн. Минск, 2013. Кн. 2: Специализация в хозяйственном судопроизводстве (у суаўт.).

ГАЛАНЗА Пётр Мікалаевіч (1893–1982)

Прафесар (1945), доктар юрыдычных навук (1961). Удзельнік Грамадзянскай вайны. Загадваў кафедрай гісторыі дзяржавы і права Мінскага юрыдычнага інстытута (1931–1939), выкладаў гісторыю дзяржавы і права замежных краін.

Апошнія гады жыцця працаваў на юрыдычным факультэце Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

ГАЛАЎКО Анато́ль Аляксандравіч

Нарадзіўся 12 снежня 1925 г. у г. Аляксееўка Белгарадскай вобласці (Расія).

У 1950 г. скончыў Харкаўскі юрыдычны інстытут, дзе ў 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дзеянне іскавой даўнасці ў савецкім грамадзянскім праве». З 1954 г. працуе ў Беларусі: у Інстытуце філасофіі і права АН БССР старшым навуковым супрацоўнікам, з 1959 г. — на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта; да 1965 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права БДУ, а затым 27 гадоў узначальваў кафедру дзяржаўнага права; з 1992 г. — прафесар кафедры канстытуцыйнага права. У 1973 г. абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Арганізацыйна-прававыя праблемы ў дзейнасці Саветаў па кіраўніцтве калгасным будаўніцтвам».

Чытае курс канстытуцыйнага права Рэспублікі Беларусь. Падрыхтаваў 35 кандыдатаў навук (з іх дзевяць — грамадзяне замежных краін) і восем дактароў навук. Чытаў лекцыі ў Балгарыі, Югаславіі, ГДР, ФРГ, Польшчы, ЗША, Даніі, Літве.

З'яўляўся членам двух спецыялізаваных саветаў па абароне дысертацый, узначальваў Навукова-кансультатыўны савет пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь. Прафесар (1974), заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1990), акадэмік Міжнароднай акадэміі арганізацыйных і кіраўнічых навук

(1994), акадэмік Міжнароднай славянскай акадэміі навук, адукацыі, мастацтваў і культуры (1996).

Прымаў удзел у рабочых групах па падрыхтоўцы праектаў трох канстытуцый: Канстытуцыі СССР 1977 г., Канстытуцыі БССР 1978 г., Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г. У 1975 г. узначаліў дэлегацыю БССР на канферэнцыі ААН у Жэневе. З 1985 па 1991 г. — член Пастаяннай Палаты Міжнароднага трацейскага суда ў Гаазе ад Беларускай ССР.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны трыма баявымі ордэнамі, у тым ліку за вызваленне Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, Граматай Вярхоўнага Савета БССР. Прымаў удзел у Парадзе Перамогі ў Маскве 24 чэрвеня 1945 г.

За поспехі ў навуцы імя Галаўко было ўнесена Міжнародным біяграфічным цэнтрам (Кембрыдж, Вялікабрытанія) у спецыяльнае выданне (1994).

Аўтар каля 400 навуковых прац, апублікаваных на розных мовах свету, па праблемах канстытуцыйнага права, дзяржаўнага будаўніцтва, суверэнітэту, дэмакратыі, навуковых асноў заканадаўчасці, прававога становішча чалавека і грамадзяніна.

Асноўныя працы: Местные Советы — организаторы колхозного производства. Минск, 1957 (у суаўт.); Местные Советы Белоруссии в борьбе за социалистическое переустройство сельского хозяйства (1929—1935 гг.). Минск, 1962; Деятельность Советов Белоруссии по осуществлению экономической политики в деревне в 1927—1936 гг. Минск, 1968; Советское строительство: учеб. пособие. Минск, 1979 (у суаўт.); Конституция подлинного народовластия. Минск, 1979; Человек, личность, гражданин. Минск, 1982; Теоретические основы демократии. Минск, 2003.

ГАПАНОВІЧ Мікалай Мікалаевіч (1919—1979)

Нарадзіўся ў 1919 г. у в. Танежыцы Слуцкага раёна Мінскай вобласці.

У 1949 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут. З 1949 па 1967 г. працаваў у органах Пракуратуры БССР. У 1960 г. скончыў аспірантуру АН БССР і абараніў кандыдацкую дысертацыю па крымінальным працэсе. У 1960—1964 гг. працаваў старшым навуковым супрацоўнікам аддзела прававых навук Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1964 г. — на выкладчыцкай рабоце: дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і крыміналістыкі (з 1972 па 1979 г. — кафедры крыміналістыкі) юрыдычнага факультэта Беларускага

дзяржаўнага ўніверсітэта.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Адзначаны шасцю дзяржаўнымі ўзнагародамі СССР.

Аўтар шэрагу навуковых і вучэбна-метадычных прац, у тым ліку чатырох манаграфій і двух вучэбных дапаможнікаў. Без адрыву ад вучэбнага працэсу падрыхтаваў доктарскую дысертацыю па тэме «Выкарыстанне ў крыміналь-

ным судаводстве апазнавальнай здольнасці чалавека», аднак трагічная смерць не дазволіла таленавітаму вучонаму і педагогу завяршыць сваю работу.

Асноўныя працы: Опознание в судопроизводстве. Процессуальные и психологические проблемы. Минск, 1975; Опознание в следственной и судебной практике (тактика). Минск, 1978; Основы взаимодействия следователя и органа дознания при расследовании преступлений. Минск, 1983 (у суаўт.); Отказ в возбуждении уголовного дела. Минск, 1967.

ГАРБУНОЎ Аляксандр Уладзіміравіч (1867 — пасля 1926)

Першы выкладчык адміністрацыйнага і рабочага права на факультэце грамадскіх навук і факультэце права і гаспадаркі БДУ (1922—1926).

Нарадзіўся ў Пензенскай губерні (Расія). Дваранін. У 1889 г. скончыў Маскоўскі ўніверсітэт. Да 1893 г. знаходзіўся на дзяржаўнай службе, у тым ліку ў Міністэрстве асветы.

У 1896 г. здаў магістарскі экзамен па адміністрацыйным праве, палітычнай эканоміі і статыстыцы, пасля чаго працаваў прыват-дацэнтам па кафедры паліцэйскага права Маскоўскага ўніверсітэта. З 1898 па 1906 г. супрацоўнічаў на той жа пасадзе з Варшаўскім ўніверсітэтам. У 1906 г. вярнуўся ў Маскву, абараніў магістарскую дысертацыю і выкладаў у якасці прафесара адміністрацыйнае і рабочае права. У 1911 г. падаў у адстаўку ў знак пратэсту супраць палітыкі міністра народнай адукацыі Л. А. Касо. Пасля гэтага чытаў лекцыі ў Маскоўскім гарадскім народным ўніверсітэце імя А. Л. Шаняўскага па курсе «Навука аб дзяржаўным кіраванні». З 1914 па 1917 г. — прыват-дацэнт, ардынарны прафесар Томскага ўніверсітэта.

Да рэвалюцыі быў узнагароджаны ордэнам Святога Станіслава III ступені (1904), ордэнам Святой Ганны II ступені (1916). Чын па табелі аб рангах — стацкі саветнік (1914).

З 1917 па 1919 г. — дэкан юрыдычнага факультэта Саратаўскага ўніверсітэта, затым да 1922 г. працаваў прафесарам, загадчыкам кафедры рабочага права і сацыяльнай палітыкі Яраслаўскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1922—1926 гг. выкладаў адміністрацыйнае і рабочае права на факультэце грамадскіх навук (факультэце права і гаспадаркі) Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У палітычныя партыі не ўваходзіў. Валодаў латынню, грэчаскай, нямецкай і французскай мовамі.

У навуковых даследаваннях спецыялізаваўся па пытаннях кіравання ў дзяржаве, сацыяльнай палітыкі і рабочага права.

З’яўляўся членам Маскоўскага грамадства імя А. Чупрова, Маскоўскага юрыдычнага грамадства, Навуковага грамадства пры Беларускім дзяржаўным ўніверсітэце.

Пасля 1926 г. лёс навукоўца невядомы.

Асноўныя працы: Методические основы дисциплин, изучающих деятельность государства. М., 1906; Борьба с нищенством и бродяжничеством. СПб, 1909; Причины пауперизма. М., 1911; Основы гражданской свободы в Англии. М., 1914.

(Матэрыял падрыхтаваў В. І. Крывой)

ГАРЭЛІК Іосіф Ісаакавіч (1921–2008)

Нарадзіўся 3 снежня 1921 г. у Бабруйску Магілёўскай вобласці.

У 1944 г. скончыў Ленінградскі юрыдычны інстытут, у 1947 г. — аспірантуру гэтага ж інстытута і абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Уголовно-правовая охрана личной собственности граждан. Кража». Абарона доктарскай дысертацыі па тэме «Преступления, опасные для жизни и здоровья (поставление в опасность)» адбылася ў 1965 г. таксама ў Ленінградскім універсітэце.

З 1947 па 1992 г. працаваў дацэнтам, прафесарам кафедры крымінальнага права Мінскага юрыдычнага інстытута і юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працяглы час з'яўляўся членам Навукова-кансультацыйнага Савета пры Вярхоўным Судзе БССР, удзельнічаў у падрыхтоўцы праекта Крымінальнага кодэкса БССР 1960 г., унёс уклад у распрацоўку Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь 1999 г.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені і медалямі.

Доктар юрыдычных навук, прафесар. Падрыхтаваў трох кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 80 навуковых прац, а таксама аўтар і рэдактар 1-га тома двухтомнага падручніка «Уголовное право БССР» (1978).

Асноўныя працы: Правовые аспекты пересадки органов и тканей. Минск, 1961; Квалификация преступлений, опасных для жизни и здоровья. Минск, 1973; Применение уголовного законодательства в судебной практике БССР. Минск, 1982.

ГАЎЗЭ Файвель Ісаакавіч (1897–1990)

Нарадзіўся 15 красавіка 1897 г. у Слуцку Мінскай вобласці.

У 1921 г. пасля заканчэння прававага аддзялення Харкаўскага інстытута народнай гаспадаркі (былы юрфак Харкаўскага ўніверсітэта) быў адкамандазіраваны ў распараджэнне Наркамата юстыцыі Беларусі.

У жніўні 1921 г. прызначаны следчым па важнейшых справах пры Народным камісарыяце юстыцыі БССР. Падрыхтаваў Палажэнне аб натарыяце, пасля зацвярджэння якога ў Мінску быў створаны натарыят.

У 1921–1922 гг. працаваў загадчыкам натарыяльнага аддзела, загадчыкам заканадаўча-кадыфікацыйнага аддзела Наркамюста БССР. Адначасова ўдзельнічаў у якасці члена ў пасяджэннях Вышэйшага касацыйнага суда рэспублікі (1922–1923), кіраваў утворанымі пры наркамце шасцімесячнымі курсамі па падрыхтоўцы работнікаў юстыцыі, на якіх чытаў лекцыі па грамадзянскім праве, судаўладкаванні і агульнай тэорыі права. У 1923 г. удзельнічаў у распрацоўцы беларускага варыянта праекта Канстытуцыі Саюза ССР.

У 1923 г. быў абраны юрыдычнай камісіяй Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта на пасаду асістэнта па кафедры грамадзянскага права і працэсу. У 1928 г. праўленнем БДУ камандзіраваўся для навуковых даследаванняў і павышэння кваліфікацыі ў Ленінград. Пазней працаваў выкладчыкам у Алма-Ацінскім і Мінскім юрыдычных інстытутах, у БДУ.

З 1954 г. — дацэнт, з 1965 г. — доктар юрыдычных навук, з 1966 г. — прафесар кафедры грамадзянскага права БДУ. Займаўся даследаваннем праблем грамадзянскага і сямейнага права, гісторыі права Беларусі, каліфікацый заканадаўства.

Асноўныя працы: Развитие социалистического гражданско-правового договора (1917–1934 гг.). Минск, 1959; Обязательственное право. Минск, 1968; Социалистический гражданско-правовой договор. М., 1972; Возмещение вреда, причиненного механизированным транспортом. Минск, 1988.

ГАЎРУЦКАВА Вольга Аляксееўна

Нарадзілася 1 лютага 1980 г. у Віцебску.

У 2002 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 2005 г. — аспірантуру пры Інстытуце дзяржавы і права Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. У 2006 г. абараніла дысертацию на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук па спецыяльнасці 12.00.05 - «працоўнае права; права сацыяльнага забеспячэння» па тэме «Асаблівасці прававога рэгулявання сумяшчальнікаў».

З верасня 2003 г. працуе ў Юрыдычным каледжы БДУ на пасадах выкладчыка, старшага выкладчыка, дацэнта, з 2009 г. — загадчык кафедры агульнаправавых і грамадзянска-прававых дысцыплін. Са снежня 2008 г. — дацэнт на кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ па сумяшчальніцтве.

Выкладае наступныя дысцыпліны: асновы права, агульная тэорыя права. Навуковыя інтарэсы: юрыдычная прырода працоўных зносін; дагавор як крыніца права; рэгуляванне сумяшчальніцтва; супыненне працоўнага дагавора па ініцыятыве наймальніка.

У 2010 г. ўзнагароджана Ганаровай граматай рэктара БДУ.

Аўтар 30 навуковых публікацый.

ГАЎРЫЛЬЧАНКА Юлія Пятроўна

Нарадзілася 14 студзеня 1979 г. у Мінску.

У 2001 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2001 г. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2004 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Судовая рэформа XVI ст. у Вялікім Княстве Літоўскім». З 2004 г. працуе дацэнтам кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці юрыдычнага факультэта БДУ. Даследуе праблемы банкаўскага права, займаецца гісторыяй дзяржавы і права Беларусі. Дацэнт (2008).

Аўтар звыш 100 навуковых і вучэбна-метадычных прац, у ліку якіх тры манаграфіі, пяць вучэбных дапаможнікаў. Працы надрукаваны ў Беларусі, Расіі, Польшчы, ва Украіне і інш.

Асноўныя працы: Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб.-метадыч. комплекс: у 2 ч. Мінск, 2005 (у суаўт.); Банковское право. Общая часть. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 2007; Банковское право. Особенная часть. Минск, 2007; Судовая рэформа XVI стагоддзя ў Вялікім Княстве Літоўскім. Мінск, 2007; Защита банковских вкладов физических лиц: сравнительно-правовой аспект. Минск, 2007; Государственное регулирование банковских вкладов. Минск, 2008.

ГОЛУБЕВА Людміла Леанідаўна

Нарадзілася 8 лістапада 1966 г. у в. Княгінін Мядзельскага раёна Мінскай вобласці.

У 1989 г. скончыла фізічны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута, а ў 1993 г. — з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1993—1999 гг. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1999 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2000 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Наследование имущества по законодательству

Великого княжества Литовского». З 2000 па 2004 г. чытала курс «Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі». З 2004 г. выкладае курс «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі», з 2013 г. — курсы «Гісторыя дзяржавы і права Беларусі», «Гісторыя палітычнай і прававой думкі Беларусі». З 2005 па 2008 г. загадвала кафедрай агульнаправавых і грамадзянска-прававых дысцыплін Юрыдычнага каледжа БДУ (па сумяшчальніцтве).

Даследуе пытанні станаўлення і развіцця дзяржаўных і прававых інстытутаў Беларусі, развіцця грамадска-палітычных і прававых ідэй Беларусі са старажытных часоў.

Аўтар звыш 100 навуковых прац па гісторыі дзяржавы і права Беларусі, па гісторыі палітычнай і прававой думкі Беларусі.

ГОФМАН Станіслаў Маркавіч (1892–1974)

Выкладаў курс агульнай тэорыі права на факультэце гаспадаркі і права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1938–1941 гг. быў прафесарам Беларускага дзяржаўнага юрыдычнага інстытута, загадваў кафедрай крымінальнага права, выкладаў курс крымінальнага права.

У якасці намесніка народнага камісара юстыцыі БССР выступаў на сесіі ЦВК БССР VIII склікання 21 верасня 1928 г. з дакладам «Аб праекце Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР».

ГРЭЧНЕВА Алена Фёдораўна

Нарадзілася 23 лютага 1956 г. у Мінску.

У 1979 г. скончыла гістарычны факультэт БДУ з адзнакай. Пасля заканчэння ўніверсітэта працавала ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў галін народнай гаспадаркі (спачатку – загадчыкам метадычнага аддзела, затым выкладчыкам).

У 1987 г. скончыла аспірантуру БДУ і з таго ж часу працуе ў БДУ на кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта.

У 1989 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю.

Чытае дысцыпліны: «Паліталогія», «Грамадская палітыка», «Тэорыя дзяржаўнага кіравання», «Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы».

Сфера навуковых інтарэсаў: праблемы грамадскай палітыкі і дзяржаўнага кіравання.

Аўтар звыш 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: *Общественная политика в системе государственного управления*. Мінск, 2005; *Общественная политика и управление в Республике Беларусь: пособие*. Мінск, 2008.

ГРУНТОЎ Ігар Алегавіч

Нарадзіўся 17 мая 1950 г. у Віцебску.

З 1967 па 1970 г. працаваў на заводзе заточных станкоў слесарам-зборшчыкам. У 1975 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1975 па 1979 г. – інспектар ўпраўлення крымінальнага вышуку УУС Мінгарвыканкама. З 1979 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2005 г. – загадчык гэтай жа кафедры. У 1985 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Адміністрацыйныя прэюдыцыі ў крымінальным

праве». У 2015 г. у БДУ абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Прынцып асабістай віноўнай адказнасці ў крымінальным заканадаўстве».

Даследаваў розныя праблемы Агульнай і Асабовай часткі крымінальнага права, у прыватнасці пытанні паняцця і зместу прынцыпу асабістай вінаватай адказнасці ў крымінальным законе, асаблівасці канструявання складаў злачынстваў і стварэння прававых нормаў на трох узроўнях набліжэння ствараемых мадэляў да зместу прынцыпу вінаватай адказнасці і

інш. Аўтар звыш 170 навуковых прац, сярод якіх падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, артыкулы.

З'яўляецца членам Савета па пытаннях прававой і судовай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Член Навукова-кансультатыўных саветаў: пры Камісіі па заканадаўстве Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, Следчым камітэце Рэспублікі Беларусь. Член рэдакцыйнай калегіі часопіса «Судовы веснік».

Асноўныя працы: Прынцып асабістай віноўнай адказнасці ў крымінальным заканадаўстве: манаграфія. Мінск, 2012; Непаўналетнія ў Рэспубліцы Беларусь: асновы прававога становішча, прававой абароны і адказнасці: практ. камен. да заканадаўства і іншых нарматыўных актаў аб непаўналетніх. Мінск, 1999; Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997; Крымінальнае права. Агульная частка: падручнік. Мінск, 2002; Крымінальнае права Рэспублікі Беларусь. Асабовая частка: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2002; Крымінальнае права. Агульная частка: падручнік. Мінск, 2014; Каментарый да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Мінск, 2003; Навукова-практычны каментарый да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Мінск, 2007 (2-е выд., 2010); Практыкум па савецкім крымінальным праве (Частка Агульная). Мінск, 1987; Практыкум па Асабовай частцы крымінальнага права БССР. Мінск, 1989; Практыкум па Агульнай частцы крымінальнага права Рэспублікі Беларусь. Мінск, 1993.

ГРЭДЗІНГЕР Міхаіл Восіпавіч (1868—1936)

Нарадзіўся 16 снежня 1868 г. у Саксоніі. У 1891 г. скончыў з медалём юрыдычны факультэт Пецябургскага ўніверсітэта. У 1893 г. быў камандзіраваны ў г. Дэрапт (Германія) са спецыяльным заданнем — вывучыць мясцовае заканадаўства, з чым ён паспяхова справіўся, і вярнуўся ў Расію. Па вяртанні назначаны прыват-дацэнтам. Працаваў у г. Яраслаўлі, выкладаў гандлёвае, вясельнае і марское права ў Рыжскім політэхнічным інстытуце.

У 1916 г. у сувязі з вайной эвакуіраваўся ў Крым, прымаў удзел у стварэнні Сімферопальскага народнага ўніверсітэта, дзе чытаў лекцыі па агульнай тэорыі права і грамадзянскім праве. У 1917 г. атрымаў званне прафесара. Працаваў у Севастопалі, Маскве (загадчык аддзела вышэйшай школы Камісарыята народнай асветы).

У 1920—1922 гг. — дэкан факультэта грамадскіх навук Крымскага ўніверсітэта, а ў 1922—1923 гг. — дэкан факультэта грамадскіх навук Усходняга ўніверсітэта.

З 1924 г. — прафесар кафедры грамадзянскага права і грамадзянскага працэсу факультэта грамадскіх навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Чытаў лекцыі і праводзіў семінарскія заняткі па грамадзянскім праве і працэсе на факультэце права і гаспадаркі БДУ, кіраваў прававой прадметнай камісіяй. У 1925/26 навучальным годзе ўзначальваў юрыдычную секцыю навуковага таварыства БДУ, быў абраны членам Бюро юрысконсультаў пры Вышэйшым савеце народнай гаспадаркі БССР.

Апублікаваў больш за 100 навуковых прац па грамадзянскім праве і працэсе, сярод якіх: «Гісторыя і сістэма прэтарскага эдыкта», «Уладанне», «Паняцце ўласнасці», «Судзейскае меркаванне», «Прэкарыум», «Адзіночны дагавор», «Вопыт даследавання безыменных дагавораў» (1895); «Абавязальства права» (1908); «Натуральныя абавязальствы» (1907); «Асновы грамадзянскага права (курс лекцый)» (1921).

ГУРВІЧ Георгій Сямёнавіч (1886—1964)

Нарадзіўся ў 1886 г.

У 1908 г. паступіў на юрыдычны факультэт Пецярбургскага ўніверсітэта. Пасля здачы дзяржаўных экзаменаў у юрыдычнай выпрабавальнай Камісіі пры Пецярбургскім універсітэце і атрымання дыплама першай ступені з 1917 г. працаваў пры кафедры крымінальнага права ўніверсітэта.

У 1918 г. знаходзіўся на пасадзе таварыша рэдактара аддзела заканадаўчых прапанаванняў у Народным Камісарыяце юстыцыі, кіруючы прававым аддзелам дзяржаўнага права. Быў выбраны членам Камісіі пры Усерасійскім цэнтральным выканаўчым камітэце па распрацоўцы першай Савецкай Канстытуцыі. Па заканчэнні працы Камісіі быў выбраны выкладчыкам сацыялістычнай Акадэміі грамадскіх навук у Маскве, дзе чытаў курс дзяржаўнага права РСФСР. У 1919 г. — прафесар Смаленскага дзяржаўнага ўніверсітэта, выкладаў агульны курс аб дзяржаве і праве. З 1921 па 1924 г. — дэкан факультэта грамадскіх навук І МДУ. З 1924 па 1926 г. — прафесар кафедры дзяржаўнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Аўтар шэрагу навуковых прац па пытаннях дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва, сярод якіх даследаванне «Уся ўлада Саветам», апублікаванае ў зборніку «Пралетарскае рэвалюцыйнае права» (1918), кніга «Асновы Канстытуцыі» (1921).

ГУЧОК Аляксандр Яўгенавіч

Нарадзіўся 30 кастрычніка 1965 г. у Мінску.

У 1995—1997 гг. — загадчык лабараторыі кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ. З 1997 г. — выкладчык, старшы выкладчык (2000), дацэнт (2001) кафедры крыміналістыкі БДУ. У 1999 г. абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Прымяненне метаду крыміналістычнага матрыцыравання пры расследаванні злачынстваў». У 2014 г. абараніў доктарскую дысертцыю па тэме «Крыміналістычнае вучэнне аб матэрыяльнай структуры злачынства».

Займаецца праблемамі тэорыі крыміналістыкі і крыміналістычнай тэхнікі.

Аўтар звыш 100 навуковых прац.

Асноўныя працы: Криминалистическая видеосъемка: учеб.-метод. пособие. Минск, 1999 (у суаўт.); Судебно-медицинская танатология и экспертиза трупов. Минск, 2003 (у суаўт.); Криминалистическая структура преступления. Минск, 2007; Фиксация хода и результатов осмотра места происшествия: справочное пособие для следователей. Минск, 2007 (у суаўт.); Основы криминалистического учения о материальной структуре преступления. Минск, 2012; Алгоритм осмотра места происшествия при задержании взяточполучателя с поличным в условиях проведения оперативного эксперимента: метод. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.); Модели решения исследовательских задач криминалистики. Минск, 2013.

ДАБРАДЗЕЙ Анатолій Іванавіч

Нарадзіўся 3 мая 1968 г. у пас. Мікашэвічы Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1993 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1993 па 2004 г. — выконваў абавязкі суддзі, суддзя Слуцкага раёна Мінскай вобласці, старшыня суда Стаўбцоўскага раёна Мінскай вобласці. З 2004 г. — суддзя Мінскага абласнога суда.

У 2005 г. абараніў у БДУ кандыдацкую дысертацыю па тэме «Уголовно-правовая оценка получения взятки».

На юрыдычным факультэце БДУ чытае па сумяшчальніцтве спецкурс «Судовая практыка па справах аб злачынствах супраць інтарэсаў службы».

Даследаваў пытанні злачынстваў супраць інтарэсаў службы ў крымінальным праве і інш. З'яўляецца аўтарам звыш 10 публікацый.

ДАЛГАРУКАЎ Сяргей Валер'евіч

Нарадзіўся 27 снежня 1952 г. у Гродна.

У 1975 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і пачаў працаваць выкладчыкам кафедры крымінальнага працэсу. Пасля заканчэння аспірантуры абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Принцип неприкосновенности личности в уголовном процессе».

У 1988—1993 гг. — загадчык кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ. З 1994 г. — дацэнт кафедры кры-

мінальнага працэсу і пракурорскага нагляду. Чытае курс «Крымінальны працэс».

Аўтар многіх навуковых прац па пытаннях тэорыі і практыкі крымінальнага працэсу.

ДАНІЛЕВІЧ Анато́ль Аляксандравіч

Нарадзіўся 25 жніўня 1951 г. у в. Янушкавічы Лагойскага раёна Мінскай вобласці.

У 1974 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1974 па 1975 г. працаваў памочнікам дэкана юрыдычнага факультэта БДУ, з 1975 па 1979 г. — выкладчыкам кафедры крымінальнага працэсу. У 1979—1982 гг. — аспірант кафедры крымінальнага працэсу.

У 1982 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Основы теории и профессиональной культуры судебных прений».

У 1982—1992 гг. — выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду, з 1992 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па завочнай форме навучання для асоб, якія атрымліваюць другую вышэйшую адукацыю, з 1994 г. — загадчык кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2006 г. рашэннем ВАК Рэспублікі Беларусь прысвоена вучонае званне прафесара. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (2000), узнагароджаны нагрудным знакам «Выдатнік адукацыі» Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (2006), заслужаны работнік БДУ (2011).

Даследуе пытанні тэорыі і практыкі судовай прамовы, тэорыі законнасці і пракурорскага нагляду. Навуковыя дасягненні знайшлі адлюстраванне больш чым у 180 навуковых працах.

Асноўныя працы: Судустройство: учебник. Минск, 2002, 2010 (у суаўт.); Практикум по уголовному процессу: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.), 2010 (у суаўт.); Поддержание государственного обвинения. Судебные речи. Минск, 2004 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.).

ДАРОГІН Васіль Аляксандравіч (1912—1995)

Нарадзіўся ў 1912 г. у в. Ірхіна Валагодскага раёна (Расія).

У 1933 г. скончыў Ленінградскі юрыдычны інстытут, у 1936 г. — аспірантуру пры гэтым інстытуце. Узначалваў кафедру тэорыі дзяржавы Алма-Ацінскага юрыдычнага інстытута (1936—1938). З 1944 па 1947 г. — памочнік ваеннага пракурора г. Вільнюса. У 1947—1982 гг. працаваў загадчыкам кафедры тэорыі Мінскага юрыдычнага інстытута, намеснікам дырэктара Мінскага юрыдычнага інстытута па навукавай і вучэбнай рабоце, у 1959—1964 гг. — дэканам юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. На працягу 18 гадоў узначалваў кафедру тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі і медалямі: за плённую навукова-даследчую і педагогічную дзейнасць — ордэнам «Знак Пашаны», Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР і СССР.

Аўтар звыш 50 навуковых прац па розных пытаннях тэорыі сацыялістычнай дзяржавы і права.

Асноўныя працы: Суверенитет в советском государственном праве. Минск, 1948; Развитие белорусской государственности за годы Советской власти. Минск, 1968.

ДЗЕНИСЕВИЧ Аляксандр Віктаравіч

Нарадзіўся 30 кастрычніка 1975 г. у Мінску.

У 1998 г. скончыў юрыдычны факультэт БДУ. З 1999 г. працаваў у падатковых органах, з 2001 г. — у органах Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь. З 2013 г. — начальнік упраўлення прававога забеспячэння кантрольнай дзейнасці Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь. З 2013 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2012 г. абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Дзейнасць Камітэта дзяржаўнага кантролю па забеспячэнні эканамічнай бяспекі Рэспублікі Беларусь: прававыя і арганізацыйныя аспекты».

Узнагароджаны Падзякай і граматамі Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, вышэйшай юрыдычнай прэміяй «Феміда», нагрудным знакам «Выдатнік фінансавай міліцыі», медалямі «За супрацоўніцтва», «Служыць і абараняць» II ступені.

Аўтар больш за 100 навукова-практычных публікацый.

Асноўныя працы: Порядок ведения административного процесса по делам об административных правонарушениях в экономической сфере. Минск, 2014; Теоретико-прикладные основы правового регулирования обеспечения экономической безопасности Республики Беларусь. Минск, 2014.

ДЗЕНИСЮК Ніна Паўлаўна

Нарадзілася 30 кастрычніка 1948 г. у в. Чамярын Пінскага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1971 г. скончыла з адзнакай філалагічны факультэт БДУ. У 1973 г. паступіла ў аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе ў 1977 г. абараніла кандыдацкую дысертцыю па тэме «Народныя традыцыі, звычай і іх роля ў фарміраванні асобы». Кандыдат філасофскіх навук.

З 1976 г. працуе на кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ, з 1980 г. — на пасадзе дацэнта. Старшыня прафбюро супрацоўнікаў юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2003 г. узнагароджана граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, у 2008 г. — нагрудным знакам Міністэрства адукацыі «Выдатнік адукацыі».

Навуковыя інтарэсы: сацыяльная палітыка, этнічныя праблемы развіцця сучаснага грамадства, палітычны маркетынг, палітычная сацыялізацыя, палітычная культура. Вучоны сакратар савета па абароне дысертацый. Выкладае дысцыпліны: «Уводзіны ў палітычную тэорыю», «Этнічная палітыка», «Арганізацыя выбарчай кампаніі».

Аўтар 111 навуковых прац, у тым ліку шэрагу манаграфій і брашур, двух падручнікаў (у суаўт.), вучэбных дапаможнікаў (у суаўт.), больш за 30 артыкулаў. Падрыхтавала 12 кандыдатаў філасофскіх і палітычных навук.

Асноўныя працы: Традыцыі і фарміраванне асобы: манаграфія. Мінск, 1979; Выбарчая сістэма Рэспублікі Беларусь. Мінск, 1997; Паліталогія: падручнік. 8-е выд., перапрац. і дап. Мінск, 2013.

ДЗЕРБІН Аляксей Паўлавіч

Нарадзіўся 23 чэрвеня 1975 г. у Мінску.

У 1997 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З верасня 1998 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам на кафедры канстытуцыйнага права БДУ. Кандыдат юрыдычных навук, дацэнт.

Праходзіў службу ў органах унутраных спраў, Следчым камітэце, Камітэце дзяржаўнай бяспекі.

З 2014 г. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прызначаны на пасаду дырэктара Інфармацыйна-аналітычнага цэнтру пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Сфера навуковых інтарэсаў: правы чалавека, прававая сістэма Рэспублікі Беларусь, структура і іерархія нарматыўна-прававых актаў, падатковае і банкаўскае права, барацьба з наркаманіяй прававымі сродкамі, правы сродкаў масавай інфармацыі.

Асноўныя працы: К праблеме справядлівості в праве. (Очерк философии права): монография. Минск, 2004; История политических и правовых учений: учеб.-метод. пособие. Минск, 2007.

ДЗЯРГАЙ Барыс Іванавіч (1927—1994)

Нарадзіўся 10 чэрвеня 1927 г. у Мінску.

У 1949 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, а ў 1952 г. — завочна філалагічны факультэт БДУ.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Сочетание следственных действий и оперативно-розыскных мер при расследовании преступлений» абараніў у 1970 г. Навуковае званне дацэнта атрымаў у 1979 г.

Працоўную дзейнасць пачаў у сістэме органаў МУС БССР у якасці следчага, старшага следчага, кіраўніка следчага аддзела ўпраўлення міліцыі МУС БССР. З 1975 г. працаваў у Мінскай ВШ МУС СССР: начальнік кафедры крымінальнага працэсу (1976–1982), а з 1982 па 1988 г. – намеснік начальніка па навуковай працы.

На юрыдычным факультэце БДУ пачаў працаваць з 1958 г. на ўмовах пагадзіннай аплаты, затым сумяшчальніка; з 1989 г. – дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

Аўтар шэрагу навуковых і навукова-папулярных прац па крымінальным працэсе, крыміналістыцы, крымінальным праве, арганізацыі і дзейнасці праваахоўных органаў.

ДОЎНАР Таісія Іванаўна

Нарадзілася 15 кастрычніка 1944 г. у в. Шацк Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці.

У 1973 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ і засталася працаваць старшым лабарантам кафедры крыміналістыкі. З 1977 г. – выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

Пад кіраўніцтвам доктара юрыдычных навук, прафесара Я. А. Юхо падрыхтавала і ў 1986 г. абараніла ў Ленінградскім дзяржаўным універсітэце кандыдацкую дысертацыю па тэме «Пераемнасць у канстытуцыйным будаўніцтве Беларускай ССР», а ў 1997 г. – доктарскую дысертацыю ў БДУ па тэме «Развіццё агульназемскага права Беларусі ў XV–XVI стагоддзях». З 1988 г. – дацэнт, з 1998 г. – прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта.

Падрыхтавала шэсць кандыдатаў юрыдычных навук.

Навуковыя інтарэсы звязаны з гісторыяй дзяржавы і права Беларусі. У сваіх працах паказвае характэрныя рысы і асаблівасці развіцця дзяржаўнасці Беларусі на важнейшых гістарычных этапах, раскрывае тэндэнцыі ў развіцці права, падкрэслівае адметнасць і прагрэсіўныя набыткі прававой гісторыі і прававой культуры Беларусі, сувязь гістарычнага развіцця айчынай прававой сферы і агульнаеўрапейскага працэса эвалюцыі права. Асобныя навуковыя працы прысвечаны гісторыі канстытуцыйнага, крымінальнага, грамадзянскага, працэсуальнага права Беларусі.

Сакратар савета юрыдычнага факультэта БДУ, член двух спецыялізаваных саветаў па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навук.

Узнагароджана Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь прызам імя У. Д. Спасовіча (2003, 2014), нагрудным знакам Міністэрства адукацыі «Выдатнік адукацыі» (2009), з’яўляецца лаўрэатам прэміі БДУ імя У. І. Пічэты

(2010). Ганаровае званне «Заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта» прысвоена ў 2014 г.

Апублікавала звыш 260 навуковых і вучэбна-метадычных прац, у тым ліку чатыры манаграфіі, тры падручнікі, два курсы лекцый і звыш 15 вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў. Прымала ўдзел у падрыхтоўцы шэрагу энцыклапедычных выданняў: «Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік» (1992), «Мысліцелі і асветнікі Беларусі: энцыклапедычны даведнік» (1995), «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі» (Т. 1–6. 1993–2003), Вялікае Княства Літоўскае: энцыклапедыя: у 2 т. (2005, 2006) і інш. З’яўляецца адным з аўтараў і перакладчыкаў энцыклапедычнага выдання «Статут Вялікага Княства Літоўскага 1588» (1989).

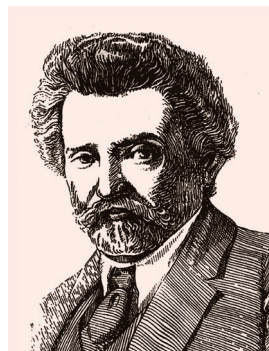
Асноўныя працы: Уголовное право феодальной Беларуси (XV–XVI вв.). Минск, 1995 (у суаўт.); История государства и права Беларуси (1917–1996). Минск, 1996 (у суаўт.); Краткий очерк истории государства и права Республики Беларусь (послеоктябрьский период). Минск, 1997; Крымінальнае права Беларусі: (закон, злачынства, адказнасць): навук. дапаможнік. Мінск, 1997 (у суаўт.); Развіццё асноўных інстытутаў грамадзянскага і крымінальнага права Беларусі ў XV–XVI стагоддзях. Мінск, 2000; Дагаворы і граматы як крыніцы беларускага феадальнага права: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2000 (у суаўт.); Канстытуцыйнае права Беларусі феадальнага перыяду (па Статутах Вялікага Княства Літоўскага 1529, 1566, 1588 гг.): вучэб. дапаможнік. Мінск, 2001; Помнікі права Беларусі феадальнага перыяду. Мінск, 2001; Гісторыя канстытуцыйнага права Беларусі. Мінск, 2001 (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); История государства и права Беларуси: учеб. пособие. Минск, 2005 (у суаўт.); Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб.-метад. комплекс для студэнтаў I курса юрыд. фак.: у 2 ч. Ч. 1–2. Мінск, 2002, 2005; Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.); Гісторыя дзяржавы і права Беларусі. Мінск, 2007, 2011, 2014.

ДОЎНАР-ЗАПОЛЬСКИ Мітрафан Віктаравіч (1867–1934)

Нарадзіўся 14 чэрвеня 1867 г. у г. Рэчыца Мазырскага павета Мінскай губерні.

Беларускі гісторык, фалькларыст, эканаміст, які ў сваіх працах закранаў пытанні права, судовага ладу і судаводства.

У 1894 г. скончыў Кіеўскі ўніверсітэт, у 1905 г. абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Нарысы па арганізацыі заходнееўрапейскага сялянства ў XVI ст.». Працаваў у Маскоўскім архіве Міністэрства юстыцыі, прыват-дацэнтам Маскоўскага ўніверсітэта, прафесарам Кіеўскага, а ў 1925 г. Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэтаў. Значную ўвагу надаваў даследаванню гісторыі органаў дзяржаўнай улады і кіравання Вялікага Княства Літоўскага, закранаў пытанні дзяржаўна-прававага развіцця. Пад яго рэдакцыяй у 1910 г. выйшла ў свет двухтомная «Русская история в очерках и статьях», у якой былі змешчаны яго артыкулы: «Колонизация славянами Восточно-Европейской равнины до половины XIII в.», «Вече», «Князь, Дума и администрация», «Дру-

жина и боярство», «Холопы», «Очерк экономического строя древней Руси», «Политические партии первой половины XVI в. и власть Московского царя», «Время царя Ивана Грозного». Ім жа былі выдадзены брашуры: «Зарождение министерств в России», «Администрация и суд при Николае I». У 1919 г. ён апублікаваў вядомую брашуру «Асновы дзяржаўнасці Беларусі», якая была перакладзена на нямецкую, французскую і іншыя мовы з мэтай прававога абгрунтавання самастойнай Беларускай Народнай Рэспублікі. Ён даказваў, што беларусы мелі шматвяковую дзяржаўнасць і маюць права на яе ўзнаўленне. У Мінску М. В. Доўнар-Запольскі скончыў галоўны твор свайго жыцця — «Гісторыю Беларусі», якая пабачыла свет толькі ў 1994 г.

Асноўныя працы: Государственное хозяйство Великого княжества Литовского при Ягеллонах. Киев, 1901; Очерки по организации западно-русского крестьянства в XVI в. Киев, 1905; Гісторыя Беларусі. Мінск, 1994; Асновы дзяржаўнасці Беларусі. Мінск, 1994.

ДРАБЯЗКА Георгій Сцяпанавіч (1949—1984)

Нарадзіўся 4 красавіка 1949 г. у Мінску.

У 1971 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1971—1974 гг. — памочнік пракурора Цэнтральнага раёна г. Мінска. З 1974 г. — выкладчык кафедры грамадзянскага і сямейнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1983 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Жыллёвыя адносіны членаў жыллёва-будаўнічых кааператываў».

16 жніўня 1984 г. трагічна загінуў.

Асноўныя працы: Права и обязанности граждан в жилищных правоотношениях. Минск, 1983.

ДРАБЯЗКА Сцяпан Рыгоровіч

Нарадзіўся 7 жніўня 1922 г. у в. Уюнішча Сасніцкага раёна Чарнігаўскай вобласці (Украіна).

У 1949 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут. Пасля заканчэння аспірантуры ў 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Закон саюзнай рэспублікі», у 1969 г. у Ленінградскім дзяржаўным універсітэце — доктарскую дысертацыю «Эфектыўнасць заканадаўства ў стварэнні матэрыяльна-тэхнічнай базы грамадства».

З 1950 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам, прафесарам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1972—1989 гг. узначальваў кафедру тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1989 г. — прафесар гэтай кафедры. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь, Ганаровы работнік юстыцыі Беларусі. Лаўрэат вышэйшай юрыдычнай прэміі «Фемида».

Даследуе пытанні сутнасці права і дзяржавы, прыроды сацыяльнай прававой дзяржавы, прынцыпаў яе фарміравання і функцыянавання, прадмета, сферы, аб'екта прававога рэгулявання, суадносін права і заканадаўства.

Удзельнічаў у распрацоўцы праектаў Канстытуцыі СССР 1977 г., Канстытуцыі БССР 1978 г. і Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г. З'яўляўся старшынёй Дзяржаўнага экспертнага савета па сацыяльна-эканамічных праблемах і праблемах развіцця дзяржаўнасці Рэспублікі Беларусь, членам Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Аўтар звыш 200 навуковых прац, у тым ліку сямі манаграфій, чатырох брашур, трох падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў з грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Асноўныя працы: Комиссии Верховного Совета союзной республики. М., 1961; Право и материально-техническая база общества. М., 1967; Теоретические проблемы системного исследования факторов, подлежащих учету в процессе совершенствования законодательства. Минск, 1982 (у суаўт.); Общая теория права. Минск, 2009 (у суаўт.).

ДУБАВЕЦ Пётр Азаравіч

Нарадзіўся 19 студзеня 1931 г. у в. Прудзец Талочынскага раёна Віцебскай вобласці.

У 1955 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля працаваў следчым пракуратуры Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці, следчым Рагачоўскай міжрайпракуратуры Гомельскай вобласці. З кастрычніка 1958 г. па верасень 1961 г. — аспірант, потым малодшы навуковы супрацоўнік аддзела прававых навук АН БССР. З верасня 1963 г. па цяперашні час — дацэнт кафедры крымінальнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1976—1979 гг. працаваў вызваленым старшынёй мясцовага камітэта прафсаюза БДУ. У 1962 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Інстытуце дзяржавы і права АН СССР па тэме «Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву».

Узнагароджаны медалём «Ветэран працы».

Падрыхтаваў аднаго кандыдата навук для Рэспублікі В'етнам.

Аўтар 35 навуковых прац, у тым ліку трох манаграфій, двух падручнікаў, пяці вучэбных дапаможнікаў, навукова-практычных каментарыяў да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Асноўныя працы: Ответственность за телесные повреждения по советскому уголовному праву. М., 1964; Правовые меры борьбы против пьянства и алкоголизма. Минск, 1975; Уголовное право БССР. Часть Общая: учебник. Минск, 1978 (у суаўт.); Уголовное право БССР. Часть Особенная: учебник. Минск, 1978 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу БССР. Минск, 1979 (у суаўт.); Общество насилия, страха и деградации. — Декларации и реальность. Минск, 1987; Исправительно-трудовое право БССР.

Минск, 1987 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989 (у суаўт.); Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997 (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007 (у суаўт.).

ДУБАВІЦКІ Уладзімір Мікалаевіч

Нарадзіўся 5 снежня 1950 г. у Смаленску (Расія).

У 1977 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З 1980 па 1992 г. — малодшы, затым старшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі; з 1992 па 1995 г. — старшы рэферэнт, галоўны спецыяліст і загадчык сектара Сакратарыята Вярхоўнага Савета; 1995—1997 гг. — загадчык аддзела параўнальнага правазнаўства Беларускага інстытута дзяржаўнага будаўніцтва і заканадаўства пры Вярхоўным Савеце Рэспублікі Беларусь. У 1981 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Інстытуце дзяр-

жавы і права АН СССР па тэме «Законность и усмотрение в советском государственном управлении».

З 1997 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права БДУ.

Аўтар больш за 70 навуковых прац.

Асноўныя працы: Законность и усмотрение в советском государственном управлении. Минск, 1984; Исполнительная власть в Республике Беларусь: понятие и система органов. Минск, 2006; Социология права, методология и методы. Минск, 2010.

ДУБРОВІН Яўген Уладзіміравіч

Нарадзіўся 19 жніўня 1982 г. у Мінску.

У 2003 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2003 па 2006 г. — аспірант кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ, з 2006 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

У 2009 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Судзейская незалежнасць і яе арганізацыйна-прававыя гарантыі».

У верасні — кастрычніку 2011 г. прайшоў стажыроўку ва Універсітэце імя Арыстоцеля ў Салоніках (Грэцыя).

Са жніўня 2008 г. па сакавік 2009 г. з'яўляўся нацыянальным экспертам сумеснага праекта Еўрапейскага саюза, Праграмы развіцця ААН (ПРААН) і Дзіцячага фонду ААН (ЮНІСЕФ) «Садзейнічанне больш шырокаму прымянен-

ню міжнародных стандартаў у галіне правоў чалавека ў працэсе адпраўлення правасуддзя ў Рэспубліцы Беларусь». У 2013 г. — нацыянальны эксперт праекта Праграмы развіцця ААН (ПРААН) «Садзейнічанне ўдасканаленню судовай сістэмы Рэспублікі Беларусь праз развіццё спецыялізацыі судоў».

У студзені 2012 г. аб'яўлена Падзяка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Выкладае вучэбны курс «Судаўладкаванне».

Навуковыя інтарэсы: незалежнасць суддзяў, непрадузятасць суддзяў, судзейская этыка, адказнасць суддзяў.

Аўтар звыш 30 друкаваных прац.

Асноўныя працы: Спецыялізацыя в судебной системе Республики Беларусь: учеб.-метод. пособие: в 2 кн. Кн. 1: Спецыялізацыя в общих судах Республики Беларусь. Минск, 2013.

ДУЛАЎ Андрэй Васільевіч

Нарадзіўся 21 кастрычніка 1924 г. у Ленінградзе (Расія).

У 1939—1941 гг. працаваў электраманцёрам на Ленінградскім заводзе «Чырвоная зара», у 1944—1951 гг. — у пракуратуры г. Ленінграда. У 1951 г. скончыў юрыдычны факультэт Ленінградскага ўніверсітэта. З 1952 па 1958 г. — аспірант, затым асістэнт Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1958 г. працуе ў Беларускім дзяржаўным універсітэце: дацэнт, прафесар кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ. У 1972—1990 гг. загадваў кафедрай крыміналістыкі.

У 1955 г. у Ленінградзе абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Экспертыза на папярэднім следстве». У 1965 г. у Маскоўскім універсітэце — доктарскую дысертацыю па тэме «Праблемы тэорыі судовай экспертызы».

Заслужаны дзеяч навукі Рэспублікі Беларусь. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеняў, медалямі СССР, дзвюма Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР. Лаўрэат прэміі імя У. І. Пічэты, заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

А. В. Дулаў — вядомы вучоны ў галіне тэорыі крыміналістыкі, судовай экспертызы, юрыдычнай псіхалогіі, юрыдычнай этыкі.

Падрыхтаваў звыш 50 кандыдатаў і дактароў юрыдычных навук.

Аўтар каля 600 навуковых прац.

Асноўныя працы: Вопросы теории судебной экспертизы. Минск, 1959; Из истории судебной экспертизы в России. М., 1960; Права и обязанности участников судебной экспертизы. Минск, 1962; Психологический анализ на предварительном следствии. М., 1973; Судебная психология: учебник. Минск, 1970. 2-е изд. Минск, 1975; Тактические операции при расследовании преступлений. Минск, 1979; Введение в судебную психологию. Минск, 1980; Основы расследования преступлений, совершенных должностными лицами. Минск, 1985; Осмотр места происшествия по делам о насильственной смерти. Минск, 1995 (у суаўт.); Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Основы формирования теории криминалистического доказывания. Минск, 2005 (у суаўт.).

ДУРДЗЯНЕЎСКІ Усевалад Мікалаевіч
(1889—1963)

Нарадзіўся ў 1889 г. у Маскве.

У 1907—1911 гг. вучыўся ў Маскоўскім універсітэце на эканамічным і прававым аддзяленнях юрыдычнага факультэта. У 1912 г. застаўся пры Маскоўскім універсітэце на кафедры адміністрацыйнага права. У тым жа годзе быў камандзіраваны Міністэрствам народнай асветы за мяжу (Францыя, Швейцарыя, Германія). У Парыжы займаўся пад кіраўніцтвам Бертэлемі, Эсмена і Лапрадэля на доктарскіх курсах, наведваў спецыяльныя семінары па публічным праве. У 1914 г. вярнуўся ў Расію.

Пасля паспяховых магістарскіх выпрабаванняў у 1915 г. быў зацверджаны прыват-дацэнтам Маскоўскага ўніверсітэта, а ў 1916 г. прыняты, па прадстаўленні С. А. Катлярэўскага, на кафедру дзяржаўнага права Маскоўскага прыватнага юрыдычнага інстытута. З 1917 г. — прафесар Пермскага дзяржаўнага ўніверсітэта, з 1920 г. — намеснік дэкана грамадскіх навук. У 1922 г. заняў пасаду штатнага асістэнта і намесніка загадчыка аддзела прававых матэрыялаў Інстытута савецкага права пры Маскоўскім універсітэце. У тым жа годзе зацверджаны прафесарам Маскоўскага ўніверсітэта па кафедры публічнага права. З 1923 г. — выкладчык Маскоўскага прамысловага эканамічнага інстытута (выкладаў курс савецкага дзяржаўнага права). З 1923 г. — на пасадзе прафесара факультэта грамадскіх навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па кафедры дзяржаўнага права.

Аўтар шэрагу прац па адміністрацыйным і дзяржаўным праве.

Асноўныя працы: Судовая праверка канстытуцыйнага закона (1912); Тэорыя несапраўдных адміністрацыйнага акта ў Францыі (1914); Праект сацыялістычнага кодэкса (1915); Вайсковая павіннасць і яе прававая эвалюцыя (1915); Манархія або рэспубліка (1917); Правы і абавязкі грамадзян (1917); Дробная гарадская адзінка (1917); Макіявелі і дзяржаўная навука (1919—1920); Савет народных камісараў (1922).

ДУЮН Васіль Пятровіч
(1926—1995)

Нарадзіўся 15 мая 1926 г. у в. Зыбіна Барысаўскага раёна Белгародскай вобласці (Расія).

У 1952 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут. Працаваў старшым выкладчыкам Мінскай школы прафруху ВЦСПС. З 1956 па 1958 г. — старшы юрысконсульт Беларускага камунальнага банка. Потым тры гады працаваў у фінансавым тэхнікуме. З 1960 г. — на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дагавор на арганізацыю аўтамабільных перавозак грузаў» абараніў у 1970 г. у БДУ.

З’яўляўся пазаштатным інспектарам Прававой інспекцыі працы Беларускага савета прафсаюзаў. Двойчы выбіраўся народным засядацелем. Пrowadзіў лекцыйную работу па прапагандзе прававых ведаў. Сістэматычна чытаў лекцыі для працоўных Мінска.

Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Асноўныя працы: Научно-практический комментарий к ГК БССР. Минск, 1972 (у суаўт.); Гражданское право БССР. Ч. 1. Минск, 1975 (у суаўт.); Комментарий к Кодексу законов о труде БССР. Минск, 1978 (у суаўт.); Практикум по советскому трудовому праву. Минск, 1984 (у суаўт.); Юридический справочник для населения. Минск, 1987 (у суаўт.); Рабочее время и время отдыха. Минск, 1985.

ЕРМАКОВІЧ Сяргей Леанідавіч

Нарадзіўся 29 мая 1980 г. у Брэсце.

У 2002 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Брэсцкага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. С. Пушкіна. У тым жа годзе скончыў факультэт павышэння кваліфікацыі па прыкладной матэматыцы і ЭВМ Брэсцкага філіяла Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і атрымаў дыплом з адзнакай.

Працоўную дзейнасць пачаў у якасці асістэнта кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін БрДУ імя А. С. Пушкіна. Навучаўся ў дзённай аспірантуры на кафедры грамадзянскага права БДУ.

У 2006 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Манапалістычная дзейнасць і яе віды (прававы аспект)».

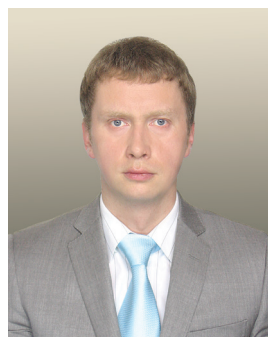
У 2006–2007 гг. – удзельнік стыпендыяльнай праграмы Урада Польскай Рэспублікі для маладых навукоўцаў, падчас якой займаўся паглыбленым вывучэннем польскай і англійскай моў і еўрапейскага права ў Ягелонскім універсітэце (г. Кракаў). З 2007 па 2008 г. – асістэнт кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін БрДУ імя А. С. Пушкіна. З 2008 г. – дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ і адначасова практыкуючы юрыст, які аказвае юрыдычныя паслугі гаспадарчым суб'ектам і прадпрымальнікам.

Выкладае дысцыпліны: «Еўрапейскае права», «Міжнароднае прыватнае права», «Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю».

Падчас працы ў БДУ ў якасці гасцявога прафесара выступаў з дакладамі ў замежных краінах – Кітаі, Польшчы, Расіі, уваходзіў у састаў рабочых груп па падрыхтоўцы праектаў прававых актаў.

Навуковыя інтарэсы: грамадзянскае права, гаспадарчае права, інтэлектуальная ўласнасць.

Аўтар звыш 40 навуковых прац.

ЕРМАЛОВІЧ Віктар Іванавіч

Нарадзіўся 17 красавіка 1961 г. у г. Івянец Мінскай вобласці.

У 1984 г. скончыў гістарычны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага па спецыяльнасці «Гісторыя і замежная мова», у 1992 г. – аспірантуру пры АН Беларусі, у 1999 г. – Беларускі інстытут

правазнаўства, у 2008 г. — дактарантуру юрыдычнага факультэта БДУ. Кандыдат гістарычных навук (1993), дацэнт (2005).

Працаваў навуковым і старшым навуковым супрацоўнікам аддзела ваеннай гісторыі Інстытута гісторыі АН Беларусі (1992—1997), дацэнтам кафедры тэорыі і гісторыі права, намеснікам дэкана факультэта права, загадчыкам кафедры міжнароднага эканамічнага права Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта (1997—2005). З 2005 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ (па сумяшчальніцтве). Член Саюза пісьменнікаў Беларусі (2007).

Навуковыя інтарэсы: гісторыя дзяржавы і права, ваенная гісторыя, міжнароднае права. Аўтар 127 навуковых прац.

Асноўныя працы: Правовые системы: история и современность. Минск, 2001 (у суаўт.); Право средневековой Сербии (XII—XV вв.). Минск, 2003; Международное частное право. Минск, 2004 (у суаўт.); Государство и право Чехии (IX—XVI вв.). Минск, 2005; Основне институције облигационог права (Упоредна аналіза законодавства сярэньвековне Србије и Белорусије) // Единство православних словена. Кн. 1. Сарајево, 2006; Эволюция гражданского и процессуального права в эпоху Средневековья. Минск, 2010.

ЕЎДАКІМАЎ Пётр Канстанцінавіч (1922—1973)

Нарадзіўся 12 ліпеня 1922 г. у в. Касцюкоўка Шумяцкага раёна Смаленскай вобласці (Расія).

З 1940 па 1941 г. з’яўляўся курсантам Каспійскага Вышэйшага Ваенна-Марскога вучылішча ў г. Баку, адкуль быў выпушчаны са званнем галоўнага старшыні і напраўлены ў Каспійскую флатылію.

З 1945 па 1949 г. — студэнт Мінскага юрыдычнага інстытута. З 1952 г. — выкладчык кафедры крымінальнага права БДУ, з 1953 па 1955 г. — старшы выкладчык кафедры крымінальнага права БДУ. З 1955 г. — на партыйнай рабоце. З 1959 па 1960 г. — старшы выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права. З 1965 па 1973 г. выконваў абавязкі дацэнта кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва, потым — дацэнт гэтай кафедры.

У 1972 г. узнагароджаны Ганаровай граматай Міністэрства вышэйшай і сярэдняй адукацыі БССР.

Мае звыш 20 публікацый.

Асноўныя працы: Ответственность за укрывательство по советскому уголовному праву: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / П. К. Евдокимов; Министерство культуры СССР; Ленинградский юридический институт им. М. И. Калинина, 1953; Ответственность лиц, ведущих паразитический образ жизни, 1963.

ЕЎДАКІМАЎ Васіль Пятровіч

Нарадзіўся 22 лютага 1957 г. у Мінску.

У 1979 г. скончыў юрыдычны факультэт БДУ. Працаваў памочнікам пракурора, следчым і старшым следчым у сістэме органаў пракуратуры г. Мінска.

З 1984 па 1987 г. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права БДУ, а з 1987 г. — выкладчык гэтай жа кафедры.

У 1989 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Система законодательства союзной республики» ў Харкаўскім юрыдычным інстытуце.

З 1990 па 1996 г. працаваў у адной з буйнейшых у свеце міжнародных юрыдычных фірмаў — Allen & Overу, Лондан, Вялікабрытанія; адначасова выкладаў курс «Права краін былога Савецкага Саюза» ва Універсітэце Сюрэя, Англія.

Займаў пасады старшыні Згуртавання беларусаў Вялікабрытаніі і старшыні Англа-Беларускага таварыства. Ініцыіраваў стварэнне ў Брытанскім парламенце міжпартыйнай парламенцкай групы па развіцці адносін з Беларуссю.

Дырэктар юрыдычнай фірмы «Smal and Partners UK Limited», Лондан; кандыдат юрыдычных навук.

Аўтар больш за 20 навуковых прац, якія друкаваліся ў Беларусі, Вялікабрытаніі і ЗША.

ЖЛОБА Альберт Анатольевіч

Нарадзіўся 20 верасня 1980 г. у Мінску.

У 2002 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2002 па 2005 г. — аспірант БДУ, з 2005 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры экалагічнага і аграрнага права.

У 2006 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Прававы рэжым нацыянальных паркаў».

Чытае курс «Экалагічнае права», спецкурс «Прававое забеспячэнне бяспекі на тэрыторыях радыеактыўнага забруджвання». Займаецца даследаваннем праблем у галіне экалагічнага права.

Асноўныя навуковыя інтарэсы: праблемы прававога рэжыму асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторый, права навакольнага асяроддзя Еўрапейскага саюза. Старшыня савета маладых вучоных юрыдычнага факультэта БДУ.

Аўтар звыш 30 публікацый.

Асноўныя працы: Право окружающей среды Европейского союза (Общая часть); учеб. пособие. Минск, 2010.

ЖУРОМСКІ Станіслаў Іосіфавіч

Нарадзіўся 24 ліпеня 1941 г. у в. Могуны Воранаўскага раёна Гродзенскай вобласці.

У 1968 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў следчым, памочнікам пракурора, пракурорам раёна. З 1974 па 1977 г. вучыўся ў аспірантуры БДУ. У 1977–1979 гг. працаваў на кафедры крымінальнага працэсу.

У 1979 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Основные направления прокурорского надзора в БССР в годы индустриализации и коллективизации (1926–1932 гг.)».

Аўтар шэрагу навуковых прац па праблемах крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

ЖЫГУЛІЧ Валерыя Станіславаўна

Нарадзілася 11 кастрычніка 1983 г. у Рагачове Гомельскай вобласці.

У 2006 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт, была ўзнагароджана дыпламам БДУ і граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Лаўрэат Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы здольных навучэнцаў і студэнтаў.

У 2006–2009 гг. навучалася ў аспірантуры юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2011 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Скарочаны парадак судовага следства ў крымінальным працэсе Рэспублікі Беларусь».

З 2008 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду БДУ. Выкладае вучэбны курс «Крымінальны працэс».

Навуковыя інтарэсы: крымінальны працэс, судаўладкаванне, альтэрнатыўныя спосабы ўрэгулявання спрэчак, спрошчаны парадак крымінальнага працэсу.

Аўтар звыш 30 друкаваных прац.

Асноўныя працы: Сокращенное судебное следствие в уголовном процессе Республики Беларусь. Минск, 2013.

ЗАЙЦАВА Людміла Львоўна

Нарадзілася 30 сакавіка 1957 г. у Мінску.

Пасля заканчэння ў 1979 г. з адзнакай юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працавала адвакатам Мінскай абласной калегіі адвакатаў, затым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ. У 1986 г. абараніла ў БДУ кандыдацкую дысертацыю па тэме «Вярхоўны Суд БССР як

суд першай інстанцыі па крымінальных справах». У 1990 г. атрымала навуковае званне дацэнта.

З 1996 па 2004 г. працавала загадчыкам кафедры крымінальнага права і працэсу Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З 2005 г. — загадчык кафедры пракурорскай дзейнасці Інстытута перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судаў і ўстаноў юстыцыі БДУ.

Чытае курс крымінальнага працэсу на юрыдычным факультэце БДУ, даследуе праблемы правасуддзя па крымінальных справах, судаўладкавання, адвакатуры, ювенальнай юстыцыі.

З’яўлялася адным з аўтараў праекта Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь (1997), Канцэпцыі ювенальнай юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2003) і Канцэпцыі ўдасканалення судовай сістэмы Рэспублікі Беларусь праз развіццё спецыялізацыі судаў (2013); была членам Кваліфікацыйнай камісіі адвакатаў Рэспублікі Беларусь (1993–1997), Навукова-кансультатывых саветаў пры пастаяннай Камісіі па заканадаўстве і дзяржаўным будаўніцтве Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (2000–2008) і Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь (2008–2009).

Выступала ў якасці нацыянальнага эксперта сумесных праектаў ПРААН і ЮНІСЕФ па пытаннях міжнародных стандартаў у сферы правоў чалавека ў крымінальным працэсе (2007–2009), спецыялізацыі правасуддзя па справах непаўналетніх (2012–2013).

Член Навукова-кансультатывых саветаў Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Следчага камітэта Рэспублікі Беларусь, Пастаяннай камісіі па заканадаўстве Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, рэдакцыйнага савета часопіса «Законнасць і правапарадак».

Праходзіла навуковую стажыроўку ў Юрыдычнай школе Дзікенсан (ЗША, 1995), Федэральнай школе дзяржаўнага кіравання Германіі (Брюль, 1997), Інстытуце канстытуцыйнай і прававой палітыкі (Будапешт, 1999), Германскім фондзе міжнароднага прававога супрацоўніцтва (Мюнхен, 2001), Міжнародным інстытуце правоў дзіцяці (Швейцарыя, 2008), Асацыяцыі ўстаноў і школ сістэмы грамадскага кіравання Цэнтральнай і Усходняй Еўропы (Браціслава, 2010), Еўрапейскім судзе па правах чалавека (Страсбург, 2004, 2014).

Узнагароджана Ганаровымі граматамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь (2001), Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (2012), Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2004, 2007), Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь (2011), Рэспубліканскай калегіі адвакатаў (2007), Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь (2012), нагрудным знакам Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «За адзнаку» II ступені (2009), медалём «90 год Пракуратуры Рэспублікі Беларусь» (2012). У 2012 і 2013 гг. студэнтамі была прызнана лепшым выкладчыкам юрыдычнага факультэта БДУ.

Падрыхтавала чатырох кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 190 навуковых прац, апублікаваных у Беларусі, Расіі, ЗША, Польшчы, Харватыі.

Асноўныя працы: Задержание в уголовном процессе Республики Беларусь. Минск, 2011 (у суаўт.); Сокращенное судебное следствие в уголовном процессе Республики Беларусь. Минск, 2013 (у суаўт.); Судоустройство: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. (у суаўт.). Минск, 2010; Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.).

ЗАЙЧЫК Эля Вульфавіч (1905 — пасля 1940)

Нарадзіўся ў 1905 г. у м. Замір’е Мінскай губерні.

Першапачатковую адукацыю атрымаў у Адзінай працоўнай школе № 2 г. Мінска.

Першы кандыдат юрыдычных навук і дацэнт па працоўным праве ў Беларускай дзяржаўнай юрыдычнай інстытуце (1940 г.).

У 1922 г. у ліку першых паступіў на прававое аддзяленне факультэта грамадскіх навук толькі што створанага Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і 7 ліпеня 1925 г. скончыў яго.

З 1928 г. навучаўся ў аспірантуры пры кафедры грамадзянскага права факультэта права і гаспадаркі БДУ. Сярод настаўнікаў былі вядомыя дарэвалюцыйныя прафесары А. У. Гарбуноў, М. О. Грэдзінгер, М. М. Краўчанка, Б. В. Чрэдзін, В. М. Шыраеў, якія займаліся пытаннямі працоўных і звязаных з імі адносін у сферы адміністрацыйнага, грамадзянскага, міжнароднага і крымінальнага права.

15 чэрвеня 1940 г. першым у беларускай гісторыі атрымаў вучоную ступень кандыдата юрыдычных навук па працоўным праве пасля абароны дысртацыі ў Маскоўскім юрыдычным інстытуце па тэме «Скасаванне працоўнага дагавора». У тым жа годзе атрымаў званне дацэнта.

У 1940 г. у першым выпуску «Навуковых запісак» Беларускага дзяржаўнага юрыдычнага інстытута, які выйшаў у Юрыдычным выдавецтве Народнага камісарыята юстыцыі СССР, апублікаваў артыкул «Царскае заканадаўства па пытаннях скасавання працоўнага дагавора».

Пасля 1940 г. лёс Э. В. Зайчыка невядомы.

(Матэрыял падрыхтаваў В. І. Крывой)

ЗДРОК Аксана Мікалаеўна

Нарадзілася 3 ліпеня 1973 г. у Данецку (Украіна).

У 1995 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і паступіла ў аспірантуру БДУ. З 1998 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Выкладае курсы «Грамадзянскі працэс» і «Грамадзянскі працэс замежных краін». Кандыдацкую дысртацыю па тэме «Абарона правоў і інтарэсаў непаўналетніх у грамадзянскім судаводстве» абараніла ў 1999 г.

З 2008 г. працуе ў Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь.

У 2013 г. скончыла факультэт перыпадрыхтоўкі дзяржаўнай службы Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь па спецыяльнасці «Кіраванне персаналам» (кафедра псіхалогіі кіравання). На працягу 2008–2010 гг. прайшла падрыхтоўку ў якасці медыятара ў Германіі і на філасофскім факультэце Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 2010 г. за дзейнасць у галіне развіцця медыяцыі ўзнагароджана вышэйшай юрыдычнай прэміяй «Фемида».

Аўтар каля 110 публікацый па праблемах грамадзянскага працэсу, прававога статусу непаўналетніх, параўнальнага правазнаўства, прымірэнчых працэдур.

Асноўныя працы: Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000, 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданский процесс зарубежных стран: курс лекций. Минск, 2004; Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Гражданский процесс зарубежных стран: учеб. пособие. М., 2005; Понятие и система гражданского процессуального права: конспект лекции. Минск, 2009; Научно-практический комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье. Минск, 2010 (у суаўт.); Примирительные процедуры в цивилистическом процессе: современная теоретическая концепция. Минск, 2013.

ЗЕМЛЯКОЎ Леанід Яўгенавіч

Нарадзіўся 2 верасня 1939 г. у г. Шылка Чыцінскай вобласці (Расія).

Працоўную дзейнасць пачаў з 1958 г. у якасці манцёра на Беларускай чыгунцы. У 1958–1962 гг. служыў у Савецкай арміі. З 1962 па 1966 г. працаваў манцёрам, электраманцёрам, а затым майстрам вытворчага навучання ў ГПТВ-31 будаўнікоў. З 1966 па 1968 г. — на камсамольскай і партыйнай рабоце ў Заводскім раёне г. Мінска. У 1968 г. скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З 1971 г., пасля заканчэння аспірантуры БДУ, працаваў выкладчыкам кафедры гісторыі філасофіі і логікі, інспектарам аддзела выкладання грамадскіх навук Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР.

У 1972 г. абараніў дысертацыю на саісканне вучонай ступені кандыдата філасофскіх навук.

З 1976 г. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры філасофіі Мінскага радыётэхнічнага інстытута. У 1976 г. узначаліў кафедру філасофіі Беларускага інстытута механізацыі сельскай гаспадаркі. У 1981 г. перайшоў на работу ў Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР, дзе працаваў да 1988 г. — спачатку інспектарам, а затым намеснікам начальніка ўпраўлення выкладання грамадскіх навук. З 1988 г. — дацэнт кафедры філасофіі Мінскага радыётэхнічнага інстытута. У 1990 г. прызначаны старшым рэферэнтам Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. З 1993 па 1994 г. —

галоўны спецыяліст сацыяльна-культурнага комплексу Упраўлення справамі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. У 1994–1997 гг. – вядучы, галоўны спецыяліст Сакратарыята Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, саветнік-кансультант Сакратарыята Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. З 1997 г. па сакавік 2003 г. – намеснік загадчыка аддзела Сакратарыята Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь.

З красавіка 2003 г. – прафесар Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, з чэрвеня – загадчык кафедры Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

У 2000 г. абараніў доктарскую дысертацыю на саісканне вучонай ступені доктара палітычных навук па тэме «Дзяржаўна-канфесіянальныя адносіны ў Рэспубліцы Беларусь». З кастрычніка 2005 г. працуе прафесарам кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

Вывучае сучасны стан рэлігій і рэлігійнасці, дзейнасць рэлігійных аб'яднанняў, дзяржаўна-канфесіянальныя адносіны, праблемы правоў чалавека, свабоды сумлення і веравызнання ў Беларусі.

Падрыхтаваў пяць кандыдатаў навук.

Аўтар звыш 230 навуковых і навукова-публіцыстычных прац, у тым ліку чатырох манаграфій, больш за 20 вучэбных дапаможнікаў (у суаўт.).

Асноўныя працы: Беларусь на шляху да свабоды сумлення: манаграфія. Мінск, 1996; Рэлігія і грамадства: манаграфія. Мінск, 1996; Религиозные процессы в Беларуси: проблемы государственного-правового регулирования. Минск, 2001; Республика Беларусь в конфессиональном измерении. Минск, 2004; Идеология и молодежь Беларуси. Минск, 2005; Государственно-конфессиональные отношения в современной Беларуси. Россия, Беларусь, Украина: история, современность, будущее. Минск, 2014.

ІВАНОВА Дзіяна Уладзіміраўна

Нарадзілася 3 ліпеня 1979 г. у Барысаве Мінскай вобласці.

У 2001 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Працоўную дзейнасць пачала ў якасці малодшага навуковага супрацоўніка Інстытута дзяржавы і права НАН Беларусі, дзе потым навучалася ў дзённай аспірантуры.

З 2002 г. працавала выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры агульнаправавых і грамадзянска-прававых дысцыплін Юрыдычнага каледжа БДУ.

У 2005 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Вынаходніцтва як аб'ект прамысловай уласнасці».

З 2007 г. – дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Навуковыя інтарэсы: грамадзянскае права, права інтэлектуальнай уласнасці, прававое рэгуляванне навуковай дзейнасці.

Аўтар звыш 80 прац.

ІГНАЦЕНКА Іларыён Мяфодзьевіч
(1919–2002)

Нарадзіўся 28 снежня 1919 г. у в. Дзімамеркі Лоеўскага (зараз — Брагінскі) раёна Гомельскай вобласці.

Скончыў сярэдняю школу (1935), Клімавіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум (1939), курсы пры Пракуратуры СССР на юрыдычным факультэце Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта (1948), гістарычны факультэт Гомельскага педагагічнага інстытута (1950, экстернат).

З 1939 г. — служба на Ціхаакіянскім флоце. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны (Каспійская і Азоўская флатыліі, Чарнаморскі флот). Вучыўся ў Ваенна-марскім палітычным вучылішчы.

У 1947–1951 гг. — пракурор Гомеля. У 1951–1953 гг. вучыўся ў аспірантуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Борьба за восстановление сельского хозяйства Гомельской губернии», а ў 1964 г. — доктарскую дысертацыю па тэме «Беднейшее крестьянство — союзник пролетариата в борьбе за победу Октябрьской революции в Белоруссии».

У 1953–1958 гг. працаваў на гістарычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (загадчык кафедры гісторыі СССР). У 1955–1956 гг. знаходзіўся ў навукова-педагагічнай камандзіроўцы ў Будапешце (Венгрыя), дзе ўзначальваў кафедру гісторыі СССР Інстытута імя У. І. Леніна. Двойчы выбіраўся сакратаром партыйнага камітэта БДУ.

У 1958–1960 гг. — сакратар Мінскага гаркама КПБ па ідэалагічнай рабоце, у 1961–1964 гг. — дэкан падрыхтоўчага факультэта БДУ, а ў 1964–1965 гг. — дэкан юрыдычнага факультэта БДУ і загадчык кафедры гісторыі дзяржавы і права.

У 1969 г. абраны членам-карэспандэнтам АН БССР.

1969–1975 гг. — дырэктар Інстытута гісторыі АН БССР, 1966–1969 гг. і 1975–1980 гг. — дырэктар Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ.

У 1974 г. абраны акадэмікам АН БССР.

1980–1991 гг. — загадчык сектара, з 1991 г. — галоўны навуковы супрацоўнік, 1995–1997 гг. — дарадчык пры дырэкцыі Інстытута гісторыі АН БССР, з 1997 г. — галоўны навуковы супрацоўнік дадзенага Інстытута.

Прымаў актыўны ўдзел у стварэнні абагульняючых калектыўных прац па гісторыі Беларусі. Ім напісаны адпаведныя раздзелы па гісторыі беларускага народа ў першыя гады савецкай улады для другой часткі «Нарысаў гісторыі Беларусі» і 5-га тома «Гісторыі Беларусі».

Член ЦК КПБ і дэпутат Вярхоўнага Савета Беларускай ССР (1975–1986 гг.), старшыня Мінскага гарадскога праўлення, член прэзідыума Рэспубліканскага і Усесаюзнага таварыства «Веды», уваходзіў у састаў прэзідыума і з’яўляўся кіраўніком секцыі грамадскіх навук Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязей з замежнымі краінамі, быў намеснікам старшыні Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай друж-

бы, уваходзіў у састаў савецкай часткі камісіі гісторыкаў Савецкага Саюза і Чэхаславакіі, выконваў іншыя грамадскія даручэнні.

Узнагароджаны ордэнам Вялікай Айчыннай вайны II ступені, медалём «За абарону Каўказа», Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, іншымі ўзнагародамі.

Падрыхтаваў звыш 60 кандыдатаў і больш за 20 дактароў гістарычных навук. Аўтар звыш 200 навуковых прац.

ІЛЫНА Алена Міхайлаўна

Нарадзілася 18 сакавіка 1981 г. у Мінску.

У 2003 г. з адзнакай скончыла аддзяленне паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2003—2006 гг. — аспірант кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. З 2006 г. — выкладчык, дацэнт кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2007 г. у БДУ абараніла дысертацыю на саісканне вучонай ступені кандыдата палітычных навук па тэме «Фарміраванне і рэалізацыя дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь у сферы інфарматызацыі». У 2010 г. прысвоена вучонае званне дацэнта па спе-

цыяльнасці «Паліталогія».

Стыпендыят Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (таленавітым маладым вучоным 2012 г.).

Чытае дысцыпліны: «Паліталогія», «Інтэграваны модуль “Паліталогія”», «Дзяржаўная палітыка інфарматызацыі ў Рэспубліцы Беларусь» (аўтарскі курс).

Навуковыя інтарэсы: тэорыя і практыка палітычнага працэсу, метадалогія прыкладнога палітычнага аналізу дзяржаўнай палітыкі, дзяржаўная інфармацыйная палітыка, дзяржаўная палітыка інфарматызацыі, інфармацыйнае права, інфармацыйная бяспека.

Аўтар больш за 50 работ навуковага і вучэбна-метадычнага характару.

Асноўныя працы: На шляху да інфармацыйнага грамадства: дзяржаўная палітыка інфарматызацыі ў Рэспубліцы Беларусь: манаграфія. Мінск, 2010; Дзяржаўная палітыка інфарматызацыі ў Рэспубліцы Беларусь / Дзяржаўная палітыка і кіраванне: вучэб. дапаможнік (у суаўт.). Мінск, 2013.

КАЗЕЙ Ірына Міхайлаўна

Нарадзілася 22 лістапада 1958 г. у в. Уладзімірава Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці.

У 1984 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1984 па 1987 г. працавала малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута судовых экспертыз. З 1990 па 1993 г. — вучоны сакратар Інстытута праблем крыміналогіі, крыміналістыкі і судовых экспертыз, затым — дацэнт кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін Акадэміі кіравання пры

СМ Рэспублікі Беларусь, а з 1994 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Станаўленне і развіццё грамадзянскага працэсуальнага права Беларускай ССР (1917—1937 гг.)» абараніла ў 1990 г. у БДУ.

Адзін з вядучых спецыялістаў у галіне грамадзянскага працэсу. Чытае курс «Грамадзянскі працэс», спецкурс «Адвакат у грамадзянскім працэсе».

Навуковыя інтарэсы: праблемы грамадзянскага судаводства, даказальнае права; загаднае судаводства, адвакацкая дзейнасць, прававое становішча адваката-прадстаўніка ў грамадзянскім працэсе.

Асноўныя працы: Комментарий к Хозяйственному процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000 і 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002 і 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному процессу. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: науч.-практ. коммент. Минск, 2006 (у суаўт.).

КАЗЛОЎ Міхаіл Кандратавіч

Нарадзіўся 20 снежня 1936 г. у в. Смолькі Касцюковіцкага раёна Магілёўскай вобласці.

У 1967 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля працаваў памочнікам пракурора Уздзенскага раёна Мінскай вобласці. У 1970—1973 гг. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1973 па 2014 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт гэтай жа кафедры. З 1980 па 1997 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта БДУ. У 1974 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Ахова здароўя — функцыя сацыялістычнай дзяржавы».

Акрамя вучэбнай і навуковай работы займаўся актыўнай грамадскай дзейнасцю: быў сакратаром партыйнага бюро юрыдычнага факультэта, намеснікам сакратара парткама ўніверсітэта, дэпутатам райсавета. Узначальваў камісію па законнасці і ахове грамадскага парадку Кастрычніцкага раёна Савета дэпутатаў г. Мінска.

Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, знакам «Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь».

Аўтар звыш 50 навуковых прац па тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

КАЛІНІН Сяргей Артуравіч

Нарадзіўся 7 лістапада 1974 г. у г. Гарадок Віцебскай вобласці.

У 1996 г. скончыў з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1996 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2001 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Праблемы рэформы сістэмы права Рэспублікі Беларусь».

З 2003 г. — дацэнт, з 2008 г. — загадчык кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права.

Чытае курсы лекцый па агульнай тэорыі права, гісторыі палітычных і прававых вучэнняў, філасофіі права, сучасных праблемах гісторыі і метадалогіі юрыдычнай навукі, праблемах тэорыі дзяржавы і права (практыка-арыентаваны курс).

Стыпендыят Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітых маладых вучоных (2009).

З’яўляецца членам Навукова-кансультатыўнага савета Парламенцкага Сходу Саюза Беларусі і Расіі, Навукова-кансультатыўнага савета пры Нацыянальным цэнтры прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Вучонага савета Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь. Член Саюза юрыстаў Рэспублікі Беларусь. Намеснік старшыні арганізацыйнага камітэта штогадовай Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды. Намеснік старшыні журы Рэспубліканскай алімпіяды па вучэбным прадмеце «Грамадазнаўства».

Адзін з ініцыятараў і арганізатараў Міжнародных навукова-практычных канферэнцый «Праблемы гісторыі дзяржавы і права Беларусі», прысвечанай 90-годдзю з дня нараджэння прафесара Я. А. Юхо (2011), «Аktуальныя пытанні ўдасканалення прававой сістэмы на сучасным этапе», прысвечанай 90-годдзю прафесара С. Р. Драбязкі, і юбілейных выданняў: «Памяць і слава: Юхо Іосіф Аляксандравіч. Да 90-годдзя з дня нараджэння» (Мінск, 2011) і «Степан Григорьевич Дробязко. К 90-летию» (Минск, 2013).

Вучэбная і навуковая дзейнасць адзначана Падзякай Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2015), Ганаровымі граматамі БДУ (2006, 2011, 2014), Падзякамі міністра юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2004, 2006, 2010), Граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (2010), Граматай Саюза юрыстаў Рэспублікі Беларусь (2008), Ганаровымі граматамі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2006, 2008), Ганаровай граматай Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь (2010), Падзякай Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь (2013), Падзякай дырэктара Нацыянальнага цэнтра прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь (2014).

Навуковыя інтарэсы: метадалагічныя праблемы сучаснай юрыдычнай навукі; узаемадзеянне юрыдычнай навукі і іншых сістэм пазнання, трансфармацыя і гістарычнае развіццё дзяржаўнасці, цывілізацыйнае вымярэнне дзяржавы і права, крыніцы права, сістэмнасць у праве, сістэматызацыя, удасканаленне і трансфармацыя права і заканадаўства, рэлігія і права, права і светапогляд, хрысціянская палітыка-прававая дактрына; антрапалага-аксіялагічнае вымярэнне права.

Падрыхтаваў двух кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 180 навуковых публікацый.

Асноўныя працы: Общая теория права: пособие. Минск, 2013; Общая теория права: пособие. Минск, 2014.

КАЛІНІНА Эльза Аляксееўна

Нарадзілася ў 1927 г. у Ташкенце (Узбекістан).

У 1948 г. скончыла з адзнакай Ташкенцкі юрыдычны інстытут і паступіла ў аспірантуру. У 1951 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прынцып раўнапраўя нацый у савецкай федэрацыі».

Працавала ў Ташкенцкім юрыдычным інстытуце на пасадзе старшага выкладчыка тэорыі дзяржавы і права. У 1958 г. пераведзена на працу ў новасібірскі філіял Усесаюзнага юрыдычнага завочнага інстытута. З 1965 г. перайшла ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, дзе працавала на пасадах старшага выкладчыка, дацэнта юрыдычнага факультэта.

За гады працы выкладала асновы права на гістарычным і філасофскім факультэтах БДУ, гісторыю дзяржавы і права замежных краін у Калінінградскім універсітэце (РСФСР). З'яўлялася членам Савецкай асацыяцыі палітычных навук, удзельнічала ва ўсесаюзных нарадах гісторыкаў права.

Аўтар звыш 90 выданняў па праблемах тэорыі і гісторыі права.

КАЛЯДКА Іван Мікалаевіч

Нарадзіўся 12 студзеня 1952 г. у в. Казловічы Слуцкага раёна Мінскай вобласці.

У 1974 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а затым аспірантуру. З 1977 г. — выкладчык, дацэнт, з 1994 г. — загадчык кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Судаводства па скаргах на пастановы па справах аб адміністрацыйных правапарушэннях» абараніў у 1986 г. у БДУ.

Чытае курс «Грамадзянскі працэс», раней і спецкурсы «Трацейскія суды», «Актуальныя праблемы грамадзянскага і гаспадарчага працэсу», а цяпер «Выканаўчае вядзенне», «Асаблівасці разгляду ў судах спраў, вынікаючых з публічна-прававых адносін».

Асноўныя навуковыя інтарэсы: праблемы відаў правасуддзя, відаў судаводства, судзебнага кантролю за адміністрацыйнымі актамі, выканаўчага судаводства, форм перагляду судовых пастановаў, кадыфікацыі грамадзянскага працэсуальнага, гаспадарчага працэсуальнага і арбітражнага заканадаўства.

З'яўляўся членам аўтарскага калектыву і парламенцкай камісіі па распрацоўцы праекта новага ГПК Рэспублікі Беларусь (1992—1993), рабочай камісіі па праекце ГПК Рэспублікі Беларусь (1997—1998), рабочай камісіі па падрыхтоўцы новай рэдакцыі Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса, членам Кваліфікацыйнай камісіі па адвакацкай дзейнасці Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (1997—2001), членам Навукова-кансультатыўных саветаў пры Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь, пры Канстытуцый-

ным Судзе Рэспублікі Беларусь, пры Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь. Член Навукова-кансультацыйнага савета Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, член камісіі па ліцэнзаванні паслуг юрыстаў Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, арбітр Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палаце, член рэдакцыйнай калегіі часопісаў «Юстыцыя Беларусі» і «Промышленно-торговое право».

Мае ўзнагароды: званні «Ганаровы работнік гаспадарчага суда» (2005), «Ганаровы работнік юстыцыі Беларусі» (2005), нагрудны знак Міністэрства адукацыі «Выдатнік адукацыі» (2007), нагрудны знак Міністэрства юстыцыі «За адзнаку» II ступені (2009), ганаровае званне «Заслуженный работник Белорусского государственного университета» (2014).

Падрыхтаваў сем кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 150 навуковых і метадычных прац па розных праблемах грамадзянскага і гаспадарчага працэсуальнага права. Суаўтар і рэдактар падручніка па грамадзянскім працэсе, практыкумаў па грамадзянскім і гаспадарчым працэсе, навукова-практычных каментарыяў Грамадзянскага і Гаспадарчага працэсуальных кодэксаў Рэспублікі Беларусь.

Асноўныя працы: Гражданский процесс БССР: в 4 ч. Минск, 1979–1982 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989 (у суаўт.); Комментарий к Хозяйственному процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000 і 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002 і 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному процессу. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: науч.-практ. коммент. Минск, 2006 (у суаўт.); Проверка судебных постановлений в гражданском процессе стран ЕС и СНГ: монография. 2-е изд., перераб. и доп. М., 2012 (у суаўт.).

КАМЯНКОЎ Віктар Сяргеевіч

Нарадзіўся ў 1956 г. у Магілёўскай вобласці.

У 1978 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Прафесіянальную дзейнасць пачаў стажорам у пракуратуры Кастрычніцкага раёна г. Магілёва. З 1979 па 1983 г. — памочнік пракурора Кастрычніцкага раёна г. Магілёва, намеснік пракурора Ленінскага раёна г. Магілёва. З 1983 па 1987 г. — старшы памочнік пракурора Магілёўскай вобласці, а з 1987 па 1992 г. — намеснік начальніка і начальнік аддзела па нагляду за разглядам грамадзянскіх спраў у органах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

У 1990 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па грамадзянскім працэсе. У 2004 г. за доктарскую дысертацыю па тэме «Правовые гарантии защиты интересов юридических лиц и граждан в хозяйственном (арбитражном) про-

цессе» яму прысуджана вучоная ступень доктара юрыдычных навук і прысвоена вучонае званне прафесара.

З 1993 г. працуе ў Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь на пасадзе намесніка старшыні, затым — першага намесніка старшыні. У 2001 г. прызначаны на пасаду старшыні Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь. З 2004 г. узначальвае кафедру фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці юрыдычнага факультэта БДУ.

Адзін з распрацоўшчыкаў мадэльных Грамадзянскага кодэкса краін СНД і Закона аб банкруцтве, шэрагу важнейшых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь: Канцэпцыі судова-прававой рэформы, Грамадзянскага кодэкса, Гаспадарчага працэсуальнага кодэкса, Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса, законаў «Аб судаўладкаванні і статусе суддзяў», «Аб эканамічнай неплацежаздольнасці (банкруцтве)», «Аб медыяцыі», «Аб трацейскіх судах», «Аб фізічнай культуры і спорце», а таксама шматлікіх праектаў дэкрэтаў і ўказаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, пастановаў Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, пастановаў Пленума Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь.

Ініцыятар такіх вучэбных дысцыплін і навуковых напрамкаў, як: асабліваасці разгляду спраў аб эканамічнай неплацежаздольнасці (банкруцтве), спартыўнае права, энергетычнае права, альтэрнатыўнае ўрэгуляванне спрэчак (медыяцыя, перагаворы, трацейскія суды і г. д.).

Надае вялікае значэнне міжнароднаму супрацоўніцтву. Па яго ініцыятыве арганізаваны шэраг міжнародных канферэнцый, семінараў, мерапрыемстваў і сустрэч па розных напрамках. У 2004 і 2008 гг. двойчы абіраўся старшынёй Савета старшын вышэйшых арбітражных, гаспадарчых, эканамічных і іншых судов краін СНД, якія вырашаюць справы па спрэчках у сферы эканомікі.

З'яўляўся старшынёй рэдакцыйнага савета часопіса «Веснік Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь», старшынёй навукова-кансультатывага савета пры Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь, членам Пленума Эканамічнага Суда СНД і Прававога кансультатывага Савета СНД. З 2008 па 2014 г. быў старшынёй Беларускай федэрацыі баскетбола і членам прававой камісіі Міжнароднай федэрацыі баскетбола. Старшыня юрыдычнай камісіі Нацыянальнага алімпійскага камітэта Рэспублікі Беларусь.

З'яўляецца старшынёй грамадскага аб'яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў», намеснік старшыні Міжнароднага саюза юрыстаў (Масква).

Аўтар вялікай колькасці вучэбна-метадычных дапаможнікаў, манаграфій, слоўнікаў, артыкулаў і іншых публікацый па пытаннях грамадзянскага і гаспадарчага працэсу, грамадзянскага права, банкруцтва, спартыўнага права, падатковага права і інш. Суаўтар выдання «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т.

Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1994), мае вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі (1998), узнагароджаны ордэнам Пашаны (2002), шматлікімі граматамі і іншымі адзнакамі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, Выканаўчага Камітэта СНД, Эканамічнага Суда СНД, Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь, Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь і іншых ведамстваў.

Асноўныя працы: Хозяйственный, Арбитражные процессуальные кодексы Беларуси, России, Украины (сравнительный анализ): монография. Минск,

1999; Основные положения нового Хозяйственного процессуального кодекса Республики Беларусь: монография. Минск, 1999; Защита интересов юридических лиц и граждан в хозяйственном (арбитражном) процессе: монография. Минск, 2001; Прокурор в гражданском и хозяйственном процессе — одна из гарантий защиты прав и законных интересов (сравнительный анализ): монография. Минск, 2001; Справочник по хозяйственному процессу. Минск, 2001; Экономика и правосудие: вопросы теории и практики. Минск, 2006; Хозяйственный договор: общие положения. Минск, 2007; Финансовое право Республики Беларусь: учеб.-метод. комплекс. Минск, 2008 (у суаўт.); Банковское право: учеб.-метод. комплекс. Минск, 2008 (у суаўт.); Гражданское и хозяйственное законодательство с обзором судебной практики. Справочник руководителя ООО, ОДО, ЧУП: в 3 кн. Минск, 2010; Проблемные вопросы в регулировании хозяйственного процесса в Республике Беларусь: производств.-практ. издание. Минск, 2010; Посредничество (медиация) в хозяйственных судах Республики Беларусь. Минск, 2011; Спортивное право. Минск, 2011.

КАНАПЛІН Мікалай Аляксандравіч (1890—1955)

Нарадзіўся ў 1890 г. у г. Тукум Курляндскай губерні.

Будучы ў эміграцыі ў ЗША, вучыўся ў юрыдычна-эканамічным каледжы Нью-Ёрка, дзе атрымаў вышэйшую адукацыю (1913). У 1917—1918 гг., рыхтуючыся да дзяржаўных экзаменаў за курс навук па юрыдычным факультэце ў якасці экстэрна, слухаў некаторыя юрыдычныя дысцыпліны ў Кіеўскім універсітэце.

З 1920 па 1922 г. кіраваў Губернскай партыйнай школай у Віцебску. У 1922 г. камандзіраваны ў Інстытут чырвонай прафесуры, але ў сувязі з арганізацыяй Пракуратуры залічаны туды на працу. У 1923—1924 гг. вёў курс палітычнай эканоміі ў Віцебскім педагагічным інстытуце. У 1925 г. прыняты ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт у якасці асістэнта па кафедры крымінальнага права. У 1928 г. зацверджаны дацэнтам кафедры дзяржаўнага права БДУ. У тым жа годзе прыступіў да абавязкаў намесніка дэкана факультэта права і гаспадаркі БДУ. Загадваў кафедрай савецкага дзяржаўнага права (1927—1937). Пасля Вялікай Айчыннай вайны працаваў прафесарам у Рыжскім універсітэце.

Навуковыя даследаванні прысвечаны савецкаму дзяржаўнаму праву. У 1931 г. выдадзена манаграфія «Выбары там і тут» (у суаўт.).

КАНДРАТОВІЧ Наталля Міхайлаўна

Нарадзілася 1 студзеня 1967 г. у г. Заслаўе Мінскага раёна.

У 1989 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт БДУ і паступіла ў аспірантуру пры Інстытуце філасофіі і права АН БССР. З 1994 г. — выкладчык, з 1995 г. — старшы выкладчык, з 1998 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1995 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Суб'екты заканатворчага працэсу».

Выкладае дысцыпліну «Канстытуцыйнае права замежных краін». Займаецца навуковымі даследаваннямі ў галіне нацыянальнага канстытуцыйнага права, канстытуцыйнага (дзяржаўнага) права замежных краін, параўнальнага правазнаўства. Узнагароджана граматамі БДУ і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 120 публікацый па праблемах канстытуцыйнага права. Суаўтар выдання «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т.

Асноўныя працы: Конституционное право зарубежных стран: учебник. Минск, 2006; Конституционное право зарубежных стран: ответы на экзаменационные вопросы: учеб. пособие. 5-е изд., перераб. и доп. Минск, 2013; Сравнительное конституционное право: ответы на экзаменационные вопросы: учеб. пособие. Минск, 2009 (у суаўт.); Конституционное право зарубежных стран: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.).

КАРАВАЙ Аляксандр Васільевіч

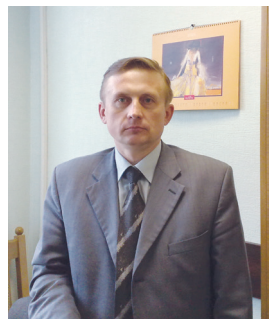
Нарадзіўся 21 мая 1967 г. у Капыльскім раёне Мінскай вобласці.

У 1991 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1991 г. працуе выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1996 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Дагавор кантрактацыі ва ўмовах рынку».

Аўтар каля 100 публікацый.

Асноўныя працы: Действие гражданско-правовых норм во времени. Минск, 1999; Гражданское право: учебник: в 2 ч. Ч. 2. Минск, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2003 (у суаўт.); Основы права: учебник. Минск, 2004 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Кн. 2, 3. Минск, 2005, 2006 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2008, 2010 (у суаўт.).

КАРАТКЕВІЧ Марыя Паўлаўна

Нарадзілася 2 мая 1981 г. у Гомелі.

У 2003 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны, дзе пасля працавала юрысконсультам і па сумяшчальніцтве асістэнтам кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін юрыдычнага факультэта.

Навучалася ў аспірантуры на кафедры грамадзянскага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З 2007 г. працуе выкладчыкам кафедры грамадзянскага і гаспадарчага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

У 2008 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Заклучэнне і спыненне шлюбу з замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь».

З верасня 2009 г. працуе па сумяшчальніцтве старшым выкладчыкам, затым дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

КАРПОВІЧ Наталля Аляксандраўна

Нарадзілася 20 сакавіка 1967 г. у в. Дакудава Лідскага раёна Гродзенскай вобласці.

У 1989 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а ў 1992 г. — аспірантуру НАН Беларусі. З 2005 г. працуе дацэнтам, прафесарам кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2000 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Рэалізацыя экалагічнай функцыі дзяржавы ў заканадаўчай дзейнасці Парламента Рэспублікі Беларусь» у савеце па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый пры Інстытуце філасофіі і права НАН Беларусі. У 2012 г. абараніла доктарскую дысертацыю па тэме «Тэарэтычныя праблемы рэалізацыі экалагічнай функцыі дзяржавы» ў савеце па абароне дысертацый пры Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь.

Выкладае вучэбныя курсы экалагічнага права, прыродарэсурснага права. Узнагароджана медалём «За працоўныя заслугі».

Аўтар звыш 90 навуковых і вучэбна-метадычных прац.

Асноўныя працы: Экологическая функция государства: в 2 ч. Минск, 2011; Правовое регулирование хозяйственной деятельности: учебник. Минск, 2004 (у суаўт.).

КАСТРОЎ Альберт Іванавіч (1935–2011)

Нарадзіўся 26 красавіка 1935 г. у г. Іванава (Расія).

У 1958 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1958 па 1961 г. працаваў у органах КДБ БССР. З 1961 г. — старшы тэхнік праблемнай лабараторыі БДУ. У 1963–1965 гг. — лабарант, загадчык крыміналістычнай лабараторыі. З 1965 па 2000 г. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ.

У 1972 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Праверка паказанняў сведак на папярэднім следстве».

Аўтар звыш 50 навуковых прац.

Асноўныя працы: Судебная фотография: учеб. пособие. Минск, 1971 (у суаўт.); Практикум по следственной тактике. Минск, 1978 (у суаўт.); Расследование приписок. Минск, 1988; Расследование самогонварения. Минск, 1988 (у суаўт.); Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.).

КІВЕЛЬ Уладзімір Мікалаевіч

Нарадзіўся 14 кастрычніка 1961 г. у Днепрадзяржынску Днепропетровської вобласці (Україна).

У 1988 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1992 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Сёння працуе прафесарам кафедры дзяржаўна-правовых дысцыплін у прыватным Інстытуце кіравання і прадпрымальніцтва.

У 1997 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Праблемы абароны канстытуцыйных правоў чалавека і грамадзяніна (па матэрыялах Рэспублікі Беларусь)» у БДУ.

Мае каля 80 публікацый па канстытуцыйным праве.

Асноўныя працы: Конституционные права личности и их защита: монография. Минск, 2005; Конституционное право Республики Беларусь: учеб. пособие. Минск, 2007; Правотворческий процесс в Республике Беларусь. Минск, 2008; Конституционное право Республики Беларусь. Минск, 2012; Теоретические основы правового статуса личности в Республике Беларусь. Минск, 2014.

КІЧЫГІНА Кацярына Васільеўна (1923–2002)

Нарадзілася 22 чэрвеня 1923 г. у г. Бялебеі (Башкірыя, Расія).

У 1949 г. скончыла Юрыдычны інстытут у г. Свядлоўску. З 1949 па 1957 г. працавала членам, намеснікам старшыні Новасібірскага транспартнага суда. З 1957 па 1958 г. выконвала абавязкі старшага рэвізора Міністэрства юстыцыі БССР, потым народнага суддзі Ленінскага раёна г. Мінска. У 1961 г. скончыла аспірантуру пры АН БССР. У 1961–1993 гг. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1993 г. працавала дацэнтам, пра-

фесарам кафедры крымінальнага права і працэсу Беларускага недзяржаўнага інстытута правазнаўства.

Кандыдацкую дысертацию па тэме «Крымінальная адказнасць за парушэнне правілаў бяспекі руху і эксплуатацыі аўтамотатранспарту або гарадскога электратранспарту» абараніла ў Інстытуце дзяржавы і права АН СССР.

Даследавала пытанні крымінальнай адказнасці за злачынствы супраць бяспекі руху і эксплуатацыі транспарту.

У 1964 г. выбіралася дэпутатам Ленінскага раённага Савета дэпутатаў працоўных.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны II ступені і медалямі.

Аўтар звыш 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Ответственность за нарушение безопасности движения городского транспорта. М., 1966; Уголовное право БССР. Общая и Особенная части. Минск, 1971, 1973, 1978 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к УК БССР. Минск, 1979 (у суаўт.); Исправительно-трудовое право БССР. Минск, 1987 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к УК БССР. Минск, 1989 (у суаўт.); Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997 (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.).

КІШКЕВІЧ Адам Данілавіч (1952–2015)

Нарадзіўся 25 лютага 1952 г. у в. Любачын Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1979 г. скончыў гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1979 г. працаваў у БДУ старшым лабарантам, выкладчыкам, дацэнтам (з 1994 г.).

У 1987 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Узрост творчай актыўнасці і ініцыятывы працуючых у кіраўніцтве прадпрыемстваў» (на матэрыялах прамысловых прадпрыемстваў БССР).

У 1995 г. скончыў юрыдычны факультэт БДУ, працаваў на кафедры канстытуцыйнага права да 2002 г. У 2002 г. прысвоена вучонае званне дацэнта па спецыяльнасці «Права». З 2002 па 2015 г. працаваў на кафедры эканамічнага і фінансавага права прыватнай установы адукацыі «БІП – інстытут правазнаўства».

Аўтар 40 навуковых прац.

Асноўныя працы: Конституционные основы формирования финансовой базы социального государства. Минск, 2000; Финансовое право (Общая часть). Минск, 2011 (у суаўт.); Налоговые споры: проблемы определения подведомственности. Минск, 2013 (у суаўт.); Соотношение «формы», «метода» «мониторинга» и «надзора» в контрольной деятельности: теоретический аспект. Минск, 2014 (у суаўт.).

Нарадзіўся 5 жніўня 1933 г. у в. Лаўрыновічы Зэльвенскага раёна Гродзенскай вобласці.

У 1958 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1959 г. працаваў выкладчыкам, дацэнтам, загадчыкам кафедры канстытуцыйнага права, намеснікам дэкана юрыдычнага факультэта БДУ. З 2001 г. — прафесар кафедры канстытуцыйнага права.

У 1968 г. абараніў кандыдацкую дысертацию ў Харкаўскім юрыдычным інстытуце па тэме «Адміністрацыйна-прававая дзейнасць выканкамаў раённых Саветаў дэпутатаў працоўных БССР».

Даследаваў пытанні прававога статусу мясцовых органаў кіравання, адміністрацыйнай адказнасці, сутнасць адміністрацыйнага права і яго суб'ектаў.

Чытае курсы «Адміністрацыйнае права» і «Адміністрацыйна-дэліктнае права».

Член Савета юрыдычнага факультэта, член рабочай групы па падрыхтоўцы Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях і Працэсуальна-выканаўчага кодэкса Рэспублікі Беларусь, старшыня Савета ветэранаў вайны і працы юрыдычнага факультэта БДУ.

Неаднаразова ўзнагароджваўся Ганаровымі граматамі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і іншых рэспубліканскіх дзяржаўных органаў, у 2008 г. атрымаў знак «Выдатнік адукацыі».

Падрыхтаваў пяць кандыдатаў навук.

Аўтар звыш 100 навуковых прац.

Асноўныя працы: Адміністрацыйныя паўнамоцтвы сельскага Савета дэпутатаў працоўных. Мінск, 1974; Административная ответственность несовершеннолетних. Минск, 1985; Административное право и государственное управление в Республике Беларусь. Минск, 2001; Курс административного права Республики Беларусь. Минск, 2002; Механізм дзяржаўнага кіравання ў Рэспубліцы Беларусь: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2002; Административно-деликтное право. Общая часть. Минск, 2004; Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Минск, 2004 (у суаўт.); Административно-правовое принуждение. Минск, 2005; Курс административного права Республики Беларусь. 2-е изд., исправ. и доп. Минск, 2006; Административное право. Часть 1: Управленческое право. Минск, 2008; Административно-деликтные нормы и их реализация. Минск, 2009; Административное право. Часть 2: Административно-деликтное право. Общая часть. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 2009; Административное право. Часть 2: Административно-деликтное право. Особенная часть: учеб. пособие. Минск, 2010 (у суаўт.); Административное право. Часть 1: Управленческое право. Минск, 2013; Административное право. Часть 3: Процессуально-исполнительное право. Минск, 2013; Административная ответственность за правонарушения против порядка управления: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.); Административное право: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.).

КРАЎЧАНКА Мікалай Мікалаевіч (1880—1955)

Нарадзіўся 30 кастрычніка 1880 г. у Магілёве. Дваранін.

У 1899 г. паступіў у Новарасійскі ўніверсітэт (г. Адэса) і вучыўся адначасова на двух факультэтах: юрыдычным і гісторыка-філалагічным. У 1903 г. скончыў універсітэт з дыпламам I ступені і залатым медалём за дыпломнае сачыненне «Замежнікі ў Расіі. Гісторыка-дагматычнае даследаванне». Быў пакінуты для падрыхтоўкі прафесарскага звання.

У 1907 г. здаў магістарскі экзамен і быў прыняты прыват-дацэнтам таго ж універсітэта, дзе чытаў курс «Гісторыя палітычных вучэнняў новага часу».

У 1908—1911 гг. знаходзіўся ў замежнай навуковай камандзіроўцы і вывучаў права ў Парыжы, Берліне, Берне і Базелі. У 1912 г. перайшоў у Томскі ўніверсітэт, дзе 28 красавіка 1913 г. абараніў магістарскую дысертацыю па тэме «Идея международной регламентации фабричного труда в ее историческом развитии до Берлинской конференции 1890 г.». Выкладаў там спачатку ў якасці прыват-дацэнта, а потым прафесара.

Валодаў латынню, грэчаскай, нямецкай і французскай мовамі.

Да рэвалюцыі быў узнагароджаны ордэнам Святой Ганны III ступені (1915), медалём 300-годдзя валадарання Дома Раманавых (1913). Чын па табелі аб рангах — стацкі саветнік (1913).

У 1916 г. быў прыняты на кафедру міжнароднага права ў Казанскі ўніверсітэт, а ў 1923 г. пераведзены на такую ж кафедру ў Саратаўскі ўніверсітэт.

З 1923 па 1930 г. — прафесар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе чытаў курсы міжнароднага права і звязаных з ім дысцыплін, а таксама займаўся працоўным правам.

Першы выкладчык міжнароднага і працоўнага права на факультэце грамадскіх навук і факультэце права і гаспадаркі БДУ (1923—1930).

У навуковых даследаваннях спецыялізаваўся па пытаннях міжнароднага права ў шматлікіх яго напрамках, а таксама па параўнальна-юрыдычным аналізе заканадаўства замежных краін і РСФСР (СССР).

Асноўныя працы: О международных следственных комиссиях. Одесса, 1904; Договор о третейском разбирательстве между Россией, Швецией и Норвегией. СПб, 1905; Идея международной регламентации фабричного труда в ее историческом развитии до Берлинской конференции 1890 г. Томск, 1913; Краткая энциклопедия по международному праву. Саратов, 1923; Пути решения рабочего вопроса и проблемы охраны труда в капиталистической Европе // Труды БГУ. 1928. № 21. С. 97—121.

(Матэрыял падрыхтаваў В. І. Крывой)

КРУГЛОВА Галіна Анатольеўна

Нарадзілася 3 чэрвеня 1960 г. у в. Запруддзе Віцебскага раёна.

У 1982 г. з адзнакай скончыла філасофскае аддзяленне гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У гэтым жа годзе была залічана на пасаду стажора-выкладчыка кафедры марксісцка-ленінскай філасофіі БДУ. З 1983 па 1986 г. навучалася ў аспірантуры БДУ. З лістапада 1986 г. працуе на кафедры паліталогіі БДУ. У 1987 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Крытыка рэлігійна-ідэалістычных канцэпцый узаемадзеяння грамад-

ства і прыроды». У 1991 г. прысвоена вучонае званне дацэнта. У верасні 2008 г. абараніла доктарскую дысертацыю па тэме «Хрысціянская глабалістыка: генезіс і асноўныя канцэпцыі» ў Ленінградскім дзяржаўным універсітэце (г. Пушкін, Расія).

Спецыялізуецца ў галіне паліталогіі, глабалістыкі, рэлігіязнаўства, футуралогіі. Чытае курсы лекцый па паліталогіі, палітычнай глабалістыцы, канфесіянальнай палітыцы, дзяржаўнай палітыцы і кіраванні, грамадскай палітыцы і г. д.

Аўтар звыш 150 навуковых прац, у тым ліку шасці манаграфій, чатырох вучэбных дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Сацыяльна-палітычныя аспекты глабальных праблем сучаснасці і іх месца ў хрысціянстве. Мінск, 2003; Хрысціянская глабалістыка: генезіс і асноўныя канцэпцыі. Мінск, 2007; Хрысціянская глабалістыка. Мінск, 2008; Паліталогія : вучэб. дапаможнік. Мінск, 1997, 2009, 2013.

КУЗНЯЦОВА Іна Аляксандраўна

Нарадзілася 11 верасня 1974 г. у г. Маладзечна Мінскай вобласці.

У 1997 г. скончыла аддзяленне паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ, у 2000 г. — аспірантуру.

Абараніла дысертацыю па тэме «Электаральныя паводзіны ў палітычнай сістэме грамадства: параўнальны аналіз». Мае вучоную ступень кандыдата палітычных навук. З 2007 г. працуе на кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

Навуковыя інтарэсы: тэорыя падзелу ўладаў, парламентарызм, парламенцкія працэдуры, тэорыя прыняцця палітычных рашэнняў, праблемы парушэння правоў чалавека ў кантэксце барацьбы з тэрарызмам, палітычнае насілле і тэрарызм.

Чытае дысцыпліны: «ІМ Паліталогія», спецкурс «Парламенцкія працэдуры». Апублікавала больш за 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Основы идеологии белорусского государства: конспект лекций. Минск, 2008 (у суаўт.); Государственная политика и управление в Республике Беларусь: пособие. Минск, 2010; Основы идеологии белорусского государства: конспект лекций. Минск, 2012 (у суаўт.).

КУЗЬМІЧ Ірына Пятроўна

Нарадзілася 23 сакавіка 1970 г. у г. Таліне (Эстонія).

У 1993 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ. З 1993 па 1997 г. працавала вядучым спецыялістам аддзела экалагічнага заканадаўства Беларускага інстытута дзяржаўнага будаўніцтва і заканадаўства. З 1997 па 1999 г. — малодшы навуковы супрацоўнік аддзела сельскагаспадарчага і экалагічнага

права Інстытута філасофіі і права НАН Беларусі, з 1999 па 2008 г. — малодшы навуковы супрацоўнік (1999), навуковы супрацоўнік (2000), старшы навуковы супрацоўнік (2003) Інстытута дзяржавы і права НАН Беларусі. Скончыла аспірантуру Інстытута дзяржавы і права НАН Беларусі і ў 2002 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Сельскагаспадарчы вытворчы кааператыў як арганізацыйна-прававая форма вядзення сельскагаспадарчай вытворчасці».

Чытае курс «Аграрнае права», спецкурс «Правое рэгуляванне знешнеэканамічнай дзейнасці ў сферы аграпрамысловай вытворчасці». Займаецца даследаваннем праблем у галіне аграрнага, экалагічнага і зямельнага права.

Аўтар звыш 70 навуковых прац.

Асноўныя працы: Аграрнае право Республики Беларусь: курс лекций. Общая часть. Минск, 2003 (у суаўт.); Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Минск, 2004 (у суаўт.); Правовые проблемы обеспечения устойчивого развития сельских территорий и эффективного функционирования агропромышленного комплекса. Минск, 2013; Садоводческие товарищества: науч.- практ. коммент. к Положению о садоводческом товариществе, утв. Указом Президента Респ. Беларусь от 28 янв. 2008 г. № 50 «О мерах по упорядочению деятельности садоводческих товариществ». Минск, 2014.

КУРЫЛЁВА Вольга Сяргееўна

Нарадзілася 23 ліпеня 1953 г. у Загорску (Расія).

У 1975 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала адвакатам Мінаблкалегіі адвакатаў (1975—1981), навуковым супрацоўнікам АН БССР (1981—1988), выкладчыкам Інстытута павышэння кваліфікацыі Міністэрства гандлю СССР (1988—1990).

У 1986 г. ва Усесаюзным юрыдычным завочным інстытуце (Масква) абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Судовая практыка і ўдасканаленне працоўнага заканадаўства». У вобласці псіхалогіі ў выніку перападрыхтоўкі (2011) прысвоена кваліфікацыя «Псіхалаг. Выкладчык псіхалогіі».

З 1990 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1994 па 2006 г. займалася юрыдычнай практыкай у статусе юрыста-гаспадарніка. Адзін з вядучых спецыялістаў у галіне працоўнага права.

З’яўлялася членам Навукова-кансультатыўнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, членам Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь, пазаштатным арбітрам Рэспубліканскага працоўнага арбітражу. Член рэдакцыйнага савета навукова-практычнага часопіса «Працоўнае і сацыяльнае права», прымірыцель Між-

народнага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палаче, куратар «Юрыдычнай клінікі» юрыдычнага факультэта БДУ.

Мае падзякі і граматы Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 50 навуковых прац, у тым ліку прысвечаных пытанням калізій і прабелаў у працоўным праве.

Асноўныя працы: Судебная практика и совершенствование трудового законодательства. Минск, 1989; Кодекс законов о труде Республики Беларусь. Постатейный комментарий. Минск, 1993 (у суаўт.); Трудовое право: учебник. Минск, 1997 (у суаўт., перавыданні: 2002, 2004, 2006, 2010, 2011); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2014); Трудовое право и право социального обеспечения. Минск, 2007 (у суаўт.); Комментарий новелл Трудового кодекса Республики Беларусь. Минск, 2008 (у суаўт.); Трудовое право: практикум. Минск, 2008 (у суаўт.); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2009 (у суаўт.); Курс трудового права. Общая часть. Минск, 2010 (у суаўт.); Курс трудового права. Особенная часть. Кн. 1: Индивидуальное трудовое право: в 3 т. Минск, 2014. Т. 1, 2 (у суаўт.).

КУРЫЛЁЎ Сяргей Васільевіч (1919–1968)

Нарадзіўся ў 1919 г. у Загорску (Расія).

Пасля заканчэння сярэдняй школы ў 1937 г. пачаў сваю працоўную дзейнасць у якасці тапографа, з 1939 г. служыў у Савецкай арміі.

У 1949 г. скончыў Маскоўскі юрыдычны інстытут Пракуратуры СССР. Працаваў адвакатам у Маскоўскай абласной калегіі адвакатаў. У 1953 г. скончыў аспірантуру па грамадзянскім працэсе ў Маскоўскім юрыдычным інстытуце, абараніў кандыдацкую дысертацыю па праблемах тлумачэння бакоў у грамадзянскім працэсе.

Шэсць гадоў працаваў у Іркуцкім універсітэце старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, выконваў абавязкі загадчыка кафедры, затым працаваў старшым супрацоўнікам аддзела прававых навук АН БССР (1960–1961). З 1961 г. – дацэнт, прафесар кафедры грамадзянскага права і працэсу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Актыўны ўдзельнік рабочай групы па падрыхтоўцы ГПК БССР 1964 г.

Паспяхова спалучаў шматгадовую педагогічную дзейнасць з актыўнай навукова-даследчай работай па актуальных праблемах агульнай тэорыі права і працэсуальнага права і ў сваіх працах заклаў асновы беларускай школы грамадзянскага працэсу. У 1967 г. абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Устанаўленне ісціны ў савецкім правасуддзі».

Прымаў актыўны ўдзел у рабоце па кваліфікацыі заканадаўства БССР, з'яўляючыся членам Грамадскага савета па прававых пытаннях пры Прэзідыуме Вярхоўнага Савета БССР, членам Навукова-метадычнага савета

Вярхоўнага Суда БССР. На працягу некалькіх гадоў узначальваў савет па аказанні прававой дапамогі насельніцтву.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, меў тры раненні, узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і чатырма медалямі, у тым ліку двума медалямі «За адвагу».

Аўтар звыш 30 навуковых прац па праблемах ісціны ў савецкім правасуддзі.

Асноўныя працы: Доказывание и его место в процессе судебного познания. Труды Иркутского гос. ун-та. 1955. Т. 13; Объяснение сторон как доказывание в советском гражданском процессе. Иркутск, 1956; Сущность судебных доказательств. Труды Иркутского гос. ун-та. 1956. Т. 17; Формы защиты и принудительного осуществления субъективных прав и права на иск. Труды Иркутского гос. ун-та. 1957. Т. 22; Основы теории доказывания в советском правосудии. Минск, 1969; Избранные труды. МГУ им. М. В. Ломоносова, КубГУ, Краснодар, 2010; Избранные труды (Наследие права). Минск, 2012.

КУХАРКОЎ Юрый Уладзіміравіч

Нарадзіўся 3 лютага 1966 г. у Мінску.

У 1989 г. скончыў Мінскі дзяржаўны медыцынскі інстытут па спецыяльнасці «Педыятрыя». З 1990 г. працаваў на кафедры судовай медыцыны гэтага інстытута (універсітэта) асістэнтам, дацэнтам, загадчыкам кафедры. Кандыдат медыцынскіх навук. У 1998 г. абараніў дысертацию па тэме «Даследаванне ДНК і керацінаў пры судова-медыцынскай экспертызе адзіных валос».

З 1998 г. выкладае судовую медыцыну на юрыдычным факультэце БДУ ў якасці сумяшчальніка. З 2006 г. — дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ. У 2009 г. атрымаў вышэйшую юрыдычную адукацыю, скончыў юрыдычны факультэт па спецыяльнасці «Правазнаўства». Займаецца праблемамі судовай экспертызы і неналежага аказання медыцынскай дапамогі.

Аўтар (суаўт.) каля 30 навуковых прац, шасці вучэбна-метадычных дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Типирование в судебной медицине: монография. Минск, 2003 (у суаўт.); Судебно-медицинская танатология и экспертиза трупов : учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Судебно-медицинские исследования потерпевших, подозреваемых, обвиняемых и других физических лиц: учеб. пособие. Минск, 2010; Судебная медицина для юриста: учеб. пособие. Минск, 2014 (у суаўт.).

ЛАГУН Дзмітрый Анатольевіч

Нарадзіўся 4 ліпеня 1977 г. у Мінску.

У 1999 г. скончыў з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1999 па 2002 г. — аспірант кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2003 г. абараніў

кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правовые акты Президента Республики Беларусь». У 2007 г. прысуджана вучонае званне дацэнта права.

З 2002 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

Супрацоўнічаў з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь па пытаннях падрыхтоўкі экспертных заключэнняў, заўваг, праектаў нарматыўных прававых актаў.

Навуковыя інтарэсы: прырода права; прынцыпы праваўтварэння, праватворчасці, праваўсталявання; канцэптуальная аснова фарміравання нацыянальнай дзяржавы і права Беларусі; суадносіны права і рэлігіі на сучасным этапе.

Аўтар звыш 50 навуковых прац.

ЛАЕЎСКАЯ Алена Уладзіміраўна

Нарадзілася 25 лютага 1964 г. у Мінску.

У 1987 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працягвала навучанне ў аспірантуры Інстытута філасофіі і права АН БССР. Пасля заканчэння аспірантуры працавала малодшым, старшым навуковым супрацоўнікам названага інстытута.

У 1994 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Арганізацыйна-правовое забеспячэнне аховы лясоў у Рэспубліцы Беларусь» у Маскоўскай дзяржаўнай юрыдычнай акадэміі.

З 1996 па 1999 г. узначальвала кафедру грамадзянска-прававых дысцыплін Мінскага інстытута кіравання. З 1999 па 2011 г. – кіраўнік прадстаўніцтва карпарацыі «ISAR, Inc.» (ЗША) у Беларусі. З 1999 г. – дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ. Выкладае курс грамадзянскага права, прававога забеспячэння адносін уласнасці.

Арбітр PCA Panel of Environmental Arbitrators, Permanent Court of Arbitration (г. Гаага), пасрэднік Палаты пасрэднікаў Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры Эканамічным Судзе СНД (г. Мінск), член працоўнай групы па доступе да правасуддзя пры Сакратарыяце Канвенцыі ЕЭК ААН аб доступе да інфармацыі, удзеле грамадскасці ў працэсе прыняцця рашэнняў і доступе да правасуддзя па пытаннях, што тычацца навакольнага асяроддзя (г. Жэнева).

Прымала ўдзел у распрацоўцы значнай колькасці нарматыўных прававых актаў, у тым ліку Ляснога кодэкса, Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове навакольнага асяроддзя» і змяненняў і дапаўненняў да яго, канцэпцыі Экалагічнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, канцэпцыі Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове клімату» і інш.

У якасці нацыянальнага прававога эксперта, кіраўніка груп прававых экспертаў шматразова прымала ўдзел у рэалізацыі праектаў міжнароднай тэхнічнай дапамогі Рэспубліцы Беларусь пры фінансавай падтрымцы ЕС, ПРААН, Сусветнага банка. У якасці міжнароднага прававога эксперта ў 2009–2014 гг. удзельнічала ў падрыхтоўцы справаздач на падставах заказу Сакратарыята Канвенцыі аб ацэнцы прававога рэгулявання ацэнкі ўздзеяння на навакольнае асяроддзе ў трансгранічным кантэксце ва Украіне, Арменіі, Малдове.

Стажыравалася ў замежных універсітэтах (у 1995 г. – Лондан – Оксфард, Вялікабрытанія; у 2008 г. – Вашынгтон – Нью-Ёрк, ЗША; у 2009 г. – Будапешт, Венгрыя; у 2009 г. – Прага, Чэхія).

Аўтар звыш 130 навуковых прац па грамадзянскім, экалагічным праве (больш за 25 кніг).

Асноўныя працы: Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие. для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Обзор экологического законодательства Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Руководство о порядке организации и проведения проверок соблюдения законодательства об охране окружающей среды и рациональном использовании природных ресурсов. Минск, 2003 (у суаўт.); Право на экологическую информацию. Минск, 2003; Судебная защита права на благоприятную окружающую среду. Минск, 2003; Выполнение положений Орхусской конвенции в Беларуси: пособие для представителей гражданского общества. Киев, 2004; Выполнение положений Орхусской конвенции в Беларуси: пособие для государственных служащих. Киев, 2004; Правовые основы создания общественных объединений в Республике Беларусь: практ. пособие. Минск, 2006; Экологическое право: учеб. пособие. Минск, 2008 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 3. Минск, 2008, 2011 (у суаўт.); Правовое регулирование получения и использования иностранной безвозмездной помощи в Республике Беларусь. Минск, 2011; Экологическое право: пособие. Минск, 2013 (у суаўт.).

ЛАНДО Дар'я Дзмітрыеўна

Нарадзілася 21 красавіка 1980 г. у Мінску.

У 2002 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Навучалася ў дзённай аспірантуры на кафедры грамадзянскага права БДУ.

У 2006 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Грамадзянска-прававая адказнасць у форме працэнтаў за карыстанне чужымі грашовымі сродкамі».

З 2006 г. працуе старшым выкладчыкам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ, з 2008 г. – дацэнтам. Чытае курсы лекцый па вучэбных

дысцыплінах: «Грамадзянскае права. Частка 1», «Еўрапейскае права», «Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю».

З 1 верасня 2008 г. па 31 снежня 2012 г. узначальвала Савет па НДРСА факультэта. Атрымала дыплом і першую прэмію Конкурсу на лепшага кіраўніка і арганізатара НДР студэнтаў і аспірантаў БДУ (2011).

У лістападзе 2008 г. чытала курс лекцый для магістрантаў падчас удзелу ў праграме Еўрапейскай Супольнасці па абмене «Эразмус Мундус. Акно знешняга супрацоўніцтва» ва ўніверсітэце Дэўста (г. Більбаа, Іспанія). Чытала лекцыі па ахове інтэлектуальнай уласнасці ў Беларусі студэнтам замежных універсітэтаў (2010 г. — Далянскі політэхнічны ўніверсітэт (Кітай); 2011 г. — Вільнюскі ўніверсітэт (Літоўская Рэспубліка); 2014 г. — Венскі ўніверсітэт (Аўстрыя)).

У 2008–2010 гг. ўдзельнік сумеснага з універсітэтам Граца (Аўстрыя) і ўніверсітэтам Эрлангена-Нюрнберга (ФРГ) TEMPUS-праекта «Распрацоўка новага вучэбнага плана ў галіне еўрапейскага эканамічнага права».

Аўтар звыш 70 друкаваных прац.

Асноўныя працы: Институционное право Европейского союза: учеб. пособие. Минск, 2010 (у суаўт.); Европейское частное право: учеб. пособие. Минск, 2010 (у суаўт.); Инновационные лекарственные средства и интеллектуальная собственность: вопросы охраны и защиты. Минск, 2011 (у суаўт.); Европейское публичное право: монография. М., 2015 (у суаўт.).

ЛАПІН Аляксандр Васільевіч (1949–2007)

Нарадзіўся 7 лістапада 1949 г. у Мінску.

У 1967–1968 гг. працаваў на камбінаце «Белгандальмантаж», у 1968–1970 гг. служыў у Савецкай арміі. З 1970 па 1976 г. працаваў у Інстытуце генетыкі і цыталогіі АН БССР, адначасова вучыўся на вячэрнім аддзяленні юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1976–1983 гг. — загадчык крыміналістычнай лабараторыі юрыдычнага факультэта БДУ. З 1983 г. — выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта.

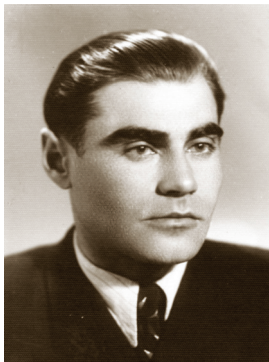
У 1986 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Тэорыя і практыка правядзення тактычных аперацый пры расследаванні кватэрных крадзяжоў».

Выкладаў курс крыміналістыкі, займаўся праблемамі крыміналістычнай дзейнасці.

Аўтар і суаўтар звыш 50 навуковых прац.

Асноўныя працы: Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Учебно-методическое пособие по курсу «Криминалистика». Минск, 1998; Криминалистическое оружиеведение. Минск, 2005; Криминалистическая экспертиза. Курс интенсивной подготовки. Минск, 2006.

ЛЕВЫ Васіль Васільевіч (1927–2005)

Нарадзіўся 10 верасня 1927 г. у г. п. Манастыр-шчына Смаленскай вобласці (Расія).

З 1945 па 1951 г. праходзіў армейскую службу. У 1959 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1959 па 1972 г. — малодшы, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1972 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1964 г. абараніў кандыдацкую дысертацию ў Інстытуце дзяржавы і права АН СССР (г. Масква).

Узнагароджаны некалькімі медалямі.

Асноўныя працы: Бытовое абслуживание населения (правовые вопросы). Минск, 1971; Советское семейное право: учеб. пособие. Минск, 1989 (у суаўт); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Ч. 1. Минск, 2000 (у суаўт.).

ЛЕЙЗЕРАЎ Аркадзь Цэвелевіч (1922–2007)

Нарадзіўся 17 студзеня 1922 г. у Мінску.

У 1940 г. скончыў Ваенную юрыдычную акадэмію Савецкай арміі (Масква). У 1957–1959 гг. — інжынер аддзела тэхнічнай інфармацыі СКБ-2 г. Мінска. У 1959–1964 гг. — навуковы супрацоўнік аддзела прававых навук АН БССР. З 1963 па 1977 г. — выконваў абавязкі дацэнта юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1965 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Развіццё выбарчага заканадаўства БССР» у Інстытуце права АН СССР, у 1988 г. — доктарскую дысертацию ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце па тэме «Тэарэтычныя праблемы ўдасканалення дэмакратычных пачаткаў у фарміраванні і дзейнасці мясцовых Саветаў дэпутатаў (сацыяльна-прававы аспект)».

З 1988 па 2005 г. — прафесар кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта. Чытаў курс «Канстытуцыйнае права Рэспублікі Беларусь».

Прымаў удзел у рабоце міжнародных навуковых канферэнцый (Венгрыя, Германія), чытаў лекцыі ў Печскім універсітэце (Венгрыя), у Акадэміі дзяржавы і права пры Саўміне ГДР (Берлін). У 1993–1994 гг. — член Камісіі па распрацоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. З'яўляўся членам Навукова-кансультатыўнага савета Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. З 1992 г. — пастаянны супрацоўнік і карэспандэнт нямецкага журнала «Эканоміка і права ва Усходняй Еўропе».

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

Аўтар каля 300 навуковых прац.

Асноўныя працы: Местные Советы: формирование и деятельность (опыт конкретно-социологического исследования). Минск, 1964; Савецкая выбарчая сістэма. Мінск, 1977; Демократические формы деятельности местных Советов. Минск, 1977; Гласность работы местных Советов народных депутатов. Минск, 1981.

ЛЕПЯШКОЎ ЮРЫЙ АЛЯКСЕЕВІЧ

Нарадзіўся 6 жніўня 1972 г. у Мінску.

У 1995 г. скончыў з адзнакай юрыдычны факультэт, у 1998 г. — аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. працуе на кафедры міжнароднага права факультэта міжнародных адносін БДУ.

У 2000 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Еўрапейскі саюз як мадэль рэгіянальнай інтэграцыі».

Чытае лекцыі па міжнародным публічным праве на юрыдычным факультэце БДУ.

Навуковыя інтарэсы: права міжнародных арганізацый, прававое рэгуляванне інтэграцыйных працэсаў, еўрапейскае права, правы чалавека.

Двойчы, у 1995 і 1996 гг., прымаў удзел у фінальных раўндах сусветнага конкурсу студэнтаў-юрыстаў па міжнародным праве імя Ф. Джэсапа ў ЗША. Праходзіў навуковыя стажыроўкі ў Інстытуце міжнароднага публічнага і прыватнага права імя Т. Асэра (Нідэрланды), Адкрытым універсітэце Бруселя (Бельгія), Інстытуце правоў чалавека імя Р. Валенберга (Швецыя). Член Расійскай асацыяцыі міжнароднага права.

Аўтар больш за 10 навуковых і вучэбна-метадычных публікацый.

ЛЕШЧАНКА Сняжана Канстанцінаўна

Нарадзілася 18 красавіка 1972 г. у г. Хойнікі Гомельскай вобласці.

У 1989 г. з адзнакай скончыла сярэднюю школу, у 1994 г. з адзнакай — юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1997 г. — аспірантуру БДУ. З 1997 г. працуе на юрыдычным факультэце БДУ выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры канстытуцыйнага права. З 2004 г. — дацэнт кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці. У 1999 г. у БДУ абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правое палажэнне дзяржаўнай падатковай службы Рэспублікі Беларусь».

Чытае курсы: «Фінансавое права Рэспублікі Беларусь», «Падатковае права Рэспублікі Беларусь», «Падаткаабкладанне знешнеэканамічнай дзей-

насці», займаецца навуковымі даследаваннямі праблем фінансава-прававой навукі, у прыватнасці пытаннямі прававога рэгулявання дзейнасці органаў фінансавага кантролю, прававымі праблемамі падаткаабкладання, еўрапейскага і міжнароднага падатковага права.

Аўтар больш за 100 навуковых і вучэбна-метадычных публікацый.

Асноўныя працы: Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Минск, 2004 (у суаўт.); Финансовое право: учеб. пособие. Минск, 2006 (у суаўт.); Налоговые органы Республики Беларусь: учеб. пособие. Минск, 2006 (у суаўт.), Европейское налоговое право: учеб. пособие. Минск, 2010; Финансовое право: электронный учеб.-метод. комплекс. Минск, 2014.

ЛІЗГАРА Вікторыя Яўгенаўна

Нарадзілася 19 чэрвеня 1971 г. у Мінску.

У 1993 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а ў 1998 г. — аспірантуру БДУ. З 1998 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1999 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававы рэжым асабліва ахоўваемых прыродных тэрыторый і аб'ектаў Рэспублікі Беларусь» у савеце па абароне доктарскіх і кандыдацкіх дысертацый пры Інстытуце філасофіі і права НАН Беларусі.

Выкладае вучэбныя курсы экалагічнага права, прыродарэсурснага права, прававога забеспячэння эканамічнага механізма аховы навакольнага асяроддзя.

Аўтар звыш 80 навуковых і вучэбна-метадычных прац.

Асноўныя працы: Обзор экологического законодательства Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Закону Республики Беларусь «Об охране окружающей среды». Минск, 2005 (у суаўт.); Экологическое право: учеб. пособие. Минск, 2008 (у суаўт.); Экологическое право: учебник. Минск, 2013 (у суаўт.).

ЛЯХОВІЧ-ПЕТРАКОВА Наталля Віктараўна

Нарадзілася 29 ліпеня 1975 г. у Мінску.

У 1997 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1998 г. паступіла ў аспірантуру БДУ, дзе ў 2001 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Трансфармацыя эліты ў постсацыялістычных краінах». З 2001 г. — выкладчык кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. З 2005 г. працуе дацэнтам кафедры паліталогіі юры-

дычнага факультэта БДУ. З 2006 па 2014 г. кіравала арганізацыяй НДРС адзялення паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

Спецыялізуецца ў галіне публічнай палітыкі, дзяржаўнага кіравання, ацэнкі публічнай палітыкі, палітычнай сацыялогіі. Чытае курсы лекцый: «ІМ Паліталогія», «Грамадская палітыка і дзяржаўнае кіраванне», «Тэорыя і практыка ацэнкі публічнай палітыкі».

Аўтар звыш 30 навуковых прац, у тым ліку артыкулаў і вучэбных дапаможнікаў (у суаўт.).

МАДУДЗІНА Марына Мікалаеўна

Нарадзілася 26 чэрвеня 1982 г. у г. п. Шуміліна Віцебскай вобласці.

У 2004 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, працавала юрысконсультам ТДА «Юрыдычная фірма “Бізнескансалт”», юрыстам ЗАТ «Фарт і В». З’яўляецца членам Мінскай абласной калегіі адвакатаў. З 2008 г. пасля заканчэння аспірантуры БДУ працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2013 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Парадак вытворчасці ў гаспадарчым судзе касачыйнай інстанцыі».

Спецыяліст у галіне грамадзянскага і гаспадарчага працэсу. Чытае курс «Гаспадарчы працэс».

Аўтар больш за 10 навуковых прац.

МАКАРАВА Тамара Іванаўна

Нарадзілася 1 студзеня 1957 г. у с. Анохава Балейскага раёна Чыцінскай вобласці (Расія).

У 1981 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1981 па 1984 г. — юрысконсульт-арбітр упраўлення Мінскай абласной сельгастэхнікі (г. Мінск). З 1985 г. працуе на юрыдычным факультэце БДУ. У 1991 г. там жа скончыла аспірантуру і ў 1992 г. абараніла дысертацыю кандыдата юрыдычных навук па тэме «Далучэнне Беларусі да Расіі ў канцы XVIII стагоддзя (дзяржаўна-прававы аспект)». Навуковы кіраўнік — доктар юрыдычных навук прафесар Я. А. Юхо.

З 1991 г. працуе на кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ на пасадах выкладчыка (1991—1996), дацэнта (1996—2009), прафесара.

У 2008 г. у Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь абараніла дысертацыю на саісканне вучонай ступені

доктара юрыдычных навук па тэме «Тэарэтычныя праблемы прававога становішча фізічных асоб у экалагічных адносінах». У 2010 г. прысвоена вучонае званне прафесара.

Член савета юрыдычнага факультэта, старшыня экспертнага савета Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь, старшыня грамадскага аб'яднання юрыстаў-экалагаў «Экаправа», член Грамадскага савета пры Міністэрстве прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, нацыянальны эксперт па прававых пытаннях аховы навакольнага асяроддзя і ўстойлівага развіцця ПРААН-ААН. Эксперт (кансультант) многіх міжнародных праграм і праектаў па праблемах аховы навакольнага асяроддзя і ўстойлівага развіцця.

У 2013 г. прадстаўлена на Дошцы гонару Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 2014 г. прысвоена ганаровае званне «Заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта». Узнагароджана Ганаровымі граматамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь, Вышэйшай атэстацыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар і суаўтар больш за 130 навуковых, навукова-метадычных, вучэбных і вучэбна-метадычных работ, у тым ліку шэрагу манаграфічных прац. Суаўтар 15 вучэбных і вучэбна-метадычных работ, у тым ліку трох тыпавых праграм і падручніка «Экалагічнае права» (Мінск, 2013).

Асноўныя працы: Міжнародна-прававая ахова навакольнага асяроддзя і правы чалавека. Мінск, 1999; Правое забеспячэнне ўдзелу грамадскасці ў прыняцці экалагічна значных рашэнняў. Мінск, 2003; Экалага-прававы статус грамадзян Рэспублікі Беларусь. Мінск, 2004; Агляд экалагічнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь. СПб., 2004; Review of Dnipro Basin Biodiversity Legislation Ensuring Public Participation and Support // Water Quality Research Journal of Canada. 2005; Экалагічна-прававы та сацыяльна-прававы праблемы развіцця гірнічодобуўнай галузі. Дніпропетровск, 2009; Прававыя асновы ўстойлівага развіцця на мясцовым узроўні. Мінск, 2010.

МАРГУНСКІ Сцяпан Парфенавіч (1911—1978)

Нарадзіўся ў 1911 г. у г. Чавусы Магілёўскай вобласці.

Скончыў Маскоўскі ўніверсітэт і Акадэмію грамадскіх навук пры ЦК КПСС. З 1951 па 1956 г. — загадчык сектара дзяржавы і права Інстытута філасофіі і права АН БССР. У 1958—1963 гг. — загадчык аддзела прававых навук пры Прэзідыуме АН БССР, у 1963—1965 гг. — загадчык аддзела прававых навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1965 г. узначальваў сектар тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Інстытута філасофіі і права АН БССР.

Член-карэспандэнт АН БССР (1953), доктар юрыдычных навук (1970), прафесар (1972).

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Аўтар работ у галіне будаўніцтва беларускай дзяржаўнасці. Адзін з аўтараў і рэдактараў двухтомнай «Истории государства и права Белорусской ССР» (1970, 1976).

Асноўныя працы: Государственное строительство Белорусской ССР на первом этапе ее развития. Минск, 1953; Создание и упрочение белорусской государственности (1917–1922). Минск, 1958; Государственное строительство БССР в годы восстановления народного хозяйства (1921–1925). Минск, 1966.

МАРОЗ Алёг Васільевіч

Нарадзіўся 11 красавіка 1981 г. у Слуцку Мінскай вобласці.

У 2003 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 2004 г. — магістратуру БДУ. З 2003 па 2006 г. — юрысконсульт прававага прыватнага ўнітарнага прадпрыемства «Кансалтынгавае праектаванне», галоўны юрысконсульт рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Беларускі навуковы інстытут укаранення новых форм гаспадарання ў аграпрамысловым комплексе». У 2004–2007 гг. навучаўся ў аспірантуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З верасня 2007 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 2009 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правовое забеспячэнне экалагічнай экспертызы».

Чытае курсы: «Экалагічнае права», «Зямельнае права», «Прыродарэсурснае права», «Асновы права». Аўтар звыш 40 навуковых прац.

МАРОЗ Дзмітрый Георгіевіч

Нарадзіўся 4 снежня 1973 г. у Мінску.

У 1996 г. скончыў гістарычны факультэт БДУ, у 2000 г. — юрыдычны факультэт БДУ. З 1996 па 1998 г. — настаўнік гісторыі сярэдняй школы № 129 г. Мінска. З 1998 па 2000 г. — выкладчык юрыдычных дысцыплін у Беларускім недзяржаўным тэхнікуме бізнесу і права. У 2001–2007 гг. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права і працэсу ПУА «БІП-інстытут правазнаўства». З 2007 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права БДУ.

У 2013 г. абараніў дысертацыю на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук па тэме «Прычыненне маёмаснай шкоды без прыкмет крадзяжу як злачынства супраць уласнасці».

Даследуе тэарэтычныя і практычныя праблемы злачынстваў супраць уласнасці.

Выкладае курсы: «Крымінальнае права (Агульная і Асабовая часткі)», «Параўнальнае крымінальнае права», «Крыміналогія», спецкурс «Крыміна-

лагічныя і крымінальна-прававыя аспекты супрацьдзеяння карупцыі». Узнагароджаны граматай БДУ.

З'яўляецца аўтарам каля 50 навуковых і вучэбна-метадычных публікацый.

Асноўныя працы: Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.).

МАРОЗ Ігар Анатольевіч

Нарадзіўся 23 лістапада 1977 г. у в. Кішчыцы Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці.

У 1999 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1999 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ.

У 2002 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Функцыі начальніка следчага падраздзялення па кіраванні расследаваннем злачынстваў».

Выкладае курс юрыдычнай этыкі.

Аўтар звыш 20 навуковых прац.

МАРОЗ Уладзімір Пятровіч

Нарадзіўся 4 чэрвеня 1967 г. у Верхнядзвінску Віцебскай вобласці.

У 1991 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па спецыяльнасці «Правазнаўства». Пасля працаваў у органах пракуратуры. У 1995 г. скончыў аспірантуру БДУ па кафедры грамадзянскага права.

У 1998 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававы статус удзельнікаў чыгуначнай перавозкі грузаў», у 2000 г. прысвоена вучонае званне дацэнта.

З 1992 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2005 г. загадам рэктара БДУ прызначаны намеснікам дырэктара Інстытута перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судоў і ўстаноў юстыцыі БДУ. Адначасова працягвае выкладаць на кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Чытае курсы: «Міжнароднае прыватнае права», «Грамадзянскае і гандлёвае права замежных краін», «Камерцыйнае права замежных краін».

З'яўляецца аўтарам базавай вучэбнай праграмы па грамадзянскім і гандлёвым праве замежных краін, адным з аўтараў тыпавых вучэбных праграм па грамадзянскім праве і міжнародным прыватным праве, зацверджаных Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Член Навукова-кансультацыйнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, арбітр Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры

Эканамічным Судзе СНД, арбітр Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палаце.

Аўтар вялікай колькасці навуковых прац у галіне грамадзянскага права і міжнароднага прыватнага права, у тым ліку манаграфіі, глаў падручнікаў па грамадзянскім праве, практыкумаў па грамадзянскім і гаспадарчым праве, каментарыяў да Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Пад яго рэдакцыяй выдадзены каментарый да Статута чыгуначнага транспарту Рэспублікі Беларусь (2004), два вучэбна-метадычныя дапаможнікі па пытаннях судовай спецыялізацыі (2013).

У сферу яго навуковых інтарэсаў уваходзіць таксама даследаванне праблем сучасных пагроз развіццю міжнароднага гандлю, прававога рэгулявання энергабяспекі і кібербяспекі.

Асноўныя працы: Правовой статус участников железнодорожной перевозки груза. Минск, 1998; Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2, 3. Минск, 2008, 2010, 2011 (у суаўт.).

МАРЦІНОВІЧ Ізабэла Іванаўна

Нарадзілася 27 кастрычніка 1927 г. у м. Багушэўск Віцебскай вобласці.

У 1949 г. скончыла Мінскі юрыдычны інстытут. З 1952 г. — выкладчык у тым жа інстытуце, з 1956 г. — старшы выкладчык, дацэнт на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1971 г. — прафесар кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

Кандыдацкую дысертацию па тэме «Принцип гласности в советском криминальном процессе» абараніла ў 1954 г. у Маскоўскім юрыдычным інстытуце, доктарскую дысертацию па тэме «Развитие суда и уголовно-процессуальных форм судебной деятельности в Белорусской ССР (1917—1967 гг.)» — у 1969 г. у БДУ.

Першая ў Беларусі жанчына прафесар — доктар права. Заслужаны работнік вышэйшай школы Беларускай ССР (1982). Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1995). Узнагароджана Граматай Вярхоўнага Савета БССР. Ганаровы работнік юстыцыі Беларусі (2007). Лаўрэат прэміі імя У. І. Пічэты (2006).

Член двух спецыялізаваных саветаў па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысертаций па юрыдычных навуках пры БДУ.

Аўтар звыш 180 навуковых прац па праблемах судаўладкавання, крымінальным працэсе і пракурорскім наглядзе, гісторыі дзяржавы і права Беларусі.

Асноўныя працы: История суда в Белорусской ССР (1917—1967 гг.). Минск, 1961; Принцип гласности в советском уголовном процессе. Минск, 1968; Адвокатура в БССР. Минск, 1973; Общественные суды в БССР. Минск, 1978; Судебно-правовая реформа в Республике Беларусь. Минск, 1995 (у суаўт.); Адвокатура Беларуси: история и современность. Минск, 2002; Судостроительство: учебник. Минск, 2002, 2010 (у суаўт.) і інш.

МАРЧУК Васіль Васільевіч

Нарадзіўся 14 верасня 1961 г. у пас. Привольнае Лесічанскага раёна Луганскай вобласці (Украіна).

З 1976 па 1980 г. вучыўся ў Брэсцкім тэхнікуме чыгуначнага транспарту. Пасля тэрміновай ваеннай службы працаваў старшым механікам па электроннай аўтаматыцы. У 1990 г. скончыў з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і пачаў працаваць у якасці выкладчыка кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1993 г. паступіў у аспірантуру БДУ, якую паспяхова скончыў у 1996 г. Абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Крымінальна-прававыя сродкі забеспячэння выканання абвінаваўчага прыговору».

З 1996 г. працягваў дзейнасць на выкладчыцкай рабоце ў БДУ: выкладчык (1996–1997), старшы выкладчык (1997–1999), дацэнт (з 1999) кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта.

Чытае курс «Крымінальнае права», спецкурсы: «Кваліфікацыя злачынстваў», «Аktуальныя праблемы крымінальнага права».

Член Навукова-кансультатыўных саветаў пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, пры Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя інтарэсы: метадалагічныя асновы кваліфікацыі злачынстваў, праблемы крымінальна-прававой ацэнкі і крымінальнай адказнасці за злачынствы супраць асабістай свабоды, экалагічнай бяспекі і прыроднага асяроддзя, правасуддзя і інш.

Аўтар звыш 250 публікацый, у тым ліку манаграфій і двух вучэбных дапаможнікаў. Рэдактар двух практыкумаў па крымінальным праве. Суаўтар 15 кніг вучэбна-тэарэтычнага, вучэбна-практычнага, вучэбна-даведачнага і навукова-практычнага характару.

МАРЫСКІН Аляксандр Уладзіміравіч

Нарадзіўся 7 студзеня 1954 г. у г. Баранавічы Брэсцкай вобласці.

У 1979 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1981 па 1991 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам факультэта правазнаўства Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта, загадчыкам кафедры Беларускага інстытута правазнаўства.

У 1985 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ва Усесаюзным завочным юрыдычным інстытуце ў Маскве па тэме «Судовая рэформа 1864 г. і асаблівасці яе правядзення на тэрыторыі Беларусі».

Чытае спецкурс «Юрыдычная служба ў дзяржаўным апарате». Даследаваў пытанні гісторыі дзяржавы і права Беларусі, канстытуцыйнага права.

Прымаў удзел у распрацоўцы многіх законапраектаў і праектаў нарматыўных актаў. Мае вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі.

Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь, намеснік старшыні Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь (студзень 1997 г. – люты 2012 г.).

Аўтар звыш 60 навуковых прац.

МАСЛОЎСКАЯ Таццяна Станіславаўна

Нарадзілася 17 красавіка 1977 г. у г. Заслаўе Мінскага раёна.

У 1999 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт БДУ. У 1999 г. паступіла ў аспірантуру пры Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі.

З 2002 г. – выкладчык кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2004 г. у БДУ абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Інстытут прэзідэнцтва ў Рэспубліцы Беларусь». У 2005 г. абрана на пасаду дацэнта кафедры канстытуцыйнага права. У 2007 г. вышэйшай атэстацыйнай камісіяй Рэспублікі Беларусь прысвоена навуковае званне дацэнта.

Узнагароджана граматай БДУ (2010), Падзякай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2011), трэцяй прэміяй і дыпломам у конкурсе навуковых кіраўнікоў навукова-даследчай работай студэнтаў і аспірантаў БДУ (2012), з’яўляецца стыпендыятам Фонда Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь талентамі маладым навукоўцам на 2013 г.

Член Навукова-кансультатыўнага савета пры Канстытуцыйным Судзе Рэспублікі Беларусь, член Міжнароднай асацыяцыі канстытуцыйнага права.

З’яўляецца аўтарам звыш 120 публікацый па актуальных праблемах канстытуцыйнага права Рэспублікі Беларусь і замежных краін, выдадзеных у Беларусі, Расіі, ва Украіне, у Францыі, сярод іх: пяць вучэбных дапаможнікаў, вучэбна-метадычных выданняў (адно – у суаўтарстве), адна манаграфія, дзве калектыўныя манаграфіі.

Асноўныя працы: Інстытут прэзідэнцтва в Республіке Беларусь: теоретические и конституционные основы: монография. Минск, 2010.

МАТАРАС Валянцін Нікіфаравіч

Нарадзіўся 4 лютага 1960 г. у в. Любавічы Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці.

У 1979–1981 гг. служыў у арміі. У 1986 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1986 г. працаваў юрысконсультам у Мінскім раённым выканаўчым камітэце Савета дэпутатаў, а затым у Інстытуце філасофіі і права НАН Беларусі. З 1989 г. – навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права Акадэміі навук Рэспублікі Беларусь.

У 1995 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававыя аспекты выканаўчай улады ў Рэспуб-

ліцы Беларусь». З 1998 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

Чытае курс «Гісторыя палітычных і прававых вучэнняў».

Аўтар звыш 40 навуковых прац па тэорыі і гісторыі дзяржавы і права; гісторыі палітычных і прававых вучэнняў.

МАТУСЕВІЧ Ірына Антонаўна (1927—2000)

Нарадзілася 20 красавіка 1927 г. у Полацку Віцебскай вобласці.

У гады Вялікай Айчыннай вайны была сувязной партызанскага атрада «Беларусь». У 1950 г. скончыла Мінскі юрыдычны інстытут. Працавала старшым лабарантам кафедры крымінальнага права і працэсу. З 1963 г. — выкладчык, старшы выкладчык кафедры крымінальнага працэсу і крыміналістыкі юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1968 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Вывучэнне асобы абвінавачваемага ў працэсе папярэдняга расследавання злачынстваў». З 1976 г. — дацэнт, з 1995 г. — загадчык кафедры крымінальна-прававых дысцыплін Беларускага камерцыйнага ўніверсітэта кіравання.

Узнагароджана медалямі.

Аўтар каля 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Изучение личности обвиняемого в процессе предварительного расследования преступлений. Минск, 1975; Расследование выпуска недоброкачественной продукции. Минск, 1987; Расследование самогонварения. Минск, 1988 (у суаўт.).

МАЦВІЕНКА Яўген Аляксандравіч (1925—1998)

Нарадзіўся 15 красавіка 1925 г. у Абакане Краснаярскага краю (Расія).

У 1948 г. скончыў Алма-Ацінскі юрыдычны інстытут, затым аспірантуру Інстытута права АН СССР, дзе ў 1951 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Судовае следства ў крымінальным працэсе». Пасля заканчэння аспірантуры быў накіраваны на працу ў Мінскі юрыдычны інстытут, пераўтвораны ў 1954 г. у юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Працаваў на розных выкладчыцкіх пасадах, з 1974 г. — загадчык кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду. Прафесар (1978). Даследаваў пытанні тэорыі крымінальнага працэсу.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Аўтар 60 навуковых прац, у тым ліку сямі манаграфій, чатырох навуковых дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Приговор суда и его исполнение. Минск, 1968; Подозреваемый в советском уголовном процессе. Минск, 1969 (у суаўт.); Всесторонность, полнота и объективность предварительного расследования. Минск, 1969 (у суаўт.); Судебная речь. Минск, 1972; Уголовное судопроизводство по исполнению приговора. Минск, 1982 (у суаўт.).

МЕЛЬНИКАЎ Адам Пятровіч

Нарадзіўся 15 мая 1941 г. у в. Малюшын Краснапольскага раёна Магілёўскай вобласці.

У 1958 г. паступіў на гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і ў 1965 г. скончыў яго. Працаваў інструктарам, сакратаром Кастрычніцкага райкама камсамола г. Мінска, рэферэнтам мінскага гарадскога таварыства «Веды», кансультантам Мінскага абласнога Дома палітычнай асветы. У 1970 г. паступіў у аспірантуру на кафедру навуковага камунізму БДУ. У 1974 г. абараніў дысертацию на атрыманне вучонай ступені кандыдата філасофскіх навук. Працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам БДУ, з 1988 г. — дацэнт Мінскай вышэйшай партыйнай школы. З 1 студзеня 1991 г. працуе дацэнтам на кафедры паліталогіі БДУ.

Выкладае дысцыпліны: «Агульны курс паліталогіі», «Палітычная культура», «Мясцовае самакіраванне».

Навуковыя інтарэсы: праблемы культуры, кіравання сацыяльнымі працэсамі, нацыянальныя адносіны і інш.

Падрыхтаваў 13 кандыдатаў філасофскіх навук.

Аўтар звыш 300 навуковых прац, у тым ліку 19 навучальных дапаможнікаў і манаграфій.

Асноўныя працы: Паліталогія. Курс лекцый. Мінск, 2001; Политическое управление. Минск, 2004 (у суаўт.); Национальные модели политической культуры. Минск, 2013; Политическая культура на постсоветском пространстве. Минск, 2014.

МЕРКУШАЎ Мадэст Мікалаевіч (1906—1979)

Нарадзіўся 29 ліпеня 1906 г. у Каломне Маскоўскай вобласці (Расія).

Працоўную дзейнасць пачаў у 1925 г. пасля вучобы ў Каломенскім педагагічным тэхнікуме. З 1928 па 1931 г. вучыўся ў Ленінградскім юрыдычным інстытуце, потым працаваў у органах пракуратуры, у партыйным апарате, служыў у арміі. Пасля заканчэння ў 1939 г. аспірантуры Ленінградскага юрыдычнага інстытута і абароны кандыдацкай дысертцыі быў ваенным следчым, а з 1941 па 1945 г. — членам Ваеннага трыбунала

фронту, старшым інспектарам-рэвізорам Галоўнага кіравання ваенных трыбуналаў.

У 1945–1948 гг. — дырэктар Казанскага юрыдычнага інстытута і старшы выкладчык кафедры савецкага крымінальнага права. З 1948 г. — старшы выкладчык кафедры савецкага крымінальнага права Мінскага юрыдычнага інстытута. Пасля рэарганізацыі інстытута ў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працаваў там дацэнтам, дэканам (з 1957 г.). Да 1965 г. узначальваў кафедру крымінальнага права і працэсу БДУ.

Даследаваў шырокі спектр праблем крымінальнага права. Прымаў актыўны ўдзел у рэфармаванні крымінальнага заканадаўства СССР і БССР у канцы 1950-х — пачатку 1960-х гг.

Асноўныя працы: Уголовный кодекс Белорусской ССР. Комментарий. Минск, 1963 (у суаўт.); Комментарий к Уголовному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1966 (у суаўт.); Уголовное право БССР. Часть Общая. Минск, 1973 (у суаўт.).

МОЦІНА Яўгенія Уладзіміраўна

Нарадзілася 16 студзеня 1976 г. у Мінску.

У 1998 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. працавала малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. З 1999 па 2002 г. навучалася ў аспірантуры пры названым інстытуце, дзе атрымлівала прэзідэнтскую стыпендыю. Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Кампенсаванне маральнай шкоды ў працоўным праве» абараніла ў 2002 г. пры Інстытуце дзяржавы і права Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Пасля прысуджэння вучонай ступені працавала на пасадах навуковага і старшага навуковага супрацоўніка ў Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі. З 2007 г. — старшы выкладчык, а потым дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2011 г. прысуджана навуковае званне дацэнта па спецыяльнасці «Права».

Чытае курсы: «Працоўнае права», «Параўнальнае працоўнае права», а таксама факультатыўны курс «Справаводства».

Навуковыя інтарэсы: праблемы працоўнага права Беларусі і замежных краін. Аўтар звыш 60 навуковых і вучэбна-метадычных работ.

Асноўныя працы: Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2011, 2014); Курс трудового права. Общая часть. Минск, 2010 (у суаўт.); Курс трудового права. Особенная часть. Кн. 1: Индивидуальное трудовое право: в 3 т. Минск, 2014. Т. 1, 2 (у суаўт.).

МУРАШКА Людміла Алегаўна

Нарадзілася 10 красавіка 1973 г. у г. Старыя Дарогі Мінскай вобласці.

У 1995 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ па спецыяльнасці «Правазнаўства», а ў 1999 г. — аспірантуру Інстытута філасофіі і права НАН Беларусі.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававая норма ў сістэме сацыяльных норм» абараніла ў 2000 г. у БДУ. Мае званне дацэнта.

З 2000 г. чытала курс канстытуцыйнага права, спецкурсы па праватворчым працэсе і канстытуцыйным правасуддзі. Працуе ў Сакратарыяце Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь намеснікам начальніка ўпраўлення.

Займаецца даследаваннем праблем канстытуцыйналізму, судовага канстытуцыйнага кантролю, аксіялогіі права, генезісу права, праватворчага працэсу.

Аўтар звыш 100 навуковых прац па праблемах сучаснага развіцця дзяржавы і права, антрапалогіі права, аксіялогіі права.

Асноўныя працы: Верховенство права — основа правового государства. Минск, 2001 (у суаўт.); Основы права: учеб. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Поиск права. Минск, 2004; Общая теория государства и права: учеб. пособие. Минск, 2005 (у суаўт.); Правообразование в аксиологическом контексте. Минск, 2012.

МЯЛЕШКА Хэлена Тамашаўна

Нарадзілася 8 ліпеня 1939 г. у Брэсце.

У 1959 г. з адзнакай скончыла Брэсцкае медыцынскае вучылішча, працавала ў сістэме органаў аховы здароўя. У 1976 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1974 па 1977 г. — юрыст Міністэрства жыллёва-камунальнай гаспадаркі БССР. З 1977 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права БДУ. Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававыя праблемы атэстацыі рабочых і служачых» абараніла ў 1989 г. у Ленінградскім дзяржаўным універсітэце.

Эксперт Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. Генеральны саветнік Эканамічнага Суда СНД.

У час работы на факультэце была прарэктарам Мінскага гарадскога ўніверсітэта прававых ведаў, старшынёй прафбюро юрыдычнага факультэта, старшынёй абласной пазаштатнай прававой інспекцыі працаўнікоў вышэйшай школы і навуковых устаноў.

Мае ўзнагароды Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, медаль «Ветэран працы».

Вядучы спецыяліст у вобласці сацыяльнага забеспячэння. Падрыхтавала трох кандыдатаў навук.

Аўтар звыш 80 навуковых прац.

Асноўныя працы: Практикум по советскому трудовому праву. Минск, 1984 (у суаўт.); Правовые проблемы аттестации рабочих и служащих. Минск, 1990; Трудовое право: учебник. Минск, 1997 (у суаўт., перавыданні: 2002, 2004,

2006, 2010, 2011); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2014); Правовое регуляванне аттэстации і фарміраванне рэзерва кадраў. Минск, 2001; Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2009 (у суаўт.); Беларуская юрыдычная энцыклапедыя. Т. 2. Минск, 2009 (член рэдкалегіі і суаўт.); Трудовое право и право социального обеспечения в Беларуси, России и Украине (формирование и развитие): учеб.-метод. пособие. Минск, 2011 (у суаўт.); Право социального обеспечения: учеб. пособие. Минск, 2013; Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.); Курс трудового права. Особенная часть. Кн. 1: Индивидуальное трудовое право: в 3 т. Т. 2. Минск, 2014 (у суаўт.).

МЯШКОВА Наталля Мікалаеўна

Нарадзілася 2 красавіка 1955 г.

У 1977 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1981 па 1994 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права.

У 1982 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Правовое рэгуляванне індывідуальнага жыллёвага будаўніцтва на сяле».

У 1994 г. перайшла на іншую працу.

Асноўныя працы: Советское семейное право: учеб. пособие. Минск, 1989 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому кодексу Белорусской ССР. Минск, 1991 (у суаўт.).

МЯШЧАНОВА Марыя Валянцінаўна

Нарадзілася 8 мая 1972 г. у г. Запарожжа (Украіна).

У 1994 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ. З 1995 г. працавала ў Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь галоўным спецыялістам міжнародна-прававога аддзела ўпраўлення прававога забеспячэння знешнеэканамічных сувязей.

У 1998 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Суадносіны міжнароднага прыватнага і міжнароднага публічнага права».

З 1999 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 2006 г. атрымала званне дацэнта.

Чытае курсы: «Грамадзянскае права, ч. 2», «Еўрапейскае права», «Міжнароднае прыватнае права», «Еўрапейскае карпаратыўнае і кантрактнае права».

Вядзе актыўную навуковую дзейнасць. Навуковыя інтарэсы: міжнароднае прыватнае права, еўрапейскае права, грамадзянскае права.

З 2012 г. — член Прэзідыума Міжнароднага арбітражнага суда «Палата арбітраў пры Саюзе юрыстаў».

Аўтар звыш 55 навуковых прац.

Асноўныя працы: Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 2, 3. Минск, 2010, 2011 (у суаўт.); Правовое регулирование внутреннего рынка Европейского союза: учеб. пособие. Минск, 2010.

НАВАСЁЛАВА Ніна Аляксандраўна
(1918–1998)

Нарадзілася ў 1918 г. у Вятцы (Кіраў) (Расія).

У 1944 г. скончыла Маскоўскі юрыдычны інстытут і па размеркаванні працавала народным следчым пракуратуры Разанскай вобласці. Пасля заканчэння аспірантуры ў Маскоўскім юрыдычным інстытуце ў 1948 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Асаблівасці расследавання злачынстваў непаўналетніх».

З 1948 г. на выкладчыцкай працы: старшы выкладчык Мінскага юрыдычнага інстытута (з 1949 г. — загадчык крыміналістычнай лабараторыі); з 1956 г. — дацэнт кафедры крымінальнага права і працэсу юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1959 г. працавала старшым навуковым супрацоўнікам навукова-даследчага інстытута судовых экспертыз, з 1968 г. — намеснік дырэктара па навуковай працы. Працягвала выкладаць крыміналістыку на юрыдычным факультэце БДУ на ўмовах сумяшчэння.

Навуковыя працы прысвечаны пытанням крыміналістычнай ідэнтыфікацыі, судова-бухгалтарскай экспертызы і інш. Акрамя іх аўтар апублікавала некалькі мастацкіх твораў аб рабоце праваахоўных органаў.

НИКАНАВА Наталля Мікалаеўна

Нарадзілася 30 кастрычніка 1978 г. у Ягор’еўску (Расія).

У 2001 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт БДУ, а ў 2004 г. — аспірантуру гэтага ж ўніверсітэта.

У 2006 г. абараніла ў БДУ кандыдацкую дысертацыю па тэме «Працэсуальная адказнасць у судоводстве па грамадзянскіх справах».

З 2004 г. — выкладчык Юрыдычнага каледжа БДУ, з 2008 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Выкладае курс «Грамадзянскі працэс», а таксама спецыяльны курс «Выканаўчае вядзенне».

Аўтар больш за 20 навуковых і метадычных прац.

НОВІК Юрый Іосіфавіч
(1946–1999)

Нарадзіўся 13 снежня 1946 г. у г. Баранавічы Брэсцкай вобласці.

У 1964–1965 гг. працаваў слесарам на Баранавіцкім гарпрамкамбінаце. З 1965 па 1969 г. служыў у арміі.

У 1974 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1975 г. паступіў у аспірантуру на завочнае аддзяленне. У 1979 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Навуковыя асновы прыняцця тактычных рашэнняў пры правядзенні следчых дзеянняў». З 1983 г. — дацэнт кафедры крыміналістыкі. У 1991 г. абараніў доктарскую дысертацию па тэме «Псіхалагічныя аспекты прававога рэгулявання». Прафесар (1994).

Аўтар звыш 50 навуковых прац, прысвечаных праблемам юрыдычнай псіхалогіі.

Асноўныя працы: Психологические проблемы правового регулирования. Минск, 1989.

НОВІКАВА Кацярына Віктараўна

Нарадзілася 24 сакавіка 1972 г. у Гродна.

У 1994 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1994 па 1997 г. навучалася ў аспірантуры БДУ. Адначасова працавала выкладчыкам кафедры крымінальнага права, потым старэйшым выкладчыкам, дацэнтам гэтай жа кафедры.

У 1999 г. абараніла ў БДУ кандыдацкую дысертацию па тэме «Осуждение с условным неприменением наказания как форма реализации уголовной ответственности».

Чытае курс крымінальнага права (Агульная і Асабовая часткі), спецкурсы: «Кваліфікацыя злачынстваў», «Кваліфікацыя эканамічных злачынстваў».

З'яўляецца аўтарам звыш 75 публікацый, суаўтарам падручніка, вучэбнага дапаможніка, каментарыя да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, Беларускай юрыдычнай энцыклапедыі.

Асноўныя працы: Крымінальнае права Рэспублікі Беларусь. Асабовая частка: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2002 (у суаўт.); Навукова-практычны каментарый да Крымінальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Мінск, 2007 (у суаўт.); Крымінальнае права. Агульная частка: падручнік. Мінск, 2014 (у суаўт.).

ПАВЕЦЬЕЎ Гаўрыіл Аляксеевіч (1909—1971)

Нарадзіўся ў с. Стара-Яшкіна Тузулукскага раёна Самарскай губерні (Расія).

У 1933 г. скончыў Ленінградскі інстытут савецкага права імя М. У. Крыленкі, потым аспірантуру пры І Ленінградскім юрыдычным інстытуце. З 1937 па 1941 г. працаваў дацэнтам кафедры працоўнага права і памочнікам загадчыка вучэбнай часткі гэтага ж інстытута.

У чэрвені 1941 г. быў прызваны ў армію і да 1943 г. з'яўляўся членам, намеснікам старшыні Ваеннага трыбунала Войск абароны тылу Ленінградскай вобласці.

Пасля прарыву блакады Ленінграда ў 1943 г. быў пераведзены на службу ў Маскву, дзе да 1945 г. займаў пасады інспектара і старшага інспектара Упраўлення ваенных трыбуналаў Войск абароны тылу ў цэнтральным апарате Народнага камісарыята юстыцыі СССР. Праводзіў рэвізійныя праверкі ў Беларусі, ва Украіне, у Азербайджане, Арменіі, Грузіі і Казахстане.

З 31 снежня 1945 г. — дырэктар Мінскага юрыдычнага інстытута, які да 1954 г. быў адзінай установай, якая ажыццяўляла падрыхтоўку прававых кадраў з вышэйшай адукацыяй на тэрыторыі Савецкай Беларусі. Стаў галоўным арганізатарам стварэння нацыянальнай юрыспрудэнцыі ў практычнай, педагогічнай і навуковай галінах.

Пасля пераўтварэння інстытута ў юрыдычны факультэт БДУ з 1954 па 1962 г. працаваў прарэктарам універсітэта па навуковай рабоце.

У 1948 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю (другі ў беларускай гісторыі пасля Э. В. Зайчыка) па працоўным праве па тэме «Правовое регулирование подготовки квалифицированных рабочих кадров для социалистической промышленности» ў Акадэміі грамадскіх навук пры ЦК ВКП(б) (Масква).

У 1950—1971 гг. загадваў кафедрай грамадзянскага права і працэсу ў Мінскім юрыдычным інстытуце, потым на юрыдычным факультэце БДУ. Выкладаў працоўнае права.

У 1951 г. атрымаў званне дацэнта.

З’яўляўся членам урадавай камісіі па кваліфікацыі заканадаўства, Навукова-метадычнага савета пры Вярхоўнам Судзе, Метадычнага савета пры Пракуратуры БССР, Рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў, школ, вузаў і навуковых устаноў, рэктарам Грамадскага ўніверсітэта прававых ведаў.

Пад навуковым кіраўніцтвам Г. А. Павецьева абаронены трэцяя і чацвёртая ў беларускай гісторыі кандыдацкія дысертацыі па працоўным праве (Ю. П. Смірноў, 1960 і Л. Л. Астроўскі, 1962).

У якасці члена дэлегацыі Беларускай ССР прымаў удзел у сесіях (VII, VIII і XVII) Генеральнай Асамблеі ААН (1952, 1953 і 1967 гг.), а таксама 1-й і 2-й канферэнцый ААН па марскім праве (1958 і 1960).

За ваенныя заслугі ўзнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, Вялікай Айчыннай вайны I ступені, медалямі «За абарону Ленінграда» і «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай Вайне 1941—1945 гг.».

За працоўныя поспехі ўзнагароджаны ордэнам «Знак Почета», медалямі «За трудовую доблесть», «За трудовое отличие», «За доблестный труд», Ганаровай граматай Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Беларускім урадам была ўстаноўлена персанальная пенсія рэспубліканскага значэння.

Асноўныя працы: Советское трудовое право: крат. учебник. М. : Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1938; публікацыі ў часопісах: Советская юстиция. 1939. № 9. С. 57—60; № 10. С. 56—60 (у суаўт.); Очерки по истории государства и права Белорусской ССР. Вып. 1. Минск, 1958 (у суаўт.); Очерки истории государства и права БССР. Вып. 2. Минск, 1969 (у суаўт.); Развіццё юрыдычнай навукі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце // Весн. Беларус. дзярж. ун-та. Сер. III. Гісторыя. Філасофія. Эканоміка. Права. 1969. № 1 (у суаўт.).

ПАНАМАРЭНКА Юрый Уладзіміравіч

Нарадзіўся 26 верасня 1978 г. у Мінску.

У 2000 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і паступіў у аспірантуру.

У 2003 г. датэрмінова абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прымяненне метаду крыміналістычнай рэтраспекцыі пры расследаванні злачынстваў».

З 2003 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ. З 2005 па 2008 г. — намеснік дырэктара па навуковай працы Навукова-даследчага інстытута крыміналістыкі і судовай экспертызы Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

З 2006 па 2008 г. — старшыня Міжведамаснага навукова-

ва-метадычнага савета па судовай экспертызе пры Міжведамаснай камісіі па пытаннях судовай экспертызы пры Дзяржаўным сакратарыяце Савета Бяспекі Рэспублікі Беларусь.

Выкладае курсы прававой інфарматыкі і крыміналістыкі.

Аўтар каля 40 навуковых і вучэбна-метадычных прац.

Асноўныя працы: Правовая інфарматика: практикум. Мінск, 2005; Подготовка и назначение судебных экспертиз. Мінск, 2006; Современное коротколинковое холодное оружие и конструктивно сходные с ним изделия. Мінск, 2010.

ПАПОВА Ірына Васільеўна

Нарадзілася 9 снежня 1953 г. у Мінску.

У 1976 г. скончыла факультэт прыкладной матэматыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1998 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Праграма для ЭВМ у сістэме аб'ектаў аўтарскага права». З таго ж года працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 2012 г. атрымала званне дацэнта.

Чытае курсы: «Грамадзянскае права, ч. 2», «Жыллёвае права».

Вядзе актыўную навуковую дзейнасць.

Член Навукова-кансультатыўнага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя інтарэсы: грамадзянскае права, жыллёвае права.

Аўтар звыш 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Интеллектуальная собственность: в 2 т. Т. 1: Авторское право и смежные права: сборник нормативных правовых актов с комментариями. Мінск, 1997; Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 3. Мінск, 2011 (у суаўт.).

ПАРЭЧЫНА Святлана Генадзьеўна

Нарадзілася 14 лістапада 1972 г. у Мінску.

У 1997 г. з адзнакай скончыла аддзяленне паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. З сакавіка 2001 г. па верасень 2003 г. працавала ў Інстытуце сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь навуковым супрацоўнікам, загадчыкам аддзела.

З верасня 2003 г. па жнівень 2009 г. працавала ў Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь на пасадах загадчыка аддзела, дырэктара цэнтра НДІ тэорыі і практыкі дзяржаўнага кіравання, дацэнта кафедры паліталогіі.

У 2000 г. паспяхова скончыла аспірантуру БДУ. У 2001 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прэзідэнцтва ў палітычнай сістэме грамадства: параўнальны аналіз».

З 2003 па 2008 г. з'яўлялася вучоным сакратаром савета па абароне дысертацый па палітычных навукх. У 2006 г. стала стыпендыятам Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь падтрымкі таленавітых маладых навукоўцаў.

З 2009 г. — дацэнт кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

Выкладае дысцыпліны: «Сістэма кіравання ў Рэспубліцы Беларусь», інтэграваны модуль «Паліталогія», спецыяльны модуль «Дзяржаўная палітыка і кіраванне», «Паліталогія».

Навуковыя інтарэсы: інстытут прэзідэнцтва, дзяржаўнае кіраванне, сістэма праўлення Рэспублікі Беларусь, ідэалогія беларускай дзяржавы.

Асноўныя працы: Інстытут прэзідэнцтва: гісторыя і сучаснасць. Мінск, 2003; Дзяржаўнае кіраванне і ідэалогія // Дзяржаўнае кіраванне: ад філасофскіх падстаў да стварэння моцнай і квітнеючай дзяржавы. Мінск, 2007; Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь і фарміраванне ідэалогіі беларускай дзяржавы / Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2004; Канцэптуальныя асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы: метад. дапаможнік, 4-е выд., перапрац. Мінск, 2007; Асновы ідэалогіі беларускай дзяржавы: вучэб.-метад. дапаможнік. Мінск, 2009 (у суаўт.).

ПАСТАВАЛАВА Таццяна Аляксандраўна

Нарадзілася 19 лютага 1975 г. у г. Жодзіна Мінскай вобласці.

У 1997 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 2000 г. — аспірантуру пры БДУ. З 2001 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правое рэгуляванне дапамогі па часовай непрацаздольнасці» абараніла ў 2000 г. у Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі.

З'яўлялася членам Мінскай абласной калегіі адвакатаў.

Удзельнік IX Еўрапейскага кангрэса па працоўным праве і праве сацыяльнага забеспячэння (Фрайбург, ФРГ, 2008). Двойчы праходзіла навуковую стажыроўку ў Германіі (універсітэт Эрланген-Нюрнберг, 2001, 2009). Выступала ў якасці Генеральнага саветніка Эканамічнага Суда СНД.

Чытала курс па праве сацыяльнага забеспячэння, спецкурс па працоўным і сацыяльным праве замежных краін і спецкурс па працоўным і сацыяльным праве Еўрапейскага саюза.

Навуковыя інтарэсы: праблемы права сацыяльнага забеспячэння Рэспублікі Беларусь і замежных краін, працоўнае і сацыяльнае права Еўрапейскага саюза, параўнальнае права сацыяльнага забеспячэння і працоўнае права.

Аўтар звыш 105 публікацый, у тым ліку дзвюх манаграфій, 14 вучэбных дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Практикум по праву социального обеспечения. Минск, 2002 (у суаўт.); Право социального обеспечения. Общая часть. Лекции. Минск, 2005; Трудовое право и право социального обеспечения. Минск, 2007 (у суаўт.); Социальное право Европейского союза. Минск, 2007; Курс права социального обеспечения Республики Беларусь. Минск, 2008; Трудовое право. Практикум. Минск, 2008 (у суаўт.); Адвокатское право. Минск, 2009; Трудовое и социальное право Европейского союза. Минск, 2010; Курс трудового права. Общая часть. Минск, 2010 (у суаўт.); Трудовое и социальное право зарубежных стран. Минск, 2010; Адвокатура в Республике Беларусь. Минск, 2011 (у суаўт.); Трудовое право и право социального обеспечения в Беларуси, России и Украине (формирование и развитие). Минск, 2011 (у суаўт.); Практикум по праву социального обеспечения. Минск, 2013 (у суаўт.); Право социального обеспечения Республики Беларусь. Минск, 2013; Трудовое право Европейского союза: теория и практика. М., 2015.

ПАЎЛАВА Людміла Васільеўна

Нарадзілася 2 чэрвеня 1939 г. у Маскве (Расія).

У 1961 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1961–1964 гг. працавала малодшым навуковым супрацоўнікам аддзела прававых навук АН БССР. У 1964–1967 гг. – аспірантка мэтавай аспірантуры па спецыяльнасці «Міжнароднае права» пры Маскоўскім дзяржаўным універсітэце.

У 1967 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Функцыі дыпламатычных прадстаўні

З 1967 г. – старшы выкладчык, з 1980 г. – дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. Выкладала міжнароднае права. З 1992 г. – загадчык кафедры міжнароднага права юрыдычнага факультэта, з 1995 г. узначальвае кафедру міжнароднага права факультэта міжнародных адносін. З 1995 г. – дырэктар кафедры ЮНЕСКА па правах чалавека і дэмакратыі БДУ. З 1997 г. – член нацыянальнай камісіі па імплементацыі міжнароднага гуманітарнага права пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Неаднаразова ўдзельнічала ў міжнародных канферэн-

цях па правах чалавека, дэмакратыі і міжнародным праве (Нью-Ёрк, 1995 г.; Парыж, 1995 г., 1997 г.; Вена, 1998 г.; Белфаст, 2000 г.). Адна з заснавальнікаў і член рэдкалегіі часопіса «Белорусский журнал международного права и международных отношений» і член рэдакцыйнага савета «Маскоўскага часопіса міжнароднага права».

З 1994 г. падрыхтавала дзевяць кандыдатаў навук у галіне міжнароднага права.

Аўтар звыш 70 навуковых прац.

Асноўныя працы: Імплементация международного гуманитарного права. Минск, 1998 (у суаўт.); Международное гуманитарное право. Минск, 1999 (у суаўт.); Международное гуманитарное право: в 2 ч. Ч. 1, 2. Минск, 1999 (у суаўт.); Імплементация норм международного права во внутригосударственное право. Минск, 2001.

ПЕТАЧЭНКА Міхаіл Рыгоровіч (1928–2006)

Нарадзіўся ў 1928 г. у в. Перасвятое Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці.

З 1945 па 1950 г. працаваў на чыгуначным транспарце ў Гомелі. 1951–1953 гг. – служба ў арміі. У 1954–1957 гг. вучыўся ў педагагічным вучылішчы, пасля заканчэння якога да 1959 г. працаваў настаўнікам у Гомельскім раёне. У 1964 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў народным суддзёй Савецкага раёна г. Мінска.

У 1969 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Мясцовыя органы дзяржаўнай улады Беларускай ССР у барацьбе за аднаўленне сельскай гаспадаркі (1921–1925 гг.)». З 1973 г. – дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ, намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па вучэбнай рабоце.

Чытаў курсы: «Тэорыя дзяржавы і права», «Гісторыя дзяржавы і права славянскіх народаў», курс тэорыі дзяржавы і права славянскіх народаў.

Аўтар звыш 40 навуковых прац.

ПЕТАЧЭНКА Тамара Міхайлаўна

Нарадзілася 8 верасня 1966 г. у Мінску.

У 1988 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала адвакатам юрыдычнай кансультацыі Фрунзенскага раёна Мінскай гарадской калегіі адвакатаў. Пасля заканчэння аспірантуры Інстытута філасофіі і права НАН Беларусі (1993) – малодшы навуковы супрацоўнік сектара працоўнага і гаспадарчага права Інстытута філасофіі і

права НАН Беларусі. З 1995 г. — старшы выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Валгадонскага філіяла юрыдычнага факультэта Растоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Праблемы прававога палажэння жанчын у сувязі з мацярынствам» абараніла ў 1995 г. у Інстытуце філасофіі і права НАН Беларусі.

Чытае курс «Працоўнае права».

У 2003 г. прысуджана вучонае званне дацэнта.

Аўтар звыш 60 навуковых і метадычных прац.

Асноўныя працы: Коментарый к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2014); Трудовое право: учебник. Минск, 2002 (у суаўт., перавыданні: 2004, 2006, 2011); Трудовое право и право социального обеспечения. Минск, 2007 (у суаўт.); Коментарый новелл Трудового кодекса Республики Беларусь. Минск, 2008 (у суаўт.); Трудовое право. Практикум. Минск, 2008 (у суаўт.); Курс трудового права. Общая часть. Минск, 2010 (у суаўт.).

ПІЛІПЕНКА Аляксандр Анатольевіч

Нарадзіўся 30 студзеня 1970 г. у Мінску.

У 1995 г. з адзнакай скончыў філасофска-эканамічны факультэт (аддзяленне «палітэканомія») Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1998 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З 1998 па 2000 г. працаваў выкладчыкам кафедры грамадзянскага права Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта. З лютага 2000 г. па лістапад 2001 г. — намеснік начальніка ўпраўлення работы з моладдзю БДУ. З лістапада 2001 г. — дацэнт кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці. У 2003 г. завочна скончыў аспірантуру БДУ.

У 2004 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правовое забеспячэнне фарміравання падатковай сістэмы Рэспублікі Беларусь».

Чытае курс «Фінансавое права Рэспублікі Беларусь», а таксама спецкурсы «Налоговое право» і «Сравнительное финансовое право».

Асноўныя працы: Налоговое право: учеб. пособие. Минск, 2006; Финансовое право: библиографический указатель. Минск, 2009; Курс финансового права: учеб. пособие. Минск, 2010.

ПЛЕЦЯНЁЎ Дзяніс Аляксеевіч

Нарадзіўся 3 мая 1977 г. у Глазаве (Расія).

У 1999 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1999 г. — выкладчык, з 2004 г. — старшы выкладчык, з 2005 па 2014 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2004 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Праблемы адміністрацыйнай адказнасці юрыдычных асоб» у БДУ. У 2007 г. атрымаў вучонае званне дацэнта.

Узнагароджаны граматамі, ганаровымі знакамі, падзякамі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 100 навуковых прац па праблемах адміністрацыйнага права, адміністрацыйна-дэліктнай палітыкі.

Асноўныя працы: Учебно-методический комплекс специального курса «Таможенное право». Минск, 2006; Информационное право: учеб. пособие. Минск, 2013.

ПЛЮТА Яўхім Фядотавіч (1902–1988)

Нарадзіўся 14 красавіка 1902 г. у с. Ясназор'е Вінкавіцкага раёна Хмяльніцкай вобласці (Украіна).

З 1931 па 1934 г. – студэнт Харкаўскага фінансаво-эканамічнага інстытута. У 1937 г. скончыў Харкаўскі юрыдычны інстытут. З 1937 па 1941 г. працаваў пракурорам Магілёў-Падольска Вінніцкай вобласці УССР. У 1941–1960 гг. служыў у арміі. Быў пракурорам арміі ў Кіеўскай і Беларускай ваенных акругах, а затым намеснікам пракурора Беларускай ваеннай акругі. З 1960 г. – выкладчык, з 1966 г. – дацэнт кафедры крымінальнага працэсу юрыдычнага факультэта БДУ.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны двума ордэнамі – Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны, 12 медалямі.

Асноўныя працы: Суд и правосудие в БССР. Минск, 1977 (у суаўт.); Уголовный процесс БССР. Минск, 1978 (у суаўт.).

ПЛЯХІМОВІЧ Іван Іванавіч

Нарадзіўся 30 студзеня 1978 г. у г. Ашмяны Гродзенскай вобласці.

Скончыў юрыдычны факультэт Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. З 1999 па 2002 г. – аспірант кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пасля заканчэння аспірантуры залічаны на працу выкладчыкам, а з 2003 г. – старшы выкладчык кафедры канстытуцыйнага права і памочнік дэкана юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2003 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Тэарэтычныя асновы канстытуцыйнага ладу Рэспублікі Беларусь».

У 2004 г. прызначаны на пасаду намесніка дырэктара Нацыянальнага цэнтра законапраектнай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. Паводле Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь з'яўляўся членам рабочай групы па фарміраванні Збору законаў Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны нагрудным знакам Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «За адзнаку» II ступені. Падчас знаходжання на дзяржаўнай службе ў Нацыянальным цэнтры законапраектнай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь (2004–2008) працаваў на юрыдычным факультэце па сумяшчальніцтве. У 2007 г. атрымаў вучонае званне дацэнта.

Пакінуўшы дзяржаўную службу, працуе дацэнтам на кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта і выкладае канстытуцыйнае права.

З'яўляецца аўтарам звыш 70 публікацый па пытаннях канстытуцыйнага ладу, заканадаўчасці, тэорыі заканадаўства і яго ўдасканалвання.

Асноўныя працы: Основы конституционного строя: теория института. Минск, 2008; Комментарий к Конституции Республики Беларусь: в 2 т. Минск, 2015.

ПРАТАСАВІЦКІ Сяргей Пятровіч

Нарадзіўся 29 снежня 1972 г. у Пінску Брэсцкай вобласці.

У 1994 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1997 г. – аспірантуру кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1997 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1999 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Банкруцтва суб'ектаў гаспадарання: прававы аспект». Працуе над доктарскай дысертацыяй у сферы прыватна-прававога рэгулявання фінансавых адносін.

Аўтар звыш 35 публікацый.

Асноўныя працы: Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Кн. 2. Минск, 2005 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 2. Минск, 2011 (у суаўт.).

ПРОНИНА Марыя Георгіеўна (1931–2008)

Нарадзілася 24 лютага 1931 г.

У 1952 г. скончыла Мінскі юрыдычны інстытут. З 1953 па 1956 г. працавала старшым кансультантам упраўлення Міністэрства юстыцыі БССР па

Мінскай вобласці, затым кансультантам па абагульненні судовай практыкі ўпраўлення судовых органаў Міністэрства юстыцыі БССР. З 1956 г. — старшы кансультант аддзела органаў ЗАГС Міністэрства юстыцыі БССР. У 1960 г. пераведзена на працу ў Вярхоўны Суд БССР на пасаду кансультанта па абагульненні судовай практыкі.

У 1960 г. залічана ў аспірантуру аддзела прававых навук АН БССР. З 1965 па 1984 г. — малодшы навуковы супрацоўнік, старшы навуковы супрацоўнік гэтага ж аддзела. У 1964 г. у Інстытуце дзяржавы і права АН СССР (Масква) абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дагавор маёмаснага найму паміж сацыялістычнымі арганізацыямі». Доктарскую дысертацыю па тэме «Забеспячэнне выканання норм абавязацельства права» абараніла ў 1981 г. ва Усесаюзным навукова-даследчым інстытуце савецкага заканадаўства (Масква).

З 1984 па 1994 г. — загадчык кафедры савецкага права Беларускага дзяржаўнага інстытута народнай гаспадаркі, з 1994 па 1996 г. — прафесар гэтай жа кафедры. З 1996 г. працавала ў Эканамічным Судзе СНД: Генеральным саветнікам, начальнікам міжнародна-прававога і працэсуальна-прававога аддзелаў.

Вяла педагагічную і навукова-даследчую работу ў Беларускім дзяржаўным эканамічным універсітэце, Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, Беларускім дзяржаўным універсітэце. Была членам савета па абароне доктарскіх дысертацый пры Беларускім дзяржаўным універсітэце.

Узнагароджана ордэнам «Знак Пашаны». Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь.

Асноўныя працы: Стимулирование исполнения хозяйственных договоров. М., 1968 (у суаўт.); Имущественный наем в отношениях между социалистическими организациями. Минск, 1969; Обеспечение исполнения норм гражданского права. Минск, 1974; Стимулирующая функция гражданско-правовых санкций. Минск, 1977; Право и качество продукции. Минск, 1981 (у суаўт.); Право наследования. Минск, 1989; Гражданское право. Общая часть: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Правовое регулирование хозяйственной деятельности предприятия. Минск, 2000 (у суаўт.); Наследование по завещанию и по закону. Минск, 2002.

ПРЫХОДЗЬКА Людміла Аляксееўна

Нарадзілася 27 лістапада 1928 г. у г. Улан-Удэ (Бурація, Расія).

У 1950 г. скончыла Мінскі юрыдычны інстытут. З 1950 па 1954 г. навучалася ў аспірантуры Інстытута філасофіі і права АН БССР. У 1953—1957 гг. працавала выкладчыкам, старшым выкладчыкам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, выконвала абавязкі следчага пракуратуры Фрунзенскага раёна г. Мін-

ска. З 1959 г. зноў пачала працаваць выкладчыкам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1968 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Дзейнасць дзяржаўных органаў па ажыццяўленні калектывізацыі сельскай гаспадаркі ў Беларусі (1929–1935 гг.)». З 1973 г. – дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Выкладае курс «Канстытуцыйнае права замежных краін». Даследуе праблемы канстытуцыйнага права Рэспублікі Беларусь, канстытуцыйнага права замежных краін.

Агульны бесперапынны стаж работы ў БДУ складае звыш 50 гадоў. У 2012 г. прысуджана званне «Заслужаны работнік БДУ».

Аўтар больш за 80 навуковых прац, вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў. Прымала актыўны ўдзел у падрыхтоўцы «Беларускай юрыдычнай энцыклапедыі», аўтар 27 артыкулаў.

Асноўныя працы: Государственно-правовое руководство коллективизацией сельского хозяйства Белоруссии. Минск, 1970; Государственное (конституционное) право зарубежных стран: учеб.-метод. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.); Государственное право зарубежных стран: учеб.-метод. пособие. Минск, 2005 (у суаўт.); Конституционное право зарубежных стран: учебник. Минск, 2006 (у суаўт.).

ПЯТРОВА Вольга Валянцінаўна

Нарадзілася 28 лістапада 1977 г. у Віцебску.

У 1999 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 2003 г. – аспірантуру БДУ. У тым жа годзе абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Абарона правоў і свабод асобы ў крымінальным працэсе Рэспублікі Беларусь».

З 2003 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ.

Мае кваліфікацыю псіхолога (2011, Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы).

У 2013–2014 гг. удзельнічала ў праекце ААН / ПРААН / ЮНІСЕФ «Садзейнічанне ўдасканаленню судовай сістэмы Рэспублікі Беларусь шляхам развіцця спецыялізацыі судоў». У 2014 г. працавала па абмене ва ўніверсітэце імя Т. Масарыка (Брно, Чэхія), універсітэце г. Салерна (Італія).

Чытае курс крымінальнага працэсу, спецкурс «Падтрыманне дзяржаўнага абвінавачвання ў судзе».

Даследуе праблемы гуманізацыі крымінальнага працэсу і іншыя пытанні ўдасканалення прымянення прававых сродкаў супрацьдзеяння злачыннасці ў Беларусі і замежных краінах.

Аўтар звыш 80 навуковых прац, у тым ліку публікацый за мяжой.

Асноўныя працы: Защита прав и свобод личности в уголовном процессе. Минск, 2008 (у суаўт.); Опрос детей-жертв и свидетелей насилия: международные практики, стандарты, протоколы и их реализация в Республике Беларусь: справ. пособие для специалистов. Минск, 2011 (у суаўт.).

РАМАНАВА Вольга Мікалаеўна

Нарадзілася 10 ліпеня 1974 г. у Мінску.

У 1996 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і паступіла ў аспірантуру БДУ. З 2000 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Кандыдацкую дысертацию па тэме «Разгляд спраў аб абароне гонару, годнасці і дзелавой рэпутацыі ў грамадзянскім і гаспадарчым судаводстве» абараніла ў 2001 г.

Удзельнічала ў якасці Генеральнага дарадчыка ў Эканамічным Судзе СНД (2011, 2014).

Даследуе праблемы грамадзянскага працэсу і міжнароднага грамадзянскага працэсу.

Чытае курс «Грамадзянскі працэс» і спецкурсы «Міжнародны грамадзянскі працэс», «Асаблівасці разгляду грамадзянскіх спраў у судзе».

Аўтар звыш 30 публікацый па праблемах грамадзянскага працэсу, міжнароднага грамадзянскага працэсу і абароны гонару, годнасці і дзелавой рэпутацыі.

Асноўныя працы: Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Защита чести, достоинства и деловой репутации в общих и хозяйственных судах. Минск, 2007; Международный гражданский процесс. Практикум. Минск, 2009 (у суаўт.); Международный гражданский процесс: пособие. Минск, 2011.

РАМАНЕНКА Уладзімір Андрэевіч

Нарадзіўся 19 мая 1938 г. у с. Жукоткі Чарнігаўскага раёна (Украіна).

У 1961 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў у сістэме органаў Пракуратуры БССР. У 1965–1968 гг. — аспірант кафедры грамадзянскага права і працэсу БДУ. З 1968 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права юрыдычнага факультэта БДУ. З 2014 г. — на пенсіі.

У 1971 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Дагавор падраду на капітальнае будаўніцтва ў калгасах (па матэрыялах БССР)».

Выкладаў курсы рымскага прыватнага і грамадзянскага права. Займаўся даследаваннем навуковых праблем такіх інстытутаў грамадзянскага права, як прадстаўніцтва і даверанасць, абавязацельствае і спадчыннае права.

Асноўныя працы: Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Кн. 3. Минск, 2006 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2, 3. Минск, 2008, 2010, 2011 (у суаўт.).

РАМАНОВІЧ Ала Мікалаеўна (1931–2007)

Нарадзілася 16 лістапада 1931 г.

У 1953 г. скончыла Мінскі юрыдычны інстытут. Працавала старшым юрысконсультам упраўлення Беларускай чыгункі, старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1972 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1963 г. у Інстытуце дзяржавы і права АН СССР (Масква) абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Грамадзянская адказнасць за невыкананне абавязальстваў, заснаваных на дзяржаўным плане перавозкі грузаў па чыгунцы».

Асноўныя працы: Имущественная ответственность за невыполнение государственного плана перевозки грузов по железной дороге. Минск, 1971; Личная собственность и ее гражданско-правовая защита. Минск, 1984 (у суаўт.); Транспортные правоотношения. Минск, 1984; Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2008, 2010 (у суаўт.).

РАШЭТНІКАЎ Сяргей Васільевіч

Нарадзіўся 22 ліпеня 1949 г. у Гродна.

У 1972 г. скончыў гістарычны факультэт Гродзенскага педагагічнага інстытута, у 1978 г. — аспірантуру БДУ. Працаваў выкладчыкам Гродзенскага педагагічнага інстытута, з 1982 г. — у БДУ. З 1993 г. — загадчык кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. З 1994 па 1995 г. — прарэктар па вучэбнай рабоце і сацыяльных пытаннях. З 1997 г. — прафесар паліталогіі.

З 2000 па 2005 г. — дырэктар Інстытута дзяржаўнага кіравання Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

У 1999 г. узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, у 2011 г. — медалём Францыска Скарыны.

Падрыхтаваў пяць дактароў і сем кандыдатаў палітычных навук.

Вобласць навуковых інтарэсаў: метадалогія і метады палітычнай навукі, палітычныя працэсы і інстытуты, публічная палітыка і дзяржаўнае кіраванне, тэорыя працэсу прыняцця палітычных рашэнняў.

Апублікаваў звыш 150 навуковых прац.

Асноўныя працы: Аналіз працэсу прыняцця палітычных рашэнняў у амерыканскай паліталогіі. Рук. депонір. у ІНІГН РАН № 49116 ад 11.04.1994; Паліталогія ў Рэспубліцы Беларусь: тэарэтыка-метадалагічныя і прыкладныя аспекты / Інстытут сацыяльна-палітычных даследаванняў пры Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Мінск, 1999; Паліталогія. Мінск, 1999; Сістэмны падыход як метадалогія аналізу публічнай палітыкі. Мінск, 2000 (у суаўт.); Метадалогія і метады аналізу дзяржаўнай палітыкі і кіравання. Мінск, 2001 (у суаўт.); Тэорыя працэсу прыняцця кіраўніцкіх рашэнняў. Мінск, 2003; Паліталогія. Мінск, 2005 (7 выданняў); Паліталогія: падручнік. 6-е выд., перапрац. і дап. Мінск, 2010; Паліталогія: хрэстаматыя: вучэб. дапаможнік: у 2 ч. Ч. 1: Тэорыя, гісторыя і метадалогія палітычнай навукі. Мінск, 2010; Палітычная навука ў БДУ: тэарэтыка-метадалагічныя і прыкладныя аспекты. Мінск, 2009; Тэорыя прыняцця палітычных рашэнняў. Мінск, 2012; Працэс прыняцця палітычных рашэнняў. Мінск, 2015.

РЭУТАŬ Юрый Іванавіч (1931–2005)

Нарадзіўся 25 чэрвеня 1931 г. у Камена-Дняпроўску Запарожскай вобласці (Украіна).

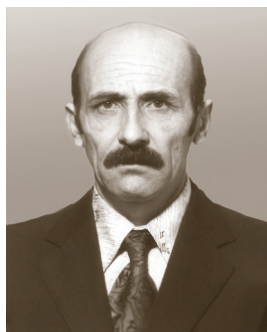
Вучыўся ў Запарожскім інстытуце сельскагаспадарчага машынабудавання, адкуль з II курса па камсамольскай пуцёўцы быў накіраваны ў спецшколу дзяржбяспекі. Пасля яе заканчэння з 1950 па 1965 г. працаваў у Чыцінскай вобласці (Расія) у якасці аператыўнага супрацоўніка, следчага і эксперта. У 1961 г. завочна скончыў Чыцінскі дзяржаўны педагагічны інстытут. З 1965 г. — у Беларускім дзяржаўным універсітэце: лабарант кафедры крыміналістыкі, старшы лабарант, загадчык лабараторыі крыміналістыкі, выкладчык, старшы выкладчык кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта.

У 1988 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Апазнанне чалавека па прыметах голасу і мовы». Спецыяліст у галіне судовай экспертызы.

Узнагароджаны медалямі.

Аўтар каля 20 навуковых прац па праблемах крыміналістыкі.

Асноўныя працы: Судебная фотаграфія. Мінск, 1971, 2-е изд. Мінск, 1978; Криминалистика: учеб. пособие. Мінск, 1996 (у суаўт.).

САЖЫНА Варвара Уладзіміраўна

Нарадзілася 16 жніўня 1958 г. у Мінску.

У 1980 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1980 па 1984 г. — аспірант сектара адміністрацыйнага права Інстытута дзяржавы і права АН СССР (Масква).

У 1984 г. у Інстытуце дзяржавы і права АН СССР абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Адміністрацыйная юстыцыя Вялікабрытаніі».

З 1984 па 1990 г. — малодшы, потым старшы навуковы супрацоўнік сектара дзяржаўнага права і кіравання Інстытута філасофіі і права АН БССР. З 1990 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 2007 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага і адміністрацыйнага права факультэта кіравання Інстытута ўпраўленчых кадраў Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Неаднаразова праходзіла навуковую стажыроўку ва ўніверсітэтах еўрапейскіх краін (г. Бардо, Францыя; г. Будапешт, Венгрыя; г. Дублін, Ірландыя) і ЗША. Стыпендыят Фулбрайта — 2000 г., Texas A&M University (ЗША).

Член двух рэспубліканскіх грамадскіх аб'яднанняў: «Правая ініцыятыва» і «Беларуская асацыяцыя жанчын-юрыстаў».

Аўтар звыш 90 навуковых выданняў.

Асноўныя працы: Административное право зарубежных стран: учебник. М., 2003 (у суаўт.); Административное право зарубежных стран: учебник. М., 2012 (у суаўт.); История государства и права зарубежных стран: учебник. Минск, 2013; История государства и права: учеб. пособие. Минск, 2014 (у суаўт.).

САВІЧ Вольга Дзмітрыеўна

Нарадзілася 2 снежня 1978 г. у Мінску.

У 2000 г. з адзнакай скончыла факультэт правазнаўства Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

З 2001 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ.

Чытае курсы: «Судовая прамова», «Арганізацыя і дзейнасць адвакатуры».

У 2006 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Право на юридическую помощь в уголовном процессе Республики Беларусь».

У 2007—2009 гг. — нацыянальны эксперт сумеснага праекта Еўрапейскага саюза, Праграмы развіцця ААН (ПРААН), Дзіцячага фонду ААН (ЮНІСЭФ) і Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «Садзейнічанне больш шырокаму прымяненню міжнародных стандартаў у галіне правоў чалавека пры адпраўленні правасуддзя ў Рэспубліцы Беларусь».

Адвакат Мінскай гарадской калегіі адвакатаў (працуе ў юрыдычнай кансультацыі № 2 Цэнтральнага раёна г. Мінска).

Навуковыя інтарэсы: крымінальны працэс, юрыдычная дапамога, судавыкладкаванне.

Аўтар звыш 30 друкаваных прац.

САКАЛОВА Ала Анатольеўна

Нарадзілася ў 1953 г. у Балашове Саратаўскай вобласці (Расія).

У 1976 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1983 па 1999 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1994 г. — дэкан факультэта права Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта.

У 1983 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Удзел грамадскіх арганізацый у праватворчай дзейнасці» ў Маскоўскім дзяржаўным універсітэце.

Вобласць навуковых інтарэсаў: тэорыя права, сацыялогія права, філасофія права, праблемы праваўтварэння, прыроды права, юрыдычнай канфлікталогіі.

Аўтар звыш 50 навуковых выданняў.

Асноўныя працы: Социальные аспекты правообразования. Минск, 2003; Законотворческий процесс: основные понятия и институты: учеб. пособие. Минск, 2003.

САКАЛОЎ Сяргей Паўлавіч

Нарадзіўся 12 сакавіка 1937 г. у Слуцку Мінскай вобласці.

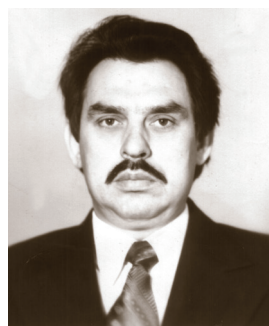
Пасля заканчэння ТВ-1 г. Мінска з 1956 г. працаваў на Мінскім трактарным заводзе.

У 1975 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1987 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Змяненне жыллёвых праваадносін».

Аўтар звыш 50 навуковых прац.

Асноўныя працы: Научно-практический комментарий к Гражданскому кодексу Белорусской ССР. Минск, 1991 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Кн. 1. Минск, 1999 (у суаўт.); Комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск,

2000 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье. Минск, 2009 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2008, 2010 (у суаўт.); Белорусская юридическая энциклопедия: в 4 т. Т. 3. Минск, 2011 (у суаўт.).

САЛАВЕЙ Таццяна Генадзьеўна

Нарадзілася 8 студзеня 1952 г. у Мінску.

У 1974 г. скончыла з адзнакай гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала навуковым супрацоўнікам Цэнтра прыкладной сацыялогіі БДУ. У 1975–1977 гг. вучылася ў аспірантуры БДУ. З 1978 г. працуе ў БДУ выкладчыкам, дацэнтам.

У 1979 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю, у 1986 г. атрымала званне дацэнта.

Навуковыя інтарэсы: палітычныя партыі і партыйныя сістэмы, групы інтарэсаў у палітыцы, палітычныя ідэалогіі.

Чытае курсы лекцый па паліталогіі, палітычных партыях і групам інтарэсаў. Падрыхтавала аднаго кандыдата палітычных навук.

Аўтар звыш 90 навуковых прац.

Асноўныя працы: Палітычныя партыі і грамадска-палітычныя рухі ў Рэспубліцы Беларусь. Гродна, 1994 (у суаўт.); Политические партии и партийные системы: учеб. пособие. Минск, 2005; Политология: учеб. пособие. Минск, 2012 (у суаўт.); Общественная политика: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.).

САЛЕЙ Алена Анатольеўна

Нарадзілася 10 красавіка 1966 г. у Мінску.

У 1988 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1996 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Акцыянернае таварыства як юрыдычная асоба (па матэрыялах Рэспублікі Беларусь)». У 2003 г. атрымала вучонае званне дацэнта.

Працавала юрысконсультам Заводскага райвыканкама г. Мінска, малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права АН Беларусі. З 1995 г. – у БДУ.

Дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ. Член Навукова-кансультатывага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, навуковы сакратар экспертнага савета па юрыдычных навуках ВАК Рэспублікі Беларусь, арбітр Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры Эканамічным Судзе СНД.

Узнагароджана Граматай Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь (2005), Граматай БДУ (2012), Ганаровай граматай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2013).

Навуковыя інтарэсы: прававы статус юрыдычных асоб, карпаратыўнае права. Аўтар звыш 100 навуковых, навукова-метадычных, вучэбна-метадычных работ па грамадзянскім праве, банкаўскім праве і міжнародным прыватным праве.

Асноўныя працы: Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву : учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданское право : учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Банковское право. Минск, 2003; Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Правоспособность юридических лиц по законодательству Республики Беларусь. Минск, 2005; Гражданское право: тесты для обучения и контроля знаний. Минск, 2005 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2, 3. Минск, 2008, 2010, 2011 (у суаўт.); Императивные нормы в международном частном праве Республики Беларусь: проблемы доктринального толкования и правоприменения. Минск, 2009; Регистрация субъектов предпринимательской деятельности: Россия и СНГ. М., 2012 (у суаўт.); Публичные юридические лица (по материалам Республики Беларусь). Хмельницкий, 2012; Охрана фирменных наименований: проблемы правового регулирования. Минск, 2013 (у суаўт.).

САЛТАНОВІЧ Андрэй Уладзіміравіч

Нарадзіўся 24 лістапада 1961 г. у в. Вялікая Пярэспа Сенненскага раёна Віцебскай вобласці.

У 1989 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў следчым пракуратуры Лёзненскага раёна Віцебскай вобласці. У 1992 г. скончыў аспірантуру пры БДУ і пачаў працаваць выкладчыкам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта.

У 1992 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Права падазронага на абарону ў крымінальным працэсе Рэспублікі Беларусь» у БДУ.

З’яўляўся членам Прававога кансультатыўнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. У 1997–2001 гг. — намеснік дэкана факультэта менеджменту Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З 2001 г. — намеснік дырэктара Інстытута дзяржаўнага кіравання Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

З 2008 г. працуе ў Навукова-практычным цэнтры праблем умацавання законнасці і правапарадку Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

Аўтар шэрагу навуковых прац па пытаннях тэорыі і практыкі крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду.

САМАРЫН Вадзім Ігаравіч

Нарадзіўся 25 лютага 1980 г. у Мінску.

У 2002 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт БДУ. Лаўрэат Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы здольных навучэнцаў і студэнтаў.

Пачаў працоўную дзейнасць юрысконсультам у сумесным прадпрыемстве. Навучаўся ў аспірантуры юрыдычнага факультэта БДУ (2002–2006).

У 2006 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Взаимодействие органов Республики Беларусь, ведущих уголовный процесс, с учреждениями иностранных государств по уголовным делам» у Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь.

З 2006 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду. З 2009 г. чытае курс лекцый па вучэбнай дысцыпліне «Крымінальны працэс». У 2010 г. прысвоена вучонае званне дацэнта.

Прайшоў стажыроўкі ў 2003–2004 гг. ва ўніверсітэце г. Цюбінген, Вышэйшым зямельным судзе Паўночнай Рэйн-Вестфаліі, Міністэрстве юстыцыі Паўночнай Рэйн-Вестфаліі, у 2009 г. па TEMPUS-праекце – ва ўніверсітэце Эрланген-Нюрнберг, у 2014–2015 гг. па праграме Erasmus Mundus – ва ўніверсітэце Гумальта (Берлін). У 2008–2010 гг. з'яўляўся каардынатарам сумеснага з універсітэтамі г. Грац (Аўстрыя) і г. Эрланген-Нюрнберг (Германія) TEMPUS-праекта. З 2013 г. – менеджар па якасці TEMPUS-праекта «Навучанне альтэрнатыўнаму ўрэгуляванню спрэчак як падыходу да забеспячэння правоў чалавека» [TRADIR].

Лаўрэат прэміі імя У. І. Пічэты сярод маладых навукоўцаў за цыкл навуковых прац па актуальных пытаннях крымінальнага працэсу (2013).

Навуковыя інтарэсы: крымінальны працэс, міжнародны крымінальны працэс, міжнародная прававая дапамога па крымінальных справах, судаўладкаванне замежных краін.

Аўтар звыш 80 друкаваных прац.

Асноўныя працы: Интерпол. Международная организация уголовной полиции. СПб, 2004; Международная правовая помощь по уголовным делам: уголовно-процессуальный аспект. Минск, 2009 (у суаўт.); Уголовный процесс в схемах. Общая часть: учеб.-метод. пособие. 2-е изд., с изм. и доп. Минск, 2013 (у суаўт.); Уголовный процесс в схемах. Особенная часть: учеб.-метод. пособие. 2-е изд., с изм. и доп. Минск, 2014 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.); Европейское публичное право. М., 2015 (у суаўт.).

САМУСЕНКА Лідзія Анатольеўна

Нарадзілася 25 красавіка 1978 г. у Мінску.

У 2000 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт БДУ. З таго ж года працуе на кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ на пасадах выкладчыка, старшага выкладчыка, дацэнта.

Чытае лекцыі па курсах: «Зямельнае права», «Прыродарэсурснае права», «Абарона насельніцтва і аб'ектаў у надзвычайных становішчах. Радзяцыйная бяспека».

У 2013 г. абараніла дысертацию на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук па тэме «Права рэкрэацыйнага прыродакарыстання».

Аўтар звыш 40 навуковых прац.

Асноўныя працы: Права рэкрэацыйнага прыродакарыстання. Мінск, 2014; Каментарый да Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб зямлі. Мінск, 2009 (у суаўт.).

САСКЕВІЧ Вераніка Васільеўна

Нарадзілася 7 лістапада 1979 г. у Мінску.

У 2002 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Пачала працоўную дзейнасць вядучым спецыялістам Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь. З 2002 па 2005 г. навучалася ў аспірантуры БДУ. З 2004 г. працуе выкладчыкам, дацэнтам кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2008 г. у Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прававы рэжым зямель прамысловасці, транспарту, сувязі, энергетыкі».

Чытае курс «Аграрнае права».

Даследуе праблемы аграрнага, зямельнага і экалагічнага права.

Аўтар звыш 30 публікацый.

САТОЛІН Уладзімір Мікалаевіч

Нарадзіўся 28 лістапада 1953 г. у в. Лычнікі Ершыцкага раёна Смаленскай вобласці (Расія).

У 1980 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1988 г. працуе выкладчыкам, дацэнтам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1988 па 1998 г. — дэкан факультэта даўніверсітэцкай падрыхтоўкі, з 1998 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па вучэбнай рабоце. Вучоны сакратар савета па абароне дысертацый на саісканне вучонай ступені доктара юрыдычных навук пры БДУ.

У 1998 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Гісторыя станаўлення і развіцця заканадаўства аб шлюбе і сям'і Беларусі».

Чытае курс «Гісторыя дзяржавы і права замежных краін».

Даследуе пытанні гісторыі дзяржавы і права, сямейнага права.

Аўтар больш за 20 навуковых прац.

Асноўныя працы: Дагаворы і граматы як крыніцы беларускага феадальнага права. Мінск, 2000 (у суаўт.); Статут Вялікага Княства Літоўскага 1566 г. Мінск, 2003 (у суаўт.); Гісторыя станаўлення і развіцця заканадаўства аб шлюбе і сям'і Беларусі. Мінск, 2003.

САХАРЧУК Аляксей Іванавіч

Нарадзіўся 18 ліпеня 1982 г. у Мінску.

У 2004 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2007 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2010 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Крымінальна-прававая ахова бяспекі дарожнага руху або эксплуатацыі аўтадарожных транспартных сродкаў». Чытае курсы крымінальнага права і крымінальна-выканаўчага права. Даследуе праблемы крымінальнай адказнасці вадзіцеляў аўтадарожных транспартных сродкаў за парушэнні ўстаноўленых правілаў.

Аўтар звыш 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2014 (у суаўт); Уголовный закон и судебная практика по делам о дорожно-транспортных преступлениях: монография. Минск, 2015.

СВАДКОЎСКАЯ Алена Аляксандраўна

Нарадзілася 1 ліпеня 1980 г. у Мінску.

У 2002 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Працоўную дзейнасць пачала ў якасці малодшага навуковага супрацоўніка ў Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі.

У 2004 г. абараніла кандыдацкую дысертцыю па тэме «Заклучэнне дагавора ў абавязковым парадку». У 2008 г. прысвоена навуковае званне дацэнта.

З 2005 па 2009 г. працавала загадчыкам аддзела грамадзянскага права ў Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі, Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь.

Працавала галоўным спецыялістам у НПЦ Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь.

З 2003 г. працуе ў якасці сумяшчальніка выкладчыкам, старшым выкладчыкам, а з 2006 г. — дацэнтам кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Чытае курсы лекцый па вучэбных дысцыплінах: «Дагавор у грамадзянскім праве», «Асновы кіравання інтэлектуальнай уласнасцю», «Правое рэгуляванне адносін уласнасці».

Навуковыя інтарэсы: грамадзянскае права, дагаворнае права, інтэлектуальная ўласнасць.

Аўтар звыш 80 друкаваных прац.

Асноўныя працы: Заключение гражданско-правового договора с отступлением от принципа его свободы. Минск, 2006; Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2008, 2010 (у суаўт.); Правомочия государственных юридических лиц по распоряжению закрепленным за ними имуществом и деятельность органов прокуратуры по предупреждению, выявлению и пресечению коррупционных правонарушений в этой сфере: метод. рекомендации. Минск, 2014.

СЕНЬКО Анато́ль Сцяпанавіч

Нарадзіўся 8 студзеня 1973 г. у в. Савічы Баранавіцкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1995 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1995 па 1998 г. працаваў у Мінскай транспартнай пракуратуры на пасадах следчага, старшага следчага, памочніка пракурора. З 1998 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2004 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Защита прав и законных интересов граждан средствами общего надзора в прокуратуре».

Аўтар многіх навуковых прац па пытаннях тэорыі і практыкі пракурорскага нагляду, судаўладкавання, крымінальнага працэсу.

СІВЕЦ Сяргей Міхайлавіч

Нарадзіўся 11 верасня 1973 г. у Мінску.

У 1995 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт БДУ, у 1998 г. — вочную аспірантуру юрыдычнага факультэта БДУ. З 1998 па 2001 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1999 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў БДУ па тэме «Канстытуцыйныя асновы права чалавека на жыццё: тэорыя і практыка».

З 2008 г. — намеснік дырэктара, кіраўнік Інстытута прававых даследаванняў Нацыянальнага цэнтра законодаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь.

Даследуе праблемы прававога статусу асобы, праватворчага працэсу, сацыяльнай абароны асобы, сацыяльнай палітыкі дзяржавы.

Навуковыя дасягненні знайшлі адлюстраванне ў больш чым 80 працах, у тым ліку ў дзвюх манаграфіях, 42 артыкулах, выдадзеных у нацыянальных і замежных выданнях.

Асноўныя працы: Правовое рэгуляванне сацыяльнай абароны інвалідаў у Рэспубліцы Беларусь. Мінск, 2014; Сацыяльная палітыка Рэспублікі Беларусь у кантэксце рэалізацыі канстытуцыйнага права чалавека на жыццё. Мінск, 2013.

СІДАРЧУК Валеры́й Кірылавіч

Нарадзіўся 16 жніўня 1957 г. у в. Чыжэвічы Брэсцкага раёна.

Пасля заканчэння юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта працаваў у Смалявіцкай міжрайпракуратуры Мінскай вобласці, у

Сакратарыяце Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, у Міністэрстве знешнеэканамічных сувязей Рэспублікі Беларусь. З 1997 г. — дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1987 г. у АН Украіны абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Прававы стан дзяржаўных камітэтаў саюзнай рэспублікі».

Член творчых калектываў па падрыхтоўцы законапраектаў у галіне дзяржаўнага будаўніцтва і гаспадарчага права.

Аўтар звыш 70 навуковых прац.

Асноўныя працы: Правовое положение государственных комитетов. Минск, 1991; Организация местного самоуправления. Минск, 2002; Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к ГК Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Т. 2. Минск, 2003 (у суаўт.); Экономическое обеспечение местного самоуправления. Минск, 2005; Организационно-правовые основы экономического обеспечения местного самоуправления. Минск, 2007.

СІЛЬЧАНКА Мікалай Уладзіміравіч

Нарадзіўся 4 сакавіка 1954 г. у пас. Чырвоны Свет Буда-Кашалёўскага раёна Гомельскай вобласці.

У 1975 г. скончыў юрыдычны факультэт Балтыйскага федэральнага ўніверсітэта імя І. Канта. У 1981 г. пасля заканчэння вочнай аспірантуры Інстытута дзяржавы і права АН СССР абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Научные основы типологии нормативных правовых актов», у 1993 г. у БДУ — доктарскую дысертцыю «Проблемы верховенства закона».

З 1982 г. працаваў старшым выкладчыкам, дацэнтам, загадчыкам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, загадчыкам кафедры тэорыі дзяржавы і права, дэканам юрыдычнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. З 2014 г. — прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржава і права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Распрацаваў: 1) тэорыю ідэальнага тыпу нарматыўных прававых актаў, сфармуляваў ідэю і абгрунтаваў механізм утварэння шматструктурнасіі сістэмы заканадаўства, правёў тыпалогію нарматыўных прававых актаў у іерархічнай структуры заканадаўства; 2) тэорыю вяршэнства закона ва ўмовах падзелу ўлады, вызначыў суадносіны аб'ектыўнага сацыяльнага закона і закона юрыдычнага, сфармуляваў гнесеалагічныя і логіка-прававыя параметры вяршэнства закона, вызначыў межы дзеяння заканадацеля і суадносіны закона з актамі выканаўчай улады; 3) тэорыю крыніц сучаснага беларускага права, правёў універсальную тыпалогію і класіфікацыю крыніц беларускага права, прапанаваў новую тыпалогію прававых сістэм, сфармуляваў асновы

канстытуцыйнага інстытута крыніц права, вызначыў асноўныя напрамкі развіцця і сістэматызацыі крыніц беларускага права і асноўныя шляхі ўдасканалення адзінага прававога класіфікатара.

Узнагароджаны нагрудным знакам «Выдатнік адукацыі Рэспублікі Беларусь», нагруднымі знакамі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь «За адзнаку» II ступені і «За адзнаку» I ступені, юбілейнымі медалямі «80 гадоў Пракуратуры Рэспублікі Беларусь» і «90 гадоў Пракуратуры Рэспублікі Беларусь». 2 лістапада 2009 г. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 528 за шматгадовую плённую працу, значныя дасягненні ў прафесійнай дзейнасці, заслугі ў развіцці навукі і адукацыі узнагароджаны медалём «За працоўныя заслугі».

Падрыхтаваў трынаццаць кандыдатаў навук.

Аўтар звыш 230 навуковых прац, у тым ліку 10 манаграфій, 14 вучэбных дапаможнікаў, навуковых артыкулаў у выданнях Беларусі, Літвы, Польшчы, Расіі, Туркменістана, Украіны, Францыі. Манаграфіі і вучэбныя дапаможнікі знаходзяцца ў Расійскай дзяржаўнай бібліятэцы, бібліятэцы Кангрэса ЗША, бібліятэках дзяржаў СНД.

Асноўныя працы: Научные основы типологии нормативно-правовых актов в СССР. М., 1987 (у суаўт.); Паходжанне дзяржавы і права: вучэб. дапаможнік. Мінск, 2005; Тэорыя крыніц беларускага права. Гродна, 2012; Тэорыя верховенства закона. Минск, 2015.

СИМАНОЎСКИ Сяргей Іванавіч

Нарадзіўся 19 кастрычніка 1957 г. у Добрушы Гомельскай вобласці.

У 1980 г. скончыў гістарычны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя А. М. Горкага. У лістападзе 1987 г. паступіў у аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, дзе ў 1990 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Фарміраванне асобы будучага рабочага ў сістэме прафтэхадукцыі (на матэрыялах БССР)».

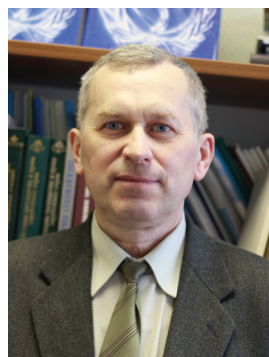
Са снежня 1990 г. па верасень 2000 г. працаваў выкладчыкам, дацэнтам на кафедры паліталогіі і права Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка. У 1997 г. ВАК Рэспублікі Беларусь прысвоіў вучонае званне дацэнта па спецыяльнасці «Паліталогія». З верасня 2000 г. працуе дацэнтам на кафедры паліталогіі і юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Чытае курсы лекцый па паліталогіі, палітычнай псіхалогіі, параўнальнай палітыцы, правах чалавека.

Падрыхтаваў аднаго кандыдата палітычных навук.

Аўтар звыш 90 навуковых прац, у тым ліку 10 вучэбных дапаможнікаў (у тым ліку ў суаўтарстве).

Асноўныя працы: Кароткі тлумачальны слоўнік паліталагічных тэрмінаў. Мінск, 1997; Паліталогія: вучэб. дапаможнік: у 2 ч. Ч. 1. Мінск, 1997; Права чалавека: учеб. пособие. Минск, 2001; Социология: учеб. пособие. Минск, 2002; Политическая психология: учеб. пособие. Минск, 2011.

СКОБЕЛЕЎ Уладзімір Пятровіч

Нарадзіўся 16 ліпеня 1979 г. у г. Орша Віцебскай вобласці.

У 2001 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У гэтым жа годзе паступіў і ў 2004 г. пасляхова скончыў аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па спецыяльнасці «Грамадзянскі працэс, арбітражны працэс». З 2002 г. працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. З 2007 г. выконвае абавязкі памочніка адказнага сакратара прыёмнай камісіі БДУ па юрыдычным факультэце.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Законная сіла пастановы суда першай інстанцыі ў грамадзянскім працэсе» абараніў у 2005 г. у БДУ.

З’яўляецца арбітрам Міжнароднага арбітражнага суда пры БелГПП.

Член грамадскага аб’яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў».

Узнагароджаны Падзякай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2006), Граматай Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь (2006), Памятным знакам Саюза юрыстаў «Ex lege» (2008), Граматай БДУ (2010), Падзякай Нацыянальнага цэнтра заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь (2011), Ганаровай граматай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2013), шматлікімі граматамі прафсаюзаўнага камітэта супрацоўнікаў БДУ за перамогі ў спартыўных спаборніцтвах.

Чытае курс «Грамадзянскі працэс», спецкурсы «Міжнародны камерцыйны арбітраж» і «Грамадзянскі працэс замежных краін».

Аўтар звыш 130 навуковых і метадычных прац.

Асноўныя працы: Обучение в «Юридической клинике» (правовые основы, методики, юридическая техника и практикум). Минск, 2008 (у суаўт.).

СЛУЦКАЯ Людміла Уладзіміраўна

Нарадзілася 24 студзеня 1974 г. у Екацерынбургу (Расія).

У 1997 г. скончыла гістарычны факультэт Уральскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А. М. Горкага. З 1998 па 2001 г. навучалася ў аспірантуры таго ж ўніверсітэта. У 2009 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Французскія левыя інтэлектуалы ў Савецкай Расіі ў 1917–1929 гг.».

З 2004 па 2010 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры філасофіі і паліталогіі прыватнай установы адукацыі «БІП — Інстытут правазнаўства» (г. Мінск). З 2010 па 2011 г. — дацэнт кафедры

дыпламатычнай і консульскай службы факультэта міжнародных адносін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 2011 г. працуе дацэнтам кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2014 г. прысвоена вучонае званне дацэнта па спецыяльнасці «Гісторыя». Чытае курсы лекцый па паліталогіі, сучасных палітычных тэхналогіях, асновах перамоўнага працэсу.

Аўтар звыш 40 навуковых прац, у тым ліку чатырох вучэбных дапаможнікаў (адзін у суаўтарстве).

Асноўныя працы: Введение в политическую теорию. Минск, 2006 (у суаўт.); Основы переговорного процесса. Минск, 2012; Анри Гильбо: «Культурная пропаганда» французского интеллектуала (1919–1924 гг.). М., 2013.

СМІРНОЎ Юрый Пятровіч

Нарадзіўся 13 красавіка 1929 г. у в. Дзеравягіна Чэбсарскага раёна Валагодскай вобласці (Расія).

У Мінскі юрыдычны інстытут прыняты ў 1948 г. па рэкамендацыі Генеральнага пракурора СССР К. П. Гаршэніна і скончыў яго з адзнакай.

Першы непасрэдна на юрыдычным факультэце БДУ і трэці (пасля Э. В. Зайчыка і Г. А. Павецьева) у беларускай гісторыі кандыдат юрыдычных навук і дацэнт па працоўным праве. Адзіны з прававедаў, хто ў савецкі час займаў пасады памочніка легендарнага Першага сакратара і загадчыка аддзела навукі і навуковых устаноў ЦК КПБ (П. М. Машэрава).

У 1952 г. паступіў у аспірантуру Мінскага юрыдычнага інстытута і скончыў яе ў 1954 г.

24 сакавіка 1960 г. абараніў у Маскоўскім дзяржаўным універсітэце кандыдацкую дысертцыю па тэме «Роля савецкіх прафсаюзаў у галіне аховы працы». 5 лютага 1964 г. прысвоена вучонае званне дацэнта.

Выкладаў (1954–1955) працоўнае права на юрыдычным факультэце БДУ.

20 гадоў (1971–1990) з’яўляўся дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР з VIII па XI скліканне. З 1992 па 2002 г. працаваў у Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі, у тым ліку на пасадах загадчыка юрыдычнага аддзела і саветніка старшыні.

З’яўляўся арбітрам Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце. Адзін з заснавальнікаў і актыўны член грамадскага аб’яднання «Супольнасць працоўнага права».

Узнагароджаны дзвюма ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга і ордэнам Дружбы народаў, медалём «За доблесную працу», юбілейным знакам «Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі: 100 гадоў прафсаюзнаму руху».

Асноўныя працы: Очерки по истории государства и права Белорусской ССР. Минск, 1958 (у суаўт.); Развитие органов охраны труда в системе советских профсоюзов. Минск, 1959; Государство и коммунизм. Минск, 1962; Два мира — две демократии. Минск, 1967; Сравнительное трудовое право: учеб.-метод. пособие по Особенной части трудового права. Минск, 2010.

(Матэрыял падрыхтаваў В. І. Крывой)

СТАРАВОЙТАВА Людміла Уладзіміраўна

Нарадзілася 6 лютага 1951 г. у Брэсце.

У 1973 г. скончыла гістарычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1973 па 1978 г. працавала ў Брэцкім інжынерна-будаўнічым інстытуце выкладчыкам. У 1987 г. паступіла ў аспірантуру Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе ў 1983 г. абараніла кандыдацкую дысертцыю па праблемах дзяржаўнага кіравання. З 1983 г. — дацэнт кафедры навуковага камунізму БДУ, з 1991 г. — дацэнт кафедры паліталогіі юрыдычнага факультэта БДУ. Кандыдат філасофскіх навук. Спецыялізуецца ў галіне тэорыі палітыкі і палітычнай ідэалогіі.

Падрыхтавала чатырох кандыдатаў палітычных навук.

Аўтар звыш 60 навуковых прац, у тым ліку адной манаграфіі, 10 вучэбных дапаможнікаў (у суаўт.).

Асноўныя працы: *Теория политики*. Минск, 1994; *Политология: учеб.-метод. комплекс*. Минск, 2004; *Теория и методология современной политической науки*. Минск, 2011 (у суаўт.).

СТАРАВОЙТАЎ Алэг Міхайлавіч

Нарадзіўся 30 мая 1974 г. у Гомелі.

У 1996 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт БДУ і паступіў у аспірантуру на факультэт міжнародных адносін БДУ. З 2001 па 2015 г. — выкладчык, дацэнт кафедры міжнароднага права факультэта міжнародных адносін БДУ, з 2015 г. — дацэнт кафедры дзяржаўнага кіравання юрыдычнага факультэта БДУ (па сумяшчальніцтве). З 2005 па 2014 г. працаваў на пасадзе намесніка дырэктара Юрыдычнага каледжа БДУ. З 2014 г. — дырэктар Юрыдычнага каледжа БДУ.

З верасня 2000 г. па сакавік 2002 г. навучаўся ў магістратуры юрыдычнага факультэта Лундскага ўніверсітэта, г. Лунд, Швецыя. Атрымаў ступень магістра права (Master of International Human Rights Law, LL.M).

У 2004 г. абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Міжнародна-прававая абарона правоў дзіцяці».

Выкладае дысцыпліну «Міжнароднае публічнае права». Займаецца навуковымі даследаваннямі ў галіне аховы правоў дзіцяці, міжнароднага гуманітарнага права.

Узнагароджаны граматамі БДУ і Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Аўтар звыш 20 публікацый па праблемах міжнароднага публічнага права. Суаўтар выдання «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т.

Асноўныя працы: *Международная защита прав ребенка: учеб. пособие*. Минск, 2007; *Международное публичное право. Особенная часть: учебник*. Минск, 2011 (у суаўт.).

СТОРАЖАЎ Мікалай Васільевіч (1934–2004)

Нарадзіўся 8 жніўня 1934 г. у с. Стары Вышкаў Навазыбкаўскага раёна Бранскай вобласці (Расія).

У 1959 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1959–1962 гг. працаваў малодшым навуковым супрацоўнікам аддзела прававых навук АН БССР, у 1962–1964 гг. – аспірант Інстытута дзяржавы і права АН СССР. З 1964 па 1966 г. – малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР, у 1966–1978 гг. – старшы навуковы супрацоўнік гэтага інстытута, з 1978 г. – загадчык сектара, загадчык аддзела аграрнага і экалагічнага права, у 1998–1999 гг. – намеснік дырэктара па навуковай рабоце Інстытута філасофіі і права НАН Беларусі. З 1999 г. – дырэктар-арганізатар, з 2002 г. – дырэктар Інстытута дзяржавы і права НАН Беларусі. Адначасова ў 1980–1984 гг. – прафесар кафедры палітэканоміі Мінскага інстытута культуры, у 1987–1988 гг. – прафесар кафедры права Беларускага дзяржаўнага інстытута народнай гаспадаркі. З 1993 г. – загадчык кафедры экалагічнага і аграрнага права БДУ.

У 1964 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Матэрыяльная адказнасць калгаснікаў», у 1977 г. – доктарскую дысертацию па тэме «Правое палажэнне калгасаў у СССР на сучасным этапе (унутрыгаспадарчыя аспекты)».

Доктар юрыдычных навук, прафесар, член-карэспандэнт НАН Беларусі. Член савета па абароне доктарскіх дысертаций па юрыдычных навук пры БДУ, член савета па абароне дысертаций пры Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі.

Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь.

Падрыхтаваў 15 кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 100 навуковых прац, у тым ліку васьмі індывідуальных і калектыўных манаграфій па праблемах аграрнага, зямельнага і экалагічнага права.

Асноўныя працы: Права и обязанности внутриколхозных органов управления. Минск, 1969; Материальная ответственность колхозников. Минск, 1972; Правовое положение колхоза на современном этапе (внутрихозяйственные аспекты). Минск, 1975; Правовой режим мелиорированных земель. Минск, 1986; Природоресурсное законодательство Республики Армения, Республики Беларусь и Российской Федерации. Современное состояние и оценка выполнения экологических требований в других отраслях законодательства. М., 2001 (у суаўт.); Аграрное право Республики Беларусь: курс лекций. Минск, 2003 (у суаўт.); Аграрное право. Общая часть: курс лекций. Минск, 2003 (у суаўт.).

СЯРЭБРАННІКАЎ Уладзімір Паўлавіч

Нарадзіўся ў жніўні 1937 г. у Бухары (Узбекістан).

У 1959 г. скончыў юрыдычны факультэт Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працаваў адвакатам юрыдычнай кансультацыі ў Волагдзе.

З 1962 па 1965 г. — аспірант юрыдычнага факультэта Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1965 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Мясцовыя прадстаўнічыя органы сучаснай Францыі» ў Ленінградскім дзяржаўным універсітэце.

У 1965—1966 гг. — выкладчык кафедры юрыдычных дысцыплін Мінскага вочна-завочнага факультэта Вышэйшай школы Міністэрства аховы грамадскага парадку РСФСР. У 1966—1969 гг. — старшы выкладчык кафедры дзяржаўна-прававых дысцыплін Мінскага філіяла Вышэйшай школы МУС СССР. З 1969 г. — старшы выкладчык, з 1970 г. — выконваў абавязкі дацэнта кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права БДУ. З 1972 па 1982 г. — дацэнт кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва БДУ.

У 1982 г. абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Праблемы канстытуцыйнага права сучаснай Францыі (аналіз дзяржаўна-прававых інстытутаў В Рэспублікі 1958—1982 гг.)».

У 1982—1997 гг. працаваў у Міжнародным Сакратарыяце ЮНЕСКА ў Парыжы, меў дыпламатычны статус міжнароднага чыноўніка, у 1997—1998 гг. — у Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, у 1998—2000 гг. — на факультэце міжнародных адносін БДУ, у 2001—2005 гг. — у Еўрапейскім гуманітарным універсітэце. З 2006 г. працуе ў Мінскім універсітэце кіравання.

Аўтар каля 50 навуковых прац.

Асноўныя працы: Конституционное право Франции. Минск, 1976; Местное управление и самоуправление Франции. Минск, 1981; Конституционное право зарубежных стран. Минск, 2009; Конституционное право зарубежных стран. Минск, 2014.

ТАГУНОЎ Яўгеній Мікалаевіч

Нарадзіўся 18 ліпеня 1925 г. у Мураме Уладзімірскай вобласці (Расія).

У 1943—1946 гг. служыў у арміі. У 1950 г. скончыў Казанскі юрыдычны інстытут. З 1953 па 1961 г. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры дзяржаўнага права, дырэктар Новасібірскага філіяла Усесаюзнага юрыдычнага завочнага інстытута. З 1961 па 1966 г. — дацэнт кафедры партыйнага будаўніцтва Новасібірскай вышэйшай партыйнай школы. З 1966 па 1995 г. — дацэнт кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1995 па 1996 г. — дацэнт кафедры дзяржаўна-прававых дысцыплін Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З 1996 па 1997 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права БДУ. З 1997 па 1998 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права, тэорыі і гісторыі права Міжнароднага інстытута працоўных і сацыяльных адносін пры Беларускай федэрацыі прафсаюзаў.

У 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў Маскоўскім юрыдычным інстытуце па тэме «Пракурорскі нагляд за захаваннем сацыялістычнай законнасці ў дзейнасці мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных».

Прымаў удзел у падрыхтоўцы праекта закона аб Савеце Міністраў БССР, а таксама праекта Канстытуцыі БССР 1994 г.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны II ступені, медалямі.

Аўтар 80 навуковых прац.

Асноўныя працы: Акты прокурора по общему надзору. М., 1957; Социалистическая законность и народный контроль за ее соблюдением. Минск, 1974; Народный контроль над деятельностью аппарата управления местных Советов. Минск, 1975; Пастаянныя камісіі па сацыялістычнай законнасці і ахове грамадскага парадку. Мінск, 1977; Деятельность депутатов в постоянных комиссиях по социалистической законности и охране общественного порядка. Минск, 1986.

ТАМАШЭЎСКІ Кірыл Леанідавіч

Нарадзіўся 11 мая 1977 г. у Мінску.

У 1999 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1999 г. — выкладчык і саіскальнік кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. З верасня 2003 г. — старшы выкладчык той жа кафедры, з верасня 2004 г. — дацэнт той жа кафедры.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Змяненне працоўнага дагавора» абараніў у 2003 г. у Інстытуце дзяржавы і права Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

У 2005 г. прысуджана вучонае званне дацэнта.

У 2009 г. за выдатныя дасягненні ў навуковай працы ўзнагароджаны першай Прэміяй маладых вучоных імя У. І. Пічэты. У 2011 г. атрымаў стыпендыю з Фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь для таленавітых маладых вучоных.

З 2010 г. займаў пасады дэкана юрыдычнага факультэта Міжнароднага інстытута працоўных і сацыяльных адносін, прафесара кафедры прыватнага права таго ж інстытута, з 2013 г. — загадчык кафедры працоўнага і карпаратыўнага права ўстановы адукацыі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі «Міжнародны ўніверсітэт «МІТСО»», галоўны навуковы супрацоўнік Цэнтра працоўнага права таго ж універсітэта.

З 2012 г. — галоўны рэдактар арганізаванага ім навукова-практычнага часопіса «Працоўнае і сацыяльнае права», член прэзідыума Міжнароднага арбітражнага (трацейскага) суда «Палата арбітраў» пры Саюзе юрыстаў.

Чытае курс «Працоўнае права».

Навуковыя інтарэсы: праблемы міжнароднага, нацыянальнага і параўнальнага працоўнага права.

Аўтар звыш 430 публікацый, пераважна па праблемах працоўнага права.

Асноўныя працы: Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2011, 2014); Трудовое право: учебник. Минск, 2002 (у суаўт., перавыданні: 2006, 2011); Судебная практика. Трудовые правоотношения. Минск, 2002; Изменение трудового договора и условий труда: сравнительный анализ законодательства Беларуси, России и стран Западной Европы. М., 2005; Очерки трудового права. История, философия, проблемы систем и источников. Минск, 2009; Гісторыя працоўнага права (кароткі нарыс генезісу крыніц). Мінск, 2010.

ТАМІЛІНА Валянціна Пятроўна (1915–1989)

Нарадзілася 10 лютага 1915 г. у Акмолінску (Казахстан).

Пасля заканчэння ў 1939 г. юрыдычнай школы пры НКЮ Узбекскай ССР у Ташкенце працавала следчым. У 1943 г. скончыла Ташкенцкі юрыдычны інстытут, дзе падчас вучобы працавала старшым лабарантам кабінета судовага права і крыміналістыкі і праводзіла крыміналістычныя экспертызы ў лабараторыі судовых экспертыз. З 1944 г. — асістэнт кафедры крымінальнага права, працэсу і крыміналістыкі. Сумяшчала працу з вучобай у аспірантуры па спецыяльнасці «Крыміналістыка». Пасля заканчэння аспірантуры з 1948 па

1960 г. — старшы выкладчык Свядлоўскага юрыдычнага інстытута.

У 1951 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Методыка расследавання крымінальных абортаў». У 1960–1966 гг. выконвала абавязкі дацэнта кафедры крымінальнага права, працэсу і крыміналістыкі Кішынёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1966–1975 гг. — дацэнт кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Асноўныя працы: Упражненні па криминалистической технике: учеб. пособие для студентов юрид. ин-тов и фак. Минск, 1974.

ТАМКОВІЧ Раман Раманавіч

Нарадзіўся 16 кастрычніка 1973 г. у в. Траскоўшчына Мінскага раёна.

У 1992 г. з адзнакай скончыў аддзяленне «Правазнаўства» Навапольскага сельскагаспадарчага тэхнікума. У 2000 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

З 1994 г. працуе юрысконсультам прадпрыемства, з 1997 г. — юрыстам банка, з 1998 г. — начальнікам аддзела, з 2006 г. — начальнікам юрыдычнага ўпраўлення, а з 2010 г. дырэктарам юрыдычнага дэпартаменту ААТ «Белінвестбанк». Член Савета па пытаннях прававой і судовай дзейнасці пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. З 2006 г. — дацэнт кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці юрыдычнага факультэта БДУ (па сумяшчальніцтве).

У 2008 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дагавор банкаўскага рахунку».

Чытае курсы «Банкаўскае права Рэспублікі Беларусь», «Знешнеэканамічнае права». Займаецца навуковымі даследаваннямі праблем банкаўскага права, у прыватнасці пытаннямі прававога рэгулявання дзейнасці банкаў, прававымі праблемамі ажыццяўлення банкаўскіх аперацый.

Аўтар звыш 100 навуковых і навукова-практычных публікацый.

Асноўныя працы: Банковские операции: правовое регулирование и практика обслуживания клиентов. Минск, 2003 (у суаўт.); Практика исполнения договорных обязательств третьими лицами: уступка требования, перевод долга, возложение исполнения на третье лицо. Минск, 2005; Залог: комментарий законодательства и судебной практики. Минск, 2007.

ТАРАСАВА Алена Канстанцінаўна

Нарадзілася 26 красавіка 1964 г. у г. п. Хойнікі Гомельскай вобласці.

У 1987 г. скончыла вячэрняе аддзяленне юрыдычнага факультэта БДУ. З 1983 г. працуе на юрыдычным факультэце. З 1998 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі. У 2000 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Арганізацыйна-тактычныя асаблівасці правядзення дадатковага расследавання крымінальных спраў».

Выкладае курс крыміналістыкі, займаецца праблемамі крыміналістычнай тактыкі. Кандыдат юрыдычных навук, дацэнт.

Аўтар каля 40 навуковых прац.

Асноўныя працы: Тактика следственного эксперимента: учеб. пособие. Минск, 2004; Проверка показаний на месте: учеб. пособие. Минск, 2004 (у суаўт.); Криминалистика: учеб.-метод. пособие. Минск, 2007; Криминалистика: учеб.-метод. комплекс для студентов заочной формы обучения. Минск, 2008; Тактика предъявления для опознания: учеб. пособие. Минск, 2011 (у суаўт.).

ТРАЦЦЯКОВА Ірына Пятроўна

Нарадзілася 27 снежня 1966 г. у г. Маладзечна Мінскай вобласці.

У 1989 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1989 па 1991 г. працавала лабарантам у лабараторыі заканадаўства юрыдычнага факультэта БДУ. У 1994 г. скончыла аспірантуру БДУ па кафедры грамадзянскага права, займаецца выкладчыцкай работай.

У 1998 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Права ўласнай маёмасці грамадзян на жылы дом».

З 1999 г. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага права. У 2004 г. прысвоена вучонае званне дацэнта.

Чытае курс па грамадзянскім праве і міжнародным прыватным праве, спецкурс «Прававы рэжым нерухомасці».

Сфера навуковых інтарэсаў распаўсюджваецца на праблемы грамадзянска-прававой навукі, у прыватнасці на пытанні паняцця, утрымання, падстаў узнікнення права прыватнай уласнасці, прававы рэжым нерухомасці.

Аўтар звыш 60 навуковых прац.

Член грамадскага аб'яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў».

Узнагароджана Ганаровай граматай Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў, Удзячнасцю Міністэрства юстыцыі «За высокія дасягненні ў сацыяльна-эканамічным развіцці Рэспублікі Беларусь і поспехі ў падрыхтоўцы юрыдычных кадраў», Ганаровай граматай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Асноўныя працы: Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Гражданское право. Ч. 1: Тесты для обучения и контроля знаний. Минск, 2005 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Кн. 1. Минск, 2005 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1, 2. Минск, 2008, 2010 (у суаўт.).

УЛАСАВА Лілія Уладзіміраўна

Нарадзілася 26 мая 1953 г. у Мінску.

Выпускніца юрыдычнага факультэта 1975 г. У 1979 г. скончыла аспірантуру і абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правопреемство международных договоров новыми независимыми государствами» ў Інстытуце дзяржавы і права АН СССР. З 1987 па 1990 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола ў галіне навукі (1986).

У 1990 г. заснавала першую прыватную юрыдычную кампанію ў Беларусі, якая сёння працуе пад брэндам «Уласава, Міхель і партнёры». Кампанія з'яўляецца

лідарам на рынку юрыдычных паслуг у Беларусі.

З 2003 па 2015 г. узначальвала прафесійную арганізацыю юрыстаў-гаспадарнікаў (БелГАЮГ).

Арбітр Міжнароднага арбітражу пры ГПП Беларусі і Сталічнага саюза прадпрымальнікаў.

За сваю прафесійную дзейнасць двойчы ўдастоівалася Вышэйшай узнагароды Саюза юрыстаў Беларусі — за праваабарончую дзейнасць (2008) і развіццё медыяцыі (2013).

З 2010 г. займаецца развіццём медыяцыі. У 2012 г. заснавала некамерцыйную арганізацыю «Вучэбна-практычная ўстанова “Цэнтр медыяцыі і перамоў”», якая займаецца падрыхтоўкай медыятараў і папулярызацыяй медыяцыі як спосабу вырашэння канфліктаў у культуру беларускага грамадства.

Аўтар шматлікіх прац па прававых пытаннях і арганізацыі дзейнасці юрыстаў-гаспадарнікаў.

Асноўныя публікацыі: Правопреемство государств в отношении договоров. Минск, 1982; Участие БССР в международном культурном и научном сотрудничестве. Минск, 1984.

Нарадзіўся ў 1967 г. у г. Калінкавічы Гомельскай вобласці.

У 1991 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Службовую дзейнасць пачаў у 1990 г. кансультантам Саюза прадпрыемстваў Рэспублікі Беларусь. Са студзеня па кастрычнік 1991 г. — кансультант Рэспубліканскай асацыяцыі моладзевых прадпрыемстваў і арганізацый. З 1991 па 1997 г. працаваў у юрыдычным упраўленні апарату Урада (Савета Міністраў) Рэспублікі Беларусь вядучым спецыялістам, галоўным спецыялістам, загадчыкам сектара гаспадарчага права, намеснікам начальніка ўпраўлення; з мая па верасень 1994 г. выконваў абавязкі начальніка, а з верасня 1994 г. па красавік 1997 г. працаваў начальнікам юрыдычнага ўпраўлення Апарату Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. У 1995—1996 гг. — член Валютна-крэдытнай камісіі пры Урадзе Рэспублікі Беларусь, у 1994—1997 гг. — член рабочай групы пры Сумеснай беларуска-германскай урадавай эканамічнай камісіі, у 1996—1997 гг. — член Навукова-кансультатыўнага савета пры Міністэрстве па антыманапольнай палітыцы Рэспублікі Беларусь.

Служачы дзяржаўнага апарату Рэспублікі Беларусь I класа.

З 1997 па 2000 г. — намеснік начальніка аддзела работы з заканадаўствам Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь. У 1999—2002 гг. — член Навукова-кансультатыўнага савета Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь. З 2000 па 2005 г. — намеснік старшыні Міжнароднага арбітражнага суда пры БелТПП. З верасня 2005 г. — старшыня Міжнароднага арбітражнага суда пры БелТПП. Са студзеня 2009 г. па снежань 2013 г. — член Навукова-кансультатыўнага савета Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь.

У 2002 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Поўнае таварыства ў заканадаўстве Рэспублікі Беларусь», у 2009 г. — доктарскую дысертацыю па тэме «Удасканальванне прававых сродкаў вытворчай кааперацыі (кааперывання) шляхам увядзення новага тыпу дагавора».

У 2013 г. прысвоена вучонае званне прафесара.

Прафесар кафедры фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці юрыдычнага факультэта БДУ.

Член рэдакцыйнай калегіі часопіса «Промышленно-торговое право» (з ліпеня 1998 г.) і член савета дадатку «Сектор права» да штотыднёвіка «Белорусы и рынок». Намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Промышленно-торговое право» (з 2002 г.), галоўны рэдактар часопіса «Хозяйственное право» (з красавіка па снежань 2000 г.), старшыня рэдакцыйнага савета часопіса «Бюллетень нормативно-правовой информации. Хозяйство и право в Беларуси» (2001—2002).

Арбітр Міжнароднага камерцыйнага арбітражнага суда пры ТПП Расійскай Федэрацыі, Міжнароднага камерцыйнага арбітражнага суда пры ТПП Украіны, Міжнароднага камерцыйнага арбітражнага суда пры ТПП Казахстана, Трацэйскага суда Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры

Эканамічным Судзе СНД, Міжнароднага камерцыйнага арбітражнага суда Казахстана, Міжнароднага камерцыйнага арбітражнага суда «JUS», Прадстаўнік Палаты пасрэднікаў Міжнароднага цэнтра па ўрэгуляванні спрэчак пры Эканамічным Судзе СНД.

Член Урадавай камісіі і рабочай групы па падрыхтоўцы Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь, член рабочай групы Парламента Рэспублікі Беларусь і Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падрыхтоўцы Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, распрацоўшчык шматлікіх праектаў іншых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь, перш за ўсё – па пытаннях эканамічных адносін.

З'яўляўся членам рабочай групы (ад беларускага боку) па ўніфікацыі грамадзянскага заканадаўства Беларусі і Расіі. Удзельнічаў у падрыхтоўцы Канцэпцыі і праекта Дагавора аб Судзе Саюза Беларусі і Расіі.

Аўтар (суаўтар) больш за 1200 друкаваных прац (у тым ліку 53 кніг), апублікаваных у Беларусі, Польшчы, Расіі, Англіі, ЗША, ФРГ, Чэхіі.

Асноўныя працы: Полное товарищество по законодательству Российской Федерации и Республики Беларусь. Москва, Минск, 2002; Виды хозяйственных обществ и товариществ в Республике Беларусь. Минск, 2004; Курс бизнес-права: гражданско-правовые основы организации предпринимательской деятельности: в 3 кн. Минск, 2005, 2007; Право международной торговли: договоры международной купли-продажи товаров и международной торгового посредничества: в 3 кн. Минск, 2005; Международный арбитраж в Республике Беларусь. Минск, 2005; Договор кооперации (сотрудничества) как вид хозяйственного объединения без образования юридического лица: в 2 ч. Минск, 2006; Объединение государственных юридических лиц в праве Республики Беларусь. Минск, 2006; О холдингах в праве Республики Беларусь: влияние учредителя на унитарное предприятие, акционера (владельца доли в уставном фонде) на хозяйственное общество. Минск, 2011; О форс-мажоре и «затруднениях» (в том числе в свете ситуации на валютном рынке Республики Беларусь) на основе права Республики Беларусь и международных актов. Минск, 2013; Аффилированные лица хозяйственных обществ. Сделки с заинтересованностью аффилированных лиц. Комментарий к Закону Республики Беларусь «О хозяйственных обществах»: в 4 т. Минск, 2014–2015.

ХЛУС Аляксандр Міхайлавіч

Нарадзіўся 1 сакавіка 1964 г. у в. Рылавічы Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1992 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1995 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1996 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Арганізацыйна-тактычныя праблемы расследавання вымагання».

Даследуе праблемы барацьбы супраць карупцыі. Аўтар звыш 100 навуковых прац.

Асноўныя працы: Организационные и тактические особенности первоначального этапа расследования вымогательств: учеб.-метод. пособие по курсу «Криминалистика». Минск, 2002; Криминалистика: курс лекций. Ч. 1, 2. Минск, 2002, 2003; Расследование взяточничества: учеб.-метод. пособие по курсу «Криминалистика». Минск, 2004; Сборник задач по криминалистике: пособие для студентов вузов. Минск, 2010 (у суаўт.); Оперативно-розыскная деятельность: пособие для студентов вузов. Минск, 2014 (у суаўт.).

ХОМІЧ Уладзімір Міхайлавіч

Нарадзіўся 24 студзеня 1951 г. у в. Кунаховічы Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1973 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і ў тым жа годзе паступіў у аспірантуру БДУ па кафедры крымінальнага права. Значная частка працоўнай і навуковай дзейнасці звязана з юрыдычным факультэтам БДУ. З 1975 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры крымінальнага права БДУ, з 1998 г. — прафесар гэтай жа кафедры. З 1990 па 2001 г. адначасова працаваў намеснікам дэкана юрыдычнага факультэта БДУ па навуковай рабоце. З 1 лютага 2001 г. — на пасадзе намесніка дырэктара па навуковай рабоце Інстытута перападрыхтоўкі і павышэння кваліфікацыі суддзяў, работнікаў пракуратуры, судоў і ўстаноў юстыцыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Адначасова ўзначальваў кафедру судовай дзейнасці гэтага ж інстытута. З 2006 г. — дырэктар дзяржаўнай установы «Навукова-практычны цэнтр праблем умацавання законнасці і правапарадку Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь».

У 1977 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Уголовная ответственность за угон транспортных средств», а ў 1997 г. — дысертацыю на саісканне вучонай ступені доктара юрыдычных навук па тэме «Теоретические проблемы уголовной ответственности (концепция и юридическая модель института уголовной ответственности)».

З 1991 г. у якасці аўтара Агульнай часткі альтэрнатыўнага праекта Крымінальнага кодэкса тэарэтычна абгрунтоўвае і прадстаўляе ў нарматыўным выглядзе высокадыферэнцыраваную сістэму крымінальных санкцый. Распрацаваная У. М. Хомічам канцэпцыя інстытута крымінальнай адказнасці знайшла адлюстраванне ў прынятым у 1999 г. КК Рэспублікі Беларусь. Падрыхтаваў альтэрнатыўны праект Крымінальна-выканаўчага кодэкса, які быў пакладзены ў якасці афіцыйнага. У 1996 г. прымаў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы Мадэльнага Крымінальна-выканаўчага кодэкса для СНД.

Член Навукова-кансультацыйных саветаў пры Канстытуцыйным Судзе і Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, старшыня Навукова-кансультацыйнага савета пры Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь, член рэдкалегій часопісаў «Законнасць і правапарадак», «Судовы веснік» і штогадовых навуковых зборнікаў «Право и демократия», «Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции».

У 2001 г. узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь.

Падрыхтаваў шэсць кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 200 навуковых прац па праблемах крымінальнага, крымінальна-выканаўчага права і крыміналогіі.

Асноўныя працы: Уголовная ответственность за угон транспортных средств. Минск, 1982; Правовая концепция реализации (исполнения) мер уголовной ответственности (проект Уголовно-исполнительного кодекса). Минск, 1996; Теоретические проблемы уголовной ответственности (формы реализации). Минск, 1997; Формы реализации уголовной ответственности. Минск, 1998; Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007, 2010 (у суаўт.).

ЦАРОВА Людміла Васільеўна

Нарадзілася 12 снежня 1976 г. у Брэсце.

У 1998 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. па 2002 г. завочна навучалася ў аспірантуры БДУ.

У 2003 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Правовое рэгуляванне свабодных эканамічных зон у Рэспубліцы Беларусь».

Пасля заканчэння БДУ працавала юрысконсультам у банку, у адміністрацыі свабоднай эканамічнай зоны «Мінск». З 1999 г. — выкладчык кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ па сумяшчальніцтве, з 2001 г. — штатны выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ.

Навуковыя інтарэсы: міжнароднае прыватнае права, прыватнае права Еўрапейскага саюза.

Аўтар многіх метадычных матэрыялаў і навуковых артыкулаў па міжнародным прыватным праве і еўрапейскім праве.

ЦЕРНАВАЯ Галіна Гаўрылаўна (1928—1990)

Нарадзілася 13 красавіка 1928 г. у Паўладары (Казахстан).

У 1951 г. скончыла Маскоўскі дзяржаўны інстытут міжнародных адносін. З 1951 па 1953 г. працавала ў Навукова-даследчым інстытуце МЗС СССР, у апарате ЦК КПСС. З 1953 па 1956 г. — аспірант МДІМА МЗС СССР, з 1957 па 1960 г. — у апарате Міністэрства замежных спраў БССР: спачатку трэцім, потым другім сакратаром МЗС БССР. З 1960 па 1976 г. — на выкладчыцкай рабоце ў Беларускам дзяржаўным універсітэ-

це: старшы выкладчык, дацэнт, прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта.

У 1958 г. у Маскве абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Канстытуцыя ЗША», у 1971 г. атрымала вучоную ступень доктара юрыдычных навук за даследаванне «Палітычная арганізацыя ЗША: грамадскія інстытуты і іх узаемадзеянне з дзяржавай».

З 1970 па 1974 г. — рэктар Мінскага гарадскога ўніверсітэта прававых ведаў, член навуковага савета па праблемах эканомікі, палітыкі і ідэалогіі ЗША пры Прэзідыуме АН СССР, член Рэспубліканскага каардынацыйнага савета па выкрыцці імперыялізму; член савета па прысуджэнні вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук пры АН БССР. З 1976 г. жыве ў Маскве.

Аўтар 40 навуковых прац у галіне дзяржаўнага права замежных дзяржаў.

Асноўныя працы: Конституция США: толкование и применение в эпоху империализма. М., 1959; Политическая организация США: общественные институты и их взаимодействие с государством. Минск, 1970; Современная классовая структура США. Миф и действительность. Минск, 1978.

ЦЕЛЯЦІЦКАЯ Таццяна Валер’еўна

Нарадзілася 3 чэрвеня 1966 г. у Мінску.

У 1988 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ. З 1993 г. — саіскальнік кафедры канстытуцыйнага права БДУ.

У 1999 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Адміністрацыйныя правапарушэнні ў галіне падаткаабкладання».

У 2001 г. прысвоена вучонае званне дацэнта. З 2013 г. — загадчык кафедры міжнароднага эканамічнага права Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта. З 2010 г. працуе па сумяшчальніцтве на кафедры канстытуцыйнага права БДУ.

Аўтар звыш 200 навуковых, навукова-метадычных і іншых прац, у тым ліку выдадзеных у Расіі, ва Украіне, у Казахстане, Германіі, Азербайджане, Літве і іншых краінах.

Асноўныя працы: Административное право. Часть 2. Административно-деликтное право. Особенная часть: учеб. пособие. Минск, 2010 (у суаўт.); Административное право: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.); Административная ответственность в Беларуси. Saarbrücken, 2013.

ЦІКАВЕНКА Анато́ль Герасімавіч

Нарадзіўся 6 чэрвеня 1952 г. у в. Новая Алешня Рагачоўскага раёна Гомельскай вобласці.

У 1977 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У тым жа годзе паступіў у аспірантуру Інстытута дзяржавы і права СССР (Масква), дзе ў 1981 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Службовыя адносіны паміж начальнікам і падначаленым у апарате дзяржаўнага кіравання».

З 1981 па 1986 г. працаваў памочнікам прэзідэнта АН БССР. З 1986 г. — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута філасофіі і права АН БССР (у 1989—1992 гг. — дактарант БДУ). З 1990 г. працуе дацэнтам, прафесарам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1993 г. абараніў доктарскую дысертцыю па тэме «Тэарэтычныя праблемы аўтарытэту дзяржаўнай улады». У 1995 г. узначаліў лабараторыю Навукова-даследчага цэнтра праблем дзяржаўнай кадравай палітыкі і ўдасканалення дзяржаўнага кіравання Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

З 1997 г. — суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. Мае вышэйшы кваліфікацыйны клас суддзі.

У саставе часовых творчых калектываў удзельнічаў у распрацоўцы шэрагу заканадаўчых актаў.

Спецыялізуецца ў галіне тэорыі дзяржавы і дзяржаўнай улады, канстытуцыйнага і адміністрацыйнага права. Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь.

У 2003 г. прысвоена вучонае званне прафесара па спецыяльнасці «Права».

Чытае курсы лекцый па агульнай тэорыі права, гісторыі дзяржавы і права замежных краін, канстытуцыйным праве Беларусі, канстытуцыйным праве замежных краін.

Падрыхтаваў пяць кандыдытаў і аднаго доктара юрыдычных навук.

Аўтар звыш 170 навуковых прац, у тым ліку трох манаграфій, дзесяці навучальных дапаможнікаў (у суаўт.).

Асноўныя працы: Начальник и подчиненный: правовые аспекты служебных отношений. Минск, 1984; Кадровая политика в условиях перестройки. Минск, 1990; Авторитет власти: прошлое и настоящее. Минск, 1992.

ЦІМОШЧАНКА Васілій Васільевіч

Нарадзіўся 25 лютага 1953 г. у в. Казіміраўка Лоеўскага раёна Гомельскай вобласці.

У 1975 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1975 па 2005 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права БДУ. У 1978—1981 гг. — аспірант БДУ.

У 1983 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Уголовная ответственность за неоказание материальной помощи». З 2005 г. працуе ў сакратарыяце Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, начальнік упраўлення дзяржаўнага, адміністрацыйнага і крымінальнага заканадаўства.

Даследаваў пытанні крымінальнай адказнасці за злачынствы супраць сям'і і непаўналетніх і інш.

Аўтар звыш 60 навуковых і вучэбна-метадычных прац.

Асноўныя працы: Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997 (у суаўт.); Уголовное право Республики Беларусь. Осо-

бенная часть: учеб. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007, 2010.

ЦІХАНОВІЧ Віктар Віктаравіч (1939—1991)

Нарадзіўся 26 лютага 1939 г. у Мінску.

Пасля заканчэння школы працаваў рыхтоўшчыкам, служыў у арміі. У 1966 г. скончыў з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і паступіў у аспірантуру. З 1968 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1976 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Прынцыпы працэсуальнай эканоміі ў савецкім грамадзянскім працэсуальным праве».

Даследаваў праблемы грамадзянскага працэсуальнага права.

Аўтар каля 30 навуковых прац.

Асноўныя працы: Сборник нормативных актов по гражданскому процессу. Минск, 1978 (у суаўт.); Конституция БССР и принципы судебной защиты гражданских прав. Минск, 1980 (у суаўт.); Как обжаловать постановления суда по гражданским делам. Минск, 1981 (у суаўт.); Рассмотрение в суде гражданских дел. Минск, 1982 (у суаўт.); Гражданский процесс БССР: в 4 ч. Минск, 1979—1982 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989 (у суаўт.).

ЦІХІНЯ Валерый Гур'евіч

Нарадзіўся 1 кастрычніка 1940 г. у г. п. Капаткевічы Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці.

У 1963 г. скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. З'яўляўся навуковым супрацоўнікам Мінскага НДІ судовых экспертыз, загадчыкам крыміналістычнай лабараторыі БДУ, з 1966 г. — у органах пракуратуры. Пасля абароны кандыдацкай дысертцыі з 1974 г. займаўся навуковай і педагогічнай дзейнасцю. З 1983 г. — дэкан юрыдычнага факультэта, з 1986 г. — прарэктар па навуковай рабоце БДУ. З 1989 г. — міністр юстыцыі БССР. Абараніў доктарскую дысертацию па тэме «Тэарэтычныя праблемы прымянення даных крыміналістыкі ў грамадзянскім судаводстве». З 1990 па 1994 г. — дэпутат Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, намеснік старшыні Вышэйшай атэстацыйнай камісіі, старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. З 1996 па 1999 г. займаўся педагогічнай дзейнасцю, з'яўляўся прэзідэнтам Беларускага фонду прававога супрацоўніцтва. З 2005 г. — загадчык кафедры грамадзянска-прававых дысцыплін Мінскага інстытута кіравання, з 2010 г. — загадчык кафедры Інстытута кіравання і прадпрымальніцтва.

Прымаў непасрэдны ўдзел у распрацоўцы праекта Канстытуцыі (Асноўнага Закона) Рэспублікі Беларусь 1994 г.

З 1994 г. — член-карэспандэнт НАН Беларусі. Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1986). Заслужаны юрыст БССР (1990).

Падрыхтаваў 31 кандыдата навук.

Аўтар каля 500 навуковых прац па міжнародным, канстытуцыйным праве, грамадзянскім і грамадзянска-працэсуальным праве, сямейным праве, міжнародным прыватным праве, працоўным праве і крыміналістыцы.

Асноўныя працы: Гражданский процесс БССР: в 4 ч. Минск, 1979—1982; Теоретические проблемы применения данных криминалистики в гражданском судопроизводстве. Минск, 1983; Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989; Конституция Республики Беларусь: научно-правовой комментарий к Кодексу Республики Беларусь о браке и семье. Минск, 1996; Правовые основы семьи. Минск, 2006; Защита прав личности в белорусском гражданском процессе. Минск, 2008; Виды гражданского судопроизводства в Республике Беларусь. Минск, 2008; Тенденции и перспективы развития права в условиях формирования правового государства в Республике Беларусь. Минск, 2011; Право на судебную защиту в исковом производстве. Минск, 2012; Правовая защита товаропроизводителя в системе Всемирной торговой организации. Минск, 2012; Правовой статус иностранцев в Республике Беларусь. Минск, 2013; Гражданский процесс. Минск, 2013; Конституции зарубежных государств. Минск, 2014; Международное частное право. Минск, 2014.

ЦІШКЕВІЧ Іван Станіслававіч (1919—2001)

Нарадзіўся 1 студзеня 1919 г. у г. Хойнікі Гомельскай вобласці.

У 1948 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, у 1951 г. — аспірантуру пры гэтым інстытуце. Прайшоў усе этапы выкладчыцкай кар’еры ў Мінскім юрыдычным інстытуце, а потым на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. 25 гадоў быў загадчыкам кафедры крымінальнага права БДУ (1963—1988), выконваў абавязкі дэкана юрыдычнага факультэта.

У 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Понятие приготовления к преступлению и покушения на преступление по советскому уголовному праву». У 1969 г. у БДУ абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Оборона от общественно опасного посягательства и меры по задержанию преступника».

Даследаваў розныя пытанні Агульнай і Асабовай частак крымінальнага права. Быў рэдактарам двухтомнага падручніка «Уголовное право БССР» (1978), вядучы аўтар сямі выданняў навукова-практычных каментарыяў да Крымінальнага кодэкса БССР.

На працягу многіх гадоў з’яўляўся членам Навукова-кансультацыйнага савета пры Вярхоўным Судзе БССР, удзельнічаў у законапраектных работах, у прыватнасці ў падрыхтоўцы праекта новага Крымінальнага кодэкса Рэс-

публікі Беларусь. Доктар юрыдычных навук, прафесар. Заслужаны юрыст Беларускай ССР.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Падрыхтаваў шэсць кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 120 навуковых прац, а таксама аўтар і рэдактар 2-га тома двухтомнага падручніка «Уголовное право БССР» (1978).

Асноўныя працы: Приготовление и покушение по советскому уголовному праву. М., 1958; Условия и пределы необходимой обороны. М., 1969; Применение уголовного законодательства в судебной практике БССР. Минск, 1982; Квалификация хищений имущества: учеб. и практ. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997 (у суаўт.).

ЧАРВЯКОВА Таццяна Анатольеўна

Нарадзілася 17 ліпеня 1974 г. у в. Гарбузы Шумілінскага раёна Віцебскай вобласці.

У 1996 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і была накіравана на працу ў Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт.

У 2010 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Інстытут ліцэнзавання як элемент дазвольнай сістэмы». У 2012 г. прысвоена вучонае званне дацэнта па спецыяльнасці «Права».

З 2010 г. працавала дацэнтам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ, з 2015 г. — дацэнтам кафедры дзяржаўнага кіравання, з 2013 г. — намеснік дэкана па навукова-даследчай і навукова-адукацыйнай дзейнасці.

Выкладае адміністрацыйнае права. Займаецца даследаваннем прававых аспектаў дзяржаўнага рэгулявання эканомікі.

Член Вучонага савета БДУ, савета юрыдычнага факультэта, савета галоўнага ўпраўлення навукі БДУ, савета Саюза жанчын БДУ.

Аўтар звыш 50 навуковых і вучэбна-метадычных прац, у тым ліку адной манаграфіі і трох падручнікаў.

ЧАСАЛІНА Вольга Уладзіміраўна

Нарадзілася 15 чэрвеня 1976 г. у г. Баранавічы Брэсцкай вобласці.

У 1998 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. працавала выкладчыкам, з 2002 г. — старшым выкладчыкам, з 2003 па 2006 г. — дацэнтам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2002 г. у Інстытуце дзяржавы і права НАН Беларусі абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Калектыўныя дагаворы і пагадненні ў Беларусі, Расіі

і Польшчы: параўнальна-прававы аспект». У 2005 г. прысвоена вучонае званне дацэнта па спецыяльнасці «Права».

У 2009 г. юрыдычным факультэтам Мюнхенскага ўніверсітэта прысвоена вучоная ступень магістра права (Magister Legum (LL.M.)) з адзнакай «выдатна».

Аўтар 80 публікацый па працоўным праве, праве сацыяльнага забеспячэння і параўнальным правазнаўстве.

ЧРЭДЗІН Барыс Васільевіч (1885–1930)

Нарадзіўся 10 чэрвеня 1885 г. у Маскве (Расія).

Там жа скончыў першую мужчынскую гімназію, а затым (1908) юрыдычны факультэт універсітэта з дыпламам I ступені.

Першы выкладчык гісторыі інстытутаў прыватнага права, рымскага і гандлёва-прамысловага права на факультэце грамадскіх навук і факультэце права і гаспадаркі БДУ.

Чытаў на латыні, англійскай, старажытнагрэчаскай, нямецкай, французскай і італьянскай мовах.

У 1913 г. здаў экзамен на званне магістра рымскага права ў Варшаўскім універсітэце і выкладаў там да 1917 г. — спачатку прыват-дацэнтам, а потым прафесарам па кафедры рымскага права. У 1914 г. абіраўся прыват-дацэнтам па кафедры грамадзянскага працэсу Дзямідаўскага юрыдычнага ліцэя. Выкладаў у Маскоўскім універсітэце.

З 1919 па 1923 г. працаваў у Яраслаўскім дзяржаўным універсітэце, дзе выкладаў курсы гісторыі інстытутаў прыватнага права, вучэнне аб судзе, тэхнікі прававых нормаў, вучэнне аб асноўных эканамічных правах, арганізацыі працы ў капіталістычным грамадстве, прававой арганізацыі вытворчасці і працы ў РСФСР. Акрамя таго, займаў пасады сакратара і дэкана прававога аддзялення, дэкана эканамічнага аддзялення і старшыні дэканата факультэта грамадскіх навук.

23 лютага 1923 г. быў зацверджаны Галоўным Навуковым Саветам Наркамасветы РСФСР на пасадзе прафесара прававога аддзялення факультэта грамадскіх навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па кафедры гісторыі інстытутаў прыватнага права. Да 1930 г. выкладаў у БДУ гісторыю інстытутаў прыватнага права, а таксама рымскае, грамадзянскае і прамыслова-гандлёвае права. Сумесна з прафесарам М. В. Грэдзінгерам распрацаваў першую праграму для аспірантаў кафедры грамадзянскага права.

З’яўляўся членам Грамадства гісторыі, філасофіі і права Варшаўскага ўніверсітэта і навуковага грамадства пры Беларускім дзяржаўным універсітэце.

Аўтар звыш 15 навуковых прац.

Асноўныя працы: Народное трудовое государство и основы экономического права. М., 1918.

(Матэрыял падрыхтаваў В. І. Крывой)

Нарадзіўся 25 лютага 1949 г. у Мінску.

У 1972 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1972–1975 гг. працаваў следчым і памочнікам пракурора ў органах пракуратуры г. Мінска. У 1976–1977 гг. вучыўся ў аспірантуры, з 1977 г. – выкладчык кафедры дзяржаўнага права і савецкага будаўніцтва БДУ. У 1984–1996 гг. – дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1996–1997 гг. – суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. Мае вышэйшы ранг дзяржаўнага служачага. У 1997–2000 гг. – дацэнт факультэта міжнародных адносін БДУ. З 2000 г. – прафесар кафедры канстытуцыйнага і міжнароднага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, з 2002 г. – загадчык кафедры міжнароднага і параўнальнага права. З 2007 г. – загадчык кафедры канстытуцыйнага і міжнароднага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь.

Кандыдацкую дысертацыю па тэме «Асоба ў сістэме непасрэднай дэмакратыі ў СССР» абараніў у Харкаўскім юрыдычным інстытуце ў 1982 г. Прафесар (2004). У 2009 г. абараніў доктарскую дысертацыю па тэме «Станаўленне і развіццё канстытуцыйнага працэсу ў Беларусі (1447–1996)».

З 2012 г. – прафесар кафедры канстытуцыйнага і адміністрацыйнага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь, а з верасня 2014 г. – прафесар кафедры міжнароднага права Міжнароднага ўніверсітэта МІПСА (МИТСО).

Чытае курсы «Канстытуцыйнае права замежных краін» і «Актуальныя праблемы канстытуцыйнага права».

У 2001 г. прыняты ў Супольніцтва канстытуцыяналістаў Лацінскай Амерыкі. Член Канстытуцыйнай камісіі Рэспублікі Беларусь (1990–1994). Прымаў удзел у стварэнні законаў «Аб грамадзянстве», «Аб рэферэндуме», Рэгламента Вярхоўнага Савета і іншых актаў. У 2011 г. узнагароджаны нагрудным знакам «Выдатнік адукацыі».

Падрыхтаваў трох кандыдатаў юрыдычных навук.

Друкаваў свае працы ў ЗША, Расіі, Германіі, Іспаніі, Польшчы, Літве, Чэхіі, ва Украіне. Стажыраваўся ў ЗША, Венгрыі (Цэнтральна-Еўрапейскі ўніверсітэт), Вялікабрытаніі, Нідэрландах, Швецыі.

Аўтар звыш 200 навуковых прац па канстытуцыйным праве і паліталогіі.

Асноўныя працы: Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Минск, 1998, 2001, 2005, 2015; Конституционное право США. Основные институты. Минск, 1999; Избирательный процесс. Понятие и основные функции. Минск, 2001; Правовой статус гражданина в избирательной системе. Минск, 2001; Конституционное развитие в Республике Беларусь в связи с изменениями общественного и государственного строя. Советский период. Минск, 2005; Конституционный процесс в Беларуси (от Привилея Казимира до Конституции Республики Беларусь). 2-е изд., испр. и доп. Минск, 2008; Конституционное право зарубежных стран: словарь-справочник. Минск, 2009; Дипломатическое и консульское право. Минск, 2010.

ЧУПРЫНА Алена Пятроўна

Нарадзілася 15 снежня 1981 г. у Мінску.

У 2004 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і пачала працаваць на пасадзе малодшага навуковага супрацоўніка лабараторыі судова-пачырказнаўчых даследаванняў Навукова-даследчага інстытута праблем крыміналогіі, крыміналістыкі і судовай экспертызы Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь. З 2006 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ.

У 2008 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Арганізацыйныя і тактычныя асновы ўзаемадзеяння следчага і эксперта».

Выкладае курс крыміналістыкі.

Аўтар 25 навуковых прац.

Асноўныя працы: Тактика прад'яўлення для опазнання: учеб. пособие. Минск, 2011 (у суаўт.); Организация и тактика взаимодействия следователя и эксперта. Минск, 2012.

ЧУПРЫС Вольга Іванаўна

Нарадзілася 9 снежня 1969 г. у Мінску.

У 1992 г. скончыла юрыдычны факультэт БДУ. З 1992 па 1997 г. навучалася ў аспірантуры БДУ. З 1997 г. працуе ў БДУ выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам, прафесарам кафедры канстытуцыйнага права. У 2004/05 навучальным годзе — намеснік дырэктара юрыдычнага каледжа БДУ па вучэбнай рабоце; у 2005/06 навучальным годзе выконвала абавязкі намесніка дэкана юрыдычнага факультэта па выхаваўчай рабоце, з верасня 2009 г. узначальвае вучэбна-метадычную камісію юрыдычнага факультэта БДУ. З 2010 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па адукацыйных інавацыях і вучэбна-метадычнай рабоце, з 2015 г. — загадчык кафедры дзяржаўнага кіравання.

У 1998 г. абараніла дысертацию на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук па тэме «Канстытуцыйна-прававыя праблемы грамадзянства ў краінах Садружнасці Незалежных Дзяржаў: параўнальна-прававы аналіз».

У 1998 г. абараніла дысертацию на саісканне вучонай ступені кандыдата юрыдычных навук па тэме «Канстытуцыйна-прававыя праблемы грамадзянства ў краінах Садружнасці Незалежных Дзяржаў: параўнальна-прававы аналіз».

У 2003 г. рашэннем ВАК Рэспублікі Беларусь прысвоена вучонае званне дацэнта.

У 2010 г. абараніла дысертацию на саісканне вучонай ступені доктара юрыдычных навук па тэме «Тэарэтычныя праблемы прававога рэгулявання дзяржаўнай службы Рэспублікі Беларусь».

Прымала ўдзел у выкананні заданняў па навуковых праграмах і тэмах, ад акадэмічнай суполкі распрацавала праекты актаў заканадаўства. Мае акты аб укараненні вынікаў навуковай дзейнасці. Ажыццяўляе падрыхтоўку навуковых кадраў.

З’яўляецца членам савета па абароне дысертацый пры Нацыянальным цэнтры заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь, членам экспертнага савета ВАК Рэспублікі Беларусь, Навукова-кансультатывага савета пры Міністэрстве юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Навукова-кансультатывага савета пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь, Навукова-кансультатывага савета пры Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па заканадаўстве; Навукова-кансультатывага савета пры Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці.

Уваходзіць у састаў савета юрыдычнага факультэта БДУ, навукова-метадычнага савета БДУ, навукова-метадычнага савета па групах спецыяльнасцей «Права» і «Сацыяльная абарона», Вучэбна-метадычнага аб’яднання па гуманітарнай адукацыі.

Узнагароджана Падзякай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай БДУ, Граматай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, нагрудным знакам Вышэйшага Гаспадарчага Суда «Ганаровы работнік гаспадарчага суда», дыпломам па выніках правядзення конкурсу імя У. Д. Спасовіча. У 2011 г. распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь была ўстаноўлена персанальная надбаўка за ўклад у сацыяльна-эканамічнае развіццё рэспублікі ў сферы адукацыі, у 2015 г. – стыпендыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь маладым таленавітым навукоўцам.

Аўтар звыш 130 навукова-практычных публікацый, у тым ліку трох манаграфій (дзве – у суаўтарстве, адна – за мяжой), 12 падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў з грыфамі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь або Вучэбна-метадычнага аб’яднання па гуманітарнай адукацыі, вучэбных праграм для ўстаноў вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, навуковых артыкулаў. З’яўляецца адным з аўтараў «Беларускай юрыдычнай энцыклапедыі» ў 4 т., Навукова-практычнага каментарыя да Закона Рэспублікі Беларусь «Аб барацьбе з карупцыяй», «Юрыдычнага даведніка для насельніцтва».

Асноўныя працы: Теоретико-правовые проблемы государственной службы Республики Беларусь. Минск, 2009; Регистрация субъектов предпринимательской деятельности: Россия и СНГ. М., 2012 (у суаўт.); Теория меры административного взыскания и ее нормативно-правовая реализация. Минск, 2014 (у суаўт.); Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Минск, 2004; Правовой статус государственных служащих: в кн.: Крамник, А. Н. Курс административного права Республики Беларусь. 2-е изд., испр. и доп. Минск, 2006; Административное право: в 2 ч. Ч. 1: Управленческое право: учебник. Минск, 2013 (у суаўт.); Административное право: учебник для студ. вузов по специальности «Правоведение». Минск, 2013; Административное право: учебник для учреждений среднего спец. образования по специальности «Правоведение». Минск, 2014.

ЧЫГІР Васіль Фёдаравіч

Нарадзіўся 8 верасня 1924 г. у в. Лешня Капыльскага раёна Мінскай вобласці.

У 1949 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, у 1952 г. — аспірантуру пры гэтым інстытуце. З 1950 г. працаваў выкладчыкам, старшым выкладчыкам Мінскага юрыдычнага інстытута. У 1954—1956 гг. — старшы выкладчык юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1956—1971 гг. — дацэнт, у 1971—1993 гг. — загадчык кафедры грамадзянскага і сямейнага (з 1991 г. — грамадзянскага) права, у 1973—1983 гг. — дэкан юрыдычнага факультэта БДУ. З 1993 г. — прафесар кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта.

У 1954 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Дагавор будаўнічага падраду» ў Харкаўскім юрыдычным інстытуце, у 1970 г. — доктарскую дысертацыю «Жыллёвыя праваадносіны» ў БДУ.

Чытаў курс «Грамадзянскае права», спецыяльныя курсы: «Жыллёвае права», «Дагавор у грамадзянскім праве», «Правое рэгуляванне адносін уласнасці», «Інтэлектуальная ўласнасць». Зараз чытае спецыяльны курс «Правое рэгуляванне адносін уласнасці». Чытаў лекцыі ў Іенскім універсітэце і Акадэміі дзяржавы і права ў Бабельсбергу (ГДР), Ягелонскім універсітэце (Польшча), у Камагуэйскім універсітэце (Куба).

Пад яго кіраўніцтвам і з яго ўдзелам падрыхтаваны і апублікаваны падручнікі і вучэбныя дапаможнікі для студэнтаў вышэйшых юрыдычных навучальных устаноў па грамадзянскім, сямейным і жыллёвым праве. Кіраўнік аўтарскага калектыву, аўтар многіх глаў і адказны рэдактар першага ў Беларусі вучэбнага дапаможніка «Гражданское право» ў 3 т. (1975, 1977, 1978) і першага падручніка «Гражданское право» (Ч. 1, 2; 2000, 2002), падручніка «Гражданское право» ў 3 т. (2008, 2010, 2011), многіх каментарыяў да Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Быў членам рабочай групы па падрыхтоўцы Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г., членам рабочай групы па падрыхтоўцы праекта Грамадзянскага кодэкса БССР 1964 г., Жыллёвага кодэкса 1983 г., уваходзіў у рабочую групу па падрыхтоўцы ўсіх трох частак Мадэльнага Грамадзянскага кодэкса (рэкамендацыйнага заканадаўчага акта для краін СНД) і праекта дзеючага Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

З 1994 па 1998 г. — старшыня экспертнага савета па юрыдычных навуках ВАК Рэспублікі Беларусь. Шмат гадоў узначальваў савет па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навуках пры БДУ, а зараз з’яўляецца яго членам.

Член Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатце.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны I і II ступеняў і шматлікімі медалямі. За доблесную працу ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, ордэнам Працоўнага Чырво-

нага Сцяга і Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. За-
служаны юрыст Рэспублікі Беларусь.

Стварыў на кафедры навуковую школу па жыллёвым праве.

Падрыхтаваў больш за 20 кандыдатаў і аднаго доктара навук.

Аўтар звыш 550 публікацый.

Асноўныя працы: Договор подряда по капитальному строительству. Минск, 1958; Советское жилищное право. Ч. 1. Минск, 1960; Ч. 2. Минск, 1962; Ч. 3. Минск, 1964; Права членов семьи нанимателя на жилую площадь. М., 1964; Советское жилищное право. М., 1968; Гражданское право. Т. 2. М., 1970 (у суаўт.); Жыллёва-будаўнічыя кааператывы ў Беларускай ССР. Мінск, 1973; Гражданское право БССР: в 3 т. Минск, 1975, 1977, 1978 (у суаўт.); Право на жилище. Минск, 1979; Регулирование индивидуальной трудовой деятельности. Минск, 1982; Практикум по советскому гражданскому праву: учеб. пособие. Минск, 1983 (у суаўт.); Конституционное право на жилище. Минск, 1985; Жилищное право. Минск, 1986; Советское семейное право. Минск, 1989 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому кодексу Белорусской ССР. Минск, 1991 (у суаўт.); Интеллектуальная собственность: в 2 кн. Кн. 2: Промышленная собственность. Минск, 1997; Новый Гражданский кодекс Республики Беларусь. Общий обзор. Минск, 1999; Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Физические и юридические лица как субъекты гражданского права. Минск, 2000; Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие для юрид. вузов. Минск, 2000 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Договор аренды и его виды. Минск, 2001; Договор найма жилого помещения. Минск, 2001; Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Сроки. Исковая давность. Минск, 2005; Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь с приложением актов законодательства и судебной практики (постатейный): в 3 кн. Минск, 2005 (у суаўт.); Сделки в гражданском праве. Минск, 2006; Основы права: учебник. Минск, 2008 (у суаўт.). Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 1–3. Минск, 2008, 2010, 2011 (у суаўт.); Юридические лица (коммерческие и некоммерческие организации) Республики Беларусь. Минск, 2012.

ШАБАЙЛАЎ Дзмітрый Віктаравіч

Нарадзіўся 12 верасня 1978 г. у Мінску.

У 2000 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт БДУ. З 2002 г. працуе выкладчыкам кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2011 г. абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Сутнасць сацыяльна-эканамічных правоў і гарантыі іх рэалізацыі ў Рэспубліцы Беларусь».

У 2012 г. скончыў факультэт ВШУБ БДЭУ. З 2012 г. — дацэнт кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

ШАЛКАПЛЯС Валянціна Аляксандраўна

Нарадзілася 23 кастрычніка 1940 г. у Смалявіцкім раёне Мінскай вобласці.

У 1959 г. скончыла Мінскае педагагічнае вучылішча. З 1959 па 1967 г. працавала настаўнікам пачатковых класаў у сярэдняй школе № 57 г. Мінска, адначасова займалася (1961–1967) на вячэрнім аддзяленні юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1971 г. скончыла аспірантуру пры БДУ. З 1971 па 1976 г. працавала выкладчыкам, старшым выкладчыкам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ. З 1976 г. — старшы выкладчык, дацэнт, намеснік начальніка кафедры, начальнік кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь. З 1992 г. — прафесар гэтай жа кафедры.

У 1972 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Мясцовыя органы дзяржаўнага кіравання на Беларусі ў канцы XVIII — пачатку XIX ст.».

Аўтар звыш 30 навуковых прац па пытаннях гісторыі дзяржавы і права Беларусі і Расіі.

Асноўныя працы: Карательный аппарат России во второй половине XIX в. Минск, 1994; Судебные органы в Беларуси (конец XVIII — первая половина XIX в.). Минск, 1997; Гісторыя дзяржавы і права Беларусі. Мінск, 1999 (у суаўт.) і інш.

ШАЛЬКЕВІЧ Уладзіслаў Вячаслававіч

Нарадзіўся 5 чэрвеня 1973 г. у Мінску.

У 1995 г. скончыў факультэт прыкладной матэматыкі і інфарматыкі БДУ, у 1999 г. — юрыдычны факультэт БДУ. З 1999 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крыміналістыкі БДУ.

У 2003 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Этыка-прававыя погляды У. Д. Спасовіча ў сферы крымінальнага працэсу».

Выкладае курс прававой інфарматыкі.

Аўтар 20 навуковых прац.

Асноўныя працы: Становление науки уголовного права в странах Западной Европы. Минск, 1999; Тэарэтычная спадчына У. Д. Спасовіча. Мінск, 2002; Проблема взаимоотношения права и нравственности как объект исследования. Минск, 2005; Новая частная криминалистическая теория. Минск, 2007; Владимир Данилович Спасович (к 180-летию со дня рождения). Минск, 2009.

ШАЎЦОВА Ала Васільеўна

Нарадзілася 31 мая 1968 г.

У 1991 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і паступіла ў аспірантуру, з 1994 г. — на выкладчыцкай рабоце на кафедры канстытуцыйнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 1997 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю ў БДУ па тэме «Дзяржаўны суверэнітэт Рэспублікі Беларусь».

З 1998 г. — намеснік дэкана факультэта права Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта. З 2000 г. — дацэнт юрыдычнага факультэта БДУ.

Загадчык аддзялення кафедры ЮНЕСКА НЦПД па інфармацыйным праве і інфармацыйных тэхналогіях на юрыдычным факультэце БДУ. Член Навукова-кансультацыйнага савета Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь.

Актыўна супрацоўнічае з Нацыянальным цэнтрам заканадаўства і прававых даследаванняў Рэспублікі Беларусь і Нацыянальным цэнтрам прававой інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Спецыяліст у галіне канстытуцыйнага права Рэспублікі Беларусь, канстытуцыйнага права замежных краін, прававога рэгулявання правоў чалавека.

Выкладае курсы «Канстытуцыйнае права Рэспублікі Беларусь», «Правы чалавека».

Узнагароджана граматамі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (2005, 2011), Ганаровай граматай БДУ (2008), граматамі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2006, 2010).

Аўтар звыш 120 навуковых прац, у тым ліку надрукаваных у Расіі, Германіі, Швецыі, Казахстане, ва Украіне.

Асноўныя працы: Конституционно-правовые основы суверенитета Республики Беларусь: учеб.-метод. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Административно-правовые основы государственного управления: учеб. пособие. Минск, 2004 (у суаўт.); Права человека (Право прав человека): учеб.-метод. комплекс. Минск, 2005; Права человека: учеб. пособие. Минск, 2006; Правовые основы развития современных политических систем: исследования и перспективы: монография (у суаўт.). Киев, 2013.

ШАЎЦОЎ Юрый Леанідавіч

Нарадзіўся 22 лютага 1963 г. у в. Грыгор'ева Холм-Жыркойскага раёна Смаленскай вобласці (Расія).

Пасля заканчэння крычаўскай васьмігадовай школы № 6 у 1978 г. паступіў у Мінскі аўтамеханічны тэхнікум, які скончыў з адзнакай у 1982 г.

З 1982 г. вучыўся на юрыдычным факультэце БДУ. У 1983–1985 гг. служыў у арміі. Пасля заканчэння факультэта ў 1989 г. працаваў стажорам судзі

народнага суда Кастрычніцкага раёна г. Мінска. З 1989 па 1992 г. навучаўся ў аспірантуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1992 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права БДУ.

У 1992 г. у БДУ абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Уголовно-правовая борьба с вымогательством имущества».

Навуковыя інтарэсы: сутнасць, высновы і формы рэалізацыі крымінальнай адказнасці, эфектыўнасць пакаранняў, крымінальна-выканаўчае права.

З'яўляецца аўтарам шэрагу навуковых прац, сярод якіх вучэбныя дапаможнікі, каментарыі заканадаўства і артыкулы.

Асноўныя працы: Крымінальнае права Беларусі (закон, злачынства, адказнасць). Мінск, 1997 (у суаўт.); Уголовное право Республики Беларусь. Особенная часть: учеб. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2002 (у суаўт.); Комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2003 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007, 2010 (у суаўт.); Белорусская юридическая энциклопедия. Минск, 2007–2013; Научно-практический комментарий к Уголовно-исполнительному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2012 (у суаўт.); Уголовно-исполнительное право Республики Беларусь. Минск, 2013; Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.).

ШАХРАЙ Ірына Сяргееўна

Нарадзілася 24 ліпеня 1977 г. у Ленінградзе (Расія).

У 1999 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1999 г. — малодшы навуковы супрацоўнік, навуковы супрацоўнік, з 2005 па 2008 г. — загадчык сектара аграрнага, экалагічнага і прыродарэсурснага права Інстытута дзяржавы і права НАН Беларусі. Адначасова працавала выкладчыкам, з 2003 г. — дацэнт кафедры экалагічнага і аграрнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 2003 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па тэме «Права спецыяльнага лесакарыстання».

Чытае курсы «Зямельнае права» і «Экалагічнае права». Даследуе прававыя праблемы аховы навакольнага асяроддзя, карыстання зямлёй і іншымі прыроднымі рэсурсамі.

Аўтар каля 100 навуковых прац па праблемах экалагічнага, зямельнага і аграрнага права.

Асноўныя працы: Право специального лесопользования. Минск, 2006; Комментарий к Кодексу Республики Беларусь о земле. Минск, 2009 (у суаўт.); Экологическое право: учеб. пособие. Минск, 2013 (у суаўт.).

ШВЯЦОЎ Васіль Сцяпанавіч (1919–1988)

Нарадзіўся 20 лютага 1919 г. у с. Убен Дражнаўскага раёна (Татарыя, Расія).

Пасля заканчэння ў 1941 г. вучобы ў Казанскім юрыдычным інстытуце прайшоў падрыхтоўку на курсах ваенных юрыстаў пры Ваенна-юрыдычнай акадэміі. З 1942 па 1972 г. служыў у ваеннай юстыцыі, быў членам Ваеннага трыбунала Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі. З 1972 г. — старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 1967 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па праблемах прававога рэгулявання пакарання ў выглядзе накіравання ў дысцыплінарны батальён.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

Ушматлікіх навуковых працах даследаваў праблемы воінскай злачыннасці.

Асноўныя працы: Наказание в виде направления в дисциплинарный батальон // Развитие уголовного права Белорусской ССР. Минск, 1973; Уголовное право БССР. Часть Особенная. Минск, 1978 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к УК БССР. Минск, 1979 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к УК БССР. Минск, 1989 (у суаўт.).

ШКУРКО Васіль Адамавіч (1919–1988)

Нарадзіўся 17 красавіка 1919 г. у в. Буркі Брагінскага раёна Гомельскай вобласці.

Пасля заканчэння ў 1937 г. педагагічнага вучылішча ў г. Рэчыца працаваў настаўнікам, дырэктарам вясковай школы і вучыўся завочна ў Гомельскім педагагічным інстытуце на гісторыка-філалагічным факультэце. У лістападзе 1939 г. прызваны ў армію. У 1950 г. скончыў юрыдычны факультэт Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1953 г. — аспірантуру гэтага ж універсітэта.

У 1953 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Барацьба са службовай нядбайнасцю па савецкім крымінальным праве».

З 1953 па 1958 г. працаваў старшым выкладчыкам, дацэнтам, загадчыкам кафедры крымінальнага права і працэсу Іркуцкага дзяржаўнага ўніверсітэта, выконваў абавязкі дэкана юрыдычнага факультэта гэтага ж універсітэта. У 1958–1962 гг. — старшы навуковы супрацоўнік аддзела прававых навук АН БССР. З 1962 г. працаваў у Беларускам дзяржаўным універсітэце ў якасці дацэнта кафедры крымінальнага права і працэсу, з 1965 па 1972 г. — дэкан

юрыдычнага факультэта БДУ. У наступныя гады працаваў дацэнтам, прафесарам кафедры крымінальнага права.

Даследаваў пытанні крымінальнага і папраўча-працоўнага права. Аўтар некалькіх выданняў навукова-практычных каментарыяў да Крымінальнага кодэкса БССР.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, некалькімі медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Падрыхтаваў трох кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 60 навуковых прац, у тым ліку сямі манаграфій, 12 падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Уголовное право БССР: учебник: в 2 т. Минск, 1979 (у суаўт.); Совершенствование уголовно-правовых мер борьбы с преступностью. Минск, 1980 (у суаўт.); Охота, рыболовство и закон. Минск, 1982; Браконьерство и борьба с ним. Минск, 1986; Исправительно-трудовое право БССР. Минск, 1987 (у суаўт.).

ШПАК Вячаслаў Віктаравіч

Нарадзіўся 7 студзеня 1977 г. у Гомелі.

У 1999 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны. У 1999–2002 гг. навучаўся ў аспірантуры БДУ. У 2000 г. скончыў універсітэт D'Auvergne-1 (г. Клермон-Феран, Францыя) па спецыяльнасці «Эканоміка і кіраванне прадпрыемствамі».

Абараніў кандыдацкую дысертацию па тэме «Ускоренное производство в уголовном процессе Республики Беларусь» у Акадэміі МУС Рэспублікі Беларусь (2003). У 2007 г. прысвоена вучонае званне дацэнта.

З 2002 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду юрыдычнага факультэта БДУ.

Навуковыя інтарэсы: доказы і даказванне, дасудовая вытворчасць, пытанні аптымізацыі крымінальна-працэсуальнай дзейнасці.

Выкладае вучэбныя курсы «Крымінальны працэс», «Праблемы даказвання ў крымінальным працэсе».

Аўтар звыш 40 навуковых прац.

Асноўныя працы: Ускоренное производство в уголовном процессе Республики Беларусь. Минск, 2007 (у суаўт.); Уголовный процесс: учеб.-метод. комплекс. Минск, 2008 (у суаўт.).

ШПІЛЁЎ Венямін Мікалаевіч (1914–1985)

Нарадзіўся 26 снежня 1914 г. у с. Пурэх Чкалаўскага раёна Горкаўскай вобласці (Расія).

З 1932 па 1937 г. — студэнт Ленінградскага юрыдычнага інстытута, з 1939 па 1941 г. — аспірант кафедры судовага права Ленінградскага юры-

дычнага інстытута. У 1963–1967 гг. працаваў на кафедры крымінальнага працэсу і крыміналістыкі БДУ старшым выкладчыкам, затым дацэнтам кафедры.

У 1984 г. у Ленінградзе абараніў доктарскую дысертацию па тэме «Сутнасць, змест і формы савецкага крымінальнага судаводства». Даследаваў пытанні тэорыі крымінальнага працэсу.

Аўтар навуковых прац па крымінальным працэсе, у тым ліку дзвюх манаграфій.

Асноўныя працы: Участники уголовного процесса. Минск, 1970; Содержание и формы уголовного процесса. Минск, 1974.

ШПІЛЕЎСКАЯ Таццяна Эдуардаўна

Нарадзілася 29 красавіка 1981 г. у Мінску.

У 2003 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, з 1 лютага 2005 г. — член Мінскай гарадской калегіі адвакатаў. З 2007 г. пасля заканчэння аспірантуры БДУ працуе выкладчыкам, старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2010 г. абараніла кандыдацкую дысертацию па тэме «Асаблівасці прававога рэгулявання працы прафесарска-выкладчыцкага саставу вышэйшай навучальнай установы».

Чытае спецкурсы «Правое рэгуляванне працы прафесарска-выкладчыцкага саставу і навуковых супрацоўнікаў», «Асаблівасці кантрактнай сістэмы найму».

Навуковыя інтарэсы: праблемы працоўнага права ў Рэспубліцы Беларусь і замежных краінах.

Аўтар больш за 10 навуковых прац.

Асноўныя працы: Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2014 (у суаўт.).

ШУМАК Рыгор Аляксандравіч

Нарадзіўся 9 студзеня 1950 г. у в. Дастоева Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1973 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З верасня 1973 г. — на выкладчыцкай рабоце на кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1980 г. абараніў кандыдацкую дысертацию, прысвечаную пытанням прымянення бухгалтарскіх ведаў пры расследаванні злачынстваў у галіне эканомікі. З 1983 г. — дацэнт, з 1990 г. — загадчык кафедры крыміналістыкі.

У 1988–1990 гг. і ў 2001–2011 гг. — намеснік дэкана па навуковай рабоце юрыдычнага факультэта БДУ.

З’яўляецца членам Навукова-тэхнічнага савета Дзяржаўнага камітэта судовых экспертыз Рэспублікі Беларусь, членам трох вучоных саветаў устаноў адукацыі і навукова-практычных цэнтраў Беларусі. Намеснік галоўнага рэдактара зборніка навуковых прац «Право и демократия», член рэдакцыйнай калегіі зборніка навуковых прац «Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы».

З 2000 г. — пастаянны ўдзельнік Вроцлаўскага навуковага сімпозіума па судовым даследаванні дакументаў (Польшча). У 1996–1998 гг. праходзіў навуковую стажыроўку ва ўніверсітэце г. Бардо і праваахоўных органах Францыі.

Выкладае курсы судовай бухгалтэрыі, крыміналістыкі, шэраг спецкурсаў. Асноўны навуковы напрамак — даследаванне праблем барацьбы з эканамічнай злачыннасцю. Вядучы спецыяліст у сферы распрацоўкі эканоміка-крыміналістычных метадаў расследавання і прадухілення злачынстваў.

Заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, выдатнік адукацыі.

Аўтар звыш 125 навуковых прац.

Асноўныя працы: Бухгалтерский анализ как метод расследования преступлений. Минск, 1985; Осмотр места происшествия по делам о насильственной смерти: пособие для следователей. Минск, 1995 (у суаўт.) Криминалистика: учеб. пособие. Минск, 1996 (у суаўт.); Principles of methodology in economic science // Document various specifications. Wroclaw, 2002; Криминалистический анализ материальной структуры экономических преступлений // Юридическая наука и образование. Вып. 4. Екатеринбург, 2011.

ШЫДЛОЎСКІ Андрэй Віктаравіч

Нарадзіўся 23 жніўня 1976 г. у Салігорску Мінскай вобласці.

У 1998 г. з адзнакай скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1998 г. — выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт кафедры крымінальнага права юрыдычнага факультэта БДУ. У 2003 г. заснаваў на юрыдычным факультэце БДУ студэнцкую навукова-даследчую лабараторыю праблем супрацьдзеяння злачыннасці і да 2005 г. быў яе навуковым кіраўніком. З 2005 па 2006 г. — старшыня савета па навукова-даследчай рабоце студэнтаў і аспірантаў юрыдычнага факультэта БДУ. З красавіка

2006 г. — намеснік дэкана юрыдычнага факультэта па вучэбна-выхаваўчай рабоце.

У 2002 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Інстытут назначэння пакарання ў крымінальным праве Рэспублікі Беларусь: сістэмна-функцыя-

нальны аналіз». Даследуе праблемы дыферэнцыяцыі і індывідуалізацыі крымінальнай адказнасці, пеналогіі.

Выкладае курсы крымінальнага права і крымінальнага права замежных дзяржаў, спецкурс «Аktуальныя праблемы крымінальнага права».

Уваходзіць у састаў Вышэйшай кваліфікацыйнай калегіі суддзяў Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь. Вучоны сакратар савета па абароне доктарскіх дысертацый па юрыдычных навуках пры БДУ, намеснік старшыні арганізацыйнага камітэта штогадовай Беларускай студэнцкай юрыдычнай алімпіяды, старшыня журы Рэспубліканскай алімпіяды па вучэбным прадмеце «Грамадазнаўства».

З'яўляецца членам грамадскага аб'яднання «Беларускі рэспубліканскі саюз юрыстаў». У 2015 г. прызначаны старшынёй беларускага прадстаўніцтва міжнароднага аб'яднання «Саюз крыміналістаў і крыміналагаў».

Узнагароджаны Ганаровай граматай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2008), Ганаровай граматай Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (2011), дыпломам БДУ за перамогу (1-е месца) ў конкурсе на лепшага кіраўніка і арганізатара навукова-даследчай працы студэнтаў і аспірантаў па выніках 2013 г. (2014).

Падрыхтаваў аднаго кандыдата юрыдычных навук.

Аўтар звыш 90 навуковых і навукова-метадычных прац, у тым ліку адной манаграфіі, аднаго падручніка, сямі вучэбных і вучэбна-метадычных дапаможнікаў, шэрагу навуковых артыкулаў. Суаўтар выдання «Беларуская юрыдычная энцыклапедыя» ў 4 т. З'яўляецца аўтарам і рэдактарам падручніка па крымінальным праве (Агульная частка) с грыфам Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (Мінск, 2014).

Асноўныя працы: Уголовное право Республики Беларусь. Особенная часть: учеб. пособие. Минск, 2002 (у суаўт.); Уголовное право зарубежных государств: учеб.-метод. пособие. Минск, 2005; Научно-практический комментарий к Уголовному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2007 (2-е изд. 2010) (у суаўт.); Уголовное право. Общая часть: учебник. Минск, 2014 (у суаўт.); Назначение наказания по уголовному праву Беларуси: монография. Минск, 2015.

ШЫМАЎ Усевалад Уладзіміравіч

Нарадзіўся 13 ліпеня 1983 г. у Гомелі.

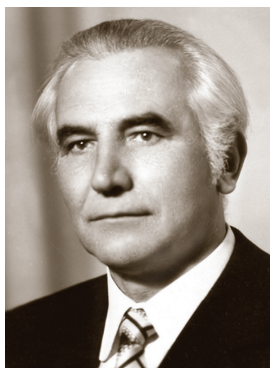
У 2005 г. скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. У 2007 г. паступіў у аспірантуру таго ж універсітэта, дзе ў 2009 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю ў галіне палітычных навук па тэме «Цывілізацыйны праект як тэарэтычны інструментарый аналізу міждзяржаўных палітычных адносін (на прыкладзе Беларусі, Расіі і Украіны)».

З 2010 г. працуе ў БДУ на пасадзе дацэнта кафедры паліталогіі.

Асноўныя працы: Формирование территории современной Беларуси и дезинтеграция геокультурного ядра ВКЛ. Минск, 2009; Беларусь, Россия, Украина в цивилизационной и геополитической динамике. Минск, 2010; Этноконфессиональный состав населения Виленского края: проблема идентификации. Минск, 2011; Истоки билингвизма в Беларуси и Украине. Минск, 2013.

ШЫНГЕЛЬ Адам Адамавіч (1928–2009)

Нарадзіўся 2 жніўня 1928 г. у в. Лявонавічы Няс-
жскага раёна Мінскай вобласці.

Пасля заканчэння ў 1949 г. сярэдняй школы слу-
жыў у танкавых войсках. У 1959 г. скончыў юрыдычны
факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.
Працаваў следчым пракуратуры, затым навучаўся ў
аспірантуры БДУ.

У 1967 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па
тэме «Правы і абавязкі калгасаў Беларускай ССР па
выкарыстанні грамадскіх земляў». У 1968 г. атрымаў
вучоную ступень кандыдата юрыдычных навук,
у 1978 г. – вучонае званне дацэнта.

З 1978 па 1981 г. загадваў кафедрай грамадзян-
скага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ, з 1981 па
1991 г. – дацэнт гэтай жа кафедры, з 1991 па 1999 г. – дацэнт кафедры
экалогіі і аграрнага права.

Шмат гадоў плённа працаваў у галіне аграрнага і зямельнага права.

ШЫНГЕЛЬ Наталля Адамаўна

Нарадзілася 11 кастрычніка 1961 г. у Мінску.

У 1983 г. скончыла з адзнакай юрыдычны факуль-
тэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1983 па
1993 г. працавала адвакатам Мінскай гарадской
калегіі адвакатаў, адначасова вучылася ў аспірантуры
Інстытута філасофіі і права АН БССР (1985–1989).
З 1993 г. – выкладчык, старшы выкладчык, дацэнт ка-
федры экалогіі і аграрнага права юрыдычнага фа-
культэта БДУ.

У 1999 г. абараніла кандыдацкую дысертацыю па
тэме «Правая ахова навакольнага асяроддзя гара-
доў», а ў 2005 г. атрымала званне дацэнта.

Неаднаразова ўзнагароджвалася ганаровымі гра-
матамі за плённую навукова-педагагічную дзейнасць: Грамата Міністэрства
юстыцыі Рэспублікі Беларусь (2009), Грамата БДУ (2010), Грамата Міні-
стэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (2011).

Аўтар шэрагу навуковых прац, у тым ліку вучэбных дапаможнікаў, артыкулаў.

Асноўныя працы: Правовой режим использования и охраны природных
объектов и природных ресурсов: учеб. пособие. Минск, 1993 (у суаўт.); Зе-
мельное право Республики Беларусь. Общая часть: курс лекций. Минск, 2004;
Правовой режим земель в Республике Беларусь: курс лекций. Минск, 2006;
Экологическое право: учеб. пособие. Минск, 2008 (у суаўт.); Комментарий к
Кодексу Республики Беларусь о земле. Минск, 2009 (у суаўт.); Экологическое
право: учебник. Минск, 2013 (у суаўт.); Правовые проблемы обеспечения
устойчивого развития сельских территорий и эффективного функциониро-
вания агропромышленного комплекса. Минск, 2013 (у суаўт.).

ШЫРАЕЎ Валяр'ян Мікалаевіч
(1872–1937)

Нарадзіўся 15 красавіка 1872 г. у Яраслаўлі (Расія).

Скончыў Дзямідаўскі юрыдычны ліцэй з сярэбраным медалём за выпускное сачыненне і са ступенню кандыдата навук. Пасля гэтага з'яўляўся вольным слухачом юрыдычнага факультэта Пецябургскага ўніверсітэта. У 1899 г. стажыраваўся за мяжой.

Першы выкладчык крымінальнага права на факультэце грамадскіх навук і факультэце права і гаспадаркі БДУ.

Магістарскі экзамен па крымінальным праве здаў у Харкаўскім універсітэце (1902). Магістарскую дысертацию «Религиозные преступления» абараніў у Пецябургскім універсітэце (1910). Доктарская дысертация «Взятничество и лиходеительство в связи с общим учением о должностных преступлениях: уголовно-юридическое исследование» абаронена ў Дзержыцкім універсітэце (1916).

Выкладаў з 1904 г. у Дзямідаўскім юрыдычным ліцэі спачатку ў якасці прыват-дацэнта і экстраардынарнага прафесара па кафедры гісторыі расійскага права, а затым па кафедры крымінальнага права і судаводства. З'яўляўся дырэктарам таго ж ліцэя, а пасля яго пераўтварэння (1918) у Яраслаўскі дзяржаўны ўніверсітэт – першым рэктарам (да 1922 г.). Адначасова вёў курсы крымінальнай сацыялогіі і права.

У 1923–1930 гг. працаваў у Беларускам дзяржаўным універсітэце прафесарам па кафедры крымінальнага права факультэта грамадскіх навук (факультэта права і гаспадаркі). Чытаў крымінальнае права і гісторыю права. Узначальваў секцыю крымінальнай сацыялогіі Беларускага кабінета па вывучэнні злачынца і злачыннасці, які быў адкрыты з удзелам В. М. Шыраева 30 кастрычніка 1926 г. пры факультэце права і гаспадаркі БДУ.

Да рэвалюцыі з'яўляўся членам партыі кадэтаў, узначальваў Яраслаўскі губерньскі аддзел, працаваў галосным Яраслаўскай дзяржаўнай думы, членам-карэспандэнтам Маскоўскага архіўнага таварыства.

Валодаў латынню, грэчаскай, нямецкай і французскай мовамі.

Быў рэпрэсаваны ў 1937 г. і памёр у Яраслаўлі.

Асноўныя працы: Уголовная ответственность врачей. СПб., 1904; Историческое изучение права. Ярославль, 1905; Религиозные преступления. Историко-догматические очерки. Ярославль, 1909; Взятничество и лиходеительство в связи с общим учением о должностных преступлениях. Ярославль, 1916; Дисциплинарная ответственность служащих. М., 1926; Участие общества в борьбе с преступностью. Минск, 1926.

(Матэрыял падрыхтавалі А. У. Баркоў, В. І. Крывой)

ШЫРЫНСКІ Алег Юр'евіч

Нарадзіўся 8 ліпеня 1970 г. у Мінску.

У 1988–1990 гг. служыў у Савецкай арміі. З 1991 па 1997 г. вучыўся на юрыдычным факультэце БДУ па спецыяльнасці «Міжнароднае права». Працягнуў вучобу на юрыдычным факультэце Рурскага ўніверсітэта (г. Бохум,

Германія), дзе ў 2001 г. абараніў магістарскую дысертацыю ў галіне еўрапейскага права па тэме «Імплементация дырэктыў ЕС у нацыянальным законодаўстве краін-удзельніц на прыкладзе Германіі».

З 2001 па 2006 г. — аспірант юрыдычнага факультэта ўніверсітэта імя Генрыха Гейне (г. Дзюсэльдорф, Германія). Пасля заканчэння навучання ў аспірантуры прадставіў кандыдацкую дысертацыю ў галіне еўрапейскага права па тэме «Рэалізацыя працэсуальных гарантый арт. 6 ЕКПЧ (fair trial) у расійскім законодаўстве». Па выніках кваліфікацыйных экзаменаў і дыспуту ў снежні 2006 г. юрыдычны факультэт названага ўніверсітэта прысвоіў навуковую ступень PhD (доктар філасофіі) у галіне права.

З верасня 2006 г. — выкладчык кафедры міжнароднага права факультэта міжнародных адносін БДУ, з 2008 г. — старшы выкладчык кафедры канстытуцыйнага і міжнароднага права Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь. У красавіку 2010 г. ВАК Беларусі па выніках пераатэстацыі прысвоіў вучоную ступень кандыдата юрыдычных навук. З верасня 2012 г. — дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі юрыдычнага факультэта БДУ.

Кандыдат юрыдычных навук, дацэнт кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

Навуковыя інтарэсы: параўнальнае правазнаўства, права ЕС, гісторыя палітычных і прававых вучэнняў, гісторыя дзяржавы і права Беларусі.

Аўтар 22 навуковых прац, у тым ліку адной манаграфіі.

ШЫХАНЦОЎ Генадзь Рыгоровіч

Нарадзіўся 23 лютага 1941 г. у г. Енакіева Данецкай вобласці (Украіна).

У 1963 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1969 па 1978 г. — выкладчык, старшы выкладчык кафедры крыміналістыкі юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1970 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Прафесіянальна значныя псіхічныя якасці следчага».

З 1979 г. — на выкладчыцкай рабоце ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце імя Янкі Купалы, з 1980 г. — дацэнт, з 1981 па 1986 г. — загадчык кафедры крымінальнага права, працэсу і крыміналістыкі, з 2001 г. — прафесар кафедры крымінальнага права і крыміналогіі юрыдычнага факультэта ГрДУ.

Асноўныя працы: Психология следователя. Воронеж, 1976, 1977 (у суаўт.); Практикум по судебной психологии. Минск, 1977; Юридическая психология. М., 1998; Криминология. М., 2001; Юридическая этика. Тексты лекций. Гродно, 2002 (у суаўт.)

Нарадзіўся 11 жніўня 1935 г. у в. Бялавічы Мастоўскага раёна Гродзенскай вобласці.

У 1966 г. скончыў юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1968 па 1996 г. — начальнік аддзела, намеснік дырэктара завода, намеснік генеральнага дырэктара аб'яднання, начальнік юрыдычнага ўпраўлення НВА «Інтэграл» (з 1980 г. адначасова працаваў дацэнтам у БДУ).

У 1985 г. абараніў кандыдацкую дысертацию ў Харкаўскім юрыдычным інстытуце па тэме «Правыя праблемы кіравання вытворчым аб'яднаннем у прамысловасці (па матэрыялах Беларускай ССР)».

З 1997 па 2004 г. — вучоны сакратар экспертнага савета па юрыдычных дысцыплінах Вышэйшага атэстацыйнага камітэта Рэспублікі Беларусь. У 2000–2013 гг. — намеснік старшыні Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў. З 2014 г. — член Цэнтральнага савета Беларускага рэспубліканскага саюза юрыстаў.

Са студзеня 1992 г. па жнівень 2005 г. — суддзя Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь. З 2000 па 2005 г. — загадчык кафедры правазнаўства факультэта права Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта па сумашчальніцтве, з 2005 г. па жнівень 2014 г. — пастаянна.

З 1 верасня 2014 г. працуе прафесарам на кафедры канстытуцыйнага права БДУ.

У 2003 г. Вышэйшай атэстацыйнай камісіяй Рэспублікі Беларусь прысвоена вучонае званне прафесара. У 2004 г. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прысвоена ганаровае званне «Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь».

Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга і ордэнам «Знак Пашаны», Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь і трыма медалямі.

Майстар спорту СССР па горным турызме.

Падрыхтаваў восем кандыдатаў юрыдычных навук.

Аўтар звыш 400 навуковых прац, у тым ліку 12 манаграфій, 40 падручнікаў і васьмі вучэбных дапаможнікаў.

Асноўныя працы: Трудовое право. Минск, 1997, 2002, 2004, 2006; Трудовое и социальное право. Минск, 1999; Основы права. Минск, 1998, 2002, 2005, 2008, 2009; Административное право. Минск, 2007, 2009; Юридическая служба предприятия. Минск, 2003; Трудовое и социальное право. Минск, 2006; Трудовая дисциплина: монография. Минск, 2000; Правовое регулирование аттестации и формирования резерва кадров: монография. Минск, 2001; Юридический справочник работника по кадрам: в 2 ч. Минск, 2002; Юридический справочник для населения. Минск, 2006; Справочник руководителя по правовым вопросам. Минск, 2004; Юридический справочник начальника цеха и мастера. Минск, 2011; Правоприменение: теоретические и практические проблемы. Минск, 2014; Теоретические проблемы юридической ответственности. Минск, 2014.

ШЧАМЯЛЁВА Ірына Мікалаеўна

Нарадзілася 16 мая 1959 г. у Магілёве.

У 1981 г. з адзнакай скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у 1984 г. — аспірантуру БДУ. Працуе на кафедры грамадзянскага права юрыдычнага факультэта БДУ — спачатку выкладчыкам, потым дацэнтам.

У 1987 г. абараніла кандыдацкую дысертцыю па тэме «Новая кадыфікацыя жыллёвага заканадаўства БССР». У 1994 г. атрымала вучонае званне дацэнта.

Праходзіла стажыроўку ў Цэнтральна-Еўрапейскім універсітэце (Венгрыя).

Член рабочай групы па падрыхтоўцы праекта Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Навуковыя інтарэсы: грамадзянскае права, банкаўскае права, жыллёвае права.

Аўтар звыш 80 навуковых прац.

Асноўныя працы: Научно-практический комментарий к Гражданскому кодексу Белорусской ССР. Минск, 1991 (у суаўт.); Расчеты в иностранной валюте на территории Республики Беларусь: практ. пособие. Минск, 1995; Договор поставки. Минск, 1996; Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь: в 2 кн. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 2 ч. Минск, 2000, 2002 (у суаўт.); Практикум по гражданскому праву: учеб. пособие. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному праву: учеб. пособие. Минск, 2003 (у суаўт.); Комментарий к Гражданскому кодексу Республики Беларусь (постатейный): в 3 т. Минск, 2003 (у суаўт.); Гражданское право: учебник: в 3 т. Т. 2. Минск, 2010 (у суаўт.); Белорусская юридическая энциклопедия: в 4 т. Минск, 2007, 2009, 2011, 2013 (у суаўт.).

ЮРКЕВІЧ Мікалай Рыгоровіч

Нарадзіўся 18 студзеня 1928 г. у с. Сяргеевічы Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці.

У 1950 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, потым аспірантуру пры ім.

Кандыдацкую дысертцыю абараніў у 1955 г. па тэме «Праваздольнасць грамадзяніна СССР па савецкім грамадзянскім праве».

З 1953 г. (з невялікімі перапынкамі) працаваў спачатку ў Мінскім юрыдычным інстытуце, а пасля пераўтварэння яго ў факультэт — на юрыдычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, у тым ліку з 1974 па 1978 г. і з 1981 па 1994 г. — загадчыкам кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права. З 1994 г. — прафесар кафедры.

Першы невялікі перапынак у працы на юрыдычным факультэце звязаны з падрыхтоўкай доктарскай дысертацыі. У гэты час М. Р. Юркевіч займаў пасаду старшага навуковага супрацоўніка у аддзеле прававых навук АН БССР (1960–1963). Прычына другога перапынку звязана з тым, што ў 1978 г. ён узначаліў сектар праблем сям’і Праблемнай навукова-даследчай лабараторыі сацыялагічных даследаванняў БДУ, а потым – і саму лабараторыю.

Паспяхова сумяшчае навукова-педагагічную дзейнасць з юрыдычнай практычнай і выдавецкай дзейнасцю. Займаўся праблемамі сацыялогіі, сямейнага, працоўнага права, грамадзянскага працэсуальнага і трацейскага судаводства. Фактычна кіраваў працэсамі арганізацыі Міжнароднага арбітражнага суда пры Беларускай гандлёва-прамысловай палатцы і ўзначальваў яго з моманту стварэння (з красавіка 1994 г. па 2005 г.). Знаходзіцца ў рэкамендацыйным спіску арбітраў Міжнароднага арбітражнага суда і з’яўляецца членам яго прэзідыума. Галоўны рэдактар створанага ім часопіса «Прамыслова-гандлёвае права» (выдаецца з 1996 г.).

Уваходзіў у састаў групы па распрацоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г., распрацаваў канцэпцыю новага Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь. Пад яго кіраўніцтвам распрацаваны першапачатковы тэкст праекта новага ГПК Рэспублікі Беларусь і праекта Закона Рэспублікі Беларусь ад 9 ліпеня 1999 г. «Аб міжнародным арбітражным (трацейскім) судзе». Член савета па абароне дысертацый БДУ, а раней і член спецыялізаванага савета НАН Беларусі.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі (1943) і Вялікай Айчыннай вайны II ступені (1985), юбілейнымі медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР (1978). Заслужаны юрыст Рэспублікі Беларусь (1996).

Мае нагрудны знак Міністэрства юстыцыі «За адзнаку» II ступені (2009), у 2008 г. у намінацыі «Юрыдычныя навукі» ўзнагароджаны вышэйшай юрыдычнай прэміяй «Фемида», а ў 2009 г. – памятным знакам «Ex lege» ў сувязі з 65-годдзем вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. З’яўляецца ганаровым работнікам юстыцыі (2004), ганаровым работнікам гаспадарчага суда (2005). Заслужаны работнік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (2011).

Аўтар звыш 200 навуковых прац, у тым ліку сямі манаграфій і дзесяці калектыўных кніг па праблемах сацыялогіі сям’і, сямейнага права, грамадзянскага працэсуальнага права і працоўнага права.

Падрыхтаваў больш за 20 кандыдатаў навук у галіне права і сацыялогіі не толькі ў Беларусі, але і ў Польшчы і В’етнаме.

Асноўныя працы: Основания развода по советскому семейному праву. Минск, 1959; Заключение брака по советскому семейному праву. Минск, 1965; Советская семья. Функции и условия стабильности. Минск, 1970; Трудовой коллектив и его руководитель. Минск, 1976; Семья и личность. Минск, 1986; Гражданский процесс БССР : учеб. пособие: в 4 кн. Минск, 1979–1982 (у суаўт.); Трудовое право: учебник. Минск, 1997 (у суаўт., перавыданні: 2002, 2004, 2006, 2010); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000, 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Практикум по гражданскому процессу. Минск, 2000 (у суаўт.); Практикум по хозяйственному процессу. Минск, 2002 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Комментарий к Трудовому кодексу Республики Беларусь. Минск, 2000 (у суаўт., перавыданні: 2003, 2005, 2008, 2014).

ЮХО Іосіф (Язэп) Аляксандравіч
(1921–2004)

Нарадзіўся 19 сакавіка 1921 г. у Мінску.

З 1939 па 1946 г. служыў у арміі. У 1949 г. скончыў Мінскі юрыдычны інстытут, у 1954 г. — аспірантуру Інстытута філасофіі і права АН БССР

Працаваў народным суддзёй, малодшым навуковым супрацоўнікам Інстытута філасофіі і права АН БССР, дацэнтам кафедры грамадзянскага і грамадзянска-працэсуальнага права Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, намеснікам старшыні юрыдычнай камісіі пры Савеце Міністраў Беларускай ССР, загадчыкам кафедры гісторыі дзяржавы і права, намеснікам дэкана юрыдычнага факультэта Белару-

скага дзяржаўнага ўніверсітэта, прафесарам кафедры тэорыі і гісторыі дзяржавы і права юрыдычнага факультэта БДУ.

Кандыдацкую дысертацию абараніў у 1954 г. у Інстытуце дзяржавы і права АН СССР па тэме «Устанаўленне Савецкай улады ў Заходняй Беларусі ў 1939 г.». Доктарскую дысертацию па тэме «Грамадска-палітычны лад і права Беларусі ў XVI ст.» абараніў у 1980 г. у Кіеўскім дзяржаўным універсітэце.

У 1963 г. распрацаваў і пачаў чытаць курс лекцый па гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Даследаваў паходжанне назваў «Беларусь», «Белая Русь», «Літва»; высветліў і даказаў, што статуты Вялікага Княства Літоўскага 1529, 1566, 1588 гг., а таксама агульназемскія, абласныя і валасныя граматы мелі сваёй галоўнай крыніцай беларускае старажытнае права; даказаў, што статуты Вялікага Княства Літоўскага былі першымі ў Еўропе зводамі законаў (а не кодэксамі), створанымі на аснове мясцовага беларускага звычаёвага і пісанага права; правёў даследаванне прававых і палітычных поглядаў Францыска Скарыны і высветліў, што ён зрабіў значны ўплыў на распрацоўку Статута 1529 г.; даследаваў гісторыю паходжання дзяржаў на тэрыторыі Беларусі і Вялікага Княства Літоўскага і даказаў, што Крэўская (1385), Віленска-Радомская (1401), Гарадзельская (1413) і нават Люблінская (1569) уніі з Польшчай не прывялі да ліквідацыі Вялікага Княства Літоўскага і не парушылі яго адасобленасці і суверэннасці; абгрунтаваў цвярджанне, што Рэч Паспалітая была канфедэратыўнай дзяржавай, у састаў якой уваходзілі дзве суверэнныя дзяржавы: Вялікае Княства Літоўскае і Польшча, а пасля прыняцця Канстытуцыі 1791 г. Рэч Паспалітая павінна была пераўтварыцца ў федэратыўную дзяржаву. Даследаваў паўстанне 1794 г. пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, яго беларускае паходжанне і ўдзел у барацьбе Злучаных Штатаў Амерыкі з Вялікабрытаніяй.

Заснаваў навуковую школу па гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Працаваў у саставе Канстытуцыйнай камісіі па падрыхтоўцы праекта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г. Удзельнічаў у працах па перавыданні Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 г. і Статута 1566 г.

Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I ступені, медалём Францыска Скарыны і іншымі медалямі.

Аўтар звыш 200 навуковых прац.

Асноўныя працы: Правовое положение населения Белоруссии в XVI ст. Минск, 1978; Францыск Скарына і яго час. Мінск, 1988 (у суаўт.); За вольнасць нашу і вашу. Мінск, 1990; Крыніцы беларуска-літоўскага права. Мінск, 1991; Кароткі нарыс гісторыі дзяржавы і права Беларусі. Мінск, 1992; Гісторыя дзяржавы і права Беларусі (1917–1994). Мінск, 2000 (у суаўт.); Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб. дапаможнік: у 2 ч. Ч. 1. Мінск, 2000; Гісторыя канстытуцыйнага права Беларусі. Мінск, 2001 (у суаўт.); Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: вучэб. дапаможнік: у 2 ч. Ч. 2. Мінск, 2003.

ЯКАЎЛЕВА Галіна Уладзіміраўна

Нарадзілася 4 снежня 1939 г. у Смалявіцкім раёне Мінскай вобласці.

У 1963 г. скончыла юрыдычны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Працавала адвакатам Брэсцкай калегіі адвакатаў. З 1965 па 1967 г. — юрысконсульт, у 1970–1978 гг. — старшы навуковы супрацоўнік сацыялагічнай лабараторыі БДУ, з 1978 г. — выкладчык, дацэнт кафедры грамадзянскага працэсу і працоўнага права юрыдычнага факультэта БДУ.

У 1979 г. абараніла кандыдацкую дысертацию ў БДУ па тэме «Устанаўленне бацькоўства (па матэрыялах Беларускай ССР)».

З'яўлялася членам Навукова-кансультатыўных саветаў пры Вярхоўным Судзе Рэспублікі Беларусь і пры Вышэйшым Гаспадарчым Судзе Рэспублікі Беларусь. Мае ўзнагароду «Ганаровы работнік гаспадарчага суда» (2005).

Чытае курс «Гаспадарчы працэс», спецкурсы «Асаблівасці разгляду грамадзянскіх спраў у судах», «Асаблівасці разгляду эканамічных спраў у судах».

Аўтар звыш 60 навуковых прац.

Асноўныя працы: Охрана прав незамужней матери. Минск, 1976; Льготы — женщинам-матерям. Минск, 1990; Гражданский процесс БССР: в 4 ч. Минск, 1979–1982 (у суаўт.); Комментарий к Кодексу о браке и семье Белорусской ССР. Минск, 1990 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Белорусской ССР. Минск, 1989 (у суаўт.); Комментарий к Хозяйственному процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 1999 (у суаўт.); Гражданский процесс. Общая часть: учебник. Минск, 2000, 2006 (у суаўт.); Гражданский процесс. Особенная часть: учебник. Минск, 2002, 2007 (у суаўт.); Научно-практический комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу Республики Беларусь. Минск, 2005 (у суаўт.); Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь: науч.-практ. коммент. Минск, 2006 (у суаўт.); Производство в хозяйственном суде апелляционной инстанции: пособие. Минск, 2008; Проверка судебных постановлений в хозяйственном процессе: пособие. Минск, 2009.

ЯЦКЕВІЧ Аляксандр Генадзьевіч

Нарадзіўся 7 студзеня 1958 г. у Мінску.

У 1985 г. скончыў Мінскую вышэйшую школу міліцыі МУС СССР. У 1985–1989 гг. працаваў следчым Беларускага УУС на транспарце, у 1989–1997 гг. – выкладчык, дацэнт, намеснік начальніка кафедры крымінальнага працэсу Акадэміі міліцыі МУС Рэспублікі Беларусь. З 1998 па 2000 г. – дацэнт кафедры крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

У 1992 г. у Маскве ў Вышэйшай школе міліцыі МУС СССР абараніў кандыдацкую дысертцыю па тэме «Працэсуальнае палажэнне асоб, якія ўдзельнічаюць у судаводстве па прамяненні прымусовых мер медыцынскага характару».

Асноўныя працы: Сборник образцов уголовно-процессуальных документов: производственно-практическое издание. Минск, 1997; Производство по применению принудительных мер медицинского характера. Минск, 1999.

ЗМЕСТ

ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ УНІВЕРСІТЭЦКАЙ ЮРЫДЫЧНАЙ НАВУКІ І АДУКАЦЫІ БЕЛАРУСІ	5
ВЫХАВАЎЧАЯ І ІДЭАЛАГІЧНАЯ РАБОТА НА ЮРЫДЫЧНЫМ ФАКУЛЬТЭЦЕ БДУ	37
ПАДРАЗДЗЯЛЕННІ ЮРЫДЫЧНАГА ФАКУЛЬТЭТА.....	56
Кафедра тэорыі і гісторыі дзяржавы і права	56
Кафедра канстытуцыйнага права.....	61
Кафедра дзяржаўнага кіравання.....	64
Кафедра фінансавага права і прававога рэгулявання гаспадарчай дзейнасці.....	66
Кафедра грамадзянскага права	69
Кафедра грамадзянскага працэсу і працоўнага права.....	74
Кафедра крымінальнага права.....	77
Кафедра экалагічнага і аграрнага права.....	80
Кафедра крымінальнага працэсу і пракурорскага нагляду	83
Кафедра крыміналістыкі.....	87
Кафедра паліталогіі	89
Вучэбная лабараторыя крыміналістычнай тэхнікі і судовых экспертыз кафедры крыміналістыкі.....	92
Вучэбная лабараторыя заканадаўства.....	93
Вучэбная лабараторыя палітычных тэхналогій кафедры паліталогіі	94
Вучэбная лабараторыя інфарматыкі і тэхнічных сродкаў навучання	95
Вучэбная лабараторыя інавацыйных тэхналогій навучання	97
Вучэбная лабараторыя «Юрыдычная клініка»	99
Музей гісторыі юрыдычнага факультэта.....	102
Бібліятэка юрыдычнага факультэта БДУ.....	105
ІМЁНЫ	109

Навукова-папулярнае выданне

ЮРЫДЫЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ ГІСТОРЫЯ. СУЧАСНАСЦЬ. ІМЁНЫ

Рэдактары *А. В. Яфімаў, А. А. Лагвіновіч*
Мастак вокладкі *Т. Ю. Таран*
Мастацкі рэдактар *Т. Ю. Таран*
Тэхнічны рэдактар *Т. К. Рамановіч*
Камп'ютарная вёрстка *В. У. Гасюк*
Карэктар *Л. С. Мануленка*

Падпісана да друку 21.09.2015. Фармат 70×100/16. Папера мелаваная.
Друк афсетны. Ум. друк. арк. 21,28. Ул.-выд. арк. 21,7.
Тыраж 200 экз. Заказ 602.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт.
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/270 ад 03.04.2014.
Пр. Незалежнасці, 4, 220030, Мінск.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства
«Выдавецкі цэнтр Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/63 ад 19.03.2014.
Вул. Чырвонаармейская, 6, 220030, Мінск.